

**T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

**DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ GAZİANTEP
MİLLETVEKİLLERİ VE MECLİS FAALİYETLERİ (1950-1960)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Murat YURTER**

**Niğde
Ağustos, 2017**

**T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI**

**DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ GAZİANTEP
MİLLETVEKİLLERİ VE MECLİS FAALİYETLERİ (1950-1960)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Murat YURTER**

Danışman: Yrd. Doç. Dr. İbrahim ÖZTÜRK

Üye: Doç.Dr. Hamdi DOĞAN

Üye: Yrd. Doç.Dr. Kürşat KOÇAK

**Niğde
Ağustos, 2017**

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum '**Demokrat Parti Dönemi Gaziantep Milletvekilleri ve Meclis Faaliyetleri (1950-1960)**' Başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiği ve çalışmanın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 08/09/ 2017

Murat YURTER

Niğde, 2017

ONAY SAYFASI

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan, Demokrat Parti Dönemi Gaziantep Milletvekilleri ve Meclis Faaliyetleri isimli bu çalışmamızda Türkiye Büyük Millet Meclisinin Dokuzuncu (22 Mayıs 1950 - 13 Mart 1954), Onuncu (14 Mayıs 1954 – 11 Eylül 1957) ve On Birinci Dönemi (1 Kasım 1957-25 Mayıs 1960) Gaziantep Milletvekilleri ve Meclis faaliyetleri konu edilmiştir.

Bu çalışmada, Türkiye Büyük Meclis’inde 1950 - 1960 yılları arasında görev yapmış olan yirmi beş Gaziantep Milletvekilinin siyasi faaliyetleri araştırıldı. Yapılan çalışmada, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Başbakanlık Devlet Arşivleri’nde yer alan belgelerden yararlanıldı. TBMM’de milletvekillerinin yaptıkları konuşmalar meclis zabıtlarında bulunmaktaydı.

Kurtuluş Savaşı’nda halkın göstermiş olduğu üstün kahramanlıklar sebebiyle 8 Şubat 1921 tarihinde TBMM tarafından "GAZİ"lik ünvanı verilen bu güzide şehrimiz IX. Döneme yedi, X. Döneme sekiz ve XI. Döneme on Milletvekili olarak katılmışlardır. Gaziantep, IX, X ve XI. Dönemde, yani üç dönemde seçilen toplam 25 milletvekili ile Meclis’te temsil edildi. Meclise on yıl içerisinde toplam 12 farklı milletvekili girebilmişti. Meclise giren Gaziantep vekillerinin tamamı Demokrat Parti mensubu idi. Bu üç dönemde de Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde yer alan Gaziantep milletvekilleri, Meclis’te çeşitli konular üzerine yaptıkları konuşmalarla, verdikleri kanun teklifleri ve önergelerle görüşlerini ortaya koymuşlardır. Ayrıca Gaziantep’in kalkınması için bayındırlık, sağlık, sosyal ve ekonomik alanlarda katkılar sağlamışlardır.

Tez giriş bölümü hariç 4 bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Gaziantep’in tarihi, coğrafi, kültürel ve ekonomik durumunu, Türkiye’de uygulanan seçim sistemi, 1946 yılındaki çok partili döneme geçiş süreci, 1950, 1954 ve 1957 genel seçimleri hakkında kısaca bilgiler verildi. 1, 2 ve 3. Bölümlerde 9,10 ve 11. Dönem Gaziantep ili genel seçimleri ve Meclise giren milletvekillerinin hayatı ve Meclis faaliyetleri anlatılmaya çalışıldı. 4. Bölümde ise 27 Mayıs 1960 askeri darbesi sonrası Gaziantep Milletvekillerinin yassıda yargılanmaları ele alındı.

Çalışma konumun seçiminde ve yaptığım çalışmalarda yardımlarını esirgemeyen Danışman Hocam Yrd. Doç. Dr. İbrahim ÖZTÜRK'e; tecrübeleriyle her zaman desteklerini gördüğüm Hocalarım, Doç. Dr. Hamdi DOĞAN, Doç. Dr. Nevzat TOPAL ve Doç. Dr. Mehmet Kaya'ya saygılarımı sunarım.

Ayrıca eşim Meral YURTER ve oğlum Buğra YURTER'e bana verdikleri manevi destekleri için teşekkür ederim.

Murat YURTER
NİĞDE 2017

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİ VE
MECLİS FAALİYETLERİ**

YURTER, Murat
Tarih Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Yard. Doç. Dr. İbrahim ÖZTÜRK
Ağustos 2017, 267 sayfa

Bu çalışmanın konusu 1950- 1960 yılları arasında parlamentoda görev yapmış Gaziantep Milletvekilleri ve Meclis Faaliyetleri olarak belirlenmiştir. İlk olarak Gaziantep şehrinin tarihi ve coğrafi konumu ifade edilmiştir. Gaziantep'in Demokrat Parti Dönemi yıllarındaki iktisadi, politik ve sosyal durumu anlatılmıştır. Tez çalışmasında, TBMM'nin IX, X ve XI. Dönemleri ele alınmıştır. 1950-1960 yılları arasındaki üç dönemde TBMM'de görev yapmış olan on iki ayrı Gaziantep milletvekilinin biyografileri ortaya konulmuştur. Milletvekillerinin Meclis faaliyetleri dönemler halinde verilmiştir. Gaziantep milletvekillerinin çeşitli konularda TBMM'de yapmış oldukları konuşmalar, verilen kanun teklifleri ve önergeler özetlenmiş ve bu tezde yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Gaziantep Milletvekilleri, Biyografiler, Faaliyetler.

ABSTRACT

MASTER THESIS

GAZIANTEP PARLIAMENTARIANS AND THEIR PARLIAMENT ACTIVITIES OVER THE PERIOD OF DEMOCRATIC PARTY

YURTER, Murat

Department of History

Adviser: Asst. Prof. Ibrahim ÖZTÜRK

August 2017, 267 pages

The subject of this study is Gaziantep parliamentarians who had officiated in the parliament between 1950 and 1960, and their parliament activities. In the first part, the historical and geographical location of the city of Gaziantep has been stated. Gaziantep's economic, political and social situation during the Democratic Party's years has been explained. In the study, Turkish Grand National Assembly's IX, X and XI. Periods have been discussed. Biographies of the twelve Gaziantep parliamentarians who served in the Turkish Grand National Assembly for three periods between 1950 and 1960 were revealed. The parliamentary activities of parliamentarians have been given in periods. Speeches of the Gaziantep parliamentarians in the parliament on various issues, the motions, and bill of the law initiatives have been summarized and included in this study.

Keywords: Turkey, National Congress, Gaziantep parliamentarian, biographies, activities.

TABLO LİSTESİ

TABLO 1: Gaziantep'te 14 Mayıs 1950'de Yapılan Genel Seçimdeki Katılım Oranı

TABLO 2: 1950 Yılı Genel Seçimlerinde Gaziantep Seçim Bölgesinde Partilerin Aldıkları Oy ve Oranları

TABLO 3: 1950 Genel Seçimlerinde Gaziantep İlinden Seçilen Milletvekilleri

TABLO 4: 1950 Genel Seçimlerinde Gaziantep Milletvekillerinin Meclis'e Seçildikleri Tarihteki Yaş Düzeyleri, Uğraştıkları Meslekler ve Eğitim Durumları

TABLO 5: Gaziantep'te 2 Mayıs 1954'te Yapılan Genel Seçimdeki Katılım Oranı

TABLO 6: 1954 Yılı Genel Seçimlerinde Gaziantep Seçim Bölgesinde Partilerin Aldıkları Oy ve Oranları

TABLO 7: 1954 Genel Seçimlerinde Gaziantep İlinden Seçilen Milletvekilleri

TABLO 8: 1954 Genel Seçimlerinde Gaziantep Milletvekillerinin Meclis'e Seçildikleri Tarihteki Yaş Düzeyleri, Uğraştıkları Meslekler ve Eğitim Durumları

TABLO 9: Gaziantep'te 27 Ekim 1957'de Yapılan Genel Seçimdeki Katılım Oranı

TABLO 10: 1957 Yılı Genel Seçimlerinde Gaziantep Seçim Bölgesinde Partilerin Aldıkları Oy ve Oranları

TABLO 11: 1957 Genel Seçimlerinde Gaziantep İlinden Seçilen Milletvekilleri

TABLO 12: 1957 Genel Seçimlerinde Gaziantep Milletvekillerinin Meclis'e Seçildikleri Tarihteki Yaş Düzeyleri, Uğraştıkları Meslekler ve Eğitim Durumları

EKLER LİSTESİ

Ek-1: Gaziantep Milletvekili Ali Şahin'e ait bir fotoğraf

Ek-2: Gaziantep Milletvekili Bahadır Dülger'e ait bir fotoğraf

Ek-3: Gaziantep Milletvekili Selahattin Ünlü'ye ait bir fotoğraf

Ek-4: Gaziantep Milletvekili Ali Kemal Ocak'a ait bir fotoğraf

Ek-5: Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel'e ait bir fotoğraf

Ek-6: Gaziantep Milletvekili Samih İnal ait bir fotoğraf

Ek-7: Gaziantep Milletvekili Ekrem Cenani'ye ait bir fotoğraf

Ek-8: Gaziantep Milletvekili Nedim Ökmen'e ait bir fotoğraf

Ek-9: Gaziantep Milletvekili İhsan Dai'ye ait bir fotoğraf

Ek-10: Gaziantep Milletvekili Cevdet San'a ait bir fotoğraf

Ek-11: Gaziantep Milletvekili Galip Kınnoğlu'ya ait bir fotoğraf

Ek-12: Gaziantep Milletvekili Abdulkadir Atik'e ait bir fotoğraf

Ek-13: Hürriyet Gazetesi 29 Ekim 1957

Ek-14: Akşam Gazetesi 16 Ekim 1960

Ek-15: Köpek Davası Sanıkları Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Ziraat Vekili, Gaziantep Milletvekili Nedim Öktem'in duruşma salonunda konuşurlarken çekilmiş fotoğrafı

Ek-16: Ziraat Vekili Nedim Öktem'in Köpek Davasında savunma yaparken çekilmiş fotoğrafı

Ek-17: Celal Bayar ve Nedim Ökmen'in Köpek Davasında yargılanmalarına neden olan Afgan tazısına ait fotoğraf

Ek-18: Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel'in Güzel Sanatlar Akademisinde çekilen fotoğrafı

Ek-19: Süleyman Kuranel'in 1954 yılında Türkiye Yüksek Mimarlar Birliği Temsilcileri ile çekilen fotoğrafı

- Ek-20:** TC. Resmi Gazete 16.09.1961
- Ek-21:** TC. Resmi Gazete 07.04.1950
- Ek-22:** Milliyet Gazetesi 23.03.1968
- Ek-23:** Milliyet Gazetesi 18.12.1974
- Ek-24:** Milliyet Gazetesi 15.05.1959
- Ek-25:** Milliyet Gazetesi 06.08.1960
- Ek-26:** Milliyet Gazetesi 17.06.1960
- Ek-27:** Milliyet Gazetesi 16.06.1960
- Ek-28:** Milliyet Gazetesi 17.06.1960
- Ek-29:** Milliyet Gazetesi 25.10.1960
- Ek-30:** Milliyet Gazetesi 13.10.1960.
- Ek-31:** Milliyet Gazetesi 16.09.1961
- Ek-32:** Türk Yüksek Mimarlar Birliği Üyeleri ve Yüksek Mimarlık Mesleği ile ilgili mevzuat kitapçığı
- Ek-33:** Tarım Bakanı Nedim Ökmen'in Başbakan Adnan Menderes'e İzmir'de yapmış olduğu konuşma nedeniyle çektiği telgraf
- Ek-34:** Eski Gaziantep Milletvekili Bahadır Dülger'in avukatı tarafından yazılmış olan savunma
- Ek-35:** Gaziantep Milletvekili Selahattin Ünlü'nün Yassıada savunması
- Ek-36:** Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel'in Yassıada savunması
- Ek-37:** Gaziantep Milletvekili Samih İnal'ın Yassıada savunması
- Ek-38:** Gaziantep Milletvekili Ekrem Cenani'nin Yassıada savunması
- Ek-39:** Cumhurbaşkanı Celal Bayar ile Gaziantep Milletvekili Nedim Ökmen'in yargılandığı Köpek davasının Anayasayı ihlal davası ile birleştirilmesine ait Yüksek Adalet Divanı kararı

Ek-40: Gayrimeşru servet İktisabı davasında yargılanan eski Gaziantep Milletvekili Ekrem Cenani'ye ait nüfus kayıt örneği

Ek-41: Anayasayı ihlal suçundan sanık olup, haksız mal edinme iddiaları nedeniyle yargılanan Eski Gaziantep Milletvekili Ali Şahin'in malları üzerindeki tedbirin kaldırılmasına dair karar

Ek-42: Haksız mal edinme suçlaması ile yargılanan Ali Şahin'e ait nüfus kayıt örneği

Ek-43: Gaziantep Milletvekili Cevdet San'ın yargılandığı haksız mal edinme davasına ait Bilirkişi Heyeti Masraf Takrir Raporu

Ek-44: Haksız mal edinme suçundan yargılanan Eski Gaziantep Milletvekili Cevdet San'a ait nüfus kayıt örneği

Ek-45: Gaziantep Milletvekili Cevdet San'ın haksız mal edinme suçlamasıyla yargılandığı davaya ait Bilirkişi Heyeti Masraf Takrir Raporu

Ek-46: Gaziantep Milletvekili ve Tarım Bakanı Nedim Ökmen'in görevi kötüye kullanma suçundan yargılandığı davada Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan sıfatıyla verdiği karar

Ek-47: Gaziantep Milletvekili ve Tarım Bakanı Nedim Ökmen'in görevi kötüye kullanma suçundan yargılandığı davada Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan sıfatıyla verdiği karar

KISALTMALAR LİSTESİ

a.e.	: Aynı eser
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.i.s.	: Adı geçen internet sitesi
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
B.	: Bileşim
BCA	: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CMP	: Cumhuriyetçi Millet Partisi
Çev.	: Çeviren
D.	: Devre
DP	: Demokrat Parti
edt.	: Editor
Ens.	: Enstitüsü
gös.yer	: Gösterilen Yer
MBK	: Milli Birlik Komitesi
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
T.	: Toplantı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
Ü.	: Üniversitesi
Yay.	: Yayınları
BYLT	: Basılmamış Yüksek Lisans Tezi

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	i
ONAY SAYFASI	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
TABLolar LİSTESİ	vii
EKLER LİSTESİ	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
İÇİNDEKİLER	xi
GİRİŞ	1
I.BÖLÜM	10
IX. DÖNEM TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNE KATILAN GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİ VE YASAMA FAALİYETLERİ	10
1.1. 14 MAYIS 1950 GAZİANTEP İLİ SEÇİM SONUÇLARI	10
1.2. IX. DÖNEM GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİNİN BİYOGRAFİLERİ	11
1.2.1. Süleyman Kuranel.....	11
1.2.2. Galip Kınoğlu.....	13
1.2.3. Cevdet San.....	14
1.2.4. Ali Ocak.....	16
1.2.5. Samih İnal.....	17
1.2.6. Ekrem Cenani.....	18
1.2.7. Selahattin Ünlü.....	19
1.2.8. IX. Dönem Gaziantep Milletvekillerinin Yaş, Eğitim ve Meslek Durumları.....	20
1.3. IX. DÖNEM GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİ VE YASAMA FAALİYETLERİ	21
1.3.1 SÜLEYMAN KURANEL	21
1.3.1.1. Meclis Konuşmaları	21
1.3.1.1.1. 1951 yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşmalar.....	21
1.3.1.1.2. İmar, Kalkınma, Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununun Değiştirilmesi İçin Ne Düşünüldüğüne Dair Olan Sorusu Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	24
1.3.1.1.3. Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkiline ve Vazifelerine Dair	

Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	27
1.3.1.1.4. 5127 Sayılı Kanunun Kaldırılmasına Ve Artırma, Eksiltme Ve İhale Kanununa Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	27
1.3.1.1.5. Çankırı, Kastamonu Ve Bolu'da 1951 Yılında Meydana Gelen Depremle Evleri Yıkılan Vatandaşlara Yardım Yapılması Hakkındaki Kanun Teklifinin Gündeme Alınmasına Dair Önerge Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	28
1.3.1.1.6. İstanbul Ve İzmir'de Cezaevi Yapıtırılması İçin Gelecek Yıllara Geçici Taahhütlere Girişilmesi Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	29
1.3.1.1.7. Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	30
1.3.1.1.8. Nizipli Habeş Böler'e Vatani Hizmet Tertibinden Aylık Bağlanması Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	32
1.3.1.2. Takrirler (Önergeler).....	32
1.3.1.2.1. Mühendislik Ve Mimarlık Hakkındaki Önergesi.....	32
1.3.1.3. Teklifler.....	33
1.3.1.3.1. Yol Vergisi Kanun Teklifi.....	33
1.3.1.3.2. Belediye Yapı ve Yollar Kanunu Teklifi.....	33
1.3.1.3.3. Memur Konutlarının Satışı Hakkında.....	33
1.3.1.3.4. İhale Kanununa Ek Madde Getirilmesine Dair.....	34
1.3.1.3.5. Türkiye Mimarlar Ve Mühendisler Odası Kanun Teklifi.....	34
1.3.2. GALİP KINOĞLU.....	36
1.3.2.1. Meclis Konuşmaları.....	36
1.3.2.1.1. Resmi Daire Ve Müesseselerin Siyasi Partilere Mal Devrini Yasaklayan Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	36
1.3.2.1.2. Denizcilik Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanunu Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	37
1.3.2.1.3. Bayındırlık Bakanlığı ve Karayolları Genel Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçeleri Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	39
1.3.2.1.4. Gümrük ve Tekel Bakanlığı ile Tekel Genel Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçeleri Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	40
1.3.2.1.5. Kilis Halkının Millî Hudut Dışında Kalan Gayrimenkullerinin Tasfiyesi ile ilgili Sözlü Sorusu Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	41
1.3.2.1.6. Türk Tabipler Birliği Kanun Teklifi Görüşmelerinde Verdiğı Takrir.....	45
1.3.2.1.7. Türk Tabipler Birliği Kanun Teklifi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	45
1.3.2.1.8. 1953 Yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşmalar.....	45
1.3.2.1.9. Nizipli Habeş Böler'e Vatani Hizmet Tertibinden Aylık Bağlanması Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	47
1.3.2.1.10. Hemşirelik Kanunu Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	47

1.3.2.1.11. 1954 Yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşmalar.....	48
1.3.2.2. Kanun Teklifleri.....	52
1.3.2.2.1. 3546 Sayılı Danıştay Kanununa Ek Kanun Teklifi	52
1.3.3. CEVDET SAN.....	54
1.3.3.1. Meclis Konuşmaları.....	54
1.3.3.1.1. 1951 Yılı Bütçeleri Münasebetiyle Yaptığı Konuşmalar.....	54
1.3.3.1.2. Akaryakıtlardan Alınacak Yol Vergisi Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	56
1.3.3.1.3. Karayolları Trafik Kanunu Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	59
1.3.3.2. Kanun Teklifleri.....	67
1.3.3.2.1. Mühendislik ve Mimarlık hakkındaki 3458 sayılı Kanunun 10. Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine Dair Kanun Teklifi.....	67
1.3.3.2.2. Nizipli Habeş Böler'e Vatani Hizmet Tertibinden Maaş Bağlanması Hakkında Kanun Teklifi.....	69
1.3.4. ALİ OCAK.....	71
1.3.4.1. Meclis Konuşmaları.....	71
1.3.4.1.1. 1951 Yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	71
1.3.4.1.2. 1952 Yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	72
1.3.5. SAMİH İNAL.....	74
1.3.5.1. Meclis Konuşmaları.....	74
1.3.5.1.1. 1951 Yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	74
1.3.6. EKREM CENANİ.....	76
1.3.6.1. Meclis Konuşmaları.....	76
1.3.6.1.1. 3236 Sayılı Kanunun Kaldırılması Hakkındaki Kanun Teklifi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	76
1.3.7. SELAHATTİN ÜNLÜ.....	76
II. BÖLÜM.....	77
X. DÖNEM TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNE KATILAN GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİ VE YASAMA FAALİYETLERİ.....	77
2.1. 2 MAYIS 1954 GAZİANTEP İLİ SEÇİM SONUÇLARI.....	77
2.2. X. DÖNEM GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİNİN BİYOGRAFİLERİ.....	78
2.2.1. Süleyman Kuranel.....	78
2.2.2. İhsan Dai.....	78
2.2.3. Abdulkadir Atik.....	80
2.2.4. Ekrem Cenani.....	81
2.2.5. Samih İnal.....	81
2.2.6. Ali Ocak.....	81

2.2.7. Cevdet San.....	81
2.2.8. Selahattin Ünlü.....	81
2.2.9. X. Dönem Gaziantep Milletvekillerinin Yaş, Eğitim ve Meslek Durumları.....	81
2.3. X. DÖNEM GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİNİN YASAMA FAALİYETLERİ.....	82
2.3.1. SÜLEYMAN KURANEL.....	82
2.3.1.1. Meclis Konuşmaları.....	82
2.3.1.1.1. 5113 Sayılı Kanunun Birinci Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	82
2.3.1.1.2. 1955 yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	83
2.3.1.1.3. Baraj İnşaatı Dolayısıyla Sular Altında Kalacak Kasaba, Köy ve Arazi Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	88
2.3.1.1.4. İmar Kanunu Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.	89
2.3.1.1.5. 1956 yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	91
2.3.1.1.6. İstimlak Kanunu Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	92
2.3.1.1.7. Sanayi Vekaleti Kuruluş ve Vazifeleri Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	92
2.3.1.1.8. Kullanılmasına Lüzum Kalmayan Gayrimenkullerin Tasfiyesi Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	93
2.3.1.1.9. Adıyaman Adı İle Yeniden Bir Viayet Kurulması Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	94
2.3.1.2. Takrirler (Önergeler).....	96
2.3.1.3. Kanun Teklifleri.....	97
2.3.1.3.1. Yapı Ve İmar Kanunu Teklifi.....	97
2.3.1.3.2. Diğer Teklifler.....	100
2.3.2. İHSAN DAİ.....	101
2.3.2.1. Meclis Konuşmaları.....	101
2.3.2.1.1. Malatya Vilayetine bağlı Adıyaman kazasında Yeniden Bir Vilâyet Kurulması Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	101
2.3.2.1.2. 1955 Yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	103
2.3.2.1.3. Milli Korunma Kanununun Bâzı Maddelerinin tadiline Dair Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	105
2.3.2.2. Takrirler (Önergeler).....	106
2.3.2.2.1. Gayrimenkul Kiraları Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	106
III.	
BÖLÜM.....	109
XI. DÖNEM TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNE KATILAN GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİ VE YASAMA FAALİYETLERİ.....	109

3.1. 27 EKİM 1957 GAZİANTEP İLİ SEÇİM SONUÇLARI.....	109
3.1.1. Gaziantep Olayları.....	110
3.2. XI. DÖNEM GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİNİN BİYOGRAFİLERİ.....	114
3.2.1. Ekrem Cenani.....	114
3.2.2. İhsan Dai.....	114
3.2.3. Bahadır Dülger.....	114
3.2.4. Samih İnal.....	116
3.2.5. Süleyman Kuranel.....	116
3.2.6. Ali Ocak.....	116
3.2.7. Nedim Ökmen.....	117
3.2.8. Cevdet San.....	118
3.2.9. Ali Şahin.....	118
3.2.10. Selahattin Ünlü.....	118
3.2.11. XI. Dönem Gaziantep Milletvekillerinin Yaş, Eğitim ve Meslek Durumları.....	119
3.3. XI. DÖNEM GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİNİN YASAMA FAALİYETLERİ.....	119
3.3.1. BAHADIR DÜLGER.....	119
3.3.1.1. Meclis Konuşmaları.....	119
3.3.1.1.1. Dahilî Nizamnamenin (İç Tüzük) Bâzı Maddelerinin Tadili Hakkındaki Teklif Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	120
3.3.1.1.2. TBMM 1958 yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	121
3.3.1.1.3. Hâkimler Kanununa Ek 5017 Sayılı Kanunun 1. Maddesine Bağlı Cetvelin Değiştirilmesi Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	122
3.3.1.1.4. 1959 Yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	123
3.3.1.1.5. Kıbrıs İhtilafı Konusunda Yaptığı Konuşma.....	124
3.3.1.1.6. 1580 sayılı Belediye Kanununa Geçici bir madde eklenmesine Dair Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	128
3.3.1.1.7. Arzuhal Encümeninin Nejat Oral hakkındaki 1959/1960 Sayılı Kararına Dair Mazbatasını Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	130
3.3.1.1.8. Meclis Tahkikatı Açılmasına Dair Önerge Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	131
3.3.1.1.9. 1960 yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	134
3.3.1.1.10. Demokrat Parti Grup Toplantısında yaptığı Konuşma.....	138
3.3.1.2. Takrirler (Önergeler).....	139
3.3.2. İHSAN DAI.....	143
3.3.2.1. Meclis Konuşmaları.....	143
3.3.3. SÜLEYMAN KURANEL.....	144
3.3.3.1. Meclis Konuşmaları.....	144
3.3.3.1.1. İmar ve İskân Vekalet Kuruluş ve Vazifeleri hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	144

3.3.3.1.2. Gaziantep'in Töke Mahallesinden Nuri Pazarbaşı'ya Vatani Hizmet Tertibinden Maaş Bağlanması Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	147
3.3.3.1.3. Bütçe Kanununa bağlı A/2 İşaretli Cetvelin Bayındırlık Bakanlığı Kısmında Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	148
3.3.3.1.4. Karayolları Trafik Kanununun 42. Maddesinin Tadili Hakkındaki Kanun Teklifinin Reddine Dair Mazbata Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	149
3.3.3.1.5. 1959 Yılı Bütçeleri Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	151
3.3.3.1.6. Gaziantep Milletvekili Cevdet San Hakkında Yapılmak İstenen Tahkikat Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	153
3.3.3.1.7. Türkiye Elektrik Kurumu Kanun Tasarısı Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	155
3.3.3.1.8. 6785 sayılı İmar Kanununa Bir Madde Eklenmesi Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	156
3.3.3.1.9. Libya'daki Turgutreis Manzumesi Restorasyonunun Vakıflar Umum Müdürlüğüne Yatırılması Hakkında Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	158
3.3.3.1.10. Devlet Hava Meydanları Genel Müdürlüğü İhtiyaçları İçin Gelecek Senelere Taahütlere Girişilmesi Hakkındaki 5843 Sayılı Kanunun Birinci Maddesini Değiştiren 6213 Sayılı Kanuna Ek Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	160
3.3.3.1.11. Ziraat Bakanlığı Toprak Muhafaza ve Zirai Sulama İşleri Genel Müdürlüğü Teşkilât ve Vazifeleri Hakkındaki Kanun dolayısıyla Yaptığı Konuşma.....	162
3.3.3.1.12. 1959 malî Yılı Muvazenei Umumiye Kanununa bağlı (A/1) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Konuşması.....	164
3.3.3.1.13. 1960 yılı Bütçesi Münasebetiyle Konuşması.....	164
3.3.3.1.14. İstimlâk Yolsuzlukları Dolayısıyla Meclis Tahkikatı Açılmasına Dair Takrir Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	167
3.3.3.2. Kanun Teklifleri.....	169
3.3.3.2.1. Nuri Pazarbaşı'ya Vatani Hizmet Tertibinden Maaş Bağlanması Hakkındaki Kanun Teklifi.....	169
3.3.4. NEDİM ÖKMEN.....	169
3.3.4.1. Meclis Konuşmaları.....	169
3.3.4.1.1. 1958 Yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	169
3.3.4.1.2. Bazı Orman Suçlarının Affına Dair Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	170
3.3.4.1.3. Devlet Üretme Çiftlikleri Umum Müdürlüğü 1955 Bütçe Yılı Hesabı Katî Kanunu Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	171
3.3.4.1.4. 1959 Yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	172
3.3.4.1.5. 1960 Yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma.....	173
3.3.4.2. Sorular ve Cevaplar.....	174
3.3.5. ALİ ŞAHİN.....	179
3.3.5.1. Meclis Konuşması.....	179

IV.BÖLÜM	181
GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİNİN YASSIADA YARGILAMALARI	181
4.1.YASSIADA YARGILAMALARI.....	181
4.2. GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİNİN YARGILANDIĞI DAVALAR.....	184
4.2.1.Köpek Davası (14 Ekim 1960- 24 Ekim 1960).....	184
4.2.2. Arsa Satışı Yolsuzluğu Davası (11 Kasım 1960- 26 Kasım 1960).....	188
4.2.3.İstanbul-Ankara Olayları Davası.....	191
4.2.4.Meclis Tahkikat Komisyonu.....	193
4.2.5.Orman Davası.....	196
4.3. GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİNİN SAVUNMALARI VE ALDIĞI CEZALAR.....	197
SONUÇ	204
BİBLİYOGRAFYA	207
EKLER	213
ÖZGEÇMİŞ	247

GİRİŞ

Gaziantep şehri, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin en büyük il merkezlerinden biridir. Fırat nehrine karışan Sacur çayının yukarı kollarından olan Allaben deresinin üzerinde, Halep'in kuzeyinden itibaren yükselerek devam eden Antep yaylası'nın merkezi bir yerinde kurulmuştur. Deniz seviyesinden ortalama 900 metre yükseklikte engebeli bir arazide tepeler üzerine bulunmaktadır. Antep ve çevresi en eski devirlerden beri uygun iklim ve konum sebebiyle yerleşime açık bir alan olarak bilinmektedir. Antep'in 12 km. kuzeyinde bulunan Antep- Maraş yolu üzerindeki Dülük'ün eski bir bölge olduğu bilinmektedir. Antik devirlerde ekonomik ve siyasi faaliyetlerin yoğun bir şekilde sürdüğü Suriye'nin kuzeyi ile Mezopotamya'yı iç Anadolu'ya bağlayan yolların geçtiği yerler o devirlerde Dülük bölgesi olarak anılmaktaydı.¹

Anadolu'nun ilk yerleşim merkezlerinden biri olan Mezopotamya ile Akdeniz'in kesişme noktasında bulunan Gaziantep, tarihin her döneminde önemini korumuştur. Suriye, Kilis, Şanlıurfa, Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye ve Adıyaman'ın çok yakınında yer alan Gaziantep, tarih boyunca değişik uygarlıkların, kültürlerin ve inançların harmanlandığı bir yerleşim merkezi olmuştur.²

Gaziantep'in tarih devirleri Kalkolitik, Paleolitik, Neolitik dönemler, Tunç Çağı, Hitit, Med, Asur, Pers, İskender, Selekoslar, Roma ve Bizans, İslam-Arap ve İslam-Türk devirleri olarak bilinmektedir. Dülük bölgesinin ticaret yollarını birbirine bağlayan çok önemli bir merkez olduğu ve Zeugma'nın askeri ve ticari bir merkez olarak yerini aldığı da bilinmektedir. Hitit döneminde bölgede Karkamış, Zincirli ve Sakçagözü gibi önemli kültür merkezleri kurulmuştur. Hititler'den sonra; M.Ö.850-612 yıllarında Asurlular, M.Ö. 612-333 yıllarında Medler ve Persler, M.Ö.333-M.S.395 yıllarında Helenistler, M.S. 395-638 yılları arasında ise Bizanslılar bölgede hâkimiyetini sürdürmüştür.³

¹ Hüseyin Özdeğer, *Gaziantep, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.13, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, İstanbul 1996, s.466.

² **Gaziantep 2016**, Gaziantep Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını, ISBN: 978-975-9011-65-9, s.6.

³ Nebahat Turan, *Cumhuriyet Döneminde Gaziantep Ekonomisinin Türkiye ve Ortadoğu Açısından Önemi*, Marmara Ü., Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Ens., BYLT, İstanbul 2015, s.5-6.

Gaziantep'de Türk hakimiyeti 1077 yılında başlamıştır. Süleyman Şah'ın komutanı Gümüş Tegin, Antep bölgesini Bizanslılardan almıştır. 1097 yılında bu yöre Urfa Haçlı Kontluğuna katılmış, 1218 yılında İzzettin Keykavus bu bölgeyi yeniden ele geçirmiş ve 1242 yılına kadar Anadolu Selçukluları hakimiyetinde kalmıştır. Bu tarihten sonra Antep, Mısır Memluklarının hakimiyeti altına girmiş ve bu dönemde önemli bir bilim ve sanat merkezi haline gelmiştir. Antep tarihi açısından bu bölgedeki Dulkadiroğulları Beyliği hakimiyeti de önemli bir dönemi oluşturmaktadır. Osmanlı hakimiyetine gelinceye kadar bölgede hakim olan bu Dulkadiroğulları, şehre önemli eserler kazandırmıştır. 1516 yılında Yavuz Sultan Selim bu bölgeyi Osmanlı topraklarına dahil etmiş ve Memlukluların bölgedeki 274 yıllık hakimiyetine son vermiştir.⁴

Gaziantep'in İpek Baharat yolu üzerinde yer alması iktisadi kalkınmayı etkilemiş ve kentin sürekli canlılığını korumasını sağlamıştır. İslamiyet Antep bölgesi üzerinden Anadolu'ya yayılmıştır. Eyyubiler ve Memluklular döneminde de şehir sürekli gelişme göstermiştir. Cami, medrese ve köşklerin yapılmasıyla Antep kısa zamanda kültür ve sanat merkezi haline gelmiştir. 1516 yılındaki Mercidabık Savaşı ile Osmanlı hâkimiyetine giren bu toprakların adı Cumhuriyet Dönemine kadar "Ayıntab" olarak kalmıştır.⁵

Antep, Osmanlı egemenliğine geçtikten sonra Dulkadiye (Maraş) eyaletine bağlı bir sancak haline getirilmiş, Maraş (Paşa Sancağı), Malatya ve Sümeyyad da diğer sancakları oluşturmuştur. Antep, bu durumunu XVIII.Yüzyıla kadar sürdürmüş, XIX. Yüzyılda ise Halep Eyaletine bağlanmıştır.⁶

Osmanlı yönetimi sırasında Antep 'te önemli bir olaylar yaşanmadı. Sadece diğer Anadolu şehirlerinde olduğu gibi bu bölge de XVII. yüzyıldan itibaren zaman zaman Celali saldırılarına maruz kaldı. Şehir, 1839 Haziranında kısa bir süre için Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa kuvvetleri tarafından işgal edildi. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra ilk önce 17 Aralık 1918 tarihinde İngilizler şehre girdi. Yaklaşık bir

⁴ İbrahim Yılmazçelik, *18.Yüzyılda Gaziantep'in İdari, Fiziki ve Sosyo-Ekonomik Durumu*, **Osmanlı Araştırmaları Dergisi**, İstanbul 1998, C.18, s.106.

⁵Recep Ulusoy- Nebahat TURAN, *Gaziantep Ekonomisinin Ortadoğu Açısından Önemi*, **Gazi Akademik Bakış Dergisi**, C.9, S.18, 10 Haziran 2016, s.142-143, Web: <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/gav/article/view/5000192097/5000167547> adresinden 03.03.2017 tarihinde alınmıştır.

⁶ Yılmazçelik, **a.g.e.**, s.106.

yıl süren İngiliz işgalinin ardından Fransızlar ile yaptıkları anlaşma gereği bölgeyi 15 Kasım 1919 tarihinde Fransızlara terkettiler. Fransızlar ve Ermeniler'in baskı ve zulümleri halkın direnişine yol açtı. Antep- Kilis hattında Şahin Bey önderliğinde büyük bir savunma başladı. Şahin Bey'in şehid edilmesinden sonra Antep bölgesinde çatışmalar yaşandı. Antep'liler 1 Nisan 1920'den 7 Şubat 1921 'e kadar Fransızlara karşı büyük bir mücadele verdi. Daha sonra direnişin kırılmasıyla şehri savunan Türk kuvvetleri geri çekilmek zorunda kaldı. Böylece Fransızlar 9 Şubat 1921 tarihinde şehrin kontrolü sağlamış oldu. Türkiye Büyük Millet Meclisi, hiçbir bölgeden yardım almadan, kendi imkânlarıyla işgale on ay dayanan ve düşmana geçit vermeyen Antep'e 6 Şubat 1921 tarihinde gazilik unvanı verdi. Bundan sonra da şehir Gaziantep adıyla anılmaya başlandı. Fransızlar Ankara Antlaşması'ndan sonra 25 Aralık 1921 'de şehri terketti ve Gaziantep iki yıl süren işgalden kurtulmuş oldu.⁷

CHP, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu partisi, aynı zamanda Türkiye'nin siyasal tarihinde tek parti döneminin (1923-1946) temsilcisi olarak yerini almıştır. Bu siyasi parti, 1923 yılından 1946 yılına kadar tek başına Meclisi, hükümeti ve devleti temsil etmiştir. 1924 yılında Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın ve 1930 yılında Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın çok partili hayata geçiş denemeleri olmuştur. Ancak bu denemeler başarısız olduğundan, Türkiye'de 1923 ile 1946 yılları arasında hakim güç CHP olmuştur.⁸

9 Eylül 1923'te Mustafa Kemal Atatürk tarafından kurulan Halk Partisi, 1923'ten 1950'ye kadar aralıksız iktidarda kalmıştır. Kurtuluş Savaşı sonrası Türkiye'sinin inkılaplarını gerçekleştiren ilk siyasi partidir. Cumhuriyetin ilanından sonra Cumhuriyet Halk Partisi adını almıştır. Demokrasilerin düzgün işleyebilmesi için çok partili siyasetin öneminin büyük olduğu her zaman kabul edilmiştir. Bu durumda muhalefetin her zaman iktidarı denetleme şansı bulunuyordu. Bu nedenle Mustafa Kemal çoklu parti için çalışmalar yapılmasını istiyordu. 14 Kasım 1924' te kurulan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, 12 Ağustos 1930'da kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası ile çoklu parti denemeleri yapılmış fakat başarılı olunamamıştır.

⁷ Özdeğer, a.g.e., s.467-468.

⁸ Sevda Mutlu, *Tek Pari Döneminde Parti-Devlet Bütünleşmesine Bir Örnek: "Dilek Sistemi"* VIII. Ulusal Sosyoloji Kongresinde sunuldu, Ankara, 1-3 Aralık 2016.

Türkiye, tek parti döneminde Batı dünyası ile yakınlaşmaya çalışmış ve sürekli demokrasi konusunda eksikliklerini giderme çabası içerisinde girmiştir. Bu amaçla çok partili sisteme geçiş kararı alınmıştır. Yapılan araştırmalarda çok partili hayata geçiş kararı alınmasını hızlandıran etmenin, Sovyetler Birliği'nin tehdidine karşı Batılı Devletlerin desteğini kazanmak şeklinde ortaya çıkan dış politika kaygısı olduğu görülmektedir. İsmet İnönü, 25 Nisan 1945'te yapılan San Francisco Konferansı'na giden heyete, çok yakın bir gelecekte Türkiye'nin çok partili bir sisteme geçiş için adım atacağını Amerika'ya iletilmesi görevini vermiştir. Türkiye'nin 1945 yılında çoklu partili sisteme geçiş kararı almasında, yaşanan dış gelişmelerin ve özellikle Sovyetler Birliği tehdidi karşısında, Batı'nın desteğini kazanmak isteği yer almaktadır. Ancak bu durumu, alınan karar için tek neden olarak belirtmek yeterli değildir. Türkiye'nin vermiş olduğu bu önemli kararda dönemin iç koşulları da göz önüne alınmalıdır. II. Dünya Savaşı sırasında artan ekonomik sorunlar, vatandaş üstünde olumsuz etkiler bırakmıştır. Savaşın sonunda da ekonomi alt üst olmuştur. Sanayileşme durmuş, dış açıklar oldukça yükselmiştir. Savaş döneminde alınan ekonomik kararlar ve tedbirler sonucu, enflasyon yükselmiş, mal kıtlığı artmış ve karaborsacılık yaygınlaşmıştır.⁹

7 Haziran 1945'te eski Başbakan Celal Bayar, Fuat Köprülü, Adnan Menderes ile Refik Koraltan'dan oluşan dört CHP milletvekili, partilerinin parlamentodaki grubuna bir takrir sunmuşlardır. Takriri veren dört kişiden dolayı "Dörtlü Takrir" diye anılacak olan bu teklifin sahipleri, savaş bittiğine göre demokratik özgürlüklerin sağlanması gerektiğini ileri sürmüşler ve TBMM'den yürütme üzerindeki anayasal hakların kullanılmasını talep etmişlerdir. Dörtlü Takrir TBMM tarafından reddedilmiştir. Takrirleri reddedilen "dörtlerden" Adnan Menderes ve Fuat Köprülü bir müddet sonra Vatan gazetesinde açık muhalefete geçmişlerdir. Bahsi geçen kişilerin gazetelerde işledikleri konular, millet denetiminin sağlanması, insan hak ve hürriyetlerinin güvenceye bağlanması, antidemokratik hükümlerin kaldırılması, baskının kaldırılması vs. gibi liberal ve demokratik temalardır. Gazetenin bu yöndeki yayınları üzerine CHP Parti Divanı toplanıp, 21 Eylül 1945'te bu iki milletvekilinin partiden ihracına karar vermiştir. O güne kadar susmuş olan Refik

⁹ Zakir Avşar, Elif Emre Kaya, *Çok Partili Hayata Geçiş Sonrasında İlk Muhalefet Partisi: Milli Kalkınma Partisi*, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C.13, S.2, s.115-116.

Koraltan, 2 Ekim 1945'te Vatan gazetesine bir beyanat vererek, arkadaşlarının ihracının tüzüğe aykırı olduğunu iddia edince, o da aynı sona maruz kalmıştır.¹⁰

Bahsi geçen gelişmelerden sonra Dörtlü Takriri verenlerin lideri durumundaki Celal Bayar hem parti üyeliğinden, hem de milletvekilliğinden istifa ederek tepkisini göstermiştir. Böylelikle Dörtlü Takriri verenler, bütünü ile CHP'den kopmuşlardır. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün, tam da bu sırada, Mecliste iktidar partisini karşısında denetim görevi yapacak bir muhalefet partisinin gerekli olduğu biçimindeki sözleri, yeni bir parti kurma yolunda adım atan bu insanları şüphesiz ki daha da cesaretlendirdiği görülmektedir.¹¹

DP, bu gelişmelerin akabinde oluşumunu tamamlamış ve 7 Ocak 1946'da Dâhiliye Vekâleti'ne (İçişleri Bakanlığı) vermiş olduğu kuruluş dilekçesiyle hayata geçmiştir. Celal Bayar, partinin önde gelenlerinin de öncülük yapmasıyla, parti genel başkanlığına seçilmiştir. Parti teşkilatları, ilk kurulduğu andan itibaren büyük bir ilgi göstererek, CHP'den memnun olmayanların toplanma alanı haline gelmiştir. DP'nin birinci amacı, adından da anlaşılacağı üzere, ülkede demokratikleşmeyi sağlamak olacaktır. DP, ilk günlerden itibaren, “*Demir Kırat*” şeklinde anılmaya başlanmıştır. DP, yaptığı çalışmalar ve programıyla, CHP bürokrasinin etkinliğini kırma konusunda oldukça kararlı davranacağını ilk günlerden itibaren hissettirmeye başlamıştır. Ayrıca DP, ekonomi ile ilgili olarak CHP'nin uyguladığı devletçilik politikasının yanında yeni bir ekonomi politikası sergileyeceğini kuruluş programında belirtmiştir.¹²

24 Mart 1950 tarihinde, TBMM tarafından Milletvekilliği Genel Seçimlerinin 14 Mayıs 1950'de yapılması kararlaştırılmış; bu karar doğrultusunda 22 Nisan'da Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), 23 Nisan'da Millet Partisi (MP), 24 Nisan'da da Demokrat Parti (DP) aday listelerini açıklamıştır. Söz konusu üç parti dışında bağımsız adayların da katılımıyla seçimler, belirlendiği gibi, 14 Mayıs 1950'de gerçekleştirilmiştir. Seçimler, DP'nin ezici üstünlüğü ile sonuçlanmıştır. DP Genel Başkanı Celal Bayar Cumhurbaşkanı seçilmiş; Adnan Menderes ise Celal Bayar'dan boşalan DP Genel Başkanlığı görevine getirildiği gibi, yine Bayar tarafından, Hükümeti kurmakla da görevlendirilmiştir. Böylece 10 yıl sürecek olan “*Demokrat*

¹⁰ Enis Şahin- Bilal Tunç, *Demokrat Parti'nin Kuruluş Süreci ve DP – CHP Siyasî Mücadelesi (1945-1947)*, *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, C.1, S.2, s.31-40.

¹¹ a.g.e, s.40-41.

¹² a.g.e, s.41-69.

Parti Dönemi” başlamıştır. 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan Milletvekili Genel Seçimleri ile 27 yıllık CHP iktidarı son bulmuş, henüz 4 yıl önce kurulan DP tek başına iktidar olmuştur.¹³

14 Mayıs 1950’de Türkiye’nin 9. Dönem milletvekillerinin seçimi için yapılan genel seçimlerde oyların % 55,2’sini alan Demokrat Parti kazandığı 416 milletvekiliyle Meclis sandalyelerinin %85’ini elde etmiş, Cumhuriyet Halk Partisi ise % 39,6 oy oranıyla 69 milletvekili kazanmıştı. Seçime katılım oranı %89,3 olarak gerçekleşmiştir. 63 seçim çevresinden 52’sinde DP, 10’unda CHP, 1’inde de Bağımsızlar birinci oldu.¹⁴ DP’nin seçim zaferi yeni bir dönemin başlangıcı olarak görülüyordu. 1945 yılından sona yapılan ikinci genel seçimde iktidar, muhalefet partisinin eline geçiyordu.

7 Ocak 1946’da kurulan ve 1950 yılında yapılan seçimlerde çeyrek asırdan fazla hüküm süren Cumhuriyet Halk Partisi dönemini sona erdiren, ilk kez serbest seçimle iktidara gelen Demokrat Parti döneminin Başvekili Adnan Menderes’in 29 Mayıs 1950 tarihindeki hükümet programının açılış konuşması şu şekilde başlamıştır:

Dokuzuncu Büyük Millet Meclisinin milli tarihimizde alacağı yer her bakımdan çok mühim olacaktır. Tarihimizde ilk defadır ki yüksek heyetiniz milli iradenin tam ve serbest tecellisi neticesinde millet mukadderatına hâkim olmak mevkiine gelmiş bulunuyor. Dokuzuncu Büyük Millet Meclisinin azaları olan sizleri, Türk milletinin hakiki mümessillerini selamlamakla derin bir gurur ve iftihar duymaktayız.¹⁵

14 Mayıs 1950’de gerçekleşen milletvekilliği seçimlerinden sonrası, 13 Ağustos’ta muhtarlık; 3 Eylül’de belediye; 15 Ekim’de il genel meclisi olmak üzere toplam 3 seçim daha yapılmıştır.¹⁶ 22 Mayıs 1950’de Celal Bayar Türkiye’nin üçüncü Cumhurbaşkanı seçildi.¹⁷ Aynı gün Adnan Menderes başkanlığındaki ilk DP hükümeti de kuruldu.¹⁸ Celal Bayar’dan boşalan DP genel başkanlığına da 9 Haziran

¹³ Nasrullah Uzman, *Demokrat Parti Döneminde Yozgat’ta İktidar Muhalefet İlişkileri (1950-1960)*, I.Uluslararası Bozok Sempozyumu, 5-7 Mayıs 2016 Bildiri Kitabı, C.2, Bozok Ü., Yozgat 2016, s.361.

¹⁴ Türkiye İstatistik Kurumu, *Milletvekili Genel Seçimleri 1923 - 2011*, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara 2012, s.25.

¹⁵ İrfan Neziroğlu-Tuncer Yılmaz, *Hükümetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri*, TBMM Başkanlığı Yayınları, C.2, s.750.

¹⁶ Nasrullah Uzman, *a.g.e.*, s.362.

¹⁷ *TBMM Tutanak Dergisi*, D.IX, C.1, B.1, s.7.

¹⁸ *TBMM Tutanak Dergisi*, D.IX, C.1, B.1, s.9.

1950'de Adnan Menderes getirildi.¹⁹ İkinci Dünya Savaşı yıllarında başarılı bir biçimde yürütülen tarafsız politika, dış ticaretin aksamamasını sağlamıştır. Bu nedenle DP iktidarı ilk dönemlerinde dışarıdan kredi kaynakları bulmada başarılı olmuştur. İkinci Dünya Savaşı sırasında Merkez Bankası rezervleri altın ve döviz bakımından iyi bir seviyeye ulaştırılmıştır. Tarımda makinalaşma oranı yükseltilmiş iç ve dış ticarete hareketlilik artmıştır. Ayrıca Kore'ye asker gönderilmesi ile de NATO'ya üye olmanın yolu açılmıştır. Ekonomideki bu rahatlama, ilkeli sanayi politikası, seviyeli dış siyaset, eğitim ve ulaşımdaki gelişmeler İkinci Dünya Savaşı'nın sıkıntılarının atlatılmasını sağlamıştır.

2 Mayıs 1954'te yapılan genel seçimlerin ardından, 7 Kasım'da da muhtar seçimleri gerçekleştirmiştir. 25 Eylül 1955'te il genel meclisi ve 13 Ekim 1955'te de belediye seçimleri yapılmıştır.²⁰

2 Mayıs 1954' te yapılan genel seçimlerin ardından 24 Mayıs 1954'te Başbakan Adnan Menderes'in 24 Mayıs 1954'te TBMM Genel Kurulunda hükümet programını okurken yapmış olduğu konuşma hükümetin son dört yılının özeti niteliğindedir:

Bundan başka son seçim mücadelelerinin mihver ve mevzuunu iktidarlarımızın icrâatı teşkil ettiğine ve seçimler de büyük farkla lehimize neticelendiğine göre, bu programın milletçe benimsenmiş olduğunu ifade etmek yerinde olur. Bu sebeplerdir ki, maruzatım, daha ziyâde dört yıllık hadiseleri gözden geçirmekten ve müstakbel inkisafı hakkında görüşlerimizin izahından ibaret olacaktır.²¹

TBMM'nin 10. Dönem milletvekillerinin seçiminde DP genel oyların yüzde 58,4'ünü alarak Meclisteki vekil sayısını 503'e çıkarmıştır. İlk kez seçimlere muhalefet olarak katılan İsmet İnönü'lü CHP ise yüzde 35,1 oy oranı ile 31 milletvekili çıkarabilmişti. 7 Ocak 1954'te kapatılan Millet Partisi'nin yerine 10 Şubat 1954 tarihinde kurulan Cumhuriyetçi Millet Partisi ise Osman Bölükbaşı genel başkanlığında yüzde 5,3 oy ile Meclise 5 milletvekili ile girebildi.²² İlk kez

¹⁹ Mehmet Aydın, **Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi**, Ünite 13, 1945-1960 Yılları Arasında Çok Partili Döneme Geçiş, s.8, Web: http://portal.uzem.omu.edu.tr/dersler/2014-2015/G5i2/ATI102/ATI102_unite13/ATI102_unite13.pdf, 11.03.2017 tarihinde alınmıştır.

²⁰ Nasrullah Uzman, **a.g.e.**, s.366.

²¹ Neziroğlu, **a.g.e.**, s.1010-1011.

²² Türkiye İstatistik Kurumu, **Milletvekili Genel Seçimleri 1923 - 2011**, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara 2012, s.25.

seçimlere katılan Türkiye Köylü Partisi ise yüzde 1’lik bir oyu bile yakalayamadı. 1954 seçimleri DP’nin son dört yılının çok başarılı geçtiğinin bir göstergesi ve seçmenlerin icraatlardan memnun olduğunun da kanıtıydı. 1954 seçimleri Türkiye’de yapılan seçimlerde en yüksek oy oranının çıktığı seçimlerdir. Uygulanan seçim sistemi nedeniyle DP oyların yüzde 58,4 ünü almasına karşın Meclisin yüzde 92,9’unu kazandı. CHP ise oyların yüzde 35, 1’ini almasına rağmen Mecliste ancak yüzde 5,7 ile temsil edilebildi. Bu durumun sebebi seçimlerde uygulanan liste usulü çoğunluk sistemiydi.

1954 seçimlerinde de üstünlüğünü kanıtlayan DP hükümeti ile muhalefetin arasındaki sorunlar 1954 -1957 yıllarında daha da büyüdü. DP beklenilen aksine siyasi liberalleşmeyi kısıtlayan önlemler aldı. Seçimde işbirliğini engellemek amacıyla muhalefetin karma liste oluşturmaları yasaklandı. Muhalefetin devlet radyosundan yararlanması önlendi. CHP’ye yakın olan ve işbirliği içinde bulunan hakim ve profesörler dahil tüm devlet memurlarını erken emekli etme ve geçici olarak görevden alma yetkisini hükümete veren kanun kabul edildi. Muhalefetin devamlı sözünü ettiği ekonomik sıkıntılar hükümetin üstesinden gelebileceği kolay sorunlar arasında yer alıyordu.²³

“*Yeter Söz Milletindir*” sloganıyla 1950 de seçim çalışmalarına başlayan DP²⁴, 27 Ekim 1957 genel seçimlerinde de iktidarı bırakmadı. Bu seçim cumhuriyet tarihinin en ilginç seçimlerinden biriydi. 11. Dönem milletvekillerini belirlemek için yapılan genel seçimler, ekonomide yaşanan sıkıntılar ve siyasi çalkantılar nedeniyle DP tarafından bir yıl önceye alınmıştı. 27 Ekim 1957 genel seçimlerinde de DP tek başına iktidar oldu fakat önceki seçimlerden farklı olarak oy oranını oldukça düşürdü. Bu seçimlerde DP yüzde 48,6 oy oranı ile Meclise 424 milletvekili ile girerken, CHP’de 41,4 oy oranıyla Meclisin 178 sandalyesine oturmuştu. DP’den ayrılan 19 muhalif milletvekilinin 1955’te kurduğu Hürriyet Partisi, Ekrem Hayri Üstündağ genel başkanlığında yüzde 3,5 oy oranı ile 4 milletvekili, Osman Bölükbaşı genel

²³Süleyman İnan, *Demokrat Parti Dönemi (1950-1960)*, **Yakın Dönem Türk Politik Tarihi**, Anı Yay., Ankara., 2007, s.119-120.

²⁴ İsmail KÖSE, *Çok Partili Siyasi Hayat, Partilerin Seçim Beyannameleri ve Propaganda Görselleri (1950-2011)*, **İletişim ve Diplomasi Akademik Hakemli Dergi**, Yıl 2, S.3, Temmuz-Aralık 2014, ISSN: 2147-6772, s.160.

başkanlığında CMP yüzde 6,5 oy oranıyla 4 milletvekili çıkarabildi.²⁵

1950 seçimlerinde yüzde 89,3, 1954 seçimlerinde 88,6 katılım oranına karşın 1957 genel seçimlerinde katılım yüzde 76,6 da kaldı. Buda 1957 seçimlerinde oy kullanma oranının çok düşük olduğunu gösteriyor.²⁶ CHP'nin oy oranındaki yükseliş, 1954 seçimlerine kıyasla; %5.71 olmasına karşılık, DP'nin oyundaki azalış 1954 seçimlerine göre %10.72'dir. Bu seçimlerde, DP'nin 1954 seçimlerine göre kaybettiği milletvekili sayısı 79'u iken, CHP'nin aynı seçimlere göre kazandığı milletvekili sayısını 147 artmıştı. Bu seçimlerde DP oylarında önemli bir düşüşün olması DP ve hükümetleri üzerinde derin etkileri olmuştu. Bu gerilemeye neden olan ekonomik başarısızlıklar ve başvuru antidemokratik uygulamalar 1957'yi izleyen üç yıl içinde giderek artmıştır. 1957 seçimlerinden sonra siyaset, Türk siyasi hayatında görülmedik derecede hareketlenmişti. Bunun en önemli sebebi; iktidarın güç kaybetmesi sebebiyle hırçınlaşması, muhalefetin de güçlenerek milletvekili sayısını toplam 186'ya kadar yükseltmiş olmasıdır. Bu seçimler DP iktidarına halkın verdiği demokratik bir uyarı niteliği taşıyordu ve DP'nin katıldığı son seçimler oldu.²⁷

Gaziantep'te iktidarın el değiştirdiği 1950 yılından önce yapılan seçimlerde (Tek Pari Dönemi) 1923 yılında 5, 1927 yılında 6, 1931 yılında 4, 1935 yılında 7, 1939 yılında 7 ve çok partili dönemin ilk seçim yılı olan 1946'da da 7 milletvekili seçilmiştir. 1946 yılında liste usulü çoğunluk sistemi ile yapılan seçimlerin aksine önceki seçimler iki dereceli seçim sistemine göre yapılmıştır.²⁸ İki dereceli seçim sisteminde birinci seçmenler ikinci seçmenleri, ikinci seçmenler de milletvekillerini seçmektedir. Bu sistem, seçmenin verdiği oya duyulan güvensizliği yansıtmaktadır. Çoğunlukla halkın doğrudan milletvekili seçmesi için yeterli "olgunluğa" ulaşmadığı, dolayısıyla karar verirken hata yapabileceği düşünülmektedir. Bu sebeple, önce genel oyla ikincil seçmenler seçilir. Daha sonra sayıları belirlenmiş ikinci seçmenler de milletvekillerini seçmektedir.²⁹ 1946, 1950, 1954 ve 1957 seçimlerinde ise liste usulü çoğunluk sistemi uygulandı.

²⁵ TÜİK, a.g.e., s.25.

²⁶ Ayrıntılı bilgi için bakınız TÜİK a.g.e., s.25.

²⁷ Emel Aslan, *Türkiye'nin İç Siyasetinde Demokrat Parti (1950-1960)*, Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, BYLT, Kırşehir 2014, s.88-89.

²⁸ TÜİK, a.g.e., s.4-8.

²⁹ Mehmet, Alkan, *Türkiye'de Seçim Sistemi Tercihinin Misyon Boyutu ve Demokratik Gelişime Etkileri*, *Anayasa Yargısı Dergisi*, C.2, Ankara 2006, s.153.

I. BÖLÜM

IX. DÖNEM TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNE KATILAN GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİ VE YASAMA FAALİYETLERİ

1.1. 14 MAYIS 1950 GAZİANTEP İLİ SEÇİM SONUÇLARI

Gaziantep'te 1950 yılı itibarıyla kayıtlı seçmen sayısı 132.453 olup; oy kullanan seçmen sayısı 120.422'dir. Gaziantep'te, 1950 seçimlerine katılım oranı % 90,9 olup; bu rakam Türkiye ortalamasının üzerindedir. Bu dönemde Gaziantep'i temsilen TBMM'ye girecek toplam milletvekili sayısı ise 7'dir.³⁰

Kayıtlı seçmen sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı	Katılım oranı (%)	Çıkarılan Milletvekili Sayısı
132.453	120.422	90.9	7

Siyasi Parti	Alınan Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Çıkardığı Milletvekili Sayısı
CHP	49.333	41.4	-
DP	69.792	58.6	7

	Seçilen Milletvekilinin Adı Soyadı	Partisi
1	Ekrem Cenani	DP
2	Galip Kınoğlu	DP
3	Samih İnal	DP
4	Süleyman Kuranel	DP

³⁰ TÜİK, a.g.e., s.52.

³¹ TBMM Albümü, C.2, s.561-562.

5	Ali Ocak	DP
6	Cevdet San	DP
7	Selahattin Ünlü	DP

Gaziantep ilinde seçimler hareketli olmuştur. Saat 00.30'a kadar alınan sonuçlara göre katılım oranı %80'i geçmiştir. DP' ye verilen oyların %75 i geçtiği tahmin edilmiştir. Sürekli yağan yağmurlar, sel ve çamur yaptığından köy yolları kapanmıştır. Bu nedenle köylerden sonuçların gelmesinde sıkıntılar yaşanmıştır.³²

22 Mayıs 1950 saat 15.00 da TBMM'nin en yaşlı üyesi Kars Milletvekili Hüseyin Cahit Yalçın tarafından açılan Meclis'te IX. Dönem milletvekilleri and içmiş ve görevlerine başlamışlardır.³³ Meclis Başkanlığına 385 oyla İçel Milletvekili Refik Koraltan seçilmiştir.³⁴

IX.Dönem Menderes Hükümeti 5 yasama yılı faaliyet göstermiştir. Aşağıda yasama yıllarının başlangıç ve bitiş tarihleri belirtilmiştir.

1. Yasama Yılı: 22.05.1950 – 14.07.1950
2. Yasama Yılı: 01.11.1950 – 10.08.1951
3. Yasama Yılı: 01.11.1951 – 20.06.1952
4. Yasama Yılı: 01.11.1952 – 23.07.1953
5. Yasama Yılı: 01.11.1953 – 12.03.1954³⁵

1.2. IX. DÖNEM GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİNİN BİYOGRAFİLERİ

1.2.1. Süleyman Kuranel

Süleyman Kuranel, 1911 yılı Eylül ayında Gaziantep İli Şahinbey İlçesi Kepenek Mahallesinde doğdu. Babası Ökkeş Efendi, annesi Zeynep Hanım'dır. 10 Eylül 1937'de Mehmet Saim ve Refika Fatma kızı Fatma Neyir (1916) Hanım ile evlendi. Aykut (1938), Bilge (1944), Aysun (1948) ve Beyhan (1948) isimlerinde çocukları oldu.

³² Milliyet Gazetesi, 15 Mayıs 1950.

³³ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.1, B.1, s.3.

³⁴ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.1, B.1, s.5.

³⁵ Bkz. TBMMTD, IX Dönem Meclis Tutanakları.

İlk ve ortaöğrenimini Gaziantep'te tamamlayan Kuranel, İstanbul'da Işıklar (Fevziye) Lisesine girdi. Lise öğreniminden sonra Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Mimarlık bölümüne yerleşti ve buradan 1937 yılında mezun oldu.

1 Kasım 1939'da Gaziantep Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğünde çalışmaya başladı. Bu görevi 1 Kasım 1939'a kadar sürdürdü ve bu tarihte eylemli askerlik görevini yapmak üzere Gaziantep'ten ayrıldı.

1 Kasım 1939 ile 24 Nisan 1940 tarihleri arasında Yedek Subay Okulunu bitirip Çanakkale müstahkem mevkiinde askerliğini tamamlayarak 1 Aralık 1942 tarihinde terhis oldu. 1 Mart 1942'de Gaziantep Belediyesi Fen işleri Müdürlüğüne atandı. Gaziantep Yapı ve Yol Limited Şirketinin 3 yıl müdürlüğünü yaptı. 18 Kasım 1946'da yeniden silah altına alınan Kuranel, 30 Nisan 1947 tarihinde terhis edildi. 1946-1950 yılları arasında Gaziantep Şehir Meclisi DP üyeliğinde bulundu. Bu süre içinde serbest mimar olarak görev yaptı. 1944'te CHP İlçe Başkanlığı görevinde de bulundu. 1946'da DP'ye girdi.

1946 yılında DP milletvekili adayı oldu. IX. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan seçimlerde DP listesinden 69.174 oy ile Gaziantep Milletvekilliğine seçildi. 17 Mayıs 1950'de seçim tutanağını aldı. 22 Mayıs 1950'de TBMM'ye katıldı. Tutanağı 5 Haziran 1950'de onaylandı.

Süleyman Kuranel Bayındırlık Komisyonunda çalıştı. Akaryakıt ve Harçlar Kanunu, Karayolları Trafik Kanunu konularında kurulan geçici komisyonlarda görev yaptı. Akaryakıt Komisyonunun kâtipliğini yaptı. 1953'te Balıkesir ve çevresindeki deprem bölgesini inceleyecek olan heyete seçildi.

Gaziantep ilinde bulunan hükümet konakları, yurdun imar ve kalkınması konularında sözlü, 1950 yılında ithal edilen akaryakıt, Devlet Demir Yollarında kaybolan eşya, devlet yollarının bakımı, kamuda çalışan yüksek mühendisler konularında da yazılı sorusu bulunmaktadır. 3458 sayılı kanunun 1. Maddesinin a fıkrasının yorumu hakkında önergesi vardır. Ayrıca Belediye Yapı ve Yolları, Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odaları, Artırma Eksiltme, Namık Kemal Mahallesiindeki Memur Konutlarının Satışı konularında 4 kanun teklifi ve Genel Kurulda 18 farklı konuda 31 konuşması bulunmaktadır.

TBMM'nin X. ve IX. Dönemlerinde de Gaziantep'ten milletvekili seçilen Süleyman Kuranel'e, Yassıada Yüksek Adalet Divanınca, Anayasayı çiğnediği suçlaması ile 6 yıl ağır hapis cezası verilmiştir.

Parlamento hizmetinden sonra serbest mimar olarak çalıştı. 30 Temmuz 1970-30 Temmuz 1974 tarihleri arasında Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumunda murakıplık yaptı. 1976' ya kadar müteahhitlik çalışmalarını sürdürdü. Emekli Sandığından (11.641.72) sicil numarası ile emekli olmuştur.

4 Ocak 1987'de vefat etmiştir. Gaziantep Merkez Mezarlığında bulunan aile kabristanında defnedilmiştir.³⁶

1.2.2. Galip Kınöğlu

1898 yılında Kilis ilinin Çaylak Mahallesinde doğdu. Babası hâkim Kadri Bey, annesi ise Sıdika Hanım'dır. 1931 yılında Fazlı Ağaoğlu'nun kızı Fatma (1912) Hanım'la evlendi. Uğur Kadri (1932) ve Tamer (1935-1996) adlı çocukları olmuştur.

İlk ve orta eğitimini Kilis'te bitiren Kınöğlu, Halep Sultanisininin 11. sınıfına geçtiği zamanda askerlik görevine çağrıldı. Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar yedek subay olarak silah altında kaldı. 1919 yılının Ocak ayında terhis edildi. Açılan Mülkiye sınavında başarılı oldu. Mülkiyeden 20 Ekim 1923 tarihinde mezun oldu. Yine 1920 yılının Ekim ayında kaydolduğu İstanbul Hukuk Fakültesinden 15 Ekim 1923 tarihinde mezun oldu. Sicilinde Almanca bildiği yazılıdır.

Kilis Ortaokulu katip vekilliği görevinde bulundu. Bu görevi 24 Aralık 1916 - Nisan 1917 tarihleri arasında yaptı. 1 Haziran 1917 - 1 Haziran 1919 tarihleri arasında da iki yıl Kilis'te İrfaniye İlkokulunda öğretmenlik görevinde bulundu. 1 Aralık 1923 tarihinde Çal İlçesi Müddeiumumiliğine, 1 Mayıs 1924'te Çal Mahkemesi Asliye Müddeiumumiliğine, 31 Mayıs 1925'te Yumurtalık Müddeiumumiliğine, 18 Temmuz 1925'te Maraş Mahkemesi Asliye Azalığına, 2 Ocak 1926'da Birecik Hâkimliğine, 3 Ekim 1930'da Eskişehir Hukuk Hâkimliğine, 23 Şubat 1931'de Ankara Hâkimliğine, 26 Nisan 1932'de Manisa Hukuk Hâkimliğine, 28 Nisan 1939'da İzmir Ticaret Mahkemesi Başkanlığına getirildi. 15 Kasım 1944 tarihinde de Temyiz Mahkemesi Üyeliğine yükseldi. TBMM'nin IX. Dönem seçimlerine girinceye kadar Yargıtay Üyeliği devam etti.

³⁶ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi IX. Dönem 1950 -1954**, TBMM Vakfı Yayınları, C.VII, Ankara 1994, s. 403-404.

1950 yılında yapılan genel seçimlerde 70.059 oy alarak Gaziantep ilinden ve DP listesinden milletvekili seçildi. 17 Mayıs 1950 tarihinde seçim tutanağını aldı. 22 Mayıs 1950 tarihinde TBMM'ye katıldı. 5 Haziran 1950 tarihinde tutanağı onaylandı.

TBMM'nin Adalet ve Dilekçe Komisyonlarında çalışan Kınoğlu, Pasaport, Konsolosluk Kanunu Tasarıları, askerlerin özlük işleri, genel hayata müessir afetler konularında kurulan geçici komisyonlarda görev yaptı. Kilis halkının Türkiye sınırları dışında kalan gayrimenkulleri konusunda sözlü sorusu, Danıştay Kanununa Ek Kanun Teklifi, Genel Kurulda değişik 19 konuda konuşması bulunmaktadır.³⁷

Sadece IX. Dönemde milletvekili olan Galip Kınoğlu, siyaset sonrasında yeniden hâkimlik mesleğine döndü. Milletvekilliği sonrası 18 Aralık 1954 tarihinde Temyiz Mahkemesi İkinci Başkanlığına seçildi.³⁸ Mahkemedeki bu görevi devam ederken 18 Haziran 1960'ta emekliye ayrıldı.

29 Ekim 1985 tarihinde vefat etti. Kilis Mezarlığında toprağa verildi. Meclis kayıtlarında ismi "*Galip Kınoğlu*", nüfus kayıtlarında ise "*Abdullah Galip Kınoğlu*" olarak geçmektedir.³⁹

1.2.3. Cevdet San

1908 yılında Nizip'te doğan Cevdet San, Nizip'in Saha Mahallesi nüfusuna kayıtlıdır. Babası Fayık Efendi, annesi ise Elif Hanım'dır. Eşi Eyyup ve Havva kızı 1920 İstanbul doğumlu Emine Kebuter'dir. 30.01.1943 tarihinde Ankara'da Ali Faruk adında bir çocukları oldu.⁴⁰ İkinci evliliğini 8 Haziran 1964'te yaptı. Ahmet Sezai ve Cemile kızı Fatma Selçuk ile evlendi. 1943 yılında Ali Faruk adında bir çocukları oldu.

İlköğretim öğrenimini Nizip ve Kilis'te, ortaokulu Gaziantep'te, lise öğrenimini Kabataş, Ankara ve İstanbul liselerinde tamamladı. İstanbul Yüksek Mühendislik Mektebine giren San, 1936 yılında Yüksek Mühendis olarak mezun oldu. İngilizce ve Fransızca bildiği sicilinde belirtilmiştir.

Merinos Fabrikası'nın inşasında bir yıl çalıştıktan sonra 1 Kasım 1937 tarihinde eylemli askerliğini yapmak için Yedek Subay Okuluna girdi. 31 Ekim

³⁷ Öztürk, a.g.e., s. 401-402.

³⁸ BCA, Fon Kodu:30.11.1.0 Yer No:248.42.8.2.

³⁹ Öztürk, a.g.e., s. 401-402.

⁴⁰ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No:244.752.1.41.

1938'de terhis oldu. 1 Kasım 1938 tarihinde Titaş İnşaat Şirketi Şantiye Şefliği görevine getirildi. İçme suyu projesinde çalıştı ve 29 Mart 1941'de Zonguldak Ereğli'de bulunan projeyi gerçekleştirdi. Artırım İnşaat Şirketinde görev yaparken Devlet Demir Yolları Cebeci yolunu 1 Haziran 1942 tarihinde tamamladı. 23 Mart 1943 ile 15 Temmuz 1943 tarihleri arasında ikinci kez silah altına alındı. 13 Aralık 1943 - 7 Ağustos 1944 tarihleri arasında inşaat müteahhitliği yaptı. 7 Ağustos 1944 – 25 Eylül 1945 tarihleri arasında üçüncü kez silah altına alındı. 25 Eylül 1945 – 20 Kasım 1948 tarihleri arasında Zonguldak'ta inşaat müteahhitliği yaptı. 7 Ekim 1949 – 22 Mayıs 1950 tarihlerinde ise Ankara Esenboğa Hava Meydanında uçak hangarları yapımını gerçekleştirdi.

Bu çalışması devam ederken IX. Dönem milletvekili seçimlerine katıldı. Yapılan genel seçimde 70.402 oy alarak DP listesinden Gaziantep Milletvekilliğine seçildi. 17 Mayıs 1950 tarihinde seçim tutanağını aldı. 22 Mayıs 1950'de TBMM'ye geldi. 5 Haziran 1950'de tutanağı onaylandı.

TBMM'nin Bayındırlık ve Ekonomi Komisyonlarında görev yaptı. Akaryakıt ve Harçlar Kanunu, Karayolları Trafik Kanunu ve genel hayatı etkileyen afetler konularında kurulan geçici komisyonlarda görev aldı.

Mühendislik ve Mimarlık Kanununun değiştirilmesi, Nizipli Habeş Böler'e Vatani Hizmet Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun Teklifleri ve Genel Kurul'da farklı 4 konuda 20 konuşması bulunmaktadır.

Cevdet San, TBMM'de X. ve XI. Dönem Gaziantep milletvekili olarak görev yaptı. Ali Cevdet San'a Yassıda Yüksek Adalet Divanınca, Anayasayı ihlal suçlaması ile 5 yıl ağır hapis cezası verildi.

Milletvekilliği sonrasında; 1964 ile 1971 yılları arasında Amerikan Parsons Mühendislik Şirketi Türkiye Temsilciliğinde görev yaptı. 1 Aralık 1967 – 25 Mart 1976 tarihleri arasında Ereğli Demirçelik Fabrikaları İdare Meclisi Üyeliği görevinde bulundu. 28 Ekim 1970 tarihinde Hava Meydanları ve Akaryakıt Tesisleri İnşaat Reisliği emrinde çalışmalara başladı. Burada görev yaptığı sırada 4 Aralık 1972'de emekliye ayrıldı. Emekli sicil numarası 08.425.013 dir.

12 Ağustos 1993 tarihinde ölen San, İstanbul Feriköy Mezarlığında toprağa verildi. İsmi Meclis kayıtlarında “*Cevdet San*”, nüfus kayıtlarında ise “*Ali Cevdet San*” olarak geçmektedir.⁴¹

1.2.4. Ali Ocak

Gaziantep’in Şahinbey İlçesi, Cevizli Mahallesinde 1911 yılında doğdu. Babası Mustafa Nuri Efendi, annesi ise Şakira Hanım’dır. Abdülkadir ve Zeynep kızı Sabriye Türkan Hanım’la 1943 yılında evlendi. 1944 yılında Mehmet Atilla ve 1946 yılında Fatma Tulga adında çocukları oldu. İlköğretimini Gaziantep’te tamamladı. İzmir Amerikan Kolejine kaydoldu ve buradan mezun oldu. Ali Ocak İngilizce bilmektedir.

İzmir Erkek Lisesinde 8 yıl süre ile İngilizce öğretmenliği görevinde bulundu. 30 Nisan 1938 tarihinde yedek subay okuluna girdi. 1 Kasım 1938’de 7. Kolordu Komutanlığında teğmen olarak göreve başladı. 20 Mayıs 1942’de terhis edildi. 1940 - 1949 yıllarında Türk Hava Kurumu Gaziantep Şubesinde başkan olarak görevi yaptı. Gaziantep Beden Terbiyesi İl Müdürlüğünde 13 Temmuz 1942 tarihinde göreve başladı. Ali Ocak, tarım ve dokuma ticareti ile uğraştı. Antalya’da Umumi Nakliyat T.A.Ş. Acenteliği yaptı. DP Gaziantep İlçe Kurulu Başkanlığında 4 yıl görev yaptı.

1950 genel seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde 69.825 oy aldı ve DP listesinden Gaziantep Milletvekilliğine seçildi. 17 Mayıs 1950 tarihinde seçim tutanağını aldı. 22 Mayıs 1950’de TBMM’ye geldi. 5 Haziran 1950’de tutanağı onaylandı.

TBMM’nin Ekonomi Komisyonunda görev yaptı. 1952 ve 1953 yıllarında TBMM Başkanlık Divanı Kâtipliğine seçildi. TBMM adına milletlerarası kongre, konferans ve komisyonlara katılacak kişilerin gözetmeleri gereken hususlar hakkındaki mevzuatı görüşmek üzere kurulan komisyonda çalıştı. Genel Kurulda değişik 5 konuda konuşması bulunmaktadır.

Ali Kemal Ocak, TBMM’nin X. ve XI. Dönemlerinde de Gaziantep milletvekili olarak görev yapmıştır. Ocak’a Yassıada Yüksek Adalet Divanınca, Anayasayı ihlal suçlamasıyla 6 yıl ağır hapis cezası verilmiştir. Milletvekilliği sonrası

⁴¹ Öztürk, a.g.e., s. 407-408

tarım, ticaret ve taşımacılık alanlarında çalıştı. 20 Mayıs 1964 tarihinde vefat eden Ocak, Gaziantep Asri Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Ali Kemal Ocak'ın Parlamento'da görev yapan yakınları da bulunmaktadır. Kardeşi Mehmet Kamil Ocak, Adalet Partisi listesinden XIII. Dönem Gaziantep Milletvekili olmuş ve Devlet Bakanlığı görevinde bulunmuştur. Amcasının oğlu Erdem Ocak, Adalet Partisi'nden XIV. Dönem Gaziantep Milletvekili olarak Meclis'e katılmıştır. Oğlu Mehmet Atilla Ocak ise yine Adalet Partisi'nden XVI. Dönem Gaziantep Milletvekili olarak TBMM'ye girmiştir. Meclis kayıtlarında adı "*Ali Ocak*", nüfus kayıtlarında ise "*Ali Kemal Ocak*" olarak geçmektedir.⁴²

1.2.5. Samih İnal

Kilis ilinin Tırıklı Mahallesinde 12 Nisan 1912 tarihinde doğdu. Babası Hüseyin Efendi, annesi ise Zekiye Hanım'dır. Ahmet Edip ve Emine Adeviye kızı Emine Münevver (1915-1988) Hanım ile 19 Kasım 1938 tarihinde evlendi. 1939 yılında Aydın isminde oğlu oldu. İlk ve ortaöğrenimini Kilis'te, lise öğrenimini İstanbul Erkek Lisesinde tamamladı. 1937 yılında öğrenim gördüğü İstanbul Tıp Fakültesinden "Tabip" diploması aldı.

1 Kasım 1937'de askerlik hizmeti için Yedek Subay Okuluna girdi. 30 Nisan 1938'de tabip asteğmen olarak Gülhane Tatbikat Okuluna devam etti. 1938 yılında 17. Tümen emrinde Tunceli Harekâtına eylemli olarak katıldı. 31 Ekim 1938 tarihinde teğmenliğe terfi etti. 1 Kasım 1938'de terhis oldu.

28 Ocak 1939 tarihinde Ankara Bala Hükümet Tabipliğine, 27 Ocak 1940'ta ise Ankara Doğumevi asistanlığına atandı. Bu görevi yaparken 8 Temmuz 1940 - 6 Kasım 1941 tarihleri arasında ikinci kez askere alındı. 7 nolu Seyyar Hastane emrinde görev yaptı. Askerlik dönüşünde, uzmanlığını tamamlamak üzere fahri asistanlığını sürdürdü. 9 Ocak 1943'te İzmir Memleket Hastanesinde çalışmaya başladı. Burada ihtisasını tamamladı ve doğum ve kadın hastalıkları uzmanı olarak 10 Haziran 1943'te ayrıldı. 20 Eylül 1943 tarihinde Ankara Seyyar Doğum Mütahassıslığına atandı. Burada görevini sürdürürken 3 Aralık 1943 – 31 Temmuz 1945 tarihleri arasında üçüncü kez askere alındı ve Depolar Komutanlığı emrinde görev yaptı.

⁴² Öztürk, a.g.e., s. 405-406.

30 Mart 1945'te Ankara Doğum ve Çocuk Bakımevi mütehasşıs yardımıcılığına atandı. 12 Haziran 1945 tarihinde mütehasşısılığa yükseldi. Bu görevini sürdürürken 1950 genel seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde 69.778 oy alarak Gaziantep'ten milletvekili seçildi. Seçim tutanağını 17 Mayıs 1950'de aldı. 22 Mayıs 1950'de TBMM'ye geldi. 5 Haziran 1950 tarihinde tutanağı onaylandı.

TBMM'nin Sağlık, Gümrük ve Tekel Komisyonlarında görev yaptı. Gümrük Kanunu konusunda kurulan geçici komisyonda çalıştı. Genel Kurulda 2 konuda söz alan Samih İnal, X. ve XI. Dönemlerde de Gaziantep'ten milletvekili seçildi. Kendisine Yassıda Yüksek Adalet Divanınca, Anayasayı ihlal suçlaması ile 4 yıl 2 ay ağır hapis cezası verildi.

Milletvekilliği sonrasında hekimlik mesleğine geri döndü. 4 Ekim 1966 tarihinde Sosyal Sigortalar Kurumu Ankara Hastanesinde, (Ankara Doğumevi emrinde) Nisaiye Baş Asistanı olarak göreve başladı. 1 Ocak 1968'de Ankara Doğumevi nisaiye mütehasşısılığına, 5 Ağustos 1968'de aynı hastanenin başhekim yardımcılığı görevine getirildi. 30 Kasım 1970'de Sosyal Sigortalar Kurumu Ankara Doğumevi başhekim yardımcılığına atandı. Bu görevini sürdürürken 22 Temmuz 1972'de emekliye ayrıldı. 30 Eylül 1980'de Ankara'da vefat eden İnal, Karşıyaka Mezarlığında toprağa verildi. Meclis kayıtlarında ismi "*Samih İnal*", nüfus kayıtlarında ise "*Mustafa Samih İnal*" olarak geçmektedir.⁴³

1.2.6. Ekrem Cenani

17 Aralık 1901 tarihinde Gaziantep ili Şahinbey İlçesi Eyüboğlu Mahallesinde doğmuştur. Babası Mehmet Ali Bey, annesi ise Nazire Hanım'dır. 26 Ocak 1940 tarihinde Nuri ve Fahriye kızı Fahire Hanım'la evlendi. Ekrem Cenani'nin babası Mehmet Ali Bey, Osmanlı Meclisi Mebusan'ın I. ve II. Dönem Halep, III. ve IV. Dönem Antep üyeliği görevinde bulunmuştur. Yine M. Ali Bey Gaziantep'ten I., II. ve III. Dönem milletvekili seçilmiştir. 22 Kasım 1924 - 3 Mart 1925 tarihleri arasında Ali Fethi Okyar, 3 Mart 1925 - 1 Kasım 1927 tarihleri arasında da İsmet İnönü hükümetinde Ticaret Bakanı olarak görev yapmıştır.⁴⁴ Ekrem Cenani'nin 15 Şubat 1947 tarihinde İstanbul'da Mehmet Nuri Ali adında bir oğlu olmuştur.⁴⁵

⁴³ Öztürk, a.g.e., s. 399-400.

⁴⁴ Öztürk, a.g.e., s. 397.

⁴⁵ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 232.717.1.39.

Ekrem Cenani İlköğrenimini özel olarak tamamlamıştır. 1913-1916 yıllarında İstanbul Amerikan Robert College’de ortaöğrenimini tamamladı. Lise öğrenimini ise Almanya’nın Stuttgart kentinde 1916 -1920 yılları arasında Wilhelms Realschule’de tamamladı. İstanbul Hukuk Fakültesinde öğrenime başladı. 1927 yılında bu fakülteden mezun oldu. Mezuniyet sonrası avukatlık stajını Devlet Şurası Mülazımlığı ile Nizip, Birecik Cumhuriyet Savcılığında ve İzmir Sulh Hâkimliğinde tamamladı.

1930’da avukat olarak Gaziantep Barosuna girdi. Cenani avukatlığın yanı sıra çiftçilikle de uğraştı. 1944 yılında Gaziantep Çiftçi Derneğinin kuruculuğunu aynı zamanda başkanlığını yaptı. 1921 yılında Müdafaa-i Hukuk Cemiyetine girdi.

1923 ile 1936 yılları arasında CHP Gaziantep İdare Heyeti Üyeliği, 1939 ile 1941 yılları arasında CHP Gaziantep İlçe İdare Kurulu Başkanlığı görevinde bulundu. 1946 genel seçimlerine bağımsız aday olarak katıldı. Aynı yıl Demokrat Parti saflarına geçip 1950 yılına kadar bu partinin Gaziantep İl İdare Kurulu Başkanlığı görevini yürüttü. 1950 yılında IX. Dönem seçimlerine katıldı. Yapılan genel seçimde 70.791 oy alarak DP listesinden Gaziantep Milletvekilliğine seçildi. 17 Mayıs 1950’de seçim tutanağını aldı. Tutanağı 22 Mayıs 1950 tarihinde onaylandı. TBMM’nin Tarım ve Bütçe Komisyonlarında görev yaptı. Petrol Kanunu için oluşturulan geçici komisyonda çalıştı. Kan gütme konusunda Genel Kurulda konuşma yaptı.

TBMM’nin X. ve XI. Dönemlerinde de Gaziantep’ten ve DP listesinden milletvekilliğini sürdüren Ekrem Cenani’ye Yassıada Yüksek Adalet Divanıca, Anayasayı ihlal suçlamasıyla 4 yıl 2 ay ağır hapis cezası verildi. Milletvekilliği sonrasında tarımla uğraştı. 30 Temmuz 1994 tarihinde İstanbul’da vefat eden Cenani, Edirnekapı Şehitliği aile kabristanında toprağa verildi.⁴⁶

1.2.7. Selahattin Ünlü

1909 yılında Gaziantep’in İslahiye ilçesinin Ortaklı köyünde doğdu. Babası Mustafa Ağa, annesi ise Medine Hanım’dır. 1927 yılında Mehmet ve Elif kızı Ayşe Hanım’la evlendi. 1941’de Necla, 1944’te Ahmet Şahap, 1946’da Hatice ve 1953’te Betül adında çocukları oldu.

1925 yılında Adana Rüştüyesine girdiği ve Ankara Adliye Meslek Okulundan 1928–1929 öğretim yılında mezun olduğu kendisi ve ailesi tarafından beyan

⁴⁶ Öztürk, a.g.e., s. 397-398.

edilmiştir. 1927 – 1928 yılları arasında Ankara İcra Dairesinde memur olarak görev yaptı. 1931 – 1932 yıllarında da Elazığ Sorgu Hâkimliğinde çalıştı. Memleketi İslahiye’de çiftçilikle uğraştı. 1946 yılında İslahiye’de Mütешеbbis Heyeti Başkanı olduğu zaman DP’yi kurdu.

TBMM’nin IX. Dönem genel seçimlerine katılan Ünlü, yapılan genel seçimde 68.518 oy alarak DP listesinden Gaziantep milletvekilliğine seçildi. 17 Mayıs 1950 tarihinde seçim tutanağını aldı. 22 Mayıs 1950 tarihinde TBMM’ye girdi. 5 Haziran 1950 tarihinde tutanağı onaylandı. TBMM’nin Tarım Komisyonunda görev yaptı.

TBMM’nin X. ve XI. Dönemlerinde de DP’den Gaziantep milletvekilliğine seçilen Mehmet Selahattin ÜNLÜ, Yassıada Yüksek Adalet Divanınca, Anayasayı ihlal suçlaması ile 5 yıl ağır hapis cezası aldı. Milletvekilliği sonrasında tarım ve ticaretle uğraştı.

1 Şubat 1985 tarihinde vefat eden Ünlü, İslahiye’de bulunan aile kabristanında toprağa verildi. Yine TBMM’nin XII. ve XIII. Dönemlerinde Gaziantep’ten milletvekili olan Süleyman Ünlü ’nün amcasının oğludur. Meclis kayıtlarında adı “*Selahattin Ünlü*”, nüfus kayıtlarında ise “*Mehmet Selahattin Ünlü*” olarak geçmektedir.⁴⁷

1.2.8. IX. Dönem Gaziantep Milletvekillerinin Yaş, Eğitim ve Meslek Durumları

TBMM’ye katılan Gaziantep milletvekillerinin Meclis’e seçildikleri tarihteki yaş düzeyleri, uğraştıkları meslekler ve eğitim durumları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.⁴⁸

TABLO-4: 1950 Genel Seçimlerinde Gaziantep milletvekillerinin Meclis’e seçildikleri tarihteki yaş düzeyleri, uğraştıkları meslekler ve eğitim durumları			
Milletvekillerinin İsimleri	Milletvekili Seçildiği Tarihteki Yaşı	Mesleği	Eğitim Durumu
Süleyman Kuranel	39	Yüksek Mimar	Güzel Sanatlar Akademisi, Yüksek Mimarlık Bölümü
Galip Kınoğlu	52	Öğretmen, Hakim,	Mülkiye

⁴⁷ Öztürk, a.g.e., s. 409-410.

⁴⁸ Öztürk, a.g.e., s. 397-410.

		Yargıtay Üyesi	Mektebi, İstanbul Hukuk Fakültesi
Cevdet San	42	Yüksek Mühendis, İnşaat Müteahhidi	İstanbul Yüksek Mühendislik Mektebi
Ali Ocak	39	Öğretmen, Çiftçi, Tüccar	İzmir Amerikan Koleji
Samih İnal	38	Tabip	İstanbul Tıp Fakültesi
Ekrem Cenani	49	Hakim, Çiftçi	İstanbul Hukuk Fakültesi
Selahattin Ünlü	41	Memur	Adliye Meslek Okulu

1.3. IX. DÖNEM GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİNİN YASAMA FAALİYETLERİ

1.3.1. SÜLEYMAN KURANEL

1.3.1.1 Meclis Konuşmaları

1.3.1.1.1. 1951 yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşmalar

TBMM'nin 23 Şubat 1951 tarihli oturumunda 1951 yılının Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü bütçesinin görüşmelerine başlanmıştır. Bakanlıkların ve Genel Müdürlüklerin 301(Merkez Büro Giderleri), 302 (İller Büro Giderleri), 303'ncü (Basılı Kağıt ve Defterler) bölümlerinin görüşülmesi esnasında bir önerge verilmiştir. Önergede, merkez ve iller için kırtasiye, döşeme ve demirbaş, öteberi ve basılı kâğıt ve defterler karşılığı olarak ayrılan ödenek tutarının 1950 yılı için 7.825.209 lira olduğu halde 1951 yılı bütçesinde 1.707.072 lira artırılarak 9.502.282 liraya çıkarıldığını, dairelerin bu gibi ihtiyaçlarını her zaman fazla gösterdiğini, memleketin zorunlu ihtiyaçları dururken kırtasiye ve bilhassa lüks sayılabilecek döşeme ve demirbaşlar için geçen yıllardan daha fazla ödenek konulmasının doğru bulunmadığı belirtilmiş, bu sebeple Bakanlık ve Genel Müdürlüklerin 301, 302, 303. Maddelerinde yazılı tahsisattan döşeme ve demirbaş için % 30 diğerleri için % 20 indirim yapılması talep edilmiştir. Bu önergeye Gaziantep Milletvekilleri Süleyman Kuranel, Samih İnal ve Selahattin Ünlü'de katılmışlardır. Bütçe Komisyon Sözcüsü Çanakkale Milletvekili Emin Kalafat'ın konuşmasının ardından Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel konuşma gerçekleştirmiştir.⁴⁹

⁴⁹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.5, B.49, s.524.

Süleyman Kuranel, Bakanlıklar ve Genel Müdürlüklerin merkez ve il teşkilatlarının kırtasiye, demirbaş, öteberi, basılı kağıt ve defterler için 1951 yılı bütçesine konulan ödeneğin geçen yıla oranla yüksek olması ve bunda indirime gidilmesi için verilen önerge sonrası yaptığı konuşmada, bütçe komisyon sözcüsü Çanakkale Milletvekili Emin Kalafat'ın konuşmalarında kırtasiye ve diğer işleri söylerken rakamlardan bahsetmediğini, kendisinin 1950 ile 1951 yıllarını konuşarak kıyaslayacağını söylemiştir. Kuranel, 1950 yılında tapu dairelerinin kırtasiye ihtiyaçları için ödenek konmadığını, 1951 senesi için ise 71.700 lira ödenek ayrıldığını, yine 1950 yılında öteberi giderleri için ödenek ayrılmadığını, 1951 yılı için ise bu kaleme 43.500 lira ayrıldığını, 1950 yılı basılı kağıt ve defterler için 70.000 lira 1951 yılı için ise 379.000 lira konduğunu söylemiştir. Bu ödeneklerin tapu dairelerinin ihtiyacı olan genişletmeler göz önüne alınarak konduğunu, tapu dairelerinin çok fazla tutan 1951 yılı bütçesinden yüzde 20 gibi bir miktar indirim yapılmasının cüzi bir şey olacağını belirterek önergenin kabulünü istemiştir.⁵⁰ Önerge kabul edilmemiştir.⁵¹

Bayındırlık Bakanlığı ve Karayolları Genel Müdürlüğünün 1951 yılı bütçeleri münasebetiyle 25 Şubat 1951 tarihinde yapmış olduğu konuşmada; yurdun imar ve kalkınmasının belkemiğini oluşturan yol, yapı, küçük ve büyük su işleri ve hidroelektrik santralleri tesisi için 1951 bütçesine her yılkinden daha fazla ödenek ayrıldığını ve bu suretle memleketin önemli sorunlarının esaslı bir şekilde ele alındığını belirtmiştir. Bu dâvada en büyük yükün Bayındırlık Bakanlığı üzerinde olduğunu, aldığı bu ağır görevi zamanında yerine getirilebilmesi için merkezdeki ve taşradaki kuruluşlarının yeni baştan ayarlaması ve düzenlemesi gerektiğini, bu nedenle dinamik bir program ve gerçekçi bir plânlaşma ile ancak hedefe erişebileceği kanaatlerini dile getirmiştir. Vilâyet merkezlerindeki Bayındırlık Müdürlüklerinin birçoğunun, ancak bir fen memuru veya bir mühendisle idare edildiğini, her ilin yol, yapı faaliyetlerinin Bayındırlık İşleri ve Müdürlükleri eliyle yapıldığını, bedeli yüz binleri bulan bu kadar çeşitli işlerin bir şahıs tarafından, ne kadar işin uzmanı olursa olsun, tam olarak başarılacağına inanmadığını, memleketin selâmeti için Bayındırlık Müdürlüklerinin ihtisas sahibi fen adamları ile takviye edilmesinin zorunlu olduğunu

⁵⁰ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.5, B.49, s.529.

⁵¹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.5, B.49, s.530.

ifade etmiştir. Kuranel, eski zihniyete göre, uygun olarak çıkarılmış olan, bugün ise ülkenin imar ve kalkınmasına bir engel olan, Yapı ve Yollar Kanunu ile istimlâk işlerinde hak ve adalet kaidelerine aykırı olarak vatandaş hukukunu rencide eden her bakanlık ve umum müdürlük, ayrı ayrı olan çeşitli istimlâk kanunları ile alım ve satım işlerinde sayısız yolsuzluklara yol açan Artırma ve Eksiltme Kanunu ve bayındırlık işlerini oluşturan sözleşme, şartname ve yönetmeliklerin, hazine çıkarları ile vatandaş hukukunun bir tutularak yeniden düzenlenmesini zorunlu gördüğünü açıklamıştır. Adalet ve eşitlik ilkelerinden çok uzak olan ve yıllardır vatandaşlar arasında bir huzursuzluk yaratan, millete söz verilen yeni Yol Vergisi Kanununun şimdiye kadar yürürlüğe girmeyişini üzüntü ile karşıladığını, bu kanunun bir an önce çıkarılması gerektiğini, Karkamış'tan itibaren yabancı bir devletin toprağından geçmek mecburiyetinde kalan ve bu yüzden hükümetine maddi ve mânevi birtakım sorumluluklar yükleyen, Toros Ekspresinin, biran önce ülke topraklarından geçebilmesi için, dört yıl önce başlamış olan Karkamış - Narlı arasındaki hattın, biran önce bitirilmesinin her yönden faydalı olacağını belirtmiştir. Doğu Anadolu'yu iki koldan açık denize, İskenderun körfezi'ne bağlayan, birisi; Mardin, Urfa, Gaziantep, Kilis, İskenderun ve diğeri Diyarbakır, Malatya, Maraş İslâhiye, İskenderun kara yollarının henüz geçit vermeyen Kilis; Fevzipaşa, Hassa arasındaki kısımlarının bu yıl tamamlanmasının hükümetin yol politikasının zorunlu konularından olduğu hususlarını belirtmiştir.⁵²

Millî Eğitim Bakanlığı, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 1951 yılı bütçeleri münasebetiyle 25 Şubat 1951 tarihinde, Millî Eğitim Bakanlığı'nın Müzeler ve Eski Eserler Genel Müdürlüğü'nü ilgilendiren ve mesleki açıdan kendisini ilgilendiren tarihi ve mimari bakımdan kıymetli eserler hakkındaki görüşlerini belirtmiştir. Anadolu yarımadasının tarih boyunca birçok milletleri ve medeniyetleri barındırmış bir bölge olduğunu, bu nedenle ülkenin hemen her köşesinde yeraltında ve yer üstünde sayısız medeniyet eserlerinin bulunduğunu, bu eserlerin o zamanki medeniyetlerin günümüze kadar ulaşabilen tarihi belgeleri olduğunu ve bunlar arasında bu ülkenin öz malı olan, geçmişten günümüze kadar gelebilen Türk sanat tarihinin güç ve asaletini bütün dünyaya tanıtan eşsiz kıymetlilerinin bulunduğunu

⁵² TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.5, B.51, s.849-850.

belirtmiştir. Eski hükümetlerin ata emaneti bu kıymetli sanat eserlerine gereken önemi vermediğini, bakım ve onarımlarını yaptırmadıklarını, yıllarca kaderine terkederek tabiatın yıkıcı etkileriyle başbaşa bıraktıklarını, bu işin koruyucusu olması gereken Müzeler ve Eski Eserler Genel Müdürlüğü'nün de bu sanat eserlerinin yıkılmasına seyirci kaldığını ifade etmiştir. Mimari ve tarihi kıymeti belli olan eserlerin dörtte birinin envantere kaybedilmiş olduğunu, bütün dünyanın malı sayılan bu ata yadigarı sanat eserlerine artık gereken önemin verilmesi gerektiğini, bu durumu yakından gören ve takdir eden Millî Eğitim Bakanının ve Müzeler ve Eski Eserler Genel Müdürlüğünün harekete geçmesini ve gereken tedbirlerin alınmasını ve TBMM'den de yapılacak işler için yeterli ödeneğin de verilmesini beklediğini söylemiştir. Gerekenlerin yapılması halinde gelecek nesillere bir enkaz yığınının değil de, tarihi belgelerin bırakılmış olunacağını, bunu yapmakla da memlekete ve tarihine karşı olan milli görevlerin Bakanlık ve Meclis olarak yapılmış olunacağını belirtmiştir.⁵³

1.3.1.1.2. İmar, Kalkınma, Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununun Değiştirilmesi İçin Ne Düşünüldüğüne Dair Olan Sorusu Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Süleyman Kuranel, 9 Mayıs 1951'de Bayındırlık Bakanı ve Eskişehir Milletvekili Kemal Zeytinoglu'ndan aşağıdaki soruların sözlü olarak cevaplandırmasını istemiştir.

1. Yurdun imar ve kalkınmasını sağlayabilmek için Bakanlıkça hangi tedbirlerin alındığı ve bunu uygulamak için ne gibi plan ve programlar hazırlandığı,
2. Bütçeye konulan ve gelecek yıllarda daha fazla olacağı düşünülen yüksek rakamlı işlerin Bakanlığın şu anki kadrosu ile başarıma durumu,
3. Kırtasiyeciliğin önlenmesi, formalitelerin azalması ve mümkün olan tasarrufun sağlanabilmesi için bazı Bakanlık ve genel müdürlük kadrosunda bulunan fen heyetiyle bazı illerde bulunan çeşitli bölge müdürlükleri için Bakanlıkça ne düşünüldüğü,
4. Bakanlığın illerdeki temsilcisi olan ve her yıl bulunduğu ilin binlerce liralık bakım ve yapım işlerini yürüten Bayındırlık Müdürlüklerinde düzenleme yapılarak, Müdürlüklerin kadrolarına yüksek mühendis ve yüksek mimarların alınıp alınmayacağı,

⁵³ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.5, B.51, s.787.

5. Yürürlükte bulunan kanunlardan, imar işlerini sekteye uğratan Yapı ve Yollar, vatandaşın hak ve menfaatini rencide eden istimlak, alım, satım ve yapım işlerini felce uğratan ve sürüncemede bırakan Artırma, Eksiltme ve İhale Kanunlarının, dönemin şartlarına ve demokratik esaslara uyacak bir şekilde değiştirilmesi için Bakanlığın harekete geçip geçmediği sorularını yöneltmiştir.⁵⁴

Bayındırlık Bakanı ve Eskişehir Milletvekili Kemal Zeytinoğlu Süleyman Kuranel'in sorularını tek tek cevaplamıştır.⁵⁵ Ardından Süleyman Kuranel söz alarak Bayındırlık Bakanının yapmış olduğu açıklamalar sonrası kendi görüşlerini belirtmiştir.

Memleketin imar ve kalkınmasında iktisadi ve kültürel davalar kadar bayındırlık işlerinin de çok önemli bir yerinin olduğunu, bir milletin hayat seviyesi ve refahının memleketin imarıyla ölçülebileceğini, yolu, suyu ve elektriği bulunmayan bütün medenî ihtiyaçlardan mahrum bir kulübede barınanların refah içerisinde yaşadığını kimsenin iddia edemeyeceğini, dokuzuncu dönem Meclis'i ve hükümeti olarak yurdun ihtiyacı olan yol şebekelerinin, sulama işlerinin, enerji kaynaklarının ve yapı işlerinin ele alındığını söylemiştir. Kuranel kısa bir zamanda bu projelerin tamamlanmasının vatandaşları mutlu edeceğini, sözü edilen işlerin gerçekleştirilmesinin yolunun planlı ve programlı iş yapmakla mümkün olabileceğini belirtmiştir. Kuranel, bir gün beyaz denilen şeye ertesi gün siyah denilebilen bir ülkede, her defasında bazı bölgelere önem verildiğini, bir taraf gelişirken diğer tarafların geride bırakıldığını, bazı yerlerde asfalt yollar yapılırken yurdun diğer köşeleri için toprak yol yapılması dahi düşünülmediğini, bir kısım yerlerin elektriğe kavuşurken, başka yerlerin kör kandile bırakıldığını, tarım ve sanayi kalkınmasını sağlayacak olan birçok akarsulara bakmakla yetinildiğini, bu nedenle memleketin bazı yerlerinin yirminci asrın bütün nimetlerinden faydalanırken, diğer bölgelerin de ilkel bir hayat sürmeye mecbur bırakıldığını ifade etmiştir. Meclis olarak ve Hükümet olarak ülkede doğu, batı, güney ve kuzey diye bölge ayrımı kabul etmediklerini, ülkeyi bütün olarak gördüklerini ve bu nedenle de birinci derecede geri kalmış yerleri geliştirmeyi esas tutan yol, yapı, su ve elektrik işlerine ait plân ve program hazırlanmasının zorunlu olduğunu kaydetmiştir. Bu nedenle de uzun vadeli, istikrarlı

⁵⁴ **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.7, B.74, s.158-159.

⁵⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz.a.g.e., s.159-160.

imar ve kalkınma plan ve programlarının hazırlanması gerektiğini vurgulamıştır. Bu işlerin ise yükünün Bayındırlık Bakanlığında olduğunu, milyonluk işleri yürüten Bakanlığın kadrolarının yeniden ele alınarak günün şartlarına ve işine ayak uyduracak ve cevap verebilecek bir hale getirilmesi gerektiğini, gereksiz formaliteler yüzünden işlerin aksatıldığını, yapılan işlerde bugünün gidişine uymayan kanunların uygulandığını, hazinenin çıkarlarını düşünen şartname ve sözleşmeler yüzünden iş sahiplerinin sıkıntılar yaşadığını beyan etmiştir.⁵⁶

Kuranel, konu ile ilgili olarak konuşmasına devam ederek Bakanlığa yeni gelen ve az bir zamanda bir çok yenilikler yapan Bayındırlık Bakanından aşağıdaki hususların gözetilmesini istemiştir:

1. Bakanlığına ait Teşkilât Kanununu yeniden ele almasını, teknik kanunlarla sözleşme ve şartnamelerin bugünkü demokratik rejime uydurulmasını,
2. Mevcut plân ve programların bir defa daha gözden geçirilmesini,
3. Bazı Bakanlık ve Genel Müdürlükler kadrolarında yer alan fen heyetinin Bayındırlık Bakanlığı teşkilâtı içerisinde yer almasını ve bu suretle bütün bayındırlık işlerinin bir elden yönetilmesini,
4. Ülkenin birçok yerinde birbirinden ayrı olarak iş yapan Bayındırlık Bakanlığına bağlı Bölge Müdürlüklerinin bulunduğunu, bu müdürlüklerin kadrolarından, binalarından, nakil vasıtalarından kollektif olarak yararlanılabilmesi ve gerekli personel ve tasarrufun sağlanması için bu bölge müdürlüklerinin birleştirilerek mintaka müdürlükleri haline getirilmesini,
5. Şehirlerin su, yol, yapı gibi çeşitli işlerinin yapımı ve bakımı ile yetkili bulunan Bayındırlık Müdürlükleri kadrolarının asgari seviyeye indirildiğini, ödeneği yüksek birçok işleri yürütecek olan müdürlüklerin, yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis, mimar ve fen memurları ile takviye edilmesini,
6. Yapı ve imar işlerini sekteye uğratan Yapı ve Yollar Kanunu ile 67 yıl önce kabul edilen, bazı maddeleri de yürürlükte bulunan Ebniye Kanununun⁵⁷ yeni şartlara ve ihtiyaçlara uydurulmasını; Vatandaşın hak ve çıkarlarını yok sayan çeşitli hükümler ihtiva eden İstimlak Kanununun hak ve adalet kaidelerine uyacak bir şekilde birleştirilmesini; bazı suiistimallere ve kötülöklere açık kapı bırakan, günün rejimine ve ruhuna uymayan 2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanunu ile, bu

⁵⁶ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.7, B.74, s.162.

⁵⁷ Ebniye Kanunu:1882 yılında yürürlüğe giren Osmanlı Devletinin ilk İmar Kanunudur.

Kanundan ayrı özellik taşıyan diğer alım satım kanunlarının, yeni baştan tanzim edilmesini ve kısa bir zamanda da bunları tamamlanmış olarak görmek istediklerini söyleyerek konuşmasını tamamlamıştır.⁵⁸

1.3.1.1.3. Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkiline ve Vazifelerine Dair Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun Teşkiline ve Vazifelerine Dair Kanun münasebetiyle 18 Mayıs 1951'de yaptığı konuşmasında; önemli bir dava olan tarihi ve mimari kıymeti haiz olan eserleri koruma işinin belediyeleri, özel idareleri, özel şahısları ilgilendiren bir konu olduğunu, bu bakımdan oluşturulacak komisyona Milli Eğitim ve Bayındırlık Bakanlığı, Teknik Üniversite, İstanbul Eski Eserleri Koruma Encümeninden seçilen beş üyenin bütün bu işleri tam manasıyla yapamayacağı kanaatinin oluştuğunu belirtmiştir. Kuranel, bu nedenle kurulacak bu komisyonun; Bayındırlık ve İçişleri Komisyonlarının teklifi ile, Ankara ve İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Güzel Sanatlar Akademisi, Bayındırlık ve İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve Vakıflar Genel Müdürlüğünden seçilecek üyelerden oluşmasının uygun olacağı, bu şekilde seçilmiş olan üyelerin, tarihi ve mimari eserlerle uğraşmış ihtisas sahibi kimseler olmuş olacağı ve 24 üyenin teşkil edeceği komisyonun kabulünün her açıdan uygun görüleceği hususlarını belirtmiştir.⁵⁹

1.3.1.1.4. 5127 sayılı Kanunun Kaldırılmasına ve Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununa bir Madde Eklenmesine Dair Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Bayındırlık Komisyon Başkanı Süleyman Kuranel'in 5127 sayılı Kanunun Kaldırılmasına ve Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununa bir Madde Eklenmesine Dair Kanun münasebeti ile 14 Temmuz 1953 tarihinde konuşma yapmıştır. Teklif edilen Ek Kanun maddesi şu şekildedir:

Ek Madde — Büyük ve önemli liman, su, kanalizasyon, elektrik, Devlet demir ve karayolları tesislerinin, şehirlerin münakale sistemlerine ait nâzım plânların, mimari bakımdan çok önemli görülen yapılarla bedii ve teknik hususiyetleri haiz güzel sanatlara

⁵⁸ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.7, B.74, s.162-163.

⁵⁹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.7, B.78, s.334-335.

*mütaallik işlerin ve aynı ehemmiyette şehir harita ve imar plânlarının etüd ve projeleri müsabaka ile veya bunların fennî liyakatleri ve iktidarları ilgili vekâletçe kabul edilmiş yerli veya yabancı uzman ve firmalar arasında pazarlıkla yaptırmaya ve lüzumu halinde yukarıda yazılı iş lerine kontrolünü aynı şekilde bu firma veya uzmanlara pazarlıkla vermeye alâkalı vekil yetkilidir.*⁶⁰

Yukarıda teklif edilen Ek Kanun maddesi ile alakalı olarak maddenin başında geçen büyük ve önemli kelimesinin subjektif olduğu ile ilgili yapılan eleştirilere karşılık; kanun maddesinin başındaki (Büyük ve önemli) kelimelerinin kalmasının zorunlu olduğunu, sebebinin ise küçük su işlerinin bu kapsama alınmasını istemediklerini, komisyon olarak bu meselenin uzun boylu olarak tartışıldığını, teknik formül olarak “*Büyük ve önemli*” kelimelerinin konmasını uygun gördüklerini belirtmiştir. İkinci olarak da “*mimari bakımdan hususiyet arzeden*” şeklindeki teklifin kabulü halinde uygulamada bazı aksaklıkların yaşanabileceğini, bu bakımdan ne dereceye kadar hususiyet arzedeceğinin keyfiyete sebep verebileceğini, bu nedenle de “*mimari bakımdan hususiyet arzeder*” şeklindeki teklifin reddedilmesi ve bunun yerine lüzumlu görülen teknik meselelerin takdirinin Bayındırlık Bakanlığına bırakılmasının daha doğru olacağını ve Bakanlığın lüzumlu görülen yapılar için bu takdirini kullanmasının yerinde olacağı hususlarını belirtmiştir.⁶¹

1.3.1.1.5. Çankırı, Kastamonu ve Bolu’da 1951 Yılında Meydana Gelen Depremle Evleri Yıkılan Vatandaşlara Yardım Yapılması Hakkındaki Kanun Teklifinin Gündeme Alınmasına Dair Önerge Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

14 Temmuz 1953’te Bayındırlık Komisyon Başkanı Süleyman Kuranel, deprem bölgesinin köylerini, şehirlerini, komisyon olarak gezdiklerini bu bölgelerin yürekler acısı, perişan vaziyette bulunduğunu, vatandaşların hala birçoğunun çadırlarda barındığını, bir sene öncesinde de yine Erzurum, Çankırı ve Bolu deprem bölgelerine ait bir teklif geldiğini ve afetle ilgili komisyon olarak kanunlar çıkarılmasını doğru bulmadıklarını belirtmiştir. Yurt çapında bir kanun çıkarılması için ilgililerden ricada bulunulduğunu ve bunun da yerine getirilmediğini, Erzurum, Bolu ve Çankırı depreminde zarar gören vatandaşların ihtiyaçlarını karşılamak üzere gelen kanun teklifinin bazı düzeltmelerle komisyonda kabul edildiğini, aradan geçen

⁶⁰ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.24, B.108, s.649.

⁶¹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.24, B.108, s.652-653.

bir sene gibi uzun bir zamandan sonra hala bu kanunun diğer komisyonlardan geçmemesini üzüntü ile karşıladıklarını ifade etmiştir. Deprem felaketinin çok acı bir gerçek olduğunu, bu felaketin acısını son olarak Balıkesir ve Çanakkale'ye uğrayan milletvekillerinin çok yakından gördüklerini söylemiş, kanun teklifinin komisyon olarak gündeme alınmasını ve ivedilikle görüşülmesi gerektiği hususlarına değinmiştir.⁶²

Konu ile ilgili olarak Bayındırlık Komisyonu Başkanı Süleyman Kuranel'in önergesi şu şekildedir:

Yüksek Reisliğe

*Çankırı, Bolu, Kastamonu havalisi ile Erzurum bölgesinde vukua gelen depremden zarar görenlere yardım yapılması kanun teklifinin gündeme alınmasını ve ivedilik ve öncelikle görüşülmesini komisyon adına arz ve teklif eyeriz*⁶³

Çankırı Milletvekili Kâzım Arar'ın, Çankırı, Kastamonu ve Bolu havalisinde 1951 yılında meydana gelen depremden evleri yıkılan veya oturulamayacak hale gelen vatandaşlara yardım yapılması hakkındaki kanun teklifi, Maliye Komisyonunca incelenmiş ve 7 Mayıs 1953 tarihinde reddedilmiştir.⁶⁴

1.3.1.1.6. İstanbul ve İzmir'de Cezaevi Yapıtırılması için Gelecek Yıllara Geçici Taahhütlere Girişilmesi Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

14 Temmuz 1953 tarihindeki konuşmasında, İstanbul ve İzmir'de yapılacak olan cezaevlerinin bir an önce tamamlanmasını canı gönülden temenni ettiklerini söylemiş ve bu vesile ile çok önem taşıyan ve teknik bir konu olan tip meselesi konusuna değinmiştir. Yurdun bazı bölgelerinde yapılan binaların A, B ve C tipleri esasına dayandığını, tip esasının gerçekten de teknik sahada iyi netice vermeyen bir konu olduğunu, bu işin hazır elbise giymeye benzediğini, hazır giyim giyenin bazısına bol, bazısına dar geldiğini, “Tip” işinin de bu şekilde olduğunu belirtmiş, tip hazırlanırken ne kadar da teknik esaslar, sağlık şartları, estetik güzellikler oluşturulsa da uygulamada birçok aksaklıkların meydana gelebileceğini açıklamıştır. Kuranel, tip sisteminin bölge, yön, rüzgâr durumuna uymayabileceğini, bu bakımdan bu tip

⁶² TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.24, B.108, s.633.

⁶³ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.24, B.108, s.637.

⁶⁴ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.24, B.108, s.637.

sisteminden proje sistemine geçilmesi gerektiğini, her yıl yapılacak olan 15-20 cezaevlerinin tip esasına göre değil de, proje sistemine göre yapılmasıyla Rize Milletvekili İzzet Akçal'ın ileri sürdükleri sorunların da bertaraf edileceğini belirtmiştir.⁶⁵

1.3.1.1.7. Amme Alacaklarının Tahsil Usulü hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel 21 Temmuz 1953 tarihindeki Genel Kurul oturumunda, “*Gayrimenkullerin satış şartnamesi*” başlıklı 92. Maddesi görüşülürken maddenin ikinci bendinde satılacak gayrimenkuller için düzenlenecek şartnameye “*gayrimenkulün bulunduğu mahalle, sokak ve kapı numarası*” yazılması istendiğini söylemiş, herhangi bir karışıklığa meydan vermemek için tanzim edilecek olan şartnameye gayrimenkulün ada ve parsel numarasının da konmasının gerektiğini ifade etmiştir. Hükümetin son aldığı kararla, bir çok vilayetin kadastrolarının yapılmakta olduğunu, komisyon sözcüsü vekillerin de ada ve parsel numaralarının düzenlenecek olan şartnameye konmasını lüzumlu gördüklerini vurgulamıştır. Ülkede sokak isimleri ve numaraların sık sık değiştiğini ve belediyelerin lüzum görmesi halinde de değişmelerin devam ettiğini, ancak ada ve parsellerin tapulara zorunlu olarak kaydedildiğini ve sabit kaldığını, bu fıkranın içinde ada ve parsellerin de ilavesinin mecburi olduğu hususlarına değinmiştir.⁶⁶

Kanun teklifindeki Gayrimenkullerin Satış Şartnamesi başlıklı 92. Maddesi şu şekildedir:

Tahsil dairesi, satılacak gayrimenkul için kayıtları ihtiva eden bir şartname tanzim eder, bunlar:

- 1. Gayrimenkul malikinin soyadı, adı ve adresi;*
- 2. Gayrimenkulün bulunduğu mahalle, sokak ve kapı numarası, durumu ve özel vasıfları;*⁶⁷

⁶⁵ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.24, B.108, s.641.

⁶⁶ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.24, B.113, s.923.

⁶⁷ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.24, B.113, s.922.

Teklifin ilgili maddesinde “*gayrimenkulün bulunduğu mahalle, sokak ve kapı numarası*” denildiği, burada her hangi bir yanlışlığa meydan vermemek için ada ve parsel numarasının konulması gerektiğini söylemiştir.⁶⁸

Konuyla ilgili Süleyman Kuranel’in önergesi şu şekildedir:

Reisliçe

*92 nci maddenin 2 nci fıkrasının, kapı kelimesinden sonra ada ve parsel numarası ilâvesini arz ve teklif ederim.*⁶⁹

Komisyon sözcüsü Konya Milletvekili Hidayet Aydın’ın her yerinde ada parsel bulunmadığını ve bu nedenle de önergeyi kabul etmediklerini belirtmiştir. Önerge kabul edilmemiştir.⁷⁰

Aynı Kanun teklifinin “*Tabi Afetler Sebebiyle Terkin*” başlıklı 105. Maddesi şu şekildedir:

*Yangın, yer sarsıntısı, yer kayması, su basması, kuraklık, don, zararlı hayvan ve haşarat istilâsı ve bunlara benzeyen afetler yüzünden zarara maruz kalan varlıklarının ve mahsullerinin en az üçte birini kaybedenler adına tahakkuk ettirilmiş ve afetlerin zarar verdiği gelir kaynakları ile ilgili amme alacakları İcra Vekilleri Heyeti kararıyle kısmen veya tamamen terkin olunur. Bu madde hükmünden faydalanmak için afetin meydana geldiği tarihinden itibaren 6 ay içinde ilgili amme idaresine yazı ile müracaat edilmesi şarttır.*⁷¹

Kuranel, 105. Maddede bulunan mücbir (zorlayıcı) sebeplere bulaşıcı hastalıkların da ilave edilmesini teklif etmiş, yepyeni bir kanun yaptıklarını, memleketin bir şehrinde veya bir bölgesinde her zaman için bulaşıcı hastalıkların baş gösterebileceğini belirtmiş, su baskınlarının bile dikkate alındığı bu Kanunda memleketin genel sağlığını ilgilendiren bulaşıcı hastalıkların da dikkate alınmasının gerektiğini ve komisyonun bu konuda daha hassas olmasının gerektiğini ifade etmiştir.⁷²

⁶⁸ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.24, B.113, s.923.

⁶⁹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.24, B.113, s.924.

⁷⁰ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.24, B.113, s.924.

⁷¹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.24, B.113, s.927.

⁷² TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.24, B.113, s.927-928.

Geçici Komisyon Başkanı Rize Milletvekili İzzet Akçal Kanun Teklifine “salgın hastalık” kelimesini eklemeyi ihtiyaç hissetmediklerini, ülkede alacakların tahsilini erteleyecek hiçbir salgın meydana gelmediğini belirtmiş ve madde değiştirilmeden aynen kabul edilmiştir.⁷³

1.3.1.1.8. Nizipli Habeş Böler'e Vatani Hizmet Tertibinden Aylık Bağlanması Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

15 Şubat 1954 tarihli oturumda Süleyman Kuranel, Seyhan Milletvekili, garp cephesi komutanlarından Sinan Tekelioğlu'nun Antep hakkında göstermiş olduğu yakın ilgiye teşekkür ederek konuşmasına başlamıştır. Tekelioğlu'nun Kurtuluş Savaşı'na katılmasından dolayı en az kendileri kadar Antep'i yakından bildiklerini belirtmiştir. Gaziantep Milletvekili Galip Kınnoğlu'nun yaşı 90'ı bulmuş ve Antep savunmasına canıyla ve canıyla iştirak etmiş ve büyük fedakarlıklarda bulunmuş olan ve Antep tarihine geçmiş ve İstiklal Madalyası ile ödüllendirilmiş olan Habeş Böler'in sıkıntı içerisinde bulunduğunu, diğer gazilerin de arzu etmeleri halinde yardımcı olmaya çalışacaklarını, şimdilik yalnız gazi Habeş Böler'in teklifini getirdiklerini belirtmiş ve teklifin bir an önce kabulünü rica etmiştir.⁷⁴

1.3.1.2. Takrirler (Önergeler)

1.3.1.2.1. Mühendislik ve Mimarlık Kanunu hakkındaki Önergesi.

Konya Milletvekili Himmet ölçmen'in, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanun teklifinin 34. Maddesi şu şekildedir:

*MADDE 34. — Yabancı mütaahhitler veya yabancı firmalar: Türkiye'de Devlet daireleri ile resmî ve hususi bilûmum müessesese ve şahıslara karşı re'sen veya yerli firmalarla müştereken taahhüt ettikleri mühendislik veya mimarlık ile alâkalı işlerde yalnız bu işlere münhasır kalmak üzere yabancı mütehassıs çalıştırabilirler.*⁷⁵

Süleyman Kuranel, kanun teklifinin bu maddesi için 27 Ocak 1954 tarihli oturumda şu önergeyi vermiştir:

⁷³ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.24, B.113, s.928.

⁷⁴ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.28, B.43, s.305.

⁷⁵ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.27, B.34, s.398.

Başkanlığa

34 üncü maddenin aşağıda yazılı şekilde kabulünü arz ederim.

Madde 34. — Yabancı mütaahhitler veya yabancı müesseseler Türkiye'de Devlet daireleriyle resmî ve hususi bilûmum müessese ve şahıslara karşı res'sen veya yerli müesseselerle müştereken taahhüt ettikleri mühendislik veya mimarlık ile alâkalı işlerde yalnız bu işe münhasır kalması ve Odalar Birliğinin mütalâasını almak ve Bayındırlık Vekâletinin tasvibinden geçmek şartıyla yabancı mütehassıs çalıştırabilirler.⁷⁶

Yukarıdaki önerge ile teklif edilen bu madde Genel Kurulda görüşülmüş ve oylama sonucu kabul edilmiştir.⁷⁷

1.3.1.3. Teklifler

1.3.1.3.1. Yol Vergisi Kanun Teklifi

Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel'in, Yol Vergisi Kanunu Teklifi 4 Haziran 1951'de Bayındırlık, İçişleri, Maliye ve Bütçe komisyonlarına havale edilmiştir. Akar yakıtlardan alınacak Yol Vergisi hakkında kanun tasarısı ve geçici komisyon raporu Maliye Bakanlığınca hazırlanmış ve 18 Ocak 1952 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından TBMM'ye sunulmuştur. 5889 sayılı Kanun Meclis'te 25 Şubat 1952 tarihinde kabul edilmiştir.⁷⁸

1.3.1.3.2. Belediye Yapı ve Yollar Kanunu Teklifi

Süleyman Kuranel'in Belediye yapı ve yollar kanunu teklifi 6 Haziran 1951 tarihinde İçişleri, Bayındırlık, Sağlık ve Sosyal Yardım ve Adalet komisyonlarına havale edilmiştir.⁷⁹

1.3.1.3.3. Memur Konutlarının Satışı Hakkında Kanun Teklifi

Süleyman Kuranel ve 23 milletvekilinin Namık Kemal Mahallesindeki memur konutlarının satışı suretiyle tasfiyesi hakkındaki Kanun teklifi 22 Kasım 1950'de Bayındırlık, Maliye ve Bütçe Komisyonlarına havale edildirilmiştir.⁸⁰

⁷⁶ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.27, B.34, s.398.

⁷⁷ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.27, B.34, s.398.

⁷⁸ T.C Resmi Gazete, S.8047, 29.02.1952, s.2888-2889.

⁷⁹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.8, B.86, s.61.

⁸⁰ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.21, B.67, s.351.

1.3.1.3.4. İhale Kanununa Ek Madde Getirilmesine Dair Kanun Teklifi

Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel ve Niğde Milletvekili Asım Doğanay Artırma, Eksiltme ve ihale Kanununa Ek 5127 sayılı Kanunun 1'nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi 8 Aralık 1952'de Bayındırlık, Maliye ve Bütçe komisyonlarına havale edilmiştir.⁸¹ Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununa Ek 5127 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı aşağıdaki şekilde teklif edilmiştir:

Mimari bakımdan önemli görülen yapılarla fenni ve teknik hususiyetleri haiz güzel sanatlara mütaallik işlerin şehir harita ve imar plânlarının etüd ve projelerini müsabaka ile veya bunları fennî liyakat ve iktidarları ilgili Bakanlıklarca kabul edilmiş yerli veya yabancı uzman ve firmalar arasında pazarlıkla yaptırmaya Bakan yekilidir.⁸²

Maliye, Bütçe ve Bayındırlık Komisyonlarınca yapılan değişikliklerden sonra 5127 sayılı Kanun ve 03.09.1947 tarihli Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununa ek Kanun kaldırılmıştır.⁸³ 2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununa aşağıdaki madde eklenmiştir:

Bayındırlık Vekâletince lüzum görülecek liman, su, kanalizasyon, elektrik, Devlet Demir ve Karayolları tesislerinin, şehirlerin münakale sistemlerine ait nâzım plânların, aynı şekilde lüzumlu görülecek yapılarla bedii ve teknik hususiyetleri haiz güzel sanatlara mütaallik işlerin ve aynı ehemmiyette şehir harita ve imar plânlarının etüd ve projelerini müsabaka ile veya bunları fennî liyakatleri ve iktidarları ilgili vekâletçe kabul edilmiş yerli veya yabancı uzman ve firmalar arasında pazarlıkla yaptırmaya ve lüzumu halinde yukarda yazılı işlerin kontrolünü aynı şekilde bu firma veya uzmanlara pazarlıkla vermeye alâkalı vekil yetkilidir.⁸⁴

1.3.1.3.5. Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odaları Kanun Teklifi

⁸¹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.18, B.14, s.125.

⁸² TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.24, B.108, Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununa ek 5127 sayılı Kanunun 2'nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun lâyihası ile Gaziantep Mebusu Süleyman Kuranel ve Niğde Mebusu Asım Doğanay'ın, Artırma, Eksiltme ve ihale Kanununa ek 5127 sayılı Kanunun 1'nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Bayındırlık, Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (1/460, 2/499), S.273, s.6.

⁸³ Kanunlar Dergisi, C.35, 20 Temmuz 1953, s.909.

⁸⁴ Kanunlar Dergisi, C.35, 20 Temmuz 1953, s.909.

Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odaları Kanunu teklifi (17 Mayıs 1952) Bayındırlık ve Adalet komisyonlarına 21 Mayıs 1952’de havale edilmiştir.⁸⁵ Süleyman Kuranel’in sunmuş olduğu teklif:

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

*Hazırlamış olduğum Türk Mühendis ve Mimarlar Odası kanun teklifim ilişik olarak sunulmuştur. Gereğinin yapılmasını rica ederim.*⁸⁶

Süleyman Kuranel Kanun Teklifinin gerekçesini şu cümlelerle anlatmıştır:

*Türkiye Mimarlar Odası ve Türkiye Mühendisler Odaları kanunu tasarısının gerekçesi Mimarlar ve Mühendisler Odaları kanunu gerekçesi, bu tasarının kendisidir. Kanunda madde madde açıkça çerçevesi olduğu gibi, ancak “hayati” tabiriyle ifade olunabilecek temel gayeler hedef tutulmaktadır...*⁸⁷

Gerekçede ayrıca memleketin başlıca ana ihtiyaçları arasındaki iki büyük davanın bayındırlık ve teknik tesis olduğunu belirtmiştir. Bu Kanunun memleketin uzun zamandan bu yana muhtaç bulunduğu büyük iş sahalarının disiplin ve huzurunu sağlayacağını, bir yandan memleketin, diğer yandan da mimarlık ve mühendislik mesleklerinin şiddetle ihtiyaç duyduğu hakları, kefalet altına alacak, müeyyideler manzumesi olduğunu ifade etmiştir.⁸⁸

Bayındırlık Komisyonu, 22 Haziran 1951 tarihinde havale edilen Konya Milletvekili Himmet Ölçmen’in, “*Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Hakkında*” Kanun Teklifi ile 21 Mayıs 1952 tarihinde havale edilen Gaziantep milletvekili Süleyman Kuranel’in, “*Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odaları kanunu*” teklifini incelemiş, sonuç olarak her iki teklifin içerdiği hükümlerin aynı esaslara dayanması dolayısı ile iki teklifi birden görüşülmesine karar vermiştir.⁸⁹ Adalet Komisyonu raporunda Türkiye’de mevcut yüksek mühendis, yüksek mimar,

⁸⁵ **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.15, B.74, s.271.

⁸⁶ **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.27, B.34, Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel’in, Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odaları Kanunu Teklifi (2/390), S.74, s.8.

⁸⁷ **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.27, B.34, Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel’in, Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odaları Kanunu Teklifi (2/390), S.74, s.8.

⁸⁸ **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.27, B.34, Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel’in, Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odaları Kanunu Teklifi (2/390), S.74, s.8.

⁸⁹ **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.27, B.34, Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel’in, Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odaları Kanunu Teklifi (2/390), S.74, s.14.

mühendis ve mimarların bir an evvel bu birliğe kavuşmaları için teklifin öncelik ve ivedilikle görüşülmesine karar vermiş ve Meclise sunmuştur.⁹⁰ 6235 Sayılı Türk Mühendis, ve Mimar Odaları Birliği Kanunu TBMM’de 27.01.1954 tarihinde kabul edilmiştir.⁹¹

1.3.2. GALİP KİNOĞLU

1.3.2.1. Meclis Konuşmaları

1.3.2.1.1. Resmi Daire ve Müesseselerin Siyasi Partilere Mal Devrini Yasaklayan Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Manisa Milletvekili Refik Şevket İnce ve 7 arkadaşları tarafından, resmî daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devri yapamayacaklarına ve bu daire ve müesseselerle hükmü kalmamış derneklere ait olup siyasi partilere terkedilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve hazineye iadesine dair kanun teklifi verilmiştir.⁹² Kanun teklifin birinci maddesi şu şekildedir:

MADDE 1. — Genel, katma ve özel bütçeli dairelerle belediyeler, köyler ve İktisadi Devlet Teşekkülleri ve müesseseleriyle sermayesinin yarısından fazlası Devlet veya âmme hükmi şahısları tarafından temin edilen müesseseler ve umumi menfaatlere hadim dernekler hiçbir suretle siyasi partilere bedelsiz menkul ve gayrimenkul mal terk ve teberru veya bu malların intifamı bedelsiz olarak tahsis edilemezler ve bağlı oldukları hükümler dışında satış yapamazlar.⁹³

Kinoğlu, yukarıda gösterilen 1’inci maddeyi okuduğunu, ve şüpheye düştüğünü belirtmiştir. Maddede geçen “*hiçbir suretle siyasi partilere bedelsiz menkul ve gayrimenkul..*” ifadesi için yorum yapmıştır. “*Bedelsiz menkul içine bedelsiz para girer mi*” diyerek buna bir açıklık getirmek, ya da bunu koymanın nereden icabettiğini sormak gerektiğini söylemiştir. İkinci olarak trampa (mal takası) işinin olduğunu, bunun tasfiyede yerinin olduğunu, fakat tesis işinde bulunmadığını, trampa tasfiyede olması durumunda tesis maddesinde de olması gerektiğini

⁹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.27, B.34, Gazianteb Milletvekili Süleyman Kuranel’in, Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odaları Kanunu Teklifi (2/390), S.74. s.19.

⁹¹ T.C Resmi Gazete, S.8625, 04.02.1954, s.8095-8096.

⁹² TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.9, B.110, s.635.

⁹³ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.9, B.110, s.665.

belirtmiştir. Nakit teriminin mutlaka zikredilmesi gerektiğini, sebebinin ise maddenin bedelsiz mala atıfta bulunmuş olduğunun görüldüğünü, para yada bedelsiz mal denilemeyeceği hususlarını dile getirmiştir.⁹⁴

Kanun Teklifinin 4. Maddesi ise şöyledir:

*MADDE 4. İkinci maddede yazılı daire, müessesese ve tüzel kişilerin siyâsi partilere bedelsiz olarak terketmiş oldukları arsa, bahçe, tarla, harman yeri gibi musakkaf olmayan gayrimenkul mallar üzerinde siyasi partiler tarafından üçüncü maddedeki maksata kullanılmak üzere bina yapılmış ise bu yerlerin arsa ve bina kıymetleri beşinci maddede gösterilen heyet tarafından takdir edilerek bu takdirlere göre düzenleme yapılır. Arsa kıymeti, ikinci maddeye göre iade edilen ve arsanın eski sahibi olan daire ve müessesenin, hissesini ve bina kıymeti de siyasi partinin hissesini teşkil eder ve bu hisseler göre tapu dairelerince adlarına teşriileri yapılır.*⁹⁵

Kınoğlu, yine bu maddede de noksanlıklar gördüğü için söz almıştır. Arsa, bahçe ve tarlaların az bir bedel ile, yani kanuna aykırı olarak bedel takdir edilmesi suretiyle alınması durumunda neler yaşanacağını, ayrıca trampa işinin olduğunu ve 6'ncı maddenin bu hükme tabi olup olmadığını belirtilmesi gerektiğini söylemiştir. 1'nci maddenin hükmüne göre tarla veya arsa alınmış; buranın tarla iken, bahçe iken üzerine bina yapılmış ise durumunun ne olacağı, binaların bedelli olması durumunda tarla ve bahçenin ne olacağı, kanuna aykırı bir bedelle alınmış ise de iade edilmesi gerektiği hususlarına değinmiştir.⁹⁶

Galip Kınoğlu'nun 4. Madde için vermiş olduğu önerge şu şekildedir: “4 ncü madde (bedelsiz) kelimesinden evvel mer'i kanun hükümlerine aykırı olarak bedel takdiri veya trampa suretiyle şeklinde maddeye ilâvesini teklif ederim.” Önergenin dikkate alınıp alınmayacağı oya sunulmuş ve önerge rededilmiştir.⁹⁷

1.3.2.1.2. Denizcilik Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanunu Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

10 Ağustos 1951'de Denizbank Türk Anonim Ortaklığı Kanunu tasarısının

⁹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.9, B.110, s.666.

⁹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.9, B.110, s.678-679.

⁹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.9, B.110, s.679.

⁹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.9, B.110, s.679.

tümü üzerinde görüşmeler yapıldı. Kınoğlu uzun konuşmayacağını söyleyerek söze başladı. Denizcilik Bankasına, anonim şirket diye bir isim verildiğini, esas ana kanundan biraz olsun ayrılmamız gerektiğini, genel müdürün, doğrudan doğruya Bakanlar Kurulu kararı ile tayin edilmesinin ana kanunlarımızdan Ticaret Kanununa aykırı olacağını, doğrudan doğruya idare meclisi tarafından tayin edilmesini de doğru bulmadıklarını belirtmiştir. Bu iki uygulama arasında bir uygulmanın olması gerektiğini, Halk Bankasında olduğu gibi İdare Meclisinin teklifi ile Bakanlar Kurulu tarafından tayin edilmesinin daha doğru olacağını ve bu tayin keyfiyetinde idare meclisine de bir parça yetki verilmesi gerektiği hususlarına değinmiştir.⁹⁸

Aynı kanundaki “*Bankanın genel müdürü, Bakanlar Kurulu tarafından tâyin olunur. Genel müdürün nitelik, görev, yetki ve sorumlulukları ana sözleşmede gösterilir.*” 25’inci maddesi ile ilgili Yüksek Başkanlığa verdiği önerge ile maddenin “*Bankanın genel müdürü ve yardımcıları banka idare meclisinin inhası üzerine Bankalar Kurulu kararıyla tâyin olunur.*” Şeklinde değiştirilmesini teklif etmiştir. Önerge dikkate alınmamıştır.⁹⁹

Yine Denizcilik Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanun teklifinin 39’uncu maddesi ile ilgili bazı hususlara değinmiştir. İstimlak Hakkı başlıklı 39’ncü Madde şu şekildedir:

*Banka ve kuracağı ortaklıklar tekel mevzuuna giren işlerin görüşülmesine muktezi gayrimenkullerden belediye hududu dışında bulunanlar 1295 tarihli istimlâk Kararnamesi dairesinde, belediye hududu içinde bulunanlar 3710 sayılı Belediye istimlâk Kanununa tevfikân bilcümle istimlâk bedel ve masrafları banka veya kuracağı ortaklıklara ait olmak üzere istimlâk yapabilirler.*¹⁰⁰

Kınoğlu, bu maddede bulunan iki İstimlak Kanununun uygulanma sebebinin anlamadığını ifade etmiş, 1295 tarihli istimlak Kararnamesinin, gerek kasaba içinde gerekse dışında olsun uygulandığını, nitekim Ziraat Bakanlığının dışarda bir tesis yapacağı zaman da istimlak işlerinin bu kararnameye göre yapıldığını belirtmiştir. Kınoğlu 3710 sayılı Kanunun ise yalnız beldenin menfaatine, belediyeler için

⁹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.9, B.113, s.883.

⁹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.9, B.113, s.884-885.

¹⁰⁰ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.9, B.113, s.887.

konulmuş bir kanun olduğunu, belediye içerisinde bir yerin istimlak edilmesi halinde belediyenin o kanuna tabi olduğunu, dışardaki istimlakların ise 1295 tarihli kararnameye göre yapıldığını ve bunun doğru olmadığını vurgulamış, her ikisinde de 1295 tarihli Kararnamenin uygulanmasının daha doğru olacağını söylemiştir.¹⁰¹

1.3.2.1.3. Bayındırlık Bakanlığı ve Karayolları Genel Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçeleri Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Galip Kınoğlu 27 Şubat 1952 tarihli oturumdaki konuşmasına şu şekilde başlamıştır:

*Asya'nın ipek yolu üzerinde eskiden bir ilim ve ticaret merkezi olan ve şimdi yolsuzluk yüzünden çıkmaz bir sokak halini almış bulunan Türklüğün Güney kalesi Kilis bugün merkezinde otuz bin, mülhakatında kırk bin nüfusu sinesinde taşımaktadır ve yolunun bulunmaması yüzünden mahsur bir hale gelmiş adeta nefesi tıkanmış, ciğerleri hastalanmış bir insan gibi mustarıptır. Bir yolla denize bağlanmasıyla havaya, sıhhat ve servete kavuşacaktır...*¹⁰²

63 kilometrelik Kilis - Hassa yolu yapıldığı takdirde Kilis'in bir taraftan 43 kilometre mesafedeki tahta köprüden trene, diğer taraftan Hassa'ya ve buradan da İslâhiye, İskenderun - Hatay'a bağlanmış olacağını ve bu güzel ilçenin üzümlerinin, kavunlarının, karpuzlarının ve binlerce tonu aşan zeytin yağları ve pamuklarının kolayca nakledilip ihraç edilebileceğini ifade etmiştir. Kınoğlu, bu yolun yalnız Kilis'e mahsus bir yol olarak kalmayacağını, ipek yolu olarak açılmış ve işlemiş olan bu yolun Hindistan'ı İran yoluyla İskenderun'a en kısıdan bağlayan yolun bir parçası olacağını, 63 kilometrelik yolun yapılması halinde sadece Kilis'in değil aynı zamanda da Mardin – Urfa, Urfa- Gaziantep karayolu ile Kilis üzerinden İskenderun'a en kısa yoldan bağlanmış bulunacağını da belirtmiştir. Güneyin Ege'si olan bu bölgelere ait mahsullerin de böylelikle kıymete bineceğini ve Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu'nun yardımlarıyla 1952 yılının çalışma planlarının yapıldığını söylemiştir. Tarihi sınır kasabası olan Kilis'in biran evvel denize olan bu yolunun açılması gerektiği ve ıstırap çeken halkın sıkıntılarına son verilmesini beklediklerini dile getirmiştir.¹⁰³

1.3.2.1.4. Gümrük ve Tekel Bakanlığı ile Tekel Genel Müdürlüğü 1952 Yılı

¹⁰¹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.9, B.113, s.884-885.

¹⁰² TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.49, s.1003.

¹⁰³ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.49, s.1003.

Bütçeleri Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Galip Kınoğlu, 28 Şubat 1952 tarihli oturumda, güney bölgelerinin sorunlarına yönelik bir konuşma gerçekleştirmiş ve bunları 9 maddede sıralamıştır. Bu sorunlar sırayla:

1. Kilis'in sınır durumunun çok endişe verici ve sınırın sanki her iki taraf arasında daima problem yaratması için çizilmiş olduğu, köylünün evinin Türkiye topraklarında arazisinin ise Suriye topraklarında bırakıldığını, bazen sınırın bir tarla ve bağın ortasından geçmek suretiyle çizildiğini, tarlasında çalışmak isteyen Türk vatandaşlarının Suriye karakolundan izin alarak çalışabildiğini ve merasimle de köyüne geri dönebildiğini,¹⁰⁴
2. Hudut dışındaki vatandaşların mahsulünün köyündeki harman yerine taşımaya müsaade edilmediğini,¹⁰⁵
3. Gümrük ve karakol kapılarında sınır dışındaki arazilere gidip gelmek için vatandaşların karakolların bulunduğu yüksek tepelere ağır eşyalarıyla ve hayvanlarıyla muayene için tırmanmaya zorlandığını,¹⁰⁶
4. Sınır yakınlarından su geçtiğini, köylünün bu sudan istifade edebilmesine de karşı gelindiğini,¹⁰⁷
5. Kaçakçılığın önlenmesi ve takibinin zor bir iş olduğunu, silah kuvvetine dayanarak da bu işin önlenemeyeceğini, halkın zorunlu ihtiyaçlarının karşılanamadığı takdirde bu kaçakçılığın da önüne geçilemeyeceğini,¹⁰⁸
6. Sınır boylarında, gerekli bölgelerde ve alanlarda iktisadi bir hudut rejimi uygulandığı zaman bir kısım maddelerin kaçakçılığının ortadan kaldırılabileceğini,¹⁰⁹
7. Suni ipek ve ipekli kumaş fabrikalarının rakip memleket maliyet fiyatlarına yaklaştıracak tedbirlerin alınmasının kaçakçılığı bir nebze azaltacağını,¹¹⁰
8. Kaçakçılıkla hakkıyla mücadele etmek ve esaslı tedbirler almak için güvenlik teşkilatının gözden geçirilmesi gerektiğini,¹¹¹
9. Suriye tarafından kaçak olarak gelen maddelerin tespit edilerek bunlardan ülkemizde bulunanların fiyatlarının indirilmesi ve bulunmayanların ise gümrük

¹⁰⁴ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.50, s.1104.

¹⁰⁵ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.50, s.1104-1105.

¹⁰⁶ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.50, s.1105.

¹⁰⁷ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.50, s.1105.

¹⁰⁸ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.50, s.1105.

¹⁰⁹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.50, s.1105.

¹¹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.50, s.1105.

¹¹¹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.50, s.1105-1106.

resimlerinde bir değişme yapılması hususlarını belirtmiştir. Kınoğlu, bir an evvel Türk'ün ve Türk hürriyetinin güney kalesi olan Kilis'in sıkıntılı vaziyetine mümkün mertebe son verilmesini rica ederek konuşmasını noktalamıştır.¹¹²

1.3.2.1.5. Kilis Halkının Millî Hudut Dışında Kalan Gayrimenkullerinin Tasfiyesi İle İlgili Sözlü Sorusu Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Gaziantep Milletvekili Galip Kınoğlu'nun, Kilis halkının Millî hudut dışında kalan gayrimenkullerinin tasfiyesi hususundaki çalışmaların gecikmesi ve bu gayrimenkuller üzerindeki tasarrufların menedilmesi sebeplerine, hudut dışında kalan arazi mahsullerinden Suriye Hükümetince alınan întaç vergisinin alınmaması hususunda bir teşebbüs olup olmadığına, Suriye Hükümetinin çıkarmak istediği Toprak Tevzi Kanununun mezkûr gayrimenkullerle alakası bulunup bulunmadığına ve vatandaşlara vizede gösterilen müşkülâtın izalesi için teşebüse geçilip geçilmediğine dair aşağıda verilen soruları Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü sözlü olarak cevaplamıştır.¹¹³ Yöneltilen sorular:

*SORU 1. Kilis'in millî hudut haricinde kalan arazi ve emlak miktarı çok büyük bir yekûna bağlı olmaktadır. En verimli ve çok kıymetli topraklarımız millî hudut haricinde bırakılmıştır. Otuz sene gibi uzun zamandan beri millî hudut haricinde kalan bu topraklarda tasarruf etmeye çalışan Kilis halkının uğramakta bulunduğu binbir müşkülâtı izah etmeyi zait görüyorum. Millî hudut haricinde kalan bu gayrimenkullerin tasfiyesi cihetine gidilmesi hususunun bugüne kadar teehhüre uğramasının sebebi nedir? Teşebbüs varsa ne vakte kadar yapılacaktır? Şimdiye kadar sözü geçen gayrimenkullerin satış, intikal ve mübadele gibi tasarrufların menedilmiş olmasının sebebi nedir? Bu memnuiyet ne zamana kadar devam edecektir.*¹¹⁴

SORU 2. Türkiye ve Suriye arasında iyi dostluk ve komşuluk ve buna bağlı hudut protokolü mevcut olduğu, bunlara nazaran Suriye hududu dâhilinde kalan vatandaşların arazi ve emlaklarının ve hayvanların mahsulleri hiçbir vergi; resme tâbi olmaksızın bizim tarafa geçirilmesinde bir engel olmadığı halde Suriye Hükümetinin sonradan çıkardığı bir kanunla bu mahsullerden İntaç Vergisi namıyla bir verginin alınması hususunun müstenidatı ve sebebi nedir? Bu verginin alınmaması hususunda bir teşebbüs var mıdır? Varsa neticesi ne olmuştur? Geçen sene hudut haricinde kalan tarla

¹¹² TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.50, s.1105-1106.

¹¹³ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.17, B.4, s.122.

¹¹⁴ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.17, B.4, s.122.

mahsulleri intaç Vergisi verilmek istenildiği halde sap halinde olan bu mahsulün bizim tarafa geçirilerek harman yapılmasına mümanaat edilmiş ve bu yüzden köylüler büyük zararlar görmüştür. Bundan dolayı Bakanlığa bir şikâyet olmuş mudur? Neticesi ne olmuştur?

SORU 3. Suriye Hükümeti son zamanlarda köylüye toprak tevzii hakkında bir kanun çıkarmış mıdır? Çıkarmışsa bu kanunda hududu millî haricinde kalan gayrimenkullerimizi ilgilendiren hükümler var mıdır? Varsa nelerdir? Bu hususta Bakanlıkça bir teşebbüs yapılmış mıdır? Gerek Osmanlı Hükümetine, gerekse Türkiye Cumhuriyetine ait tapuların Suriye Hükümetine ait tapularla değiştirmek mecburiyeti hakkında sözü geçen kanunda bir kayıt veya Suriye Hükümeti tarafından alınmış bir karar var mıdır?¹¹⁵

SORU 4. Pasaport Kanunumuz mütaaddit giriş ve çıkışları bir vizeye tâbi tutmuş iken Suriye Hükümetinin vatandaşlarımızı her giriş, çıkışta ayrı vizeye tâbi tutması fazla vize harcı alması hususu neyle kabili izahtır? Bu aykırılığın giderilmesi hususunda bir teşebbüs yapılmış mıdır?¹¹⁶

Yukarıdaki soruların 14 Kasım 1952'de Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü tarafından cevaplandırılması¹¹⁷ sonrası Kınoğlu sözlerine şu şekilde başlamıştır:

Dışişleri Bakanının vermiş olduğu cevap beni hakikaten minnettar bıraktı. Etraflıca tetkikat yapılmış ve etraflıca malûmat verilmiştir. Ancak bu dert bugünün derdi değildir. Bir ayın değil, buyurdıkları gibi 30 senelik bir ıstıraptır. Halkın çektiği sıkıntıdır. Her gittiğimiz yerde daimî şikâyet karşısında kalıyoruz. Bilhassa şahsan de alâkam olduğu için, ben de gözümle görüyorum. Müsaade ederseniz, istirahat edeceğim; ilk defa huzurunuzda çıkıyorum, yazılı olarak bâzı şeyler yazdım, tafsilât vereyim de Meclis hakem olsun. Ona göre ben de içimde yığılmış olan ıstırapı teskin etmiş olayım. Müsaade ederseniz yazılı maruzatıma başlıyorum.¹¹⁸

Güney İllerinde yaşayan vatandaşların ve bilhassa Kilis'in Türkiye sınırları dışında kalan arazi ve binalarının çok fazla olduğunu, bu verimli ve kıymetli toprakların sınırların dışında kaldığını, senelerden beri bu topraklarda tasarruf

¹¹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.17, B.4, s.122.

¹¹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.17, B.4, s.122.

¹¹⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. TBMMTD, D.IX, C.17, B.4, s.122-124.

¹¹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.17, B.4, s.124-125.

edebilmek için mücadele eden, bin bir güçlüklerle katlanan halkı bu sıkıntıdan kurtarmanın zamanının çoktan geldiğini, her sene sınır dışında da arazisi olanlardan tapu kayıtlarının istenildiğini, aylar ve senelerin geçmesine rağmen doğru bir neticeye ulaşamadığını belirtmiştir. Bir çiftçinin kendi tarlasına gidebilmek için güneş doğduktan sonra öncelikle karakola malzemeleri ile giderek orada gereken muayeneler yapıldıktan sonra gösterilecek yolu takip etmek suretiyle hududu geçebileceği, hududun ilerisinde bulunan Suriye karakoluna uğrayarak orada da aynı merasime tabi tutulduktan sonra tarlasına gelip işe başlayabileceği gibi sıkıntıların olduğunu açıklamıştır. Katlanılan sıkıntıların Genel Kurulda saymakla bitirilemeyeceğini, sınır dışında kalan mallar üzerinde satış ve ipotek gibi hukuki tasarrufları yapmak kudreti de mal sahiplerinin elinde bulunmadığını, büyük bir servet oluşturan bu malların sahiplerine yük ve külfet teşkil ettiğini, bu nedenle biran evvel sınır dışındaki malların tasfiyeye gidilmesinin her bakımdan faydalı olacağını ifade etmiştir. Bu sorunların çözümü için ilk önce satış ve mübadele (değiş-tokuş) gibi tasarruf haklarının tanınması gerektiğini, satış ve mübadelenin serbest bırakılması ile çok kısa zamanda sıkıntısız ve zahmetsiz her iki taraftaki emlak ve arazilerin satış ve mübadele suretiyle tasfiye edilebileceğini söylemiştir. Yine sınır dışındaki vatandaşların Türkiye'deki mallarını değiştirmek istemesi halinde bile değiştiremediğini, intikal muamelesini yaptıramadığını, tapu çıkaramadığını, bir mal sahibi gibi tasarruf edemediğini, senelerden beri çekilen bu sıkıntının bir an önce sonlandırılması gerektiğini hatırlatmıştır.¹¹⁹

Türkiye 'de arazisi bulunan Suriyeliler ve Suriye'de arazisi bulunan Türklerin 1944 yılına kadar bütün mahsullerini hiçbir vergi ve resim ödemeksizin diğer taraftaki yerlerine nakledebildiklerini belirtmiştir. Ancak 1944 yılında Suriye Hükümeti tarafından yayınlanan bir kanunla İntaç Vergisi ismiyle tarım ürünleri üzerinden bir vergi alınmaya başlanıldığını, 1949 tarihine kadar bu verginin yalnız Suriye vatandaşlarından alındığını, fakat daha sonra verginin Türkiye'nin Suriye sınırı içerisinde kalan arazilerden elde edilen mahsüllerden de alınmaya başlanıldığını söylemiştir. Türkiye toprakları içerisine geçirilen bütün ürünlerden kıymeti üzerinden haksız olarak bu verginin alındığını, binbir emek ve zorluklar içerisinde yetiştirilen az bir miktar mahsulü memleketine nakletmek isteyen vatandaşların Suriye gümrüğüne

¹¹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.17, B.4, s.125.

uğrayarak gümrükten verilen bir beyanname ile takdir edilecek vergiyi maliyeye yatırdıktan sonra alacağı izin belgesi ile aynı günde ürünlerini sınırdan içeriye geçirebildiğini beyan etmiştir.¹²⁰

Kilis halkının Atalarından kendisine geçen ve bir talihsizlik eseri olarak millî sınırlar dışında kalan bu yerlerin üzerindeki tasarruf ve idare haklarının sekteye uğradığını söyleyen Kınnoğlu, toprağında ikamet ettiği devletle, uyruğunu taşıdığı devlet arasında vergi konusunda bir anlaşma mevcut olmadığı zaman, yabancıların oturdukları yurdun mali kanunlarına tabi olacaklarını, ancak bir anlaşma mevcut ise anlaşma hükümlerine göre hareket etmek gerektiğini belirtmiştir. Lozan Anlaşmasına ilişik İkamet Sözleşmesinin 8 ve 12'nci maddelerindeki vergi konusunun açık olduğunu, bu maddelerle yabancılardan ne şekilde vergi alınacağına dair birtakım esaslar getirildiğini, yapılmış olan sözleşmeye göre sınır hattının ilerisine ve gerisinde arazi ve emlak sahibi olanların mahsülleri için hiçbir resim ve vergi ödemeksizin hududun diğer tarafına nakledebileceklerini söylemiştir.¹²¹

Pasaport vizesi için, sınırın beş kilometre mesafesine kadar olan arazi sahiplerinin kendi arazilerine gitmek için yıllık pasavan (*ülkelerin, komşu ülkenin sınır bölgesi içinde oturan yurttaşlarına, serbestçe giriş çıkışları için verdikleri belge*) aldığını, beş kilometreden ilerisi için pasaport almak zorunda olduklarını, Türkiye'de Pasaport Kanunu'nda giriş ve çıkışlar için bir vize kabul edildiğini, Suriye'de ise her giriş ve çıkışının ayrı bir vizeye tabi tutulduğunu, pasaportla kendi arazisine girmek isteyen Türk vatandaşlarının her gidiş ve gelişinde vize yaptırmak için Halep'e kadar gitmek mecburiyetinde olduklarını belirtmiştir. Maddi ve mânevi külfetin ve zahmetin çok ağır olduğunu bilindiğini, Suriye'nin çıkardığı Toprak Kanunu'nun Türkiye'nin aleyhine olduğunu, Kanunun tüm metinlerinin eline henüz ulaşmaması nedeniyle konuyu teferruatlı olarak anlatamadığını söylemiştir. Bu hususların takipçisi olacağını ve bunların üzerine gideceğini ifade ederek, hükümetten bu sorunların bir an önce çözüme kavuşturmasını, vatandaşların sıkıntılarına son vermesini rica ederek sözlerine son vermiştir.¹²²

¹²⁰ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.17, B.4, s.125-126.

¹²¹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.17, B.4, s.126.

¹²² TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.17, B.4, s.126-127.

1.3.2.1.6. Türk Tabipler Birliği Kanun Teklifi Görüşmelerinde Verdiği Takrir

Adı geçen kanun tasarısının 47’nci maddesi Şu Şekildedir:

*Yüksek Haysiyet Divanı, oda haysiyet divanından gelen kararları inceledikten sonra kararı uygun bulmazsa, bu husustaki mütalâası ile birlikte mezkûr kararı ilgili haysiyet divanına iade eder. Oda haysiyet divanından gelecek ikinci karar üzerine vereceği karar katidir. Yüksek Haysiyet Divanının verdiği kararlar kati olup aleyhine hiçbir mercie baş vurulamaz. Bu kararlar Sağlık ve Sosyal Yardım Vekâleti kanalı ile ilgili oda haysiyet divanına bildirilir.*¹²³

Kınoğlu, 16 Ocak 1953’teki oturumda yukarıda belirtilen 47’inci maddeye aşağıdaki fıkranın eklenmesini teklif etmiştir.¹²⁴

“Yüksek Haysiyet Divanının kararlarına karşı ancak bir defaya mahsus olmak üzere aynı heyete tashihi karar yoluyla itiraz olunabilir.” Takrir oya sunulmuş ve kabul edilmemiştir.¹²⁵

1.3.2.1.7. Türk Tabipler Birliği Kanun Teklifi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

16 Ocak 1953 tarihinde görüşülen Tabip Odaları Birliği Kanun tasarısının 47’nci Maddesinin müzakeresi sırasında Maraş Milletvekili Mazhar Özsoy’un takriri okunmuştur. Takrirden Müzakerenin sonlandırılmasını ve oya sunulması istenmiştir. Daha sonra Kınoğlu söz almış, müzakerenin yeterli görülmemesi gerektiğini, biraz daha uzatılmasının yararlı olacağını, tasarıyı yapanın da insan olduğunu ve hata yapılabileceğini söylemiştir. Takrir Meclis’e sunulmuş ve kabul edilmiştir.¹²⁶

Bu Kanun ile Türkiye sınırları içindeki bütün tabiplerle diŐ tabiplerinin katılımıyla oluşan Türk Tabipleri Birliği kurulmuş oluyordu. Kanun 23.01.1953 tarihinde kabul edilmiŐ¹²⁷ ve 31.01.1953 tarih ve 8323 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

1.3.2.1.8. 1953 yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşmalar

¹²³ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.19, B.28, s.228.

¹²⁴ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.19, B.28, s.228.

¹²⁵ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.19, B.28, s.228.

¹²⁶ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.19, B.28, s.228.

¹²⁷ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.19, B.31, s.380.

Galip Kınoğlu, TBMM Genel Kurulunda 23 Şubat 1953 tarihinde yaptığı konuşmada, Suriyelilerle Emlak Tasfiyesi Anlaşmasına başlanacağını, bunun bir an evvel başlanmasını dilediklerini, bu hususlar için yeni bir kararname çıkarılmış olduğunu, bu kararnamede sınır muhafızlığı dışında yabancıların gayrimenkule tasarruflarının mümkün olmadığını belirtmiştir. Ayrıca intikal muamelelerinin yapılamayacağını, buna göre de Suriye sınırı içerisinde kalan arzazilerin tasfiyeye tâbi tutulacağını, bu gibi durumlara meydan verilmeden toplantının yapılmasının gerektiği hususlarına değinmiş ve 30 seneye yaklaşan bu kararsızlığa son verilmesi için gereğinin yapılmasını rica etmiştir.¹²⁸

Galip Kınoğlu, 23 Şubat 1953'te TBMM'de İçişleri Bakanı Ethem Menderes için yapmış olduğu konuşmada; Merkez Bankası bulunmayan yerlerde belediye ve belediyeye bağlı işletmelere ait paraların bugüne kadar İş Bankasına yatırılmakta olduğunu, İş Bankasının ilk kurulduğu yıllarda sermayesinin takviyesi amacıyla böyle bir karar alınmış olduğunu, bu nedenle de İş Bankasının her bakımdan diğer bankalar arasında ön sıralarda yer aldığını belirtmiş, Ziraat Bankasının ise her bakımdan çiftçinin derdine çare bulan bir banka olduğunu, ülkenin gerek zirai ve gerek iktisadi kalkınması için en önemli kuruluşun bu banka olduğunu belirtmiştir. Bundan sonra Merkez Bankası bulunmayan yerlerde özel muhasebelerin, belediye ve bunlara bağlı işletmelerin paralarının İş Bankasına değil de Ziraat Bankasına yatırılması hususunda gereken kararların alınmasını rica etmiştir.¹²⁹

Galip Kınoğlu, 24 Şubat 1953 tarihinde Maliye Bakanlığının 1953 yılı bütçesi için yapılan görüşmelerde söz almıştır. Halen, Suriye topraklarında bulunan Türk vatandaşlarının arazilerinden İntaç Vergisi adı altında ürünlerin değerinin yüzde yedisi ile on beşi tutarında ücret alındığını, bu verginin alınma sebebinin Ankara İtilâfnamesinin 13'ncü maddesinin hükmü gereği olduğunu, bu Ankara İtilâfnamesinin bugün dahil 30 seneden beri her iki tarafça fiilen uygulanmakta olduğunu, bu konu hakkında Dışişleri Bakanlığına müracaat edildiğini belirtmiştir. Son olarak 1948 senesinde Dışişleri Bakanlığından Maliye Bakanlığına bir tezkere yazıldığını, Maliye Bakanlığının Suriyelilere ait arazilerden gayrimenkullerinden Arazi Vergisi aldıklarını, onların da bizden İntaç Vergisi almalarında mahzur

¹²⁸ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.20, B.51, s.839.

¹²⁹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.20, B.51, s.787.

olmadığına dair görüş bildirdiklerini, bu yazının Dışişlerinde mevcut olduğunu fakat Maliye Bakanlığında bulunmadığını, ortada bir İtilâfname mevcutken Suriyelilerin Arazi Vergisi alabileceklerini fakat İntaç Vergisi alamayacaklarını söylemiştir. Ankara İtilâfnamesinin 13'ncü maddesinde, Türk vatandaşlarının Suriye'deki mahsullerinin resimsiz ve vergisiz geçirmesi gerektiğini, Türk vatandaşının bu vergiyi verebilmek için de heyete girmesi ve ardından keşif yaptırıp değeri için beyanname vermesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu konu ile ilgili uğraştıklarını Maliye Bakanlığının bu yazısının 1948 tarihli olduğunu ve gerekli düzenleme çalışmalarının başlatılmasını istemiştir.¹³⁰

1.3.2.1.9. Nizipli Habeş Böler'e Vatani Hizmet Tertibinden Aylık Bağlanması Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Gaziantep Milletvekili Cevdet San ve 15 arkadaşının, Nizipli Habeş Böler'e Vatani Hizmet Tertibinden Maaş Bağlanması Hakkındaki Kanun Teklifi münasebetiyle 15 Şubat 1954 tarihinde yapılan oturumdaki konuşmasında Kınoğlu, Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun konuşmalarının gerçekten çok yerinde olduğunu, ancak sıkıntı çeken arkadaşları birer birer arayıp bulmanın oldukça uzun zaman gerektiren bir iş olduğunu, fakat önlerine çıkan ve gerçekten muhtaç vaziyete düşmüş olan 90 yaşındaki Gaziantep'te büyük kahramanlık yaratan Habeş Böler'i ilk olarak öne sürmek istediklerini belirtmiştir. Bundan sonra geleceklerin de olabileceğini, Gaziantep'in kahraman evlatlarını o zaman gösterdikleri kahramanlıkları sebebiyle övmenin yerinde olacağını belirtmiş, şu an için isteklerinin sadece önden verilmiş olan bu teklifin kabul edilmesi olduğunu ifade etmiştir.¹³¹ Kanun teklifi 15 Şubat 1954'te kabul edilmiştir.¹³²

1.3.2.1.10. Hemşirelik Kanunu Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Galip Kınoğlu 17 Şubat 1954 tarihinde Hemşirelik Kanunu hakkında yapılan görüşmeler sırasında söz almıştır. Konuşmalarına bu tasarının Meclise gelmesinden dolayı Sağlık Bakanına teşekkür ederek başlamıştır. Bu konu hakkında bir sorusu olduğunu ve fikrini izah edeceğini söylemiştir. Rahatsızlığı sırasında hastanede yattığını, orada hastabakıcılığın ne kadar önemli ve ne kadar zor olduğunu ve

¹³⁰ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.20, B.52, s.861-862.

¹³¹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.28, B.43, s.305.

¹³² T.C Resmi Gazete, S.8639, 20.02.1954, s.8230.

bakıcıların büyük bir özveriyle çalıştıklarını bizzat müşahade ettiğini belirtmiştir. Milyon liralık vererek hastane açtıklarını ve hastanelere doktor bulduklarını fakat doktorların eli kolu olan hemşirelerin atama sayılarının çok az olduğunu dikkate alınmadığını söylemiştir. Hemşire ve hastabakıcı yetiştiren okulların yeterli gelip gelmediği veya rağbet görüp görmediği sorusunun sorulması gerektiğini ifade etmiştir. Sağlık Bakanına bu tür okulların açılması için bütçede yeterli ödeneğin olup olmadığını sormuştur. Hastabakıcıların ve hemşirelerin terfiilerinin yapılması için ne gerekirse yapılması gerektiğini, onların gecenin geç vaktinde bile sıkıntıda hastaların acılarını dindirmek için her türlü rahatlıklarını feda ettiklerini beyan etmiş, bu kanun teklifi ile amaçlarının terfiilerinin sağlanması değil, bu meslekleri daha cazip hale getirilmesi olduğunu hatırlatmıştır.¹³³

Hemşirelik Kanunu 25 Şubat 1954 tarihinde kabul edilmiş¹³⁴ ve 2 Şubat 1954 tarihli ve 8647 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

1.3.2.1.11. 1954 Yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşmalar

Galip Kınoğlu 23 Şubat 1954 tarihinde 1954 yılı bütçesi için söz almıştır. Kınoğlu bir haber aldığını bunun üzerine birkaç kelime söylemek istediğini dile getirmiştir. İçişleri Bakanından bir açıklama istediğini, güney sınırlarımızda kaçakçılığın takibinin askeri muhafaza teşkilatına bırakıldığını, gümrük muhafaza teşkilâtı yerine jandarma teşkilâtının getirileceğini ve bu vazifenin onlara devredileceği yolunda bir haber aldığını ve bununla ilgili bir teşebbüs olup olmadığının izahını istemiştir. İkinci olarak da jandarma teşkilâtının biraz daha genişletilerek köylerdeki karakolların takviye edileceği ve karakollar arasında daimi olarak seyyar jandarmaların dolaştırılacağı haberlerinin doğru olup olmadığı hakkında açıklama beklediklerini söylemiştir.¹³⁵ İçişleri Bakanı Ethem Menderes sualleri aynı oturumda cevaplandırmıştır.¹³⁶

Galip Kınoğlu, 23 Şubat 1954 tarihinde Bursa Milletvekili Millî Savunma Bakanı Kenan Yılmaz'dan istirhamı olduğunu söyleyerek konuşmasına başlamıştır.

¹³³ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.28, B.44, s.416.

¹³⁴ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.28, B.56, s.970

¹³⁵ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.28, B.48, s.752.

¹³⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. TBMMTD, D.IX, C.28, B.48, s.758-760.

Askeri hakimlerin de doğal bir karar organı olduğunu ve bunların yaptıkları görevlerin ve verdikleri kararların yerine getirilen zorunlu bir ilam olduğunu, memleket aleyhine işlenen en ağır suçların dahi bu mahkemelerde görüldüğünü ve bu hakimlerin gece ve gündüz adaletin tecellisi için bütün varlıklarıyla çalışmakta olduklarını söylemiştir Askeri hakimlerin de sivil hakimlerde olduğu gibi tayin, terfi, ödüllendirme ve cezalandırmalarında Askeri Hakimler Kanunu adıyla bir kanuna bağlanıp bağlanamayacağını ve böyle bir düşüncenin olup olmadığını sormuştur. Sivil ve askeri hakimlerin aynı görevi yapmaları ve kaza işlerini görmekte olmaları sebebiyle askeri hakimlerin de sivil hakimlerin tayin ve terfilerine uymaları ve hakimler gibi teminata bağlanmaları gerektiği hususlarında gereğini rica etmiştir.¹³⁷

24 Şubat 1954 tarihinde Dışişleri bakanlığının yapmış olduğu siyaset için “*övlümeye layık*” diyerek konuşmalarına başlamıştır. Suriyelilerle 30 yıldır süren iyi bir komşuluğun neticesi olan anlaşmalar yerine sürekli bir mücadele içerisine girmiş bulduklarını, bu huzursuzluğun sınırın diğer tarafında yaşayan binlerce Türk vatandaşını sıkıntıya soktuğunu söyleyerek, bunlarla ilgili örnekler vereceğini belirtmiştir.

Birinci sorunun, Suriyelilerin sınırın diğer tarafındaki vatandaşlarımızdan Türkiye topraklarına nakletmek istedikleri ürünlerin kıymetleri üzerinden % 7 nispetinde intaç vergisi adı altında alınan ağır verginin yapılan anlaşma ve sözleşmelere aykırı olduğunu, anlaşmada resimden bahsedilip vergi kelimesi zikredilmemiş olsa bile Ankara İhtilâfnamesinin 13’ncü maddesine göre geçirilecek mahsulden hiçbir verginin alınamayacağı açıkça yazılmış olduğu, protokolün 6’ncı maddesinde vergi alınacağına dair bir hüküm bulunmadıkça Türk vatandaşlarından sınırın diğer bir tarafına nakletmek istedikleri mahsullerinden hiçbir verginin alınamayacağını belirtmiş ve bu haksızlığın biran evvel giderilmesini istemiştir.¹³⁸

İkinci sorun olarak Köy Kanununda mevcut olan ülke sınırları içerisindeki yabancıların gayrimenkul tasarrufu edinemeyecekleri hususuna karşılık, son zamanlarda Suriyelilerin de bir kararname çıkartıp bu kararnamede muhafızlık hududu haricinde yabancıların gayrimenkule tasarruf edemeyeceklerini ilan ettiklerini

¹³⁷ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.28, B.48, s.748.

¹³⁸ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.28, B.49, s.789-790.

zikretmiş, sınırın öte ve beri tarafındaki gayrimenkullerin üzerinde mevcut mülkiyet, tasarruf ve intikal haklarının Ankara İhtilâfnamesi ve ondan sonra tanzim olunan protokollerle kabul olduğunun teyit edildiğini, Lozan Anlaşmasının da bu tasarruf hakkını tanıdığını belirtmiştir. Köy Kanununun ve Suriyelilerin çıkardıkları kararnamenin uygulama alanının başka olduğunu, buna örnek olarak da Türkiye’de vefat eden bir vatandaşın Suriye’de bir mirasçısının çıkması halinde, Türkiye’de bulunan köy sınırı içerisinde gayrimenkuldeki hissesine sahip çıkamayacaklarını, Suriye’de vefat eden Suriye tebaasından bir şahsın Türkiye’de çıkacak bir mirasçısının da vefat edenin Suriye’de bıraktığı muhafızlık hududu haricindeki gayrimenkulünde tasarrufta bulunamayacağı örneğini vermiştir. Sözü geçen Köy Kanunu ile kararnamenin tatbik sahasının Suriyelilerin ve Türkiye’nin ahden tanımış hududun öte veya beri tarafındaki gayrimenkuller olmadığını belirtmiştir.¹³⁹

Üçüncü sorunun ise Türkiye sınırının diğer tarafında yaşayan binlerce Türk vatandaşının milyonları aşan kıymetli emlak ve arazilerinin bulunduğunu, Suriyelilerin her fırsatta Türk vatandaşlarının bu arazilerini işgal ettiklerini ve bu kıymetli arazilere el koymak teşebbüslerinin olduğunu, bu arazilerin Suriyelilerin yer yer işgallerine terketmenin doğru olmadığını belirtmiştir. Suriyelilerin büyük Suriye’den bahsederek hayaller ve tatlı rüyalar peşinde koştuklarını, zaman zaman mitingler yaptıklarını ve bir kısım gazeteler tarafından da gereksiz yazılar yazıldığını belirterek bu konuda sessiz kalınmaması gerektiği hususlarına değinmiştir. Son zamanlardaki duyularına göre sınırın dışındaki Türk vatandaşlarının gayrimenkulleri üzerine ağır bir mektep vergisi konulacağını, Suriyelilerle emlak ve arazi hususunda hak ve adalet dairesinde bir anlaşmaya varılmasının imkanının olmadığını, vatandaşlarının haklarının bir an evvel elde edilmesi yani tasarruf ve mülkiyet haklarının tam bir malik gibi serbestçe kullanmalarının bir an evvel temin edilmesinin zamanının geldiğini vurgulamış, fiilen mülkiyet ve tasarruf hakkının yerine getirilmesinden başka çarenin olmadığını, hukuken, fiilen mülkiyet ve tasarruf hakkının Suriyelilere tanıtmak zamanının çoktan geldiğini söyleyerek konuşmasını tamamlamıştır.¹⁴⁰

24 Şubat 1954’te yapığı konuşmasında Maliye Bakanı Hasan Polatkan’a

¹³⁹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.28, B.49, s.789-790.

¹⁴⁰ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.28, B.49, s.790-791.

soru yöneltmiştir. Gelir Vergisi Kanunu yürürlüğe girdikten bir sene sonra seçmenleriyle temasta bulduklarını, her yerde küçük esnafın birçok şikayetlerini dinlediklerini söylemiştir. Bazı köylerde dilenmez dilenciler olduğunu, bunların toplanmış sazdan, otlardan hasır ip örerdiklerini, yevmiye kazançlarının belki de bir lirayı bile geçmediğini, sırf dilenmemek için bu işi yaptıklarını, bu kişilerden alınan verginin yirmi - otuz bin lira sermayesi olan kimselerden alınan vergi kadar olduğunu belirtmiştir. Kınoğlu, bu küçük esnafa koyulmuş olan vergide hakikaten bir adaletsizlik bulunduğunu, Vergi Kanununda da birçok noksanlığın ortaya çıktığı açıklamalarında bulunmuştur. İkinci olarak da bir yerde rastladığı durumla ilgili konuşmuştur. Hastanenin birinde 60 yaşında bir kadının çalıştığını, evinde hastalıklı ihtiyar bir kocası ve çocuklarının olduğunu ve bunları geçindirmeye gayret ettiğini, kadının ailenin reisi kabul edilmediği için indirimlere tabi tutulmadığını söylemiştir. Gelir Vergisi düzenlemesine dair olan tasarinın, Türkiye Büyük Millet Meclisine geldiğini ve bir müddet burada kaldıktan sonra hükümetin teklifi ile geri çekildiğini, bir daha da Meclis'e gelmediğini belirtmiştir. Bu konu hakkında hükümetin hızlı bir şekilde gereken ilgi ve önemi vermesini rica ederek sözlerini noktalamıştır.¹⁴¹

Meclisin 26 Şubat 1954 tarihindeki oturumunda, Galip Kınoğlu güney sınırlarımızdaki kaçakçılıktan ve bununla ilgili tedbirlerden bahsedeceğini söyleyerek konuşmasına başlamıştır. Sadece askerle ve jandarma ile kaçakçılığı önlemenin mümkün olmadığını, bu şekilde bir mücadenin çok fazla masrafının olduğunu ve az bir faydasının bulunduğunu ve zararının faydasından daha çok olduğunu vurgulamıştır.¹⁴²

Kaçakçılığı azaltmak için iktisadi bazı tedbirlere başvurulması gerektiğini, iki - üç senedir bu konu ile ilgili çalışmalarının olduğunu ve bunu da bütçe görüşmelerinde de konuştuğunu belirtmiştir. Köylünün satınalma gücünün artmış olduğunu, bundan memnuniyet duyduklarını, komşu ülkelerin, Türk vatandaşlarının satın almak isteyecekleri malları ürettiği fabrikalar kurduklarını, bu ülkelerin resmi makamlarının da kaçakçıları himaye ettiğini söylemiştir. Suriye içerisinde imal edilen köylünün giydiği ve kullandığı suni ipekli kumaşların Türkiye'de imal edilmesi gerektiğini, bunların imal edilmesiyle zararların da önlenmiş olacağını, köylünün

¹⁴¹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.28, B.49, s.805-806.

¹⁴² TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.28, B.51, s.1016.

eskiden kendi dokuduğu eşyayı kendisi giydiğini ve şimdi bununla yetinmediğini, çeşitli ucuz ipeklileri bir ihtiyaç olarak gördüklerini belirtmiştir. Türk köylüsünün eskisi gibi olmadığını, çok çalışıp çok kazandığını ve mamül elbiseler giymek istemesinin de çok normal olduğunu ifade etmiştir.¹⁴³

Kınoğlu, kaçak olarak gelen maddelerin gümrük tarifelerinde indirim yapılması gerektiğini, güney bölgelerinde kaçak olarak satılan takım elbise, ceket gibi malların köylülerce 10 - 15 liraya satın alındığını, bunu önlemenin yolunun köylüye giyebileceği ucuz fiyatlı hazır elbiseler temin etmek olduğunu ifade etmiştir. Bütün bu sorunları düşünüp derhal gerekli tedbire başvurmak ve bu gibi kaçağa konu olan ve Suriye’de fiyatı çok düşük olan eşyaların memleketimizde de fiyatlarının azaltılarak halka arz edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Zor kullanarak ve şiddet uygulayarak kaçakçılığın önüne geçilemeyeceğini söyleyerek tepkisini ortaya koymuştur.¹⁴⁴

Galip Kınoğlu 27 Şubat 1954 tarihinde Türkiye’nin güney sınırlarındaki kaçakçılıkla ilgili şu şekilde konuşmuştur:

*Cenup (güney) hududumuzda kaçakçılığın ihmal edilemeyecek kadar zararlı bir hal aldığı hepimiz biliyoruz. Bunun önlenmesi için başta gelen çarenin de iktisadi tedbirler olduğu malumdur. Sayın İşletmeler Vekili (Balıkesir Milletvekili Sıtkı Yırcalı) ile 2 ay evvel görüştim. Orada imal edilen suni ipekten mamul çeşitli kumaşların bizde de imal edileceğini söylediler, fabrika kuracağız, vadinde bulundular. Bu vaatleri ne zaman tahakkuk edecektir ve fabrikalar nerelere kurulacaktır. Bunu öğrenmek ve izahat almak istiyorum.*¹⁴⁵

Diyerek sözlerini noktalamıştır.

1.3.2.2. Kanun Teklifleri

1.3.2.2.1. 3546 sayılı Danıştay Kanununa Ek Kanun Teklifi

3546 Sayılı Danıştay Kanununa Ek Kanun Teklifi, 13 Temmuz 1950 tarihinde Gaziantep Milletvekili Galip Kınoğlu tarafından TBMM Yüksek Başkanlığa sunulmuştur. Teklif, İçişleri ve Bütçe Komisyonlarına havale edilmiştir.¹⁴⁶ Teklif

¹⁴³ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.28, B.51, s.1016.

¹⁴⁴ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.28, B.51, s.1016-1017.

¹⁴⁵ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.28, B.52, s.1129.

¹⁴⁶ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.18, B.22, s.432.

edilen 3 maddelik kanun, gerekçesiyle beraber sunulmuştur. Gerekçesinde Danıştay'ın bugünkü maaş durumunun Yargıtay ile kıyaslandığı takdirde Yargıtay Üyesinin lehine ve Danıştay Başkanının aleyhine olduğu, bu üyelerin yaptığı işlerin içeriğine bakıldığında idari yargının zirvesini oluşturan bu heyetin, il şube başkanlarının maaş derecesi seviyesinde kalmış olduğu, ayrıca Yargıtay'da terfi süresinin kısa olması Danıştay'a olan rabeti azalttığı hususlarına değinmiş ve mali haklarının düzenlenmesiyle ilgili teklifini sunmuştur.¹⁴⁷ Kanun Teklifi şu şekildedir:

MADDE- 1. — Danıştay Birinci Başkanı ve Daire Başkan ve üyelerine, Başkanın sözcüsü ile kanun sözcülerine, başyardımcılar ile yardımcılarına, aylıklarından ayrı olarak her ay bağlı cetvelde gösterilen miktarda tazminat verilir. Bu tazminata esas kadro aylığıdır. Danıştay Birinci Başkanına 5027 sayılı Kanun gereğince verilen temsil tahsisatı kaldırılmıştır.

MADDE- 2. — Bu kanun neşri (yayınlandığı) tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE- 3. — Bu kanunu Başbakan yürütür.¹⁴⁸

Teklifeye Bağlı Cetvel

<i>Derece</i>	<i>Aylık Tazminat</i>
1	500
2	400
3	300
4	250
5	200
6	150
7	150
8	100
9	100
10	75 ¹⁴⁹

¹⁴⁷ **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.19, B.34, Gaziantep Milletvekili Galip Kınoğlu'nun, 3546 sayılı Danıştay Kanununa ek kanun teklifi ve içişleri ve Bütçe komisyonları raporları (2/31), S.61, s.1.

¹⁴⁸ **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.19, B.34, Gaziantep Milletvekili Galip Kınoğlu'nun, 3546 sayılı Danıştay Kanununa ek kanun teklifi ve içişleri ve Bütçe komisyonları raporları (2/31), S.61, s.6-7.

¹⁴⁹ **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.19, B.34, Gaziantep Milletvekili Galip Kınoğlu'nun, 3546 sayılı Danıştay Kanununa ek kanun teklifi ve içişleri ve Bütçe komisyonları raporları (2/31), S.S.61, s.7.

İçişleri Komisyonuna havale edilen kanun teklifi ile ilgili 28 Aralık 1950 tarihinde komisyonca tanzim edilen raporun bir kısmı şu şekildedir:

*...hem adaletin, hem de idare hikmetinin ve bilhassa hayat şartları yüzünden bu teşekküle karşı gittikçe artan rağbetsizliğin önlenmesi bakımından zaruri görülerek teklif sahibinin vâki kanun teklifinin kısmen tadil ve tashihi, bâzı maddeler ilâvesi suretiyle ve ilişik cetvelinin de aynen kabulüne ittifakla karar verildi.*¹⁵⁰

İçişleri Komisyonunca rapor bütçe komisyonuna havale edilmiştir.¹⁵¹

Bütçe komisyonu, 22 Aralık 1950 tarihli raporunda İçişleri Komisyonunun hazırladığı birinci maddeyi olduğu gibi, yargıçlara tazminat verilmesi hakkındaki kanun ile ikinci maddenin komisyonca yeniden tanzim edilmesi şartıyla kabul etmiştir. İçişleri Komisyonunun hazırladığı 3'ncü madde aynen kabul edilmiş, 4'üncü maddesi ise tarihinin değiştirilmesi suretiyle yeniden düzenlenmesine ve 5'inci maddeninde aynen kabul edilmesine karar verilmiştir. Böylece yeniden hazırlanan tasarı Yüksek Başkanlığa sunulmuştur.¹⁵²

Giresun Milletvekili Mazhar Şener Danıştay Kanununa Ek Kanun Teklifinin tamamının reddini, verdiği önerge ile teklif etmiş, önerge TBMM'ye sunulmuş ve tasarı reddedilmiştir.¹⁵³

1.3.3. CEVDET SAN

1.3.3.1. Meclis Konuşmaları

1.3.3.1.1. 1951 Yılı Bütçeleri Münasebetiyle Yaptığı Konuşmalar

Gaziantep Milletvekili Cevdet San 25 Şubat 1951 tarihli oturumdaki konuşmasına “*Karayolları hakkında bir hüküm vermeden evvel bölge bölge, kısım kısım bu örnek teşkilatla alakadar olmanızı rica ederim*” diyerek başlamış ve Meclis'te “*avukatımısın?*” sesleri yükselmiştir. San, yükselen sesler üzerine

¹⁵⁰ **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.19, B.34, Gaziantep Milletvekili Galip Kınoğlu'nun, 3546 sayılı Danıştay Kanununa ek kanun teklifi ve işleri ve Bütçe komisyonları raporları (2/31), S.S.61, s.3.

¹⁵¹ **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.19, B.34, Gaziantep Milletvekili Galip Kınoğlu'nun, 3546 sayılı Danıştay Kanununa ek kanun teklifi ve işleri ve Bütçe komisyonları raporları (2/31) S.S.61, s.3.

¹⁵² **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.19, B.34, Gaziantep Milletvekili Galip Kınoğlu'nun, 3546 sayılı Danıştay Kanununa ek kanun teklifi ve işleri ve Bütçe komisyonları raporları (2/31), S.S.61, s.4-5.

¹⁵³ **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.19, B.34, s.509.

konuşmasına devam ederek “Ben avukat değilim, fakat bu kadar mükemmel bir eserin avukatlığını yapmayı da şeref sayarım.” diyerek cevaplandırmıştır.¹⁵⁴

Zaman zaman Karayolları teşkilatının konferanslar verdiğini, kendisinin de bu konferanslarda bulunduğunu, karayollarının Avrupa'ya uluslararası temaslarda bulunmak üzere gönderdiği heyetin çok önemli sonuçlar aldığını belirtmiştir. Daha sonra konuşmasını şu şekilde tamamlamıştır:

*Avrupalulararası 50 bin kilometrelik, bizim memleketi bizden beş bin kilometrelik yolun plâna ithalini temin etmiştir. Bu 50 bin kilometre yolun, ileride bakımı, tamiri ve her türlü ihtiyaçları için konulacak tahsisattan bizim memleketimizdeki 5 bin kilometre de istifade edecektir; Bunun için Bakanı tebrik ederim. Sizden istirhamım, bu gibi beyanata istinat ederek bir hüküm vermemenizi, alâkadar olmanızı istemektir.*¹⁵⁵

25 Şubat 1951 tarihli konuşmasında bütçenin bu bölümüne konan ödeneklerin 5210 numaralı Kanuna göre yapılacak okulların malzemesinin Hükümet tarafından, malzemenin nakliyesi işinin ise köylü tarafından temin edildiğini söyleyerek konuşmasına başlamıştır. San, 24 Mayıs 1948’de kabul edilen 5210 Sayılı Kanunun 5’inci ve 6’ıncı maddeleri gereğince köylü yurttaşların çalışma mükellefiyetlerine değinmiştir. Demokrat Partinin en önemli prensibinin toplumsal adalet anlayışı içerisinde ülkeyi yönetmek olduğunu, köylüyü istismar yolunun mümkün olduğu kadar çabuk terkedilmesi ve eski kanunun bir an evvel değiştirilmesi gerektiğini söylemiştir. Okul yapımında kullanılacak malzemenin nakliyesi işinin köylü için çok büyük bir engel olduğunu, köylünün hayvanlarıyla kereste, tuğla ve taş nakillerinin güçlkle gerçekleştirildiğini, köylünün tam çalıştığı zamanlarda bu nakliye ve yükleme işlerinin yapıldığını, bu nedenle de kanunun hızlı bir şekilde hazırlanmasının gerektiğini, kanunun gecikmesi halinde ise okul inşaatlarının hasat ve harman zamanına rastlayacağı ve kanunun nisan ayından önce çıkarılması gerektiğini ifade etmiştir.¹⁵⁶

1.3.3.1.2.Akaryakıtlardan Alınacak Yol Vergisi Hakkındaki Kanun

¹⁵⁴ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.5, B.51, s.869.

¹⁵⁵ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.5, B.51, s.869.

¹⁵⁶ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.5, B.51, s.815.

Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Demokrat Parti yol vergisini kaldırılması için iktidara geldikten sonra hemen çalışmalara başlamıştır. Yalnız ülkede 1950'li yıllarda karayolu yapmaya ağırlık verildiğinden çok önemli bir gelir kaynağı olan bu yol vergisinden tümüyle vazgeçmek mümkün olmamıştır. İş Makinaları ile yol yapım döneminin başlaması ile bedensel çalışma yükümlülüğü önemini kaybettiğinden akaryakıtta yapılacak zamların verginin alınma şeklinin değiştirilmesi üzerinde durulmuştur.¹⁵⁷

Başbakan Adnan Menderes yol vergisinin kalkacağı yönündeki ilk müjdeyi 15 Temmuz 1951 tarihinde Eskişehir'de Demokrat Parti İl Kongresi'nde vermiştir. Kongrede şu açıklamayı yapmıştır:

*Hükümet, yol vergisini kaldırmaya karar vermiştir. Bu husustaki kanun 1 Kasım'da Büyük Millet Meclisi'ne sevk edilecektir. Bu suretle hakkında birçok şikâyetler yapılan ve gayri adilane telakki edilen bu vergi ortadan kalkmış olacaktır.*¹⁵⁸

Maliye Bakanlığı tarafından yol vergisinin kaldırılması için bir tasarı hazırlanmıştır. Kanun tasarısının TBMM'de görüşülmesi sırasında CHP'li milletvekiller yol vergisinin kaldırılması sonrası benzine, gazyağı ve mazota zam yapılmasının Demokrat Parti'nin programıyla ters düştüğünü belirterek muhalefette bulunmuşlardır. CHP'liler akaryakıtta yapılan zamlarla köylünün yol vergisine ödediğinden daha çok para ödemek zorunda bırakılacağını savunmuşlardır.¹⁵⁹

Akaryakıtlardan Alınacak Yol Vergisi Hakkındaki Kanun Tasarısı Maliye Bakanlığınca hazırlanmış ve Bakanlar Kurulunca TBMM'ye gerekçesiyle beraber sunulmuştur.¹⁶⁰ Cevdet San, 25 Şubat 1952 tarihli oturumdaki konuşmasında, milletvekillerinin akaryakıtta yapılan zamların sadece şoförleri etkileyeceği ve başka bir kesimi etkilemeyeceği ile ilgili düşüncelerini doğru bulmadığını, zamların halkı etkileyecek boyutta olduğunu belirtmiştir.¹⁶¹ Konuşmasında ayrıca şu hususlara

¹⁵⁷ Nuray Özdemir, *Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Yol Vergisi*, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.32, S.53, s.242.

¹⁵⁸ Özdemir, a.e., s.243.

¹⁵⁹ Özdemir, a.e., s.242-243.

¹⁶⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. **TBMMTD**, D.IX, C.13, B.47, Akaryakıtlardan alınacak Yol Vergisi hakkında kanun tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/311), S.103, s.1-17

¹⁶¹ **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.13, B.47, s.782.

değınmiştir:

Memlekette 35 bin vasıta vardır. 300 bin lisans vardır. Bunun 100 bini hususi olsun, 200 bin şoför demektir. Netice itibariyle biz bugün benzine 4 kuruş zam yerine 40 kuruş tenzilât (indirim) yapsak bu arkadaşlar yine rekabet halinden kurtulamayacak, belki de rekabet artacaktır. Netice itibariyle burada yapılan, şoförlerin mâruz kaldıkları vaziyet memleketteki iş hacminin artmasıyla önlenebilir. Yol yapımı da şoförlerin iş hacminin artmasında birinci derecede bir amildir. Diğer bâzı arkadaşlar da bu yapılan zammın umumi hayat üzerinde büyük bir pahalılık yaratacağından bahsettiler. Burada kısaca şunu arz edeyim ki, yolların yapılmasının umumi hayat üzerindeki ucuzluğu, akaryakıtta yapılacak zamma nispetle o kadar muazzam bir tesiri vardır ki, iki sene içerisinde; 1949 senesinde ton/ kilometre nakliye 26 kuruş iken, 1951 de ton kilometre nakliye 12 kuruşa düşmüştür. Bunun mânası şudur arkadaşlar; 1950 senesinde yol için harcanan 64 milyon lira bizim millî servetimizde 206 milyon lira bir tasarruf temin ediyor. Bu, biraz garip görünür. Fakat bunu nakliyenin ucuzlamasıyla derhal izah etmek mümkündür.¹⁶²

Cevdet San, bazı arkadaşlarıyla kara yolları üzerinde bir miktar dolaştıklarını, Karadeniz Bölgesi'ni gezdiklerini, buralarda yaşanan sefaletleri gören milletvekilleri üzerinde çok büyük bir tesiri olduğunu, taşıma işinin buralarda kolay olmadığını, vatandaşın tarladaki mahsülünü başka bir yere taşımak için çok masraf ettiğini belirtmiştir. Rus sınırından Samsun'a kadar bütün sahili Anadolu'ya bağlayan karayollarının ulaştığı köylerde açlık ve pahalılığın kalmadığını, daha önceden kilosu 20 kuruşa nakli yapılan mısırın gün itibariyle 2 kuruşa taşındığını, Yine fındığın kilosunun 20 kuruşa nakledilirken gün itibari ile iki kuruşa nakledilebildiğini beyan etmiştir. Yolu olmayan bir yerleşim yerine ilk defa bir yol açıldığı zaman bunun etkisinin hemen gözle görülebileceğini izah etmiş, bu işlerin vergi alınmadan yapılabilmesinin memnuniyet verici olacağını, yapılan zamlardan sonra dahi diğer memleketlerdeki benzin, gaz ve mazot fiyatlarının karşılaştırılması halinde bile fiyatların çok yüksek olmadığını görüleceğini söylemiş ve kanunun kabulünü istemiştir.¹⁶³

Cevdet San, yine aynı tarihte ve oturumda yaptığı konuşmasında, vergi kanununun savunulurken buradan elde edilecek gelirlerin yol yapımına

¹⁶² TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.47, s.782.

¹⁶³ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.47, s.782.

sarfedileceğinin ileri sürüldüğünü, bunun karşısında da bu vergiyi kabul etmemek gibi bir imkanlarının olmadığını söylemiştir. San, iki konuda bir sorusunun olacağını belirtmiştir. İlk olarak, bu verginin kendinden önce gelen vergilerle kıyaslandığında 11 milyon lira eksik kaldığını ve bu eksiğin karayolları, mahallî idareler ve belediyeler arasında paylaşılmasının uygun olacağını, hesaplamanın yapılması halinde karayollarına % 55, mahalli idarelere % 30 ve belediyelere de % 15 pay düştüğünün görüldüğünü belirtmiştir. Mahallî idarelerin, karayollarının kullandığı yüksek standartlı makinelerle donatılmadığını, devlet yollarının tamamlanmasından sonra karayollarının mahallî idarenin elinde bulunan yolları ele alacağını, dolayısıyla devlet yollarının yükünün hafiflemesi ile il yollarının yükünün azalacağını söylemiş, geriye kalan köy yollarının standardının düşük olması sebebiyle de buraya tahsis edilecek yüzde 30 gibi bir ödenekle bu işlerin tamamlanacağını ifade etmiştir.¹⁶⁴

San, ikinci husus olarak alınan bu verginin mahalli idarelere ve belediyelere tahsis edilirken, yine yol için harcanmak üzere tahsis yapılması gerektiğini vurgulamış, bunun nedeninin ise yılın bütçesiyle özel idarelere 25 milyon lira olarak yapılan yardımın, yol vergisi için ayrılan payının başka yerlerde kullanılması olduğunu açıklamıştır.¹⁶⁵ San, konuyu örneklerle açıklamak için sözlerine şu şekilde devam etmiştir:

*1949'da Yol Vergisinden aldıkları paranın % 50'sini, 1950'de % 45'ini, 1951'de % 44'ünü, 1952'de %26'sını yol işlerine kullanmışlardır. Binaenaleyh biz özel idarelere yapacağımız yardımı, mesela umumi bütçeden içişleri kanalıyla yaparsak daha tatminkâr olur. Bu takdirde şöyle bir sual varit olacaktır, özel idare mektep yapmıyacak mıdır? Hastane yapmıyacak mıdır? Bunları nereden karşılayacaktır? Elbetteki yapacaktır. Özel idaresiz demokrasi olamaz. Biz özel idare için getireceğimiz bir kanunla bunlara yeni gelirler temin etmek mecburiyetindeyiz. Biz yol için ayırdığımız parayı özel idareye yol yapsın diye hasredersek şu faydamız olur; Özel idare alacağı hisseye dayanarak kendisi için devamlı ve muntazam bir yol programı hazırlar, programını yıllara göre taksim eder, programını tahakkuk ettirmek için daha mükemmel ve randımanlı çalışır.*¹⁶⁶

Cevdet San, bu konu ile ilgili bir önerge hazırlamış ve konuşmasının sonunda

¹⁶⁴ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.47, s.801.

¹⁶⁵ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.47, s.802.

¹⁶⁶ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.47, s.802.

Yüksek Başkanlığa takdim etmiştir. Önergede, “*Akar yakıtı yapılan zamlarla elde edilen hasılatın şifahen anlattığım sebeplerle Karayollarına % 55, mahallî idarelere % 30, belediyelere % 15 nispetinde tevziinin oya arzını rica ederim.*” Diyerek akaryakıt zammıyla ele geçecek olan gelirlerin bu üç kurum arasında pay edilmesini teklif etmiştir.¹⁶⁷

25 Şubat 1952 tarihinde kabul edilen ve 5889 Sayılı Akaryakıtlardan Alınacak Yol Vergisi Kanunu için 288 üye oy kullanmış, 237 kabul oyuna karşın, 48 red ve 3 çekimser oy kullanılmıştır. Gaziantep Milletvekillerinden Ekrem Cenani, Süleyman Kuranel ve Ali Ocak teklifi kabul ederlerken, Samih İnal, Galip Kınoğlu, Cevdet San ve Salahattin Ünlü oylamaya katılmamışlardır.¹⁶⁸ 5889 sayılı Kanun, 29 Şubat 1952 tarihli ve 8047 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Akaryakıttan Alınacak Yol Vergisi Kanunuyla vergi borcunu ödemeyenlere de af gelmiştir. “*Baş Vergisi*” adıyla anılan ve yıllarca halkın tepkisine neden olan parasal ve fiziksel yükümlülük şeklinde uygulanan vergi kaldırılırken yolu kullananlardan akaryakıt üzerinden alınan vergiden vazgeçilememiştir. 5889 sayılı Kanuna göre benzinin her litresinden 14 kuruş, gazyağından 7 kuruş ve mazottan 5 kuruş yol vergisi alınmasına karar verilmiştir. Yol vergisi kaldırılmış, fakat şikâyetler artık akaryakıttan alınacak vergiler üzerine yoğunlaşmıştır. Ülkede akaryakıtı yapılan zamların toplu taşıma fiyatlarını ve nakliyat ücretlerini artıracak endişesi yaratmıştır. Ayrıca zam dalgalarının en önemli gıda maddesi olan ekmek fiyatlarını da etkileyeceği tartışmaları gündemde yerini almıştır. Demokrat Parti, Osmanlı Döneminden Cumhuriyet Dönemine kadar uzun yıllar yürürlükte olan yol vergisini kaldırarak büyük bir devrim yaptığını savunmuştur. Yol vergisi, 1 lira yol vergisi için halkın tutuklanması, evinin eşyalarının haczedilmesi gibi örnekler üzerinden yıllarca CHP aleyhine kullanılan siyasi bir malzeme olmuştur.¹⁶⁹

1.3.3.1.3. Karayolları Trafik Kanunu Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Cumhuriyetten sonra Türkiye nüfusu hızla yükselmeye başlamış ve teknolojide akıl almaz derecede gelişmeler yaşanmıştır. İktisadi hayata hâkim olan

¹⁶⁷ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.47, s.802.

¹⁶⁸ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.47, s.824-826.

¹⁶⁹ Özdemir, a.g.m., s.243-244.

makineleşme hareketleri, bölgeler arasındaki nüfus hareketlerinin artması, düzgün yolların yapılması, insanların sadece ülke sınırları içerisinde yolculuk etmekle yetinmeyip ülkelerarası seyahat arzusu, uluslararası anlaşmalarla çalışma alanlarının ülke sınırlarını aşması, otomobilin zaruri bir ihtiyaç haline gelmesi ve herkesin bir arabaya sahip olma arzusu sonucunda bütün dünya ülkelerinde olduğu gibi 1950'li yıllarda Türkiye'de de trafik sorunu toplumsal problem olarak zihinleri meşgul etmeye başlamış, böylece bu soruna cevap vermek ve teknik yönü ile birlikte mevzuat yönünden de düzenlenmesi mecburiyeti ortaya çıkmıştır.¹⁷⁰

Türkiye'de trafik işlemlerinde önceden 1580 sayılı Belediyeler Kanununa göre hareket ediliyordu. 1580 sayılı Kanunun belediyelerin görevlerini belirleyen 15. Maddesinin 9. ve 10. fıkraları trafik ile alakalı idi. Belediyelerin düzenledikleri ve yetkililerin onayladıkları Belediye Zabıta Talimatnameleri ehliyet, plaka, yük ve yolcu sayısı, asgari ve azami hız, temizlik gibi bazı düzenlemeleri içeriyor ve buna uymayanlar için Belediye Encümenlerince 1 lira ile 150 lira arasında para cezası veya 1 gün ile 15 güne kadar meslek veya sanattan men cezası verilebiliyordu.¹⁷¹

Türkiye'de Trafik hareketleri İkinci Dünya Savaşı'nın ardından bir problem olarak kendisini göstermeye başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın son bulması, akaryakıt sınırlamasının kalkması ve motorlu taşıt sayısının hızla artması trafik hareketliliğinde bir sıkıntı oluşturmuştur. Türkiye'deki trafik kültürü, teşkilatın hazırlıksız bulunması ve çok hızlı araç artışları trafik kazalarını başka ülkelerle kıyaslanamayacak derecede artırmıştır.¹⁷²

Ülkede trafik kazalarının çoğalması, ayrıca şehirlerarası trafiğin kontrolsüz durumu, belediyelerin bu alandaki çalışmalarının eksikliği ve kurumlardaki aksaklıklar bir bütün olarak ele alındığında trafik sorununu disiplin altına almak ve bu aksaklıkları gidermek amacı ile Karayolları Trafik Kanunu Teklifi Meclis'e getirilmiştir.¹⁷³

¹⁷⁰ Rıza Özden, *6085 Sayılı Karayolları Kanununun 50. Maddesi Üzerinde bir İnceleme*, **Ankara Barosu Dergisi**, S.1, Ankara 1972, s.10.

¹⁷¹ gös.yer.

¹⁷² gös.yer.

¹⁷³ gös.yer.

Karayolları Trafik Kanunu tasarısı Bayındırlık Bakanlığınca hazırlanmış ve Bakanlar Kurulunca gerekçesiyle beraber TBMM'ye sunulmuştur.¹⁷⁴ Meclisin 24 Kasım 1952 tarihli görüşmelerinde geçici komisyon sözcüsü olarak söz alan Gaziantep Milletvekili Cevdet San, kanunun gerek Bayındırlık ve gerekse Geçici Komisyonda uzun uzadıya konuşulduğunu, “seyir” ve “sefer” kelimelerinin ikisinde hareket ifade eden kelimeler olduğunu, fakat bu kanunun araçların gidiş - gelişlerine ve duruşlarına ait hükümleri açıklayan yani vasıtanın hem dururken, hem de gelip giderken uyması gereken hükümleri gösterdiğini, bunu Türkçe'de ifade edecek bir tek kelimenin bulunmadığını ve bu vaziyet karşısında birçok dünya memleketlerinin kullandığı kelimeleri aynen kullanmak zorunda olduklarını ifade etmiştir.¹⁷⁵

Aynı tarihli oturumda Karayolları Trafik Kanunu tasarısının 1.Maddesi okunmuştur. Bu madde şu şekildedir:

*MADDE 1- Karayollarında trafik (yayaların, taşıtların, özel araç ve hayvanların hal ve hareketleri) bu kanunun hükümlerine tâbidir. Ancak vazife halinde bulunan zabıta, itfaiye, imdadı sıhhi ve emsali gibi geçiş üstünlüğünü haiz buldukları tüzükte belirtilecek olan taşıtlar bu kanunda yazılı sürat, geçme ve durma tahditlerine tâbi değildir.*¹⁷⁶

Bu madde üzerine söz alan DP'den İstanbul Milletvekili olan Senihi Yürüten, bu maddede vazife halinde bulunan zabıta, itfaiye, sıhiye gibi geçiş üstünlüğüne haiz buldukları tüzükte belirtilen taşıtların, bu kanunda yazılı hız, geçme ve durma kurallarına tabi olmadıklarını belirtmiş, böyle bir taşıtı kullanan şoförlerin hiçbir endişe duymayacağını, bu nedenle de diğer özel araçlar için sıkıntı yaratabileceğini ve herhangi bir kazada haklı ve haksızın tespit edilmesinin mümkün bulunamayacağını belirtmiştir. Bu nedenle de tüzükte belirtilecek olan taşıtlar ifadesinden sonra “özel araçları idare edenlerin başkalarına zarar vermemek suretiyle” kaydının konmasını arz ve teklif eden bir önerge sunmuştur. Daha sonra komisyon sözcüsü Cevdet San söz alarak başkalarına zarar vermemek şartının gayet doğal bir kural olacağını bu

¹⁷⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz, **TBMMTD**, D.IX, C.17, B.8, Karayolları Trafik kanunu tasarısı ve Bayındırlık Komisyonu ile Geçici Komisyon raporu (1/242), S.S.252, S.1-66

¹⁷⁵ **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.17, B.8, s.280.

¹⁷⁶ **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.17, B.8, s.282.

nedenle de konmasında da bir sakınca olmadığını söylemiştir. Senihi Yürüten'in Önergesi oya sunulmuş ve kabul edilmemiştir. Kanun teklifinin birinci maddesi ise aynen kabul edilmiştir.¹⁷⁷

Karayolları Trafik Kanun Tasarısının 2. Maddesi okunmuş, bu maddede "karayolu", "taşıt", "özel" "araç", "şoför" ve "sürücü" terimlerinin anlamları verilmiştir. Urfa milletvekili Feridun Ergin tasarı okunduktan sonra söz almış, ilmin, tecrübenin verdiği bütün imkanlardan faydalanarak yapılan tariflerin bile uygulama sırasında aksayabileceğini, bu terimlerin zaten bilindiğini ve kanun içerisinde tekrar koymanın gereksiz olduğunu söylemiştir. Ergin ayrıca dünyada herkesçe bilinen özel araç, hususi vasıta, ticaret amacıyla kullanılmıyan ve sahiplerinin özel ihtiyaçları için kullanılan otomobili ifade eden bir tabir olduğunu, kanunda "hususi vasıtalar" adı altında, orman, tarım, endüstri, millî savunma, bayındırlık hizmetlerinde kullanılan araçların olduğunu ve resmi kimlik taşıdığını ve bunun da bazı yanlışlıklara sebebiyet verebileceğini vurgulamıştır. Konuşmanın ardından söz alan San, Komisyonun Senihi Yürüten'in düşüncelerinden tamamen farklı düşündüğünü, daha sonraları yapılacak olan tariflere ait hükümlerin geleceğini, taşıt, motorlu taşıt, özel araç için ayrı ayrı hükümlerin bulunduğunu, üç komisyonun da karayolunun trafiği hakkında bir karara vardıklarını ve metni oluşturduklarını söylemiş ve terimi "*Trafik için umumun faydalanmasına açık olan arazi şeridi*" şeklinde tarif ettiklerini söylemiştir. Milletvekillerinden birinin "*Trafik için umumun faydalanmasına açık olan arazi ve sahalar*" şeklinde yaptığı teklifi beğendiklerini ve bu suretle de meydanların ve parkların trafik kaideleri hükmü altına alınmanın mümkün olabileceğini, bu hususta tariften vazgeçmek yerine eksikliklerin tamamlanmasının daha doğru olacağını ifade etmiştir.¹⁷⁸

İstanbul Milletvekili Feridun Ergin, kanunda özel taşıtlarla diğer vasıtalar ayrı ayrı muameleye tabi tutulduğunu, fakat bu ayrı muameleyi ifade etmek için ayrı bir madde tahsis etmeye gerek olmadığını söylemiş, "özel araç" yani "hususi vasıtalar" tabirinin yerinde kullanılmadığını ve bunların resmî araçlar olduğunu belirtmiştir. Bunun üzerine yine Cevdet San söz almıştır. San, özel araçların, orman, tarım endüstri, millî savunma ve bayındırlık gibi hizmetlerde kullanılan vasıtalar olduğunu,

¹⁷⁷ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.17, B.8, s.282-283.

¹⁷⁸ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.17, B.8, s.283.

bayındırlıkta kullanılan ekskavatör, buldozer gibi yol makinelerini kastedtiklerini, hususi vasıtaların Kanun Teklifine yazılması halinde resmi vasıta ve şahsa ait vasıtanın ayırmak istenildiği anlamının çıkacağını ve anlamın karışabileceğini söylemiş, tariflerin açık olduğunu, “*özel araç*” isminin nakil işlerinde kullanılmayan vasıtalara verildiğine açıklık getirmiştir.¹⁷⁹

Kırıkkale Milletvekili Şefik Bakay komisyona bir soru yöneltmiştir. Soruda, traktörlerle insan taşındığını ve bu nedenle de traktörlerin de Trafik Kanununa tabi olup olmayacağı sorulmuştur. Geçici Komisyon Sözcüsü Cevdet San, Trafik Kanununda bu konuya ait hükümlerin bulunduğunu, traktörlerin karayolları üzerinde seyrettikleri müddetçe Trafik Kanununa uyacaklarını, ancak çiftlikler içerisinde, patikalarda seyrettikleri taktirde bu kanun kapsamı dışında kalacaklarını, karayolları üzerine çıktıkları vakit ise bu araçların Trafik Kanununa tabi olacağı hususlarını belirtmiştir.¹⁸⁰

Karayolları Trafik Kanununun İkinci bölümü olan Teşkilât, Vazife ve Salâhiyetinin 3’üncü maddesi ile ilgili olarak Erzurum Milletvekili Emrullah Nutku, üçüncü maddenin, “*Bu kanunun veya tüzüklerinin hükümlerini tatbik etmek zabitanın vazifelerindedir.*” Şeklinde değiştirilmesi için önerge vermiştir. Cevdet San, Emrullah Nutku’nun önergesi için söz almış ve düşüncelerini söylemiştir. Bu maddenin “*Bu kanunun ve bu kanuna istinaden çıkarılacak tüzükleri tatbik etmek genel zabitanın vazifelerindedir.*” Şeklinde olması halinde komisyonun iştirak edeceğini, “*kanunu veya tüzükleri*” şeklinde olmasını ise komisyon olarak uygun görmediklerini, zabitanın tek başına kullanılması halinde gümrük zabıtası ile belediye zabıtasının karıştırılacağı, bu nedenle “*genel*” kelimesinde ısrar ettiklerini açıklamıştır. Nutku’nun önergesi ise Meclis Genel Kurulunda kabul görmemiştir.¹⁸¹

Kastamonu Milletvekili Hayri Tosunoğlu Denizli Milletvekili Baha Akşit Kanun Teklifinin 4. Maddesinin görüşmeleri sırasında bir önerge vermiştir.¹⁸² Teklifin 4. maddesi şu şekildedir:

¹⁷⁹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.17, B.8, s.284.

¹⁸⁰ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.17, B.8, s.285.

¹⁸¹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.17, B.8, s.287.

¹⁸² TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.17, B.8, s.288.

*Bu kanun ve tüzüğün Karayolları Genel Müdürlüğüne tahmil ettiği vazifeleri yapmak üzere Karayolları Genel Müdürlüğünde (Trafik Emniyeti Şubesi) kurulur. Karayolları Genel Müdürlüğü trafik emniyeti Şubesi teknisyenleri ile trafik zabıtasının birlikte çalışma tarz ve şartları tüzükte belirtilir.*¹⁸³

Tosunoğlu ve Akşit, Genel Müdürlükteki teknik kuruluşların “fen heyeti”, personel, malzeme gibi idari kuruluşların “şube” olarak isimlendirildiğini, bu duruma göre Karayolları Trafik Kanununun 4 ve 5’inci maddelerindeki “Trafik Emniyet Şubesi” ibaresinin “Trafik Emniyeti Fen Heyeti” olarak değiştirilmesi hususlarında önerge sunmuşlardır. Geçici komison sözcüsü Cevdet San söz alarak, tüzük hakkındaki düşüncelerini tamamen söylemediklerini, bu kanunun içeriğinin diğer kanunlara benzemediğini, bir çok hükümlerin tüzükte dikkate alınacağını belirtmiştir. Bu maddenin tartışılmasının burada durdurmanın yararlı olacağını, diğer oturuma kadar tüzük hakkında yazılı olarak savunma yapabileceklerini ifade etmiştir.¹⁸⁴ Kabul edilen kanunun 4. Maddesi ise şu şekildedir: “Bu kanunla kendisine tahmil edilen vazifeleri yapmak üzere, Karayolları Umum Müdürlüğünde (Trafik Fen Heyeti) kurulur.”¹⁸⁵

İzmir Milletvekili Pertev Arat Başkanlığa, 4’üncü maddedeki “Tüzük” kelimesinin çıkarılması için önerge vermiştir. Cevdet San, tüzük hakkındaki fikirlerini tam verebilmek için maddeyi gelecek birleşime kadar geri alınıp, tüzük kelimesinin burada zikredilmesinin lüzumu hakkında uygun örneklerle Meclis’i aydınlatmak istediklerini, belki ancak bu şekilde Meclis’i inandırabileceklerini belirtmişlerdir.¹⁸⁶ Komisyon, Meclisin eğilimini dikkate alarak, verilen tavriler dahilinde terminoloji bakımından yeniden kaleme alma kararı almıştır. Bu nedenle de kanunun toptan komisyona iadesini istemiştir.¹⁸⁷

25 Mart 1953’teki konuşmasında Cevdet San, Meclis’te konuşan milletvekillerinin değerlendirmelerini sırasıyla cevaplamıştır. Şoförlerin işlediği yüz kızartıcı suçlar hakkında gerek Bayındırlık Komisyonunda ve gerekse Geçici Komisyonunda şoförlüğün, bilhassa profesyonel şoförlüğün bir kamu hizmeti olduğunu ve bunu yapacak kimselerin yüz kızartıcı suçlarla mahkum bulunmamalarının şart

¹⁸³ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.17, B.8, s.287.

¹⁸⁴ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.17, B.8, s.288.

¹⁸⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz., T.C Resmi Gazete, 18.05.1953, S.8411.

¹⁸⁶ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.17, B.8, s.288.

¹⁸⁷ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.17, B.9, s.306.

olduğunu belirtmiştir. Bazı milletvekillerinin bu suçlardan dolayı hakkında ceza uygulanmış ve cezasını çekmiş olanlara tekrar ikinci bir ceza verilmekte olduğunu ileri sürdüklerini, sonuç olarak da komisyonda bir oy farkıyla, Bayındırlık Komisyonunun (F) fıkrasının kaldırılmasına karar verildiğini dile getirmiştir.¹⁸⁸ Evvelce Bayındırlık Komisyonunca konulan ve daha sonra çıkarılan ehliyet alma şartlarından olan 26. Maddenin (F) fıkrası şu şekildedir:

*Ceza Kanununda yazılı yol kesme, irza geçme, kadın kaçırma, hırsızlık, dolandırıcılık, emniyeti suiistimal, uyuşturucu maddeler kullanmak, fuhşa teşvik ve vasıta olmak suçlarından birisiyle veya kaçakçılık suçundan mahkûm olmamak.*¹⁸⁹

İstanbul'dan, Ankara'dan, İzmir'den ve diğer bölgelerden şoförler odası adına gelen temsilcilerin dinlendiğini, temsilcilerin komisyondan isteklerinin olduğunu ve hatta komisyona yalvardıklarını ifade etmiştir. Bu temsilcilerin Türkiye'de şoför sayısının vasıta sayısının 2 - 3 misli kadar olduğunu, şoförlerin ismini kirleten ve “şoför milleti” teriminin çıkmasına sebep olanların sayısının % 1, % 0,5 civarında olduklarını, bu hükmü koyarak aralarındaki bu gibilerin temizlenmesinin sağlanmasını rica ettiklerini, bir suça iki defa ceza çektirmenin doğru olmayacağını savunan temsilcilerin bir federasyon kurulması halinde bu gibileri kendi kanunlarıyla bertaraf edebileceklerini söylediklerini dile getirmiştir.¹⁹⁰

İkinci nokta olarak İstanbul Milletvekili Senihi Yürüten'in şoförlerin parmak izlerinin alınması hakkındaki kayıtlara ait olan sözlerine cevap vermiştir. Fotoğraf yahut eşkal tarifi ile bir kimsenin tanınması, aradan on - on beş sene gibi bir zaman geçtikten sonra mümkün olmadığını, halbuki parmak izleri usulü dünyanın birçok memleketlerinde uygulanmakta olan bir tanıma aracı olduğunu, birçok memlekette nüfus idarelerince kullanıldığını, Amerika'dan alınmış bir ehliyet gördüğünü ve üzerinde parmak izinin olduğunu, Senihi Yürüten'in itirazına anlam vermediğini, Emniyet Genel Müdürlüğü memurlarından alınan bilgilere göre de bunun doğru olduğunu, bu itibarla parmak izlerinin alınması hususunda komisyonun ısrar ettiğini anlatmıştır.¹⁹¹

¹⁸⁸ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.21, B.58, s.64-65.

¹⁸⁹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.21, B.58, s.77.

¹⁹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.21, B.58, s.65.

¹⁹¹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.21, B.58, s.65.

İlkokul mezuniyetinin mecburiyetinin sebeplerini Erzurum Milletvekili Bahadır Dülger'in çok güzel izah ettiğini, ilk tahsil mecburiyetinin ülkemizde kanunen zorunluluk arzettiğini, karayolunda seyrüsefer yapan bir şoförün yol işaretlerinden bazılarını anlamak ve bazılarını da okumak mecburiyetinde bulunduğunu belirtmiştir. İlkokul mezuniyet zorunluluğunun kaldırılması halinde yerine neyin konulacağını kestiremediğini, yalnız okur yazar olsun demenin de kafi gelmeyeceğini, ayrıca okuduğunu anlamamanın da önemli olduğunu, şoförün eline bir servet verildiğini bu nedenle de gereken herşeyi bilmesinin çok önemli olduğu hususlarını vurgulamıştır.¹⁹²

Yine aynı tasarınnın 26'ncı maddesinin son fıkrasındaki “İçkiye müptelâ olmadığına anlaşılması” ibaresi üzerinde durulduğunu, cümleye dikkat çekerek, cümlede başında “Uyuşturucu veya keyif verici madde ve içkiler” dendiğini belirtmiştir. Bu içkilerin alelade içkiler olmadığını, uyuşturucu ve keyif verici içkilerden maksatlarının doğrudan doğruya eroin, kokain, morfin ve bunun gibi keyif veren maddeler olduğunu, ilgili maddenin bir karışıklığa mahal vermesi durumunda, düzeltmeye hazır olduklarını söylemiştir.¹⁹³ Konuyla ilgili 26. Maddede kabul edilen fıkra ise şu şekilde olmuştur: “Uyuşturucu maddeleri kullanmadığının veya alkollü içkileri kullanmayı itiyat derecesine vardırılmamış olduğunun tesbit edilmiş bulunması.”¹⁹⁴

Cevdet San yine bazı milletvekillerinin de yaş haddi üzerinde birtakım noktaya dikkat çektiğini, burada amatör lisansı, profesyonel lisansı, hususi lisans gibi tarifler olduğunu, amatör lisansın kendi malı olan arabayı kullanan kimseye verilen lisans olduğunu, profesyonel lisansın, şoförlüğü geçim vasıtası yapmış olan kimselere verilen lisans olduğunu, hususi lisansın ise, otomobil ve kamyon gibi kullanılması oldukça güç olan büyük vasıtaları kullananlara verilen lisans olduğu şeklinde tarif etmiştir. Kendilerinin düşündüğü noktanın vasıtanın kullanılmasının kolay veya zor oluşu ile ilgili olduğunu, elli kişilik bir otobüsü on sekiz yaşındaki bir kimseye vermektense askerliğini yapmış, 21 yaşını doldurmuş bir kimseye vermenin daha doğru olacağını ifade etmiştir.¹⁹⁵

¹⁹² TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.21, B.58, s.65.

¹⁹³ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.21, B.58, s.65.

¹⁹⁴ T.C Resmi Gazete, S.8411, 18.05.1953, s.6275.

¹⁹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.21, B.58, s.65.

Cevdet San, bazı milletvekillerinin kanunun yürürlüğe girmesinden sonra şoför bulunamayacağını, gerek nakil vasıtaları ve gerekse ziraat aletleri çoğaldıktan sonra bunların şoförsüz kalabileceğini belirttiklerini ve bu konudaki görüşlerini arz etmek istediğini söylemiştir. Türkiye’de şoför ve makinist sayısının mevcut vasıtaların en az 2-3 misli olduğunu ve bu nedenle de endişe duyulmaması gerektiğini, Milletvekili Murad Ali Bey’in askerlikte alınan ehliyetlerin ne olacağı sorusuna karşın, kanunun sonradan gelecek bazı hükümlerine göre bütün ehliyetlerin bir tek uygulamasının bulunacağını, bu kanunun yürürlüğe girmesinden sonra bu kanunla yetkili kılınmış muayyen merciler tarafından ehliyet verilebileceğini, bir vilâyette verilen ehliyetin Türkiye'nin her tarafında geçerli olacağını belirtmiştir.¹⁹⁶

6085 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu 11 Mayıs 1953 tarihinde kabul edilmiş, 8411 sayılı Resmi Gazete’de 18 Mayıs 1953’te yayınlanmıştır.¹⁹⁷ TBMM’de Kanun İçin 487 üyenin 260’ı oy kullanmış olup, Kanunu 257 üye kabul etmiş, 2 üye reddetmiş ve 1 üye de çekimser oy kullanmıştır. Gaziantep Milletvekillerinden Samih İnal, Galip Kınoğlu, Süleyman Kuranel ve Ali Ocak Kanun teklifini kabul etmiş, Ekrem Cenani , Cevdet San ve Salahattin Ünlü ise oylamaya katılmamışlardır.¹⁹⁸

1.3.3.2. Kanun Teklifleri

1.3.3.2.1. Mühendislik ve Mimarlık hakkındaki 3458 sayılı Kanununun 10. Maddesine bir fıkra eklenmesine dair Kanun Teklifi

Gaziantep Milletvekili Cevdet San’ın Mühendislik ve Mimarlık hakkındaki 3458 sayılı Kanununun 10’uncu maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifini 10 Mayıs 1951’de yapmış, teklif Milli Eğitim ve Bayındırlık Komisyonlarına havale edilmiştir.¹⁹⁹ San’ın teklifi:

MADDE 1. — 3458 sayılı Kanununun 10’uncu maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir: "Bu kanunun yayımından önce Bayındırlık Bakanlığınca başlanmış bulunan yüksek mühendislik ruhsatname imtihanlarına ait işlemler o tarihte yürürlükte bulunan esaslar dairesinde tamamlanır. İmtihanda muvaffak olanlara yüksek mühendislik ruhsatnamesi

¹⁹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.21, B.58, s.66.

¹⁹⁷ T.C Resmi Gazete, S.8411, 18.05.1953, s.6273-6279

¹⁹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.22, B.80, s.199-201.

¹⁹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.7, B.75, s.185.

verilir. Bu ruhsatnameyi alanlar yüksek mühendislerin sahip oldukları bütün haklardan faydalanırlar.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı gününden yürürlüğe girer.

MADDE 3 — Bu kanunu Millî Eğitim ve Bayındırlık Bakanları yürütür.”²⁰⁰

Cevdet San kanun teklifinin gerekçelerini şu şekilde açıklamıştır:

*1— 3458 sayılı Kanununun 10 ‘uncu maddesi 1035 ve 3077 sayılı kanunların, yürürlükten kaldırıldığını ifade etmektedir. Bu ifade sarih ve mutlak olduğu için tatbikatta müktesep hak tanımamakta ve kanun bu itibarla yayımından evvel evvelki mevzuat çerçevesi içinde başlanmış işleri iptal etmekte yani kanunu makabline müessir kılmaktadır.*²⁰¹

*2— 8458 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden evvel bâzı vatandaşlar Nafia Vekâletine müracaat ederek yüksek mühendislik ehliyetnamesi almak üzere imtihana talip olmuşlardır. Bunların birçoğuna ait işlem tamamlanmış ve ehliyetnameleri verilmiştir. Normal bir imtihan için arada kâfi bir zaman geçmesine rağmen idari muamelâtın sürüncemede kalması neticesinde geri kalan bir kısım istekliler henüz ehliyetnamelerini alamadan 3458 sayılı Kanun Büyük Millet Meclisinde kabul edilmiştir. Bu kanunun 10 ncu maddesi 1035 ve 3077 sayılı kanunları kayıtsız şartsız ilga edince isteklilerin imtihanına devam için elde kanuni bir mesnet kalmamıştır. Neticede aylarca evvelden başlanmış bulunan imtihan işleri durdurularak evrakın iptali cihetine gidilmiştir. Bu suretle imtihan muamelâtı kendi taksirleri haricinde geciken vatandaşlar büyük mağduriyete uğramışlardır.*²⁰²

*3— Kabiliyetini ve bilgi derecesini imtihanla ispata hazır bir vatandaşı bu imkândan mahrum bırakmak ve böyle bir terakki aşkını kanunla önlemek demokratik akliselime aykırıdır. Bu aykırılığı müktesep hak dermeyanma bile meydan vermiyen bir derecede şümüllendirmekten kanunu korumak icabeder.*²⁰³

San, teklif edilen ek fıkranın kabulü ile hakkaniyete aykırı olan durumun

²⁰⁰ **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.20, B.42, Gaziantep Mebusu Cevdet San'ın, Mühendislik ve Mimarlık hakkındaki 3458 sayılı Kanununun 10'ncu maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi ve Millî Eğitim ve Bayındırlık komisyonları raporları (2/220), S.137, s.3.

²⁰¹ **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.20, B.42, Gaziantep Mebusu Cevdet San'ın, Mühendislik ve Mimarlık hakkındaki 3458 sayılı Kanununun 10'ncu maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi ve Millî Eğitim ve Bayındırlık komisyonları raporları (2/220), S.137, s.1.

²⁰² gös. yer.

²⁰³ gös. yer.

düzeltilmiş olacağını belirtmiştir.²⁰⁴

Millî Eğitim Komisyonu raporunu 13 Temmuz 1951'de TBMM'ye sunmuştur. Raporda teklif yerinde görülerek 10'uncu maddeye bir fıkra eklenmesi yerine geçici madde eklenmesi muvafık görülmüş, başlıkta beş kelime tashihi ile geçici maddenin daha açık bir tarzda tamamen düzeltilmesi ve diğer kısımların aynen kabulüne mevcuttan bir çekimser ve sekiz üyenin ittifakı ile karar vermiştir.²⁰⁵

Bayındırlık Komisyonu raporunu 7 Şubat 1953 tarihinde sunmuştur. Başkanlığını Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel'in yaptığı komisyon raporunda, müktesep hakkı ihlâl edilenlerin sayısının 8 olduğu ve aradan 15 sene gibi uzun bir zamanın geçtiği ve esasen bugün gerek Teknik Üniversiteden, gerekse Yüksek Mimar ve Teknik Okuldan çıkanların sayısının memleket imarına yeter derecede bulunması, bu gibi alaydan yetişme ve imtihan vererek mühendis olma usullerinin, bundan böyle tatbik edilmemesi ve kapanmış bir devrin yeniden açılmaması ileri sürülmüş, ekseriyetle teklifin reddi istenmiştir.²⁰⁶ 13 Şubat 1953 tarihindeki Meclis oturumunda söz alan Bayındırlık Komisyonu sözcüsü Konya Milletvekili Himmet Ölçmen'in konuşmalarından sonra, komisyon raporu oya sunulmuş ve rapor kabul edilmiştir. Böylece kanun teklifi reddedilmiştir.²⁰⁷

1.3.3.2.2. Nizipli Habeş Böler'e Vatani Hizmet Tertibinden Maaş Bağlanması Hakkında Kanun Teklifi

18.12.1953 tarihinde Gaziantep Milletvekili Cevdet San ve 15 arkadaşının, Nizip'li Habeş Böler'e Vatani Hizmet Tertibinden Maaş Bağlanması Hakkında Kanun Teklifi Maliye ve Bütçe Komisyonlarına havale edilmiştir.²⁰⁸ Nizip'ti Habeş Böler'e Vatani Hizmet Tertibinden Maaş Tahsisi Hakkında Kanun Teklifi şu şekildedir:

MADDE 1. — Gaziantep muharebelerinde fevkalâde yararlıkları görülen Nizip'li Hacı

²⁰⁴ gös. yer.

²⁰⁵ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.20, B.42, Gaziantep Mebusu Cevdet San'ın, Mühendislik ve Mimarlık hakkındaki 3458 sayılı Kanunun 10'ncu maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi ve Millî Eğitim ve Bayındırlık komisyonları raporları (2/220), S.137, s.2.

²⁰⁶ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.20, B.42, Gaziantep Mebusu Cevdet San'ın, Mühendislik ve Mimarlık hakkındaki 3458 sayılı Kanunun 10'ncu maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi ve Millî Eğitim ve Bayındırlık komisyonları raporları (2/220), S.137, s.4.

²⁰⁷ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.20, B.42, s.268.

²⁰⁸ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.26, B.19, s.279.

Kasımoğlu 1880 doğumlu Habeş Böler'e vatani hizmet tertibinden ayda 250 lira maaş tahsis edilmiştir.

MADDE 2. - Bu kanun yayımlandığı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Maliye Bakanı yürütür.²⁰⁹

Kanun teklifinin gerekçeleri şu şekilde açıklanmıştır.

1. Habeş Böler, 11 aydan fazla devam eden Gaziantep Savunması sırasında yollarda ve geçit yerlerinde düşmana on defadan fazla baskın yapmış, elde ettiği erzak ve cephaneyi düzenli ordunun kontrolüne vermiştir.
2. Bu baskınlar esnasında hiçbir menfaat kaygısı göstermeden bütün şehrin sevgisini ve saygısını o günden beri kendi üzerine toplamıştır.
3. Savaş sona erdikten sonra kendisine rütbe verilmesi ve maaş bağlanması teklif edildiği zaman “*Benim paraya ihtiyacım yok. Allah Devlete zeval vermesin.*” diyerek hak ettiği 2591 numaralı İstiklal madalyasını almakla yetinmiştir.
4. A ve B işaretli belgelerin incelenmesinden anlaşılacağı üzere kendisine fahri yüzbaşılık rütbesi uygun görülmüş, fakat savaşta aldığı yaralar nizamnamede belirtilen derecede sakatlık oluşturmadığı için Millî Savunma Bakanlığınca kendisine maluliyet maaşı bağlanması mümkün olmamıştır.
5. 70 yaşından fazla olan kahraman Habeş Böler muhtaç duruma düşmüş ve kendisine vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması için Meclisin ihsanına sığınmıştır.²¹⁰

5 Ocak 1954 tarihli Maliye Komisyon Raporunda, birinci maddede tahsis edilen maaşın yalnız hayatta bulunduğu müddetçe kendisine verilmesinin temini gayesiyle ve maaş miktarı 170 lira olarak tesbit edilerek, 2 ve 3'üncü maddelerde düzeltme yapılarak kabul edilmiş ve Bütçe Komisyonuna sunulmuştur.²¹¹

²⁰⁹ **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.28, B.43, s.306.

²¹⁰ **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.28, B.43, Gaziantep Mebusu Cevdet San ve 15 arkadaşının, Nizipli Habeş Böler'e vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/580), S.87, s.1.

²¹¹ **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.28, B.43, Gaziantep Mebusu Cevdet San ve 15 arkadaşının, Nizipli Habeş Böler'e vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/580), S.87, s.2.

Bütçe Komisyonu ise 18 Ocak 1954'teki raporunda Maliye Komisyonunun hazırladığı metin üzerinden maddeler müzakere edilmiş, başlık ve maddeler şeklen değiştirilmek suretiyle yeniden komisyonca tanzim ve kabul edilmiştir.²¹²

Kanun teklifi 15 Şubat 1954'te TBMM'de kabul edilmiş, 6257 Sayılı bu Kanun 20 Şubat 1954 tarihli ve 8639 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Böylece Nizip'li Hacı Kasımoğlu 1880 doğumlu Habeş Böler'e hayatta bulunduğu müddetçe vatani hizmet tertibinden ayda 170 lira aylık bağlanmıştır.²¹³

1.3.4. ALİ OCAK

1.3.4.1. Meclis Konuşmaları

1.3.4.1.1. 1951 Yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

25 Şubat 1951 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığının bütçesinin konuşulduğu sırada Millî Eğitim Bakanlığı hakkındaki düşüncelerini açıklamıştır. Meclis kürsüsünden adalet, sağlık ve diğer bakanlıkların ihtiyaçlarından bahsedildiğini ve önem bakımından da bu bakanlıkların farklarının bulunmadığını, memleket ve millet için hepsinin hayati öneme sahip olduğunu, demokrat hükümetlerinin en fazla üzerinde durması gereken bakanlığın da Milli Eğitim Bakanlığı olduğunu ve milletçe yükselmenin tek yolunun iyi insanlar yetiştirmeden geçtiğini söyleyerek konuşmasına başlamıştır. Ali Ocak, 27 seneden beri gelip geçen bütün hükümetlerin memleketin ana davası olan eğitim üzerinde durmak istediklerini ve bir türlü başarılı olamadıklarını, özellikle son yıllarda ilkokul seferberliğinin başarısızlıkla sonuçlandığını, köylü ile şehirli arasında uçurumların oluştuğunu, okul yaptırılacak diye zavallı köylünün yorganının yastığının sattırıldığını ve bunları açıklayacağını söylemiştir.²¹⁴

Seçim bölgesi olan Gaziantep'te 557 köy bulunduğunu, bu köylerden 383 adedinin nüfusunun 1 - 400 arası, 87 adedinin nüfusunun 401 – 600, 47 adedinin 601

²¹² **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.28, B.43, Gaziantep Mebusu Cevdet San ve 15 arkadaşının, Nizipli Habeş Böler'e vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe komisyonları raporları (2/580), S.87, s.3.

²¹³ **Kanunlar Dergisi**, C.36, 17 Şubat 1954, s.177.

²¹⁴ **TBMM Tutanak Dergisi**, D.IX, C.5, B.51, s.782.

– 2000 kadar olduğunu söyleyen Ocak, 557 köyde yaşayan 209.676 vatandaş için 74 öğretmenli okul, 24 eğitimli okul bulunduğunu, okulsuzluktan dolayı okuyamayan 16.158 çocuğun var olduğunu, şehirde yaşayan 5921 çocukla beraber bu sayının 22.079'a çıktığını, eğitim çağındaki bu çocukların okulsuz olduğunu ve bu istatistiki bilginin de eski hükümetin ilkokul seferberliği rakamları olduğu söylemiştir. Ayrıca 75.000 nüfuslu Gaziantep ilinin durumunun bu köylerden farkının bulunmadığını, yalnızca şehir içerisinde 5921 çocuğun okul olmadığından sokaklarda başıboş gezdiğini, topluma iyi bir vatandaş olarak yetişemediğini, bunun sonucunda adliyelerin dolup boşaldığını dile getirmiş, önceki iktidarın ilkokul seferberliğinin ne kadar başarısız olduğunu vurgulamıştır.²¹⁵

Türkiye'nin nüfus bakımından yedinci büyük şehri olan Gaziantep'in eğitimde 57'nci sırada olduğunu, nüfusun sadece % 23,5'inin okula devam ettiğini, Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri'nin bu acı tabloyu gördüğünü ve gözlerinin yaşardığını söyleyen Ocak, Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri'ye isteklerini söylemiştir. Bu istekler şunlardır:

- 1 - Gaziantep İlinin eğitim alanında diğer illerin seviyesine çıkarılması,
- 2 - Köy kursları ve meslekî kurslar ile mahallî sanatlar kurslarının açılması,
- 3 - Üç aydan beri teftiş gören Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü hakkında bilgi verilmesi,

İsteklerini Tevfik İleri'ye ilettikten sonra tüm milletvekillerinin Türk çocuklarına candan faydalı olmalarını temenni ederek konuşmalarını tamamlamıştır.²¹⁶

1.3.4.1.2. 1952 yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

23 Şubat 1952 tarihinde Ali Ocak, Diyanet İşleri Başkanlığı Bütçesi görüşülürken kendi görüşlerini anlatmış ve Gaziantepli vatandaşların düşüncelerine tercüman olmak istemiştir. Cumhuriyet Halk Partisi hükümetlerinin Diyanet İşlerini köreltiğini, din adamlarımıza softa damgası vurulması ve hocaların da sürekli tehdit ve baskı altında bulundurulma siyasetini takip ettiklerini, bunun da din müessesesine darbe vurduğunu belirtmiştir.²¹⁷

²¹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.5, B.51, s.782-783.

²¹⁶ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.5, B.51, s.783.

²¹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.45, s.607-608.

Ali Ocak, 14 Mayıs 1950'den sonra bu korkuların tamamıyla yok olduğunu herkesin hür ve serbest olarak ibadet işleriyle meşgul olduğunu söylemiştir. Özellikle Kore şehitlerinin ruhlarına okutulan mevlidlerin, bilhassa radyoda bunun yayılması, vatandaşın düşüncelerinde ciddi şekilde tesir ettiğini, halkın manevi kuvvetini artırdığını, ve bu gibi yayınların sık sık devam etmesini dilediğini belirtmiştir.²¹⁸

Radyo vasıtasıyla din eğitimi işinde Diyanet İşleri Başkanlığının görevini tam anlamıyla yapmadığını, din eğitimine gerekli önemi vermediğini, radyodan istifade edilerek hiç olmazsa haftada üç defa on beşer dakika dinî konuşmaların yapılarak halkın manevi kuvvetini artırılması, Amerika'da olduğu gibi küçük kitapçıklarda dinî öğütler yazılarak köylüye parasız dağıtması gerektiğini vurgulamıştır. Bütün bunlar yapılırken mevcut din adamlarına da gereken kıymetin verilmesi, maddi bakımdan tatmin edilmesi, ücretlerine zam yapılması hususlarına da değinmiş, ayrıca kötü şöhretli, bölgelerinde kötülük yapan, parti işlerinden kendilerini alamayan, parti idare heyetinde görevli olan, adam öldüren veya öldürten hocaların da temiz kalpli vatandaşlarımızın önüne durarak namaz kıldırmasına Diyanet İşlerince müsaade edilmemesi gerektiğini söylemiştir. Diyanet İşleri Başkanlığının bir senelik çalışmasından memnun olmadığını belirten Ocak, Başkanlığın bu yıl daha başarılı olması dilekleriyle konuşmasını tamamlamıştır.²¹⁹

26 Şubat 1952 tarihli Meclis konuşmasında Ali OCAK, cazip bir meslek mensubu olan diplomatların sıkı bir kontrole tabi tutulmaları gerektiğini, bazan eleştirilere ve saldırılara da uğramalarının her ülkede görülen doğal bir olay olduğunu, İkinci Dünya Savaşı esnasında Türk diplomatlarının yüzde ellisinin savaşa katılmış olan ülkelerde ateş hattında asker gibi her tehlikeye ve sıkıntılara göğüs gerdiklerini belirtmiştir. Ocak, bugün milletlerarası ekonomik münasebetlerin öneminin artmış olduğunu, bu bakımdan iktisadi iş birliği teşkilatlarının Dışişleri Bakanlığına bağlanmasının zorunluluk arzettiğini, bu suretle Türk diplomatlarının kadrosunun ve çalışma sahasının genişletilmiş olacağını söylemiştir. İkinci Dünya Savaşı başında cesaretli bir siyaset yürütmüş İngiltere ve Fransa ile ittifak etmiş, Amerika'ya dostluk göstermiş olan Dış işlerinin savaş sonunda bütün dünyada hüküm süren buhranın

²¹⁸ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.45, s.608.

²¹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.45, s.608.

etkisinde kaldığını, iktidarın son Dışişleri Bakanının, bilerek veya bilmiyerek hem memleketi hem de siyaseti hafif ve hatta kötü gösterdiğini ifade etmiştir. DP Hükümetince Kore'ye savaş birliği gönderilmesi düşünüldüğü günlerde Avrupa'da ve Uzak Doğu'da birçok defalar vazife almış bir diplomatın kendisine “*Beş bin Türk Uzak Doğu'ya elli hatta beş yüz bin kişi değerinde varacaktır. Avrupa milletlerine emniyet gelecek Batı Almanya ve Japonya'nın hür milletler safında yer alması bu suretle kabil olacaktır.*” dediğini söylemiştir.²²⁰

Ali Ocak, Türkiye'nin komşusu ve dostu Suriye ile aralarında sakıncalı bir nokta olduğunu, sakıncanın kaldırılması her iki taraf için de faydalı olacağını, bu önemli duruma temas etmek mecburiyetini duyduğunu belirtmiştir. Kilis - Suriye sınırının aykırı bir şekilde çizildiğini, bu durum Kilisli vatandaşlarımızı zarara ve zahmete soktuğunu, her iki tarafı tatmin edecek bir çözümün bulunmasını gerektiğini söylemiştir. Bugün dünyanın en büyük devletleri sırasında layık olunan yerin alınmış olduğunu, DP hükümetinin isabetli ve başarılı siyaseti için muhtaç olduğu ödeneği Dış işlerine fazlasıyla vermesi gerektiğini belirtmiştir.²²¹

Ali Ocak yine aynı tarihli oturumda, Türkiye Suriye sınırının Kilis'in beş kilometre ilerisinden geçtiğini, burada Kilis'li vatandaşların yüzlerce dönüm arazisi bulunduğunu, pasaport ve diğer işlemler için oralara gitmek hususunda vatandaşların büyük sıkıntılar çektiğini, kendisinin bu hususta Dışişleri Bakanlığında gerekli kişilerle temasa geçtiğini söylemiş, yetkililerin sorunu çözmek için çaba sarfetmeleri ricasıyla konuşmalarını tamamlamıştır.²²²

1.3.5. SAMİH İNAL

1.3.5.1. Meclis Konuşmaları

1.3.5.1.1. 1951 yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

IX. Dönem Gaziantep Milletvekili Samih İnal, 26 Şubat 1951 tarihinde Meclis Genel Kurulunda Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1951 yılı bütçeleri münasebetiyle konuşma yapmıştır. Sözlerine

²²⁰ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.48, s.899-900.

²²¹ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.48, s.900.

²²² TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.48, s.904.

gençleri okul sıralarından ve yaşlıları da geçim imkanlarından uzaklaştıran trahom hastalığından söz ederek başlamıştır. Güney ve doğu illerinin bu hastalıktan dolayı çok sıkıntı çektiğini, Sağlık Bakanlığının bu husustaki mahallî tedbirlerinin zaman zaman yetersizlik gösterdiğini, Sağlık Bakanlığının bu yardımlarından olmak üzere Kilis'te geniş bir trahom hastanesi inşa edilmiş olduğunu ve hastanenin bu sene faaliyete geçeceğini, hastanenin daha verimli ve daha ilmi bir kıymet alması için, her türlü imkanı olan bu müessesede az bir fedakarlıkla bir trahom enstitüsü açmanın memleketin faydasına olacağını belirtmiştir. Sağlık Bakanlığınca yapılacak olan atamalarda kendini bu konuda çalışmaya aday olan hekimlerin gönderilmesinin uygun olacağını, hastalığa yeni yakalanan vakaların hızlı bir şekilde tedavisi için bunun gerektiğini, hastanenin her bakımdan müsait olduğunu, ilmi araştırmalarda dünya çapında eserler vadeden bu müessese için Sağlık Bakanlığının gerekli yardımı yapması gerektiğini ifade etmiştir. İnal, ömrünü göz ilmine adanmış olan rahmetli Ziya Gün'ün vasiyetnamesinde bu konuda açılması gereken bir enstitüden bahsettiğini, İstanbul Üniversitesi'ne sıkıştırılan bu müessesenin trahom çalışması için gerekli yeri zemini bulamayacağından çalışmalarının kısırlı olacağını, sıcak memleket hastalıkları için nasıl yerinde çalışma yapılıyorsa, trahom için de ancak hastalığın yoğun yaşandığı bölgelerde çalışmaların yapılması gerektiğine değinmiştir. İnal, Her türlü imkanları taşıyan Kilis Trahom Hastanesi'nin bütçeye yük olmadan, tayin konusunda küçük bir ayrıcalıkla, bir enstitü tesis edilerek memlekete fayda sağlanmasını temenni ederek konuşmasını tamamlamıştır.²²³

Samih İnal, 26 Şubat 1951 tarihli konuşmasında yabancı ülkelerde öğrenim gören Türk gençlerinin ve Yakın - Şark medreselerinde dini ilimler tahsili gören pek çok gencin durumunu ele almak istediğini belirterek konuşmalarına başlamıştır. Her türlü çarelere baş vurarak memleketin bir çok köşesinden gençlerimizin komşu ülkelerin okullarında tahsile devam ettiklerini, son zamanlardaki duyularına göre, bugün sadece Mısır medreselerinde öğrenim görenlerin sayısının doksanı aştığını, Bağdat, Şam ve Halep medreselerinde de önemli sayıda okuyanların gençlerimizin bulunduğunu belirtmiştir. İnal, himaye ve kontrol imkanlarından uzakta yüzlerce vatan çocuğunun hükümetin himaye ve kontrolü altında bulundurulmasının memleket için daha hayırlı olacağı kanaatlerini belirtmiştir. İnal, mezun olduktan sonra kendi

²²³ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.5, B.52, s.947-948.

alanlarındaki ilimlerini aktarmak için yurda dönen gençlerin Diyanet İşleri Başkanlığınca ellerindeki diplomaya istinaden bir sınavla görev verildiğini, bu vatandaşları himaye ile kontrol etmenin vatanın esenliği için lüzumlu olduğu hususlarını açıklamıştır.²²⁴

1.3.6. EKREM CENANİ

1.3.6.1. Meclis Konuşmaları

1.3.1.1. 3236 Sayılı Kanunun Kaldırılması Hakkındaki Kanun Teklifi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

TBMM IX. Dönem Gaziantep Milletvekili Ekrem Cenani, 09.05.1952'de Kan gütme sebebiyle işlenen adam öldürme ve buna teşebbüs cürümleri failleri ile hısımları hakkında tatbik olunacak muameleye dair kanunun kaldırılması ile ilgili kanun teklifi görüşmelerinde söz almıştır. Cenani bazı kimselerin katil olmaktan korunması için kanun yapıldığını, belirtmiş, küçük çocukların ve kadınların kan gütme konusuna uzak olduğu halde bu kanuna tabi tutulmaları yanlışının üzerinde durulması gerektiğini söylemiştir.²²⁵

1.3.7. SELAHATTİN ÜNLÜ

Selahattin Ünlü, 18.12.1953 tarihinde Gaziantep Milletvekili Cevdet San ve arkadaşlarıyla Nizip'li Habeş Böler'e Vatani Hizmet Tertibinden Maaş Bağlanması Hakkında Kanun Teklifini yapmıştır.²²⁶

²²⁴ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.13, B.49, s.954-955.

²²⁵ TBMM Tutanak Dergisi, D.IX, C.15, B.70, s.131.

²²⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. TBMMTD, D.IX, C.28, B.43, s.306.

II. BÖLÜM

X. DÖNEM TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNE KATILAN GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİ VE YASAMA FAALİYETLERİ

2.1. 2 MAYIS 1954 GAZİANTEP İLİ SEÇİM SONUÇLARI²²⁷

Gaziantep'te 1954 yılı itibariyle kayıtlı seçmen sayısı 154.473 olup; oy kullanan seçmen sayısı 143.773' dür. Gaziantep'te, 1954 seçimlerine katılım oranı % 93,1 olup; bu rakam Türkiye ortalamasının üzerindedir. Bu dönemde Gaziantep'i temsilen TBMM'ye girecek toplam milletvekili sayısı ise 8'dir.

Kayıtlı seçmen sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı	Katılım oranı (%)	Çıkarılan Milletvekili Sayısı
154.473	143.773	93,1	8

Siyasi Parti	Alınan Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Çıkardığı Milletvekili Sayısı
CHP	58.834	41.4	-
DP	83.026	58.5	8
Bağımsız	925	0,1	-

	Seçilen Milletvekilinin Adı Soyadı	Partisi
1	Süleyman Kuranel	DP
2	İhsan Dai	DP
3	Abdulkadir Atik	DP

²²⁷ Türkiye İstatistik Kurumu, **Milletvekili Genel Seçimleri 1923 - 2011**, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara 2012, s.52.

²²⁸ TBMM Albümü, C.2, s.633-634

4	Ekrem Cenani	DP
5	Samih İnal	DP
6	Ali Ocak	DP
7	Cevdet San	DP
8	Selahattin Ünlü	DP

14 Mayıs 1954'te saat 15.00 da TBMM'nin en yaşlı üyesi İstanbul Milletvekili Ali Fuat Cebesoy tarafından açılan Meclis'te X.Dönem Milletvekilleri and içmiş ve görevlerine başlamışlardır.²²⁹ Meclis Başkanlığına 489 oyla İçel Milletvekili Refik Koraltan seçilmiştir.²³⁰

X. Dönem Menderes Hükümeti 4 yasama dönemi faaliyet göstermiştir. Aşağıda yasama dönemlerinin başlangıç ve bitiş tarihleri belirtilmiştir.

1. Yasama Yılı: 14.05.1954 – 05.08.1954
2. Yasama Yılı: 01.11.1954 – 12.09.1955
3. Yasama Yılı: 01.11.1955 – 01.09.1956
4. Yasama Yılı: 01.11.1956 – 11.09.1957²³¹

2.2. X. DÖNEM GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİNİN BİYOGRAFİLERİ

2.2.1. Süleyman Kuranel

IX. Dönem Milletvekili de olan Süleyman Kuranel'in hayatı IX. Dönem Gaziantep Milletvekillerinin Biyografileri bölümünde yer almaktadır.

2.2.2. İhsan Dai

1921 yılında Gaziantep ili Şahinbey İlçesi Gülşen Mahallesi'nde dünyaya geldi. Ünlü tüccar Mahmut efendi ve Zekiye Hanım'ın oğludur. 1947 yılının Kasım ayında Ahmet Hamdi ve Nefise kızı 1933 doğumlu Nüzhet Hanım ile evlenmiştir. 1955'te Poyraz Mahmut ve 1957'de Ayfer adlı çocukları olmuştur.

İlk, orta ve lise öğrenimini Gaziantep'te tamamlamıştır. 1940 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesine yerleşmiş, 1944 yılında bu okuldan pekiyi derece ile

²²⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.1, B.1, s.2-5.

²³⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.1, B.1, s.6.

²³¹ Bkz. TBMMTD, X. Dönem Meclis Tutanakları.

mezun olmuştur. Sicilinde Fransızca bildiği yazmaktadır. 1946 yılı Kasım ayında Yedek Subay Okulu'na girmiş, topçu asteğmen rütbesiyle bu okuldan 1947 Nisan ayında ayrılmıştır. Kıta hizmetini de tamamlayan Dai, teğmen rütbesi ile Ekim 1947' de terhis olmuştur.

Babasının mesleği olan ticaretle uğraşmıştır. 1945 yılında Dai Sabun Fabrikasını ve 1950 yılında Dai Yün Mensucat Fabrikasını kurmuştur. 1946 yılında DP Gaziantep Teşkilatını kurup İl Başkanlığına getirilmiştir. Kısa bir zaman diliminde Belediye Başkanlığı görevinde bulunmuştur. Ülkü Basımevi'ni kurmuş ve aynı isimle çıkardığı gazetenin başyazarlığını yapmıştır.

1954 yılında yapılan X. Dönem TBMM seçimlerine katıldı. Yapılan seçimde DP listesinden 83.027 oy alarak Gaziantep Milletvekili seçilmiştir. Seçim tutanağını 4 Mayıs 1954' te almış, 14 Mayıs 1954 tarihinde de TBMM'ye katılmıştır.

TBMM'nin İktisat Komisyonunda görev yaptı. Bu komisyonun sözcülüğünü ve kâtipliğine seçildi. Gıda Vergisi Kanun Teklifi ve Petrol Kanunu'nun değiştirilmesi konularında kurulan geçici komisyonlarda çalıştı.

TBMM Genel Kurul'unda dört farklı konuda konuşması bulunmaktadır.

TBMM'nin XI. Dönem'inde de DP'den Gaziantep Milletvekili seçilen İhsan Dai, Yassıda Yüksek Adalet Divanı tarafından Anayasayı ihlal suçlamasıyla 5 yıl ağır hapis cezasına çarptırılmıştır.

Milletvekilliği sonrasında ticari hayata geri dönmüştür. 1963 yılında Güneş Un, İrmik, Makarna Fabrikasını, 1970 yılında Güneş Yem Fabrikası ve Makine Fabrikasını, 1973' te ise Mersantaş Anonim Şirketi Yürüyen Merdiven Fabrikasını kurmuştur. 1983 yılında Ortaş Anonim Şirketi İthalat İhracat, Sanayi ve Ticaret Şirketinin ve Ankara'da Yürüyen Merdiven Anonim Şirketi'nin kuruculuğunu ve yöneticiliğini yapmıştır. Bu iş sektörü içerisinde önemli teknolojik ithalatlar gerçekleştirmiştir.

Milletvekilliği yaptığı sırada Ankara'da İktisat Fakültesi Mezunları Cemiyeti'ni kurdu ve başkanlığını yaptı. 1988 yılında İktisat Fakültesi Vakfı ve 1989 yılında da Demokratlar Kulübü Ankara merkez kurucusu oldu ve 2. Başkanlığını da üstlendi.²³²

²³² Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi X. Dönem 1954-1957**, TBMM Vakfı Yayınları, C.II, s.332-333.

Evli ve iki çocuk babası olan İhsan Dai, 1 Eylül 2002 tarihinde vefat etmiştir.²³³

2.2.3. Abdulkadir Atik

1894 yılında Kilis'te doğmuştur. Babası Ahmet Bey, annesi ise Şakire Hanım'dır. 1952 yılında, 1911 doğumlu Hatice Nezihe Hanım'la evlenmiştir. 1922'de Dünder Lütfi, 1924 yılında Ertuğrul Ahmet, 1926'da Didar Tolu ve 1932'de İlder adlı çocukları olmuştur. Abdulkadir Atik Arapça bilmektedir.

Tıp öğrenimi gören Atik, Birinci Dünya Savaşının başlamasıyla, öğrenimini yarıda kesmiştir. İhtiyat Zabit Mektebi'nden (Yedek Subay Okulu) sonra Halep Askeri Merkez Hastanesi ve Şam Menzil Müfettişliği emri altında bulunan Der'a Menzil Hastanesinde tabip muavini olarak askerlik görevini yerine getirmiştir. 1916 Nisan ayında terhis olmuş ve okuluna geri gönderilmiştir. Okulunu 1919 yılında bitirmiştir. 1920 Haziran ayında Kilis'te Hükümet Tabibi olarak göreve başlamış, ancak Fransız işgali üzerine, Aralık 1920'de bu görevinden ayrılmıştır. 1922 Haziran ayında Hükümet Tabibi ünvanı ile Rumkale'ye atanmıştır. Daha sonra, Mayıs 1923'te yine Kilis Hükümet Tabibi olmuştur. Kilis'te 20 Şubat 1932 tarihinde istifa edene kadar kalan Atik, 29 Haziran 1933 tarihinde Kayseri Merkez Hükümet Tabipliği'nde göreve başlamış, ancak 17 Ağustos 1933'te bu görevinden de istifa etmiştir. 22 Ağustos 1933 tarihinde atandığı Kilis Gümrük Muhafaza Taburu Tabipliği'nden 11 Ekim 1944 tarihinde ayrılmıştır. Daha sonra Kilis'te serbest doktorluk yapmaya başlamış, 1946 yılında DP Kilis Şubesi'ni kurmuş ve İlçe İdare Kurulu Başkanı olmuştur. 8 Eylül 1950 tarihinde Kilis Belediye Başkanlığına seçilmiş ve bu görevini istifa ettiği 14 Ekim 1951 tarihine kadar sürdürmüştür.

TBMM'nin X. Dönem seçimlerine, DP adayı olarak katılmış, 82.148 oy alarak Gaziantep'ten milletvekili olmuştur. Abdulkadir Atik, seçim mazbatasını 4 Mayıs 1954 tarihinde almış ve 14 Mayıs 1954 tarihinde TBMM faaliyetlerine başlamıştır. X. Dönem içinde Gümrük ve Tekel ile Sağlık ve Sosyal Yardım Encümeninde üye sıfatı ile görev yapmıştır.

²³³ TBMM Albümü, C.2, s.634.

Abdulkadir Atik'in siyasi hayatı X. Dönemle sınırlı kalmıştır. Milletvekilliği sonrası serbest doktorluk yapmaya devam etmiş, 25 Temmuz 1979 tarihinde vefat etmiştir.²³⁴

2.2.4. Ekrem Cenani

IX. Dönem Milletvekili de olan Ekrem Cenani'nin hayatı IX. Dönem Gaziantep Milletvekillerinin Biyografileri bölümünde yer almaktadır.

2.2.5. Samih İnal

IX. Dönem Milletvekili de olan Samih İnal'ın hayatı IX. Dönem Gaziantep Milletvekillerinin Biyografileri bölümünde yer almaktadır.

2.2.6. Ali Ocak

IX. Dönem Milletvekili de olan Ali Ocak'ın hayatı IX. Dönem Gaziantep Milletvekillerinin Biyografileri bölümünde yer almaktadır.

2.2.7. Cevdet San

IX. Dönem Milletvekili de olan Cevdet San'ın hayatı IX. Dönem Gaziantep Milletvekillerinin Biyografileri bölümünde yer almaktadır.

2.2.8. Selahattin Ünlü

IX. Dönem Milletvekili de olan Selahattin Ünlü'nün hayatı IX. Dönem Gaziantep Milletvekillerinin Biyografileri bölümünde yer almaktadır.

2.2.9. X. Dönem Gaziantep Milletvekillerinin Yaş, Eğitim ve Meslek Durumları

TBMM'ye katılan Gaziantep milletvekillerinin Meclis'e seçildikleri tarihteki yaş düzeyleri, uğraştıkları meslekler ve eğitim durumları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.²³⁵

²³⁴ Kazım Öztürk, **a.g.e.**, s.329-330.

²³⁵ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi IX. Dönem 1950 -1954**, TBMM Vakfı Yayınları, C.VII, Ankara 1994, s. 397-410; Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi X. Dönem 1954-1957**, TBMM Vakfı Yayınları, C.II, s.329-333; **TBMM Albümü**, C.2, s.633-634.

TABLO-8: 1954 Genel Seçimlerinde Gaziantep milletvekillerinin Meclis'e seçildikleri tarihteki yaş düzeyleri, uğraştıkları meslekler ve eğitim durumları			
Milletvekillerinin İsimleri	Milletvekili Seçildiği Tarihteki Yaşı	Mesleği	Eğitim Durumu
Süleyman Kuranel	43	Yüksek Mimar	Güzel Sanatlar Akademisi, Yüksek Mimarlık Bölümü
Abdulkadir Atik	60	Tabip	
Cevdet San	46	Yüksek Mühendis, İnşaat Müteahhidi	İstanbul Yüksek Mühendislik Mektebi
Ali Ocak	43	Öğretmen, Çiftçi, Tüccar	İzmir Amerikan Koleji
Samih İnal	42	Tabip	İstanbul Tıp Fakültesi
Ekrem Cenani	53	Hakim, Çiftçi	İstanbul Hukuk Fakültesi
Selahattin Ünlü	45	Memur	Adliye Meslek Okulu
İhsan Dai	33	İşletmeci, Tüccar, Yazar	İstanbul İktisat Fakültesi

2.3. X. DÖNEM GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİNİN YASAMA FAALİYETLERİ

2.3.1. SÜLEYMAN KURANEL

2.3.1.1. Meclis Konuşmaları

2.3.1.1.1. 5113 Sayılı Kanunun Birinci Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Süleyman Kuranel 16 Şubat 1955 tarihinde Tekel Genel Müdürlüğünce yaptırılacak Tütün Bakım ve İşleme evleri için gelecek senelere geçici yüklenmelere girişilmesi hakkındaki 5113 sayılı Kanunun Birinci Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun dolayısıyla söz almıştır. Süleyman Kuranel, 5113 sayılı Kanunla, Gümrük ve Tekel Bakanlığının, yurdun muhtelif bölgelerinde yaptıracığı tütün bakımevi ve işleme evleri için gelecek yıllara geçici 25 milyon liralık bir yetki istenildiğini, bundan önce bu yetki ile 29 yerde bu evlerin yapılmasının kararlaştırıldığını, şimdi de aynı konuda ikinci bir yetki kanununun istenildiğini söylemiştir. Tetkik ettiklerinde 25 milyon lira ile yapılması lazım gelen bakım evlerinden 7 tanesinin çıkarıldığını ve

22 tanesinin inşası için 9 milyon lira gibi bir paraya daha ihtiyaç olduğu belirtmiştir. Kuranel, 5113 sayılı Kanunla istenilen yetkinin, 25 milyon liralık bütçenin, esasen zamanında teknik komisyonlardan geçmediği ve yalnız Bütçe ve Tekel Komisyonlarından geçtiği için hayali bir şekilde hesap edildiğini, dolayısıyla bu 25 milyon lira ile 22 yerin dahi yapılmasının imkanının olmadığını ve gerideki ihtiyacın dokuz milyonun üzerinde olduğunu söylemiştir. Bütçe ve Tekel Encümenlerinin ihtisasları dışı olan bu iki komisyondan geçen teklifte, gerçek bir hesaba dayanmadan inşaat hesabı yapıldığını, doğru olarak yapılan hesaba göre, dokuz milyonun da yeterli gelmeyeceğini, ödenek yeterli gelmeyeceği içinde iki ay sonra yeniden bir ilave ödenek istenmek zorunda kalınacağı hususlarını açıklamıştır. Süleyman Kuranel, ilk kanunda göz önünde tutulan 29 yerden yedi tanesinden tasarruf edildiğini, çok ihtiyaç bulunan bu yedi yerden vazgeçilerek neden tasarruf edildiğini, teklifin ihtisas encümeni olan Bayındırlık Encümenine verilmesini ve gerçek hesapların orada tetkik edilmesi gerektiğini söylemiştir. Konuşma sonrasında Ordu Milletvekili Refet Aksoy Kuranel'e Bayındırlık Encümeninde hesapların tetkikinin yapılıp yapılmayacağını sormuştur. Süleyman Kuranel, bir ihtisas encümeni olan Bayındırlık Encümenlerinden geçmeden bu konunun Tekel ve Bütçe Encümenlerinden geçtiğini, bu işin Bayındırlık Encümeninden de geçmesi gerektiğini belirtmiştir.²³⁶

2.3.1.1.2. 1955 yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

24 şubat 1955 tarihindeki Meclis konuşmasında Süleyman Kuranel, iktidar olarak yurdun kalkınmasına, imar ve kalkınma işlerine verdikleri önemi ve bu nedenle bütçeye konulan paraların tüm vekillerce ve milletçe bilindiğini söyleyerek konuşmasına başlamıştır. Yurdun kalkınmasını, büyük bir hassasiyetle yöneten hükümete ve bu işleri sonsuz bir gayretle yenmesini ve yapmasını bilen Bayındırlık Bakanlığı mensuplarına, ne şekilde çalıştıklarını yakından gören biri olarak teşekkür etmiştir. Kendisi Bayındırlık Bakanlığı bütçesinin rakamlarının azlığı veya çokluğu üzerinde konuşmayacağını, Bayındırlık Bakanlığınca uygulanan kanun, şartname ve sözleşmeler ile fen adamlarının kullanılış şekillerini bir fen adamı sıfatıyla anlatmaya çalışacağını belirtmiştir. Süleyman Kuranel 1955 yılı itibariyle Türkiye'de altı bin yüksek mühendis, yüksek mimar, mühendis ve mimar ayrıca üç bin kadar da fen memurunun bulunduğunu, Milli Eğitim Bakanlığınca tespit edilen rakamlara göre

²³⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.5, B.41, s.154-155.

ülkenin on beş bin kadar yüksek mühendis, mühendis ve mimarla, otuz bin kadar da fen memuruna ihtiyacı bulunduğunu söylemiştir. İşlerin kırk beş bin kişiyle görülmesi gerekirken beş bin memurla görüldüğünü, uygulamada ise bu beş bin elemanla yapılması gereken işlerin dahi yapılamadığına şahit olduğunu, bu görevlilerin de değişik bakanlıkların ve genel müdürlüklerin kadrolarında kullanıldığını, dağınık halde bulunan bu fen adamlarının bir çatı altında toplanması gerektiğini ifade etmiştir.²³⁷

Kuranel, Türkiye’de çalışan teknik elemanların yevmiye ve ücretlerinin de üzerinde ısrarla durulması gereken bir sorun olduğunu, 1950 senesinde Bayındırlık Bakanlığının yaptığı işin yaklaşık 200 milyon lira civarında olduğunu bugün ise kadrolarda artış olmamasına rağmen yapılan işin 750 - 800 milyon lira yekün tuttuğunu belirtmiştir. Mevcut fen adamlarının 1472’sinin Bayındırlık Bakanlığında, 795’inin ise diğer daire ve müesseselerde bulunduğunu, yurdun imar işlerinin 2267 çalışanla görüldüğünü, bunlardan 800’ünün maaşlı, 1467’sinin ise yevmiyeli ve ücretli olduğunu, az sayıda olan bu elemanların diğer daireler ve müesseselerde kullanılmaması gerektiğini ifade etmiştir. Bu fen adamlarının 70, 80 ve 100 lira yevmiye ile çalıştırıldığını, fen adamlarının da fazla yevmiye verilen yerlerde çalışmak istediklerini, bu tür uygulamaların tecrübeli fen adamının yetişmesini engellediğini, çok para alanların az alanlar tarafından kıskanıldığını ve bundan dolayı da bir huzursuzluk söz konusu olduğunu belirtmiştir. Bayındırlık Bakanlığı ve milletvekillerinin bu sıkıntılara çare bulamaması durumunda 5-6 sene sonra Bayındırlık Bakanlığında iş görecektir. Tecrübeli fen adamı kalmayacağını, genel müdürlük ve şube müdürlüklerine eleman bulunamayacağını dile getiren Kuranel, bu önemli konuda işi fazla uzatmadan, bu sıkıntıları yakından hisseden Bayındırlık Bakanının buna bir çare bulmasını ve teşkilat tasarısının bir an önce Meclis’e getirilmesini rica etmiştir.²³⁸

Bayındırlık Bakanlığının muayyen genel müdürlüklerden veya reisliklerden oluştuğunu, Bayındırlık Bakanlığının bünyesinde bulunan fen heyeti arasında bir koordinasyonun mevcut olmadığını, illerin kendi gücüne göre iş görmekte olduğunu hatırlatan Süleyman Kuranel, bazı yerlere çok imkan sağlandığını ve büyük işler

²³⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.5, B.48, s.658.

²³⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.5, B.48, s.658-659.

görüldüğünü, bazı yerlerin ise imkansızlık ve elemansızlık içinde çırpındığını dile getirmiştir. Bu durumun devam etmesi işlerin aksamasına, hatta bu işlerin yanlış ve kötü yapılmasına neden olacağını ifade etmiştir. Bakanlık bünyesi içinde bulunan genel müdürlük ve reislikler arasında müşterek bir çalışma sistemi kurulmasının gerektiğini fakat mevzuatın buna müsaade etmediğini, sorun oluşturan bu mevzuatın ortadan kaldırılmasının memleketin yüksek faydasına olacağını, Bakanlığın uyguladığı teknik, kanun ve şartnameler ve mukavelelerin birbirine uymadığını, birisinin ihtiva ettiği hükmün diğer birinin ihtiva ettiği hükme taban tabana zıt olduğunu vurgulamıştır. Kuranel, Bayındırlık Bakanlığına bağlı bir genel müdürlük veya reisliğin şartnamesinde “*mütaahhit işi vaktinde bitirmezse her geçen gün için şu kadar ceza verecektir. Şayet mütaahhit zamanından evvel işini bitirirse bu işi vekâlet kabul edip etmemekte muhayyerdir.*” hükümlerinin olduğunu hatırlatmış, birbirine tamamen zıt iki hükmün Bakanlığın bünyesinde birleştirildiğini ve bunun büyük sorunlara yol açtığını söylemiştir.²³⁹

İstimlak Kanununda ise Bayındırlık Bakanlığı bünyesine dahil bir genel müdürlükte istimlak işlerinin 1295 sayılı Kararnameye göre yapıldığını, aynı Bakanlığın başka bir genel müdürlüğünde istimlak işinde arazi kıymeti esas tutulduğunu, aynı yerde istimlak yapan Bayındırlık Bakanlığının bir şubesinin arazi kıymeti üzerinden diğer bir şubesinin değer pahası üzerinden istimlak yaptığını belirterek, bu durumun vatandaşlarda bir huzursuzluk yarattığını dile getirmiştir. Süleyman Kuranel, Bakanlığın yeni bir istimlak kanunu hazırladığını ve Büyük Meclis’e sevk ettiğini belirtmiştir.²⁴⁰

Süleyman Kuranel, 21 sene evvel çıkan Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununun o zamanki şartlara uygun olduğunu, fakat ülkedeki atılım hamlesi karşısında Artırma, Eksiltme ve İhale Kanunu ile işlerin yürütülmesinin imkanının olmadığını, bu kanun ile bir taraftan bina satıldığını, diğer taraftan da gıda maddeleri alındığını, gıda maddeleri alan ve inşaat işlerini satanların kanuni müeyyidelerinin aynı kanun bünyesinde yer almış olduğunu, bu durumun günün zihniyetine uygun olmadığını, Bayındırlık Bakanlığının biran evvel yeni bir kanunun hazırlaması gerektiğini

²³⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.5, B.48, s.659.

²⁴⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.5, B.48, s.659.

söylemiştir.²⁴¹

Süleyman Kuranel, yine üzerinde hassasiyetle durulması gereken konulardan birinin de bayındırlık müdürlükleri olduğunu, düne kadar bu müdürlüklerin buldukları illerde otorite durumunda olduğunu, fakat gün itibari ile bayındırlık müdürlüklerinin farklı hale geldiğini, varlığı ile yokluğunun bir olduğunu, bayındırlık müdürlüklerine köy, il yolları, köy içme suları, binalar ve diğer bakanlıkların yapı işlerinin de yüklenmiş bulunduğundan bahsetmiştir.²⁴² Süleyman Kuranel sözlerine şu şekilde devam etmiştir:

*Bir hastane tasavvur edelim, bu hastanede bütün ihtisas branşları mevcut olsa ve bu ihtisas şubelerinin idaresini bir sağlık memuruna tevdi etseniz. Buna tıbben nasıl imkân yoksa, iktidarı muayyen bir sahaya inhisar eder bir fen memuruna da koskoca bir vilâyetin muhtelif işlerini vermek hakikaten çatalıdır.*²⁴³

Kuranel, bayındırlık müdürlüklerinin gerekli elemanlarla takviye edilerek birer otorite haline getirilmesini istemiş ve aynı zamanda şartlarının daha elverişli hale getirilmesi gerektiği hususlarına değinmiştir.²⁴⁴

Süleyman Kuranel, 66 ilin yaklaşık ellisinin bayındırlık müdürlerinin fen memuru olduğunun herkesçe bilindiğini, bayındırlık müdürlüklerine yüklenen köy yolları yapımı ve köy içme suları işinin ülke için takdire değer bir girişim olduğunu, köylülerin bundan çok memnun kaldığını belirtmiştir. Fakat bir fen adamı olarak köy içme sularında uygulanan sistemi doğru bulmadığını, Bayındırlık Bakanlığının su işleri, yol işleri, şubelerinin mevcut bulunduğunu, bütün bunlara rağmen Bayındırlık Bakanlığının bu işte yalnız ödenek işini üzerine aldığını ifade etmiştir. Köy yolları ve içme suları işlerinin doğru yapılıp yapılmadığını kontrol etmediğini belirterek, gerek köy içme suları, gerekse köy yolları işinin bir ihtisas işi olduğunu, güzergâh belirleme ve su yolu yapımının çok önemli olduğunu, yanlış hesabın aksaklıklara sebebiyet verebileceğini ve bu nedenle de köy içme suyu ile köy yollarını yapma ve bakımının Bayındırlık Bakanlığına bağlı elemanlarca yapılması taraftarı olduğunu dile

²⁴¹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.5, B.48, s.659.

²⁴² TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.5, B.48, s.660.

²⁴³ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.5, B.48, s.660.

²⁴⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.5, B.48, s.660

getirmiştir.²⁴⁵

Bütün bu sorunların yanında üzerinde hassasiyetle durulması gereken konulardan birinde mesken davası olduğunu hatırlatan Kuranel, bugün büyük şehirlerin etrafını birtakım zorunluluklar sebebiyle gecekonduların işgal ettiğini, son dört - beş yıl içinde memlekette meydana gelen iktisadi, zirai kalkınma neticesinde köylerden şehirlere bir göç başladığını, her gelen vatandaşın bulunduğu şehrin civarında uygun bulduğu yerlere ev yapmaya başladığını söylemiştir. Plansız ve programsız devam eden bu gecekondu sorununun ele alınması ve vatandaşların birer mesken sahibi olmasının kolaylaştırılması ve bununda bir plan ve programa bağlanarak yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Kuranel, bu sorun için gerekli tedbir alınmadığı takdirde beş - on sene sonra önüne geçilmez bir durumla karşılaşılacağını söylemiş, Bakanlıktan bu mesele üzerinde hassasiyetle durmasını rica etmiştir.²⁴⁶

Yine önemli konuların başında müteahhitlik müessesesinin geldiğini söyleyen Kuranel, bütün inşaatların yapısını müteahhitlerin yaptığını, mevcut tek taraflı sözleşme, şartnameler ve mevzuatların müteahhitlik müessesesinin devamını sağlamakta olduğunu, yabancı memleketlerde elli senelik, yüz senelik müteahhitlik müesseseleri bulunduğu halde ülkemizde bir müteahhitlik müessesesinin ömrünün 5 - 10 sene sürdüğünü hatırlatmıştır. İyi müteahhitlerin korunması, kötü niyetlilerin ise tasfiye edilerek bir müteahhitlik sicilinin tutulması gerektiğini belirten Kuranel, elemansızlık ve ödenek yetersizliği nedeniyle yarım kalan inşaatların bulunduğunu ve bu binaların atıl durumda olduğunu, bu binaların bir an evvel tamamlanması gerektiğini, yarım kalan binalar için keşif yapılması ve ödenek çıkartılması gerektiğini söylemiştir. Ayrıca fiziki şartları iyi olmayan binaların da uzman bir heyet tarafından tetkik edilip, sorumlular varsa bu kişilerin cezalandırılması gerektiğini ifade etmiştir.²⁴⁷

Süleyman Kuranel, müteahhitlik sorunundan sonra son olarak su konusuna temas etmiştir. Büyük ovalara ve geniş imkanlara sahip olan Türkiye’de yeraltı ve yerüstü sularını daha esaslı bir plana ve programa bağlamak gerektiğini vurgulamıştır.

²⁴⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.5, B.48, s.660-661.

²⁴⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.5, B.48, s.661.

²⁴⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.5, B.48, s.661.

Bu konuda yıllardan beri Konya ovasında çalışılmakta olduğunu ve birçok kuyuların açılmış olduğunu söylemiştir. Urfa'da da su çalışmalarının devam ettiğini, Mezopotamya denilen sahanın başlangıcını teşkil eden bu arazide saniyede 100 litre su veren artezyen kuyularının elde edildiğini belirtmiştir. Enerji ve sulama bakımından su işleri konusunun bir defa daha ele alınması, yeni bir program hazırlanması ve bir plan içerisinde çalışmaların yürütülmesi temennisinde bulunmuştur.²⁴⁸

2.3.1.1.3. Baraj İnşaatı Dolayısıyla Sular Altında Kalacak Kasaba, Köy ve Arazi Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Süleyman Kuranel, 18.04.1955 tarihinde Türkiye'nin imar ve kalkınmasında büyük öneme sahip olacak olan Seyhan Barajı'nın 17 Temmuz 1953 tarihinde ihale edildiğini, barajın inşa bedelinin 50 milyon lira tutarında olduğunu, bu barajın bitmesi ile Çukurova bölgesinin artık sele maruz kalmayacağını, sulama işlerinin kolaylaşacağını ve aynı zamanda o bölgenin ucuz enerjiye kavuşacağını söyleyerek konuşmalarına başlamıştır. Barajın göl hacminin yaklaşık 1 milyar 500 milyon metre küp olduğunu, bu suların kapladığı alanın 125 bin dönüm civarında olduğunu belirterek asıl izah etmek istediği konuya gelmiştir. Kuranel, 125 bin dönüm arazi sular altında kalacağından bu bölgenin kamulaştırılması gerekeceğini, ve bu nedenle de bu Kanunun Meclise sunulduğunu belirtmiştir. Kuranel, 125 bin dönüm arazinin sahibi olan 15 köy halkını oluşturan 10 bin insanın bu sahadan alınmasıyla başka yerlere yerleştirilmesinin gerekeceğine değinmiştir. bu barajın 1953 senesinde ihale edildiğinde bu işe ait istimlak Kanununun Meclis'e getirilmesiyle, o zamanki istimlak tutarı ile bugünkü tutar arasında önemli farkların çıkmayacağını söylemiştir. Şimdi ise bir taraftan istimlak işinde bir gecikme olduğunu, aradan iki seneye yakın bir zaman geçmesine rağmen günitibari ile sular altında kalan sahanın kamulaştırılmasına ait kanunun yeni Meclise getirildiğini ve bunun bir ihmalin eseri olduğunu belirtmiştir. Şu anda bu sahanın kamulaştırılmasına teşebüs edilmesi halinde on bin vatandaşın başka yerlere götürülüp yerleştirilmesinin çok masraflı olacağını izah etmiştir. Mayıs ayında bu sahanın yaklaşık yetmiş beş bin dönüme yakın bir miktarının sular altında kalacağını, yine mayıs ayı içinde yine belli miktar alana zorunlu olarak su bırakılacağını, bu mecburiyet karşısında istimlak yapılmadan ve vatandaşın rızası

²⁴⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.5, B.48, s.661.

alınmadan bunun yapılması vatandaşları güç duruma sokacağını ifade etmiştir. Köylerin su altında kalması, vatandaşların evlerini terketmesi, eşyalarının, zirai araçlarının, hayvanlarının nereye yerleştirileceğinin başlı başına bir sorun teşkil ettiğini hatırlatarak, bunların hepsinin düşünülmesi gerektiğini belirtmiştir. Mayıs ayında suların bırakılması ile birçok şikayetlerin ortaya çıkacağını, bunların ortadan kaldırılması için çözümler üretilmesine gerek olacağını, Seyhan Barajı'ndaki durumun Hirfanlı veya Gediz barajlarında da yaşanmaması için çaba sarfedilmesi gerektiği hususlarına değinmiş, hükümetin büyük bir hamle içerisinde olduğunu, barajlar yaptığını, bu gibi önemli kamulaştırma işlerinin etüd edilirken, barajlar ihale edilirken beraber yürütülmesi gerektiğini Nafia (Bayındırlık) Bakanından rica etmiş ve konuşmasını sonlandırmıştır.²⁴⁹

2.3.1.1.4. İmar Kanunu Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Süleyman Kuranel 4 yıl 8 ay önce tartışılan İmar Kanununu Büyük Millet Meclisine verdiğini söylemiş, o günden bu yana kanun tasarısının geçirdiği evreleri ve kanunun ihtiva ettiği eski hükümleri, İmar Kanunu ile Yapı ve Yollar Kanununun bugünün şartlarına uymayan taraflarını açıklayacağını belirterek konuşmalarına başlamıştır. 77 yıl önce Saltanat Devrinde Ebniye Kanunu (Osmanlı döneminin ilk imar kanunu) nun çıkarıldığını, o dönemlerde imar planı, su, elektrik, harita gibi hususların bulunmadığı, mimar, mühendis ve fen memuru yetiştiren okulların da mevcut olmadığını belirten Kuranel, bugünkü malzeme ve teknik araçların çoğunun o dönemlerde olmadığını, bu sebeple Ebniye Kanununu gayet haklı olarak o dönemin şartlarına uygun olarak hazırlanmış bir kanun olarak gördüklerini ifade etmiştir. Buna rağmen kanunun içerdiği hükümler zamanın şartlarına uydurulmaya çalışılmış, zaman zaman düzenlenmiş ise de yine içerisinde arşından, endazedan, on paradan, Dersaadet'ten, Şehremaneti'nden ve iradei seniyye'den bahsettiğini, bunun da günün mevzuatına ve Türk inkılaplarına tamamıyla aykırı olduğu konusundaki görüşlerini belirtmiştir.²⁵⁰

2290 sayılı Yapı ve Yollar Kanunu hususunda ise; bu Kanunun 21 Haziran 1933 yılında yani 23 sene önce Ebniye Kanununun boşluklarını doldurmak gayesiyle çıkarıldığını, Yapı ve Yollar Kanununun önceki hükümetçe hazırlandığını, doğrudan

²⁴⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.6, B.65, s.375-376.

²⁵⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.10, B.37, s.225.

doğruya Alman şehirlerinden birinin belediyesinin nizamnamesi tercüme edilerek kanun halinde imar işlerine uygulandığını, bir nizamname olan ve pek çok ayrıntıyı içeren Yapı ve Yollar Kanununun uygulanmadığını belirtmiştir. Bu Kanunda belediyelerin beş yıl içerisinde imar planlarını yapmalarının zorunlu olduğunu ve 23 yıl geçmesine rağmen halen imar planı yapmayan pek çok belediyelerin mevcut olduğu hususlarına değinmiş, bacaların, merdivenlerin ebatlarına, yüksekliğine, binaların rengine ve bahçelerin duvarlarına kadar müdahale edilen bu Kanun hükümlerinin uygulanmadığını hatırlatmıştır. Yine Kuranel, bu Kanunun vatandaşın hak ve menfaatini ihlal edici, belediyeler lehine tek taraflı hükümler içerdiğini, zamanın şartlarına göre düzenlemeler yapılmış ise de bu Kanunun imar işlerindeki boşluğu doldurmadığını, belediye ile vatandaş arasındaki ilişkiyi düzeltilmediğini, daima karışıklıklara yol açtığını ve her iki kanunun da değiştirilmesinin bir zorunluluk olduğunu söylemiştir. Yeni İmar Kanunu ile mevzuattaki boşlukların doldurulacağını, tek taraflı hükümler yerine belediyenin ve vatandaşın karşılıklı çıkarlarını göz önünde tutmuş, imar, yol, meydan, yeşil sahaların tesisi ve genel hizmetlerin yapılmasını sağlayıcı hükümler içerdiğini söylemiştir.²⁵¹

Kanunun birçok yenilikleri ve ileri modern fikirleri içermesine rağmen yine eksik taraflarının olacağını, bunların da uygulamalar sırasında tamamlanacağını belirten Kuranel, Kanunda binaları yaptıran vatandaşlarla belediyelerin karşılıklı haklarının ne olacağı, ne gibi şartlar ve kanuni yaptırımlar uygulanabileceği, parselleme işlerinin nasıl yapılacağı hususlarının belirtildiğini söylemiştir.²⁵²

Teklif edilen Kanunun 63 maddeden ibaret olduğunu ve 4 bölüme ayrıldığını, birinci bölümün ruhsat işleri, İkinci bölümün harita ve imar planları, üçüncü bölümün parselleme işleri, dördüncü bölümün ise genel hükümlerden oluştuğundan bahsetmiştir. Bu Kanunun birinci maddesiyle belediye sınırları içerisinde yapılacak bütün yapılar İmar Kanunu hükümlerine tabi tutulduğu, yapılar için izin alınmasının zorunlu hale getirildiğini, her müracaatta bina yapılacak yerin tapusunun, varsa çapının gösterilmesi ve belediyelerin ise başvurulara tatil günleri hariç 15 gün içinde cevap vermesi esasının kabul edildiğini açıklamıştır.²⁵³

²⁵¹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.10, B.37, s.225-226.

²⁵² TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.10, B.37, s.226.

²⁵³ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.10, B.37, s.226.

Süleyman Kuranel, bu Kanun ile yapıların yapılmasındaki sorumluluğu mühendislerin alacağından, proje ve hesap işlerinin de aynı kişilerce yapılması ile görevi kötüye kullanan fen adamları için ağır cezalar getirildiğinden söz etmiştir. Ayrıca ruhsatsız ve ruhsata aykırı yapılan yapıların yıkma işlemlerinin kesin hükümlere bağlandığından, haritaların yapılmasının bütün belediyelere, imar planının ise nüfusu beş binden yukarı belediyelere mecbur kılındığından, belediyelerin kendi mali imkanlarına göre 6 ay içerisinde bir talimatname hazırlamaya mecbur tutulduğundan bahsetmiştir. Bu Kanun yürürlüğe girdiğinde Ebniye Kanunu, 642, 2290, 2555, 4585, 5220, 5431 Sayılı Kanunlarla 1580 sayılı Kanunun 15. Maddesinin .30. fıkrasıyla, 114'ncü maddenin son fıkrası ve 1351 sayılı Kanunun 7'nci ve 1504 sayılı Kanunun yedinci maddelerinin yürürlükten kalkacağını söyleyerek sözlerini noktalamıştır.²⁵⁴

2.3.1.1.5. 1956 yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

26 Şubat 1956 tarihinde Tunceli Milletvekili Fethi Ülkü Milli Eğitim Bakanlığı, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün 1956 yılı bütçeleri görüşülürken yaptığı konuşmada, Köy okullarının teknikerler tarafından yapıldığını, inşaattan anlamayan Milli Eğitim müdürleri ve müfettişlerince de kontrol edildiğini ve bu nedenle de binaların sağlam olmadığından bahsetmiştir.²⁵⁵ Süleyman Kuranel konu ile ilgili olarak söz almıştır. Konuşmasında yapılan okulların çürük olmadığını, aksine binaların sağlam yapıldığını, yapılan bir şeyin sağlam veya çürük olduğunun iddia edilebilmesi için müspet delil gerektiğini, başka türlü iddiaların görüşten ibaret olacağına değinmiştir.²⁵⁶ Konuşmasını şu sözlerle tamamlamıştır:

*Temeli mi çürüktür? Hesabını yapmışlar mıdır? Çatısı mı çürüktür? Tetkik edip hesabını yapmışlar mıdır? Belki arkadaşımın seçim bölgesinde yapılan okullardan bir iki tanesi çürük olabilir. Fakat bunun bütün sathı vatanda yapılan okullara teşmil edilmesi doğru değildir. Bu okulların bir iki tanesinin çürük olması tamamının çürük olmasının bir delili olamaz. Bu bakımdan bu mütalaa yanlıştır. Bunu tavzih için huzurunuzda çıkmış bulunuyorum.*²⁵⁷

²⁵⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.10, B.37, s.226-227.

²⁵⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.10, B.45, s.865.

²⁵⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.10, B.45, s.866.

²⁵⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.10, B.45, s.866.

2.3.1.1.6 İstimlak Kanunu Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Süleyman Kuranel 28 Ağustos 1956 tarihli konuşmasında ilgili Kanunun 6'ncı maddesinin son fıkrasında “*tasdikli imar planına veya alakalı bakanlıklarca tasdikli hususi plan*” diye gösterildiğini, uygulamada herhangi bir yanlışlığa meydan vermemek için “*tasdikli imar plânı veya umumi hizmetlere tahsis edilmiş*” kelimelerinin eklenmesi gerektiğini, aksi halde belediyenin sinema, hususi birşey ve istimlak yapmak istediğinde anlaşmazlıkların meydana gelebileceğini söylemiştir. İstimlak edilecek yerin imar planında genel hizmetlere tahsis edildiği belirtilmiş ise o yere inşaat yapılması gerektiğini, aksi takdirde birtakım yanlışlıkların ortaya çıkabileceği hususlarını belirtmiştir.²⁵⁸

Bundan önce kabul edilen imar Kanununda da istifade edilmeyen arsalar hakkında gayet açık hükümler bulunduğunu, davalarının, bir taraftan kamulaştırma yapmak, diğer taraftan da memleketi imar etmek olduğunu söyleyen Kuranel, encümenin burada ikileme düştüğünü, istifade edilmeyen bir arsanın hiçbir işe yaramayan bir arsa olduğunu ve bu arsalar üzerine de İmar Kanununa göre bir bina yapılamayacağını belirtmiştir. Bu yüzden bu arsaların tamamının istimlak edilmesini şart koştuklarını, burada istimlak edilen yerin mal sahibinin arzusuna bırakılması halinde, mal sahibinin bitişiğinde bulunan komşusu ile arasının açık olması halinde imar edilmesi gereken önemli bir cadde üzerindeki bir arsanın çöplük olarak kalacağı hususunda fikir beyan etmiştir. Eski istimlak Kanununda bu konuyu derleyen hükümlerin bulunduğunu, bu itibarla İzmir milletvekili İlhan Sipahioğlu'nun teklifini gayet yerinde bulduğunu, bununla arsalarından istifade edilebileceğini, bu nedenle bu arsaların da diğerleri gibi kamulaştırılmasının zorunlu olduğunu, aksi halde imar işlerinin sonuçsuz kalacağını ve İlhan Sipahioğlu'nun teklifinin kabul edilmesini gerektiğini söylemiştir.²⁵⁹

2.3.1.1.7.Sanayi Vekaleti Kuruluş ve Vazifeleri Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Bayındırlık Encümeni adına 15 Mayıs 1957 tarihinde konuşma yapan Süleyman Kuranel, 2'nci maddenin Encümene havale edildiğini, Nafia Encümeninin

²⁵⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.13, B.101, s.822.

²⁵⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.13, B.101, s.830.

2'nci maddesiyle bütçe encümeninin 2'nci maddesi arasında hayli farklar bulunduğunu, Nafia Encümeninin ikinci maddesinde, Tetkik Heyeti Reisliği diye bir reisliğe ve bir de Küçük Sanatlar Umum Müdürlüğü diye bir daireye yer verildiğini belirtmiş, bu madde görüşülürken görüşlerini açıkladıklarını, bu hususta konuşmalarının da doğru olmayacağına değinmiştir. 2'nci maddenin komisyona havale edildiğini, fakat, 3'ncü maddede de bu Tetkik Heyetini ve Küçük Sanatlar Umum Müdürlüğünü ilgilendiren hususların var olduğunu, onun için bu maddenin de Bütçe Encümenine iadesini gerektiğini vurgulamıştır.²⁶⁰

Kuranel, daire reislikleri üstü bir tetkik heyeti kabul ettiklerini ve bunuda Nafia Encümeni adına kabullendiklerini, yeni dördüncü madde, diğer madde ile ilgili olduğundan bu Tetkik Heyetinin faydasının bulunup bulunmadığının tartışmasının yapılması gerektiğini, bütün memleket sanayiini içine alan Sanayi Bakanlığı için böyle bir koordinasyon heyetine ihtiyaç bulunup bulunmadığının da tartışılması gerektiği fikrini sunmuştur. Seferberlik Dairesi için Ankara Milletvekili Seyfi Kurtbek'in tavrına Nafia Encümeni olarak iştirak ettiklerini, dördüncü maddenin de encümene verilmesi gerektiğini belirtmiştir.²⁶¹

2.3.1.1.8. Kullanılmasına Lüzum Kalmayan Gayrimenkullerin Tasfiyesi Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Süleyman Kuranel 9 Haziran 1954 tarihli oturumda bu Kanunun çok acele olarak komisyonlarda görüşülmüş olduğunu, ayrıca kanunun metninde de ivedilik kararı istenildiğini, çıkarılan 6188 sayılı Kanunla memlekette halen mevcut olan iskan buhranını önlemeye çalıştıklarını ve bunun için de Maliye Bakanlığının imar planı dâhilinde iskân işlerine ayrılan sahaları vermeyi kabul ettiklerini belirtmiştir. Bu Kanunun kabulü halinde, son çıkarılan 6188 sayılı Bina Yapımını Teşvik Kanununun işlemez bir hale geleceğini, askeriyenin veya diğer bakanlıkların işgalinde olan birçok yerin imar plânlarına göre iskân sahalarna ayrılmış olacağını, iskân sahasına ayrılmış fakat askeriyenin işgalinde bulunan yerlerin bu kanun çıktığı takdirde istisna teşkil etmekte olduğunu ve dolayısıyla 6188 sayılı Kanunla belediyelere devredilecek bu yerleri bu kanunun yoksaymakta olduğunu söylemiştir.²⁶²

²⁶⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.19, B.68, s.182.

²⁶¹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.19, B.68, s.185.

²⁶² TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.1, B.6, s.111.

Bu Kanunun imar ve iskân işlerini ilgilendirdiği için bu teklifin Nafia Encümeninden geçmesi gerektiğini, bu teklifin çok acele olarak görüşülmüş ve Meclis'e getirilmiş bulunduğunu, bunun inceden inceye tetkik edilmesinin zorunluluk arzettiğini belirtmiştir. Bu nedenle de Kanunun muhakkak surette tekrar komisyona havale edilmesinin şart olduğunu, büyük hataların işlenmemesi için ayrıca İçişleri ve Bayındırlık Encümenlerinde de görüşülmesi gerektiği fikrini beyan etmiştir.²⁶³

Kuranel, bu kanun çıktıktan sonra 6188 sayılı Yapı Teşvik Kanunu ile ilgisinin olmadığı görüşüne karşın bugün askeriyenin işgalinde olan birçok yerlerin imar plânına göre parsellenmiş ve 6188 sayılı Kanunla belediyelere verilmesi icabeden yerler olduğunu belirtmiştir. Bu Kanunun kabul edilmesi sonucunda ikinci maddede bulunan 6188 sayılı Kanunun uygulanamaz ifadesi ile Yapı Teşvik Kanunu ile belediyelere verilmesi gereken yerlerin tamamen elden çıkmış olacağını, belediyelere iskân bakımından gelişme sahası kalmayacağına değinmiştir. İmar plânına göre iskân sahasına ayrılmış olan yerlerin hiç olmazsa bu kanunla istisna edilmemesi gerektiğini, onların da 6188 sayılı Kanunun hükümleri içine sokulması gerektiğini, aksi takdirde 6188 sayılı Kanunun anlamının kalmayacağını vurgulamıştır. 6188 sayılı Kanunun memleketteki iskan dâvasının çözümü için çıkarıldığı, dürüst uygulama imkanını bulamadan aksamanın olması halinde iskan işlerinin daha da zorlaşacağı, 6188 sayılı Kanunun işlemesine engel olan bu hükmün kaldırılması ve bunun işler halde bırakılması gerektiği hususlarını anlatmıştır.²⁶⁴

2.3.1.1.9. Adıyaman Adı İle Yeniden Bir Vilayet Kurulması Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Süleyman Kuranel 14 Haziran 1954 tarihli oturumda çok eski olan idari ve mülki yapılanmanın hükümet tarafından yeniden ele alınırken günün coğrafi ve iktisadi şartlarına ve nüfus dağılımına göre tetkik edilmesini desteklediklerini belirterek konuşmalarına başlamıştır. Gün itibariyle gerek kazaların ve gerekse vilayetlerin birbiriyle olan ilişkilerinin mesafe durumu ile ölçülmemesi gerektiğini, süratli araçlar karşısında beş kilometrenin, on kilometrenin lafının dahi edilemeyeceğini, gerek İçişleri Bakanı ve gerekse İçişleri Komisyonu Başkanının

²⁶³ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.1, B.6, s.111.

²⁶⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.1, B.6, s.113.

bütün savunmalarında bu mesafe konusunu öne sürdüğünü hatırlatmış, Gaziantep ile Besni arasının yeni yapılan yolla 94 kilometreye indiğini, Besni ile Adıyaman arasının ise 54 kilometre olduğunu, 40 kilometre bir mesafenin bir vilâyet kurulurken ilçelerin durumuna etki etmemesi gerektiği hususlarına değinmiştir. Besni'nin, eskiden Gaziantep'e bağlı olduğunu, 1933 te zamanın şartları ve gereği bir emirle ve bütün halkın karşı çıkmasına rağmen Gaziantep'ten alınarak Malatya Vilâyetine bağlandığını belirtmiştir.²⁶⁵

Kuranel, Besni'nin 1950 yılına kadar sürekli olarak Malatya'dan ayrılmak ve Gaziantep'e bağlanmak istediğini, bunun sebebinin ise Besni'nin gerek iktisadi, gerek zirai ve gerekse sosyal durumunun Gaziantep'le ilgili olmasından kaynaklandığını söylemiş, vatandaşların hastasını Gaziantep'e getirdiğini, bütün mallarını Gaziantep pazarlarında sattıklarını belirtmiştir. 1950 yılında Demokrat Parti iktidara geçtiği zaman Besni halkının Gaziantep'e bağlanmak için yeniden müracaat ederek eski vilâyetleri olan Gaziantep'e bağlanmak istediklerini, İçişleri Bakanının bizzat Besni'ye kadar giderek halkla görüşüğünü, Besni'yi Malatya'dan alıp Gaziantep'e bağlama kanaati oluştuğunu, Gaziantep Genel Meclisinin Besni Kazasının Gaziantep'e bağlanmasına karar verdiği hususlarını açıklamıştır. 1954 yılına gelindiğinde ise Besni'nin Gaziantep'e bağlanmasının unutulduğunu, son safhasına gelmiş olan bu durumun bırakılarak Besni'nin Adıyaman iline bağlanmakla yetinildiğini örneklerle açıklamıştır. Bölgeyi iyi bilen bir vekil olarak Adıyaman'ın vilayet olmasını çok istediğini, nedeninin ise Adıyaman'ın Malatya ile bir ilgisinin bulunmayışı olduğunu, aralarında dağların olduğunu ve Adıyaman'ın iktisadi ve coğrafi durumunun Malatya'dan farklı olduğu düşüncelerini de eklemiştir. Besni'nin de Adıyaman'la olan durumunun, Adıyaman Malatya ile olan durumundan farkının olmadığını, Besni'nin Adıyaman vilâyetine verilmesi halinde yakın bir zamanda Gaziantep'e bağlanacağını, bir mülki yapılanma oluşturduklarını, ikinci bir hataya düşmemek için Besni'nin Adıyaman Vilâyetinden alınarak Gaziantep'e bağlanmasını istediğini, fakat bunun bu teklif içerisinde olamayacağını, İçişleri Bakanından istediklerini dile getirmiş, kanun formalitesinin bitirilerek Besni halkının arzulanının yerine getirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.²⁶⁶

²⁶⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.1, B.8, s.171.

²⁶⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.1, B.8, s.171.

Malatya vilâyetine bağlı Adıyaman kazasında (Adıyaman) adıyla yeniden bir vilâyet kurulması hakkındaki 6418 sayılı Kanun 14.06.1954 tarihinde kabul edilmiştir.²⁶⁷ Kanun 22.06.1954 tarihli ve 8735 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Bu Kanunun 1. Maddesi şu şekildedir:

*MADDE 1. — ilişik (1) sayılı cetvelde gösterildiği veçhile Malatya vilâyetine bağlı Adıyaman kazası kaldırılarak merkezi Adıyaman olmak ve yine Malatya vilâyetine bağlı (Besni) ve (Kâhta) kazaları ile yeni kurulmuş olan (Gerger) ve (Çelikhan) kazalarını ihtiva etmek üzere (Adıyaman) adıyla yeniden bir vilâyet kurulmuş ve eski Adıyaman kazasını ihtiva eden nahiye ve köyler Adıyaman vilâyetinin merkez kazasına bağlanmıştır.*²⁶⁸

2.3.1.2. Takrirler (Önergeler)

Meclis Başkan Vekili Fikri Apaydın Süleyman Kuranel'in 07.01.1955 tarihli ve 4/88 sayılı önergesini okutmuştur. Önerge şu şu şekildedir:

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine
*Belediye Yapı ve Yollar Kanunu ile 1299 senesinde çıkmış olan Ebniye Kanununun mer'i olan hükümleri yerine kaim olmak üzere hazırlanan Yapı ve İmar kanunu teklifimi geçen Devre 4 . VI. 1951 günü Meclise vermiştim. Nafia, Dahiliye ve Sıhhat ve İctimai Muavenet encümenlerinde tetkik ve itifakla kabul edildiği halde Adliye Encümeninde kalmış, Heyeti Umumiyeye intikal etmeden devre sona ermiştir. Bu kere yeniden Meclise intikal ettirilen bu kanun teklifinin mevcut boşluğu bir an önce doldurabilmesi için ilgili encümenlerden seçilecek beşer azadan müteşekkil geçici bir encümene havalesi hususunun karara bağlanmasını arz ve teklif ederim.*²⁶⁹

Meclis Başkan Vekili Fikri APAYDIN konu ile ilgili encümenlerin Nafia (bayındırlık), Dahiliye (İçişleri), Sıhhat ve İctimai Muavenet (Sağlık Sosyal ve Yardım) ve Adliye (Adalet) olmak üzere 4 encümeden oluştuğunu, her encümeden beşer vekil seçilmek suretiyle geçici bir encümen oluşturulmasının talep edildiğini açıklayarak önergeyi oya sunmuştur. Önerge kabul edilmiştir.²⁷⁰

²⁶⁷ **Kanunlar Dergisi**, C.37, 17 Haziran 1954, s.14-16.

²⁶⁸ Ayrıntılı bilgi için Bkz. **T.C Resmi Gazete**, S.8735, 22.06.1954, s.9681-9684.

²⁶⁹ **TBMM Zabıt Ceridesi**, D.X, C.4, B.24, s.27.

²⁷⁰ **TBMM Zabıt Ceridesi**, D.X, C.4, B.24, s.28.

Meclis Başkan Vekili Tefvik İleri 30.03.1955 tarihinde Süleyman Kuranel'in önermesini okultmuştur. Önerge şöyledir:

Yüksek Reisliğe

*Seyhan Barajı inşaatı dolayısıyla sular altında kalacak köy ve arazi hakkındaki kanun lâyihası encümenimizle Dahiliye, Adliye, Maliye ve Bütçe Encümenlerine havale edilmiştir. İşin müstaceliyetine binaen bu lâyihanın encümenlerden üçer âza alınmak suretiyle kurulacak muvakkat bir encümende görüşülmesini arz ve teklif ederim.*²⁷¹

Bu Kanun Tasarısının Bayındırlık, Adalet, İçişleri, Maliye ve Bütçe encümenlerinden seçilecek üçer azadan oluşturulan geçici encümende görüşülmesi teklif edilmiştir. Bu teklif oya sunulmuş ve kabul edilmiştir.²⁷²

Meclis Başkan Vekili Agah Erozan Süleyman Kuranel'in 30.01.1956 tarihli 1950 yılından bugüne kadar su işleri, köy içme suları, limanlar ve demiryolu inşası, il ve köy yolları için sarf edilen paranın miktarına ve termik hidro - elektrik olarak hangi baraj ve santrale başlandığına dair Bayındırlık Bakanından sözlü soru takririnin geriverilmesine dair takririni okutmuştur.²⁷³ Takrir şu şekildedir:

Büyük Millet Meclisi Reisliğine

*Bugünkü gündemin sözlü sorular kısmının 7'nci sırasında bulunan sorunun geriverilmesini rica ederim.*²⁷⁴

Soru geriverilmiştir²⁷⁵

2.3.1.3. Kanun Teklifleri

2.3.1.3.1. Yapı ve İmar Kanunu Teklifi

Kentleşme 1950'li yılların başında Türkiye'de hız kazanmıştı. Türkiye kentleşmeye hazır değildi. O yıllarda bir Alman kentinin imar yönetmeliğinden esinlenerek çıkarılmış olan 2290 sayılı Belediye Yapı Yollar Kanunu yürürlükteydi. Kentleşen Türkiye'nin imar plancılığı çalışmalarına yön verecek nitelikte değildi. Bu deneyimden de yararlanarak, 6785 sayılı İmar Yasası üzerinde çalışmalar yapıldı. O dönemde kent plancılığı Mimarlarca yapılmaktaydı. Bu yasa Kentleşen Türkiye'ye

²⁷¹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.6, B.57, s.180.

²⁷² TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.6, B.57, s.180.

²⁷³ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.9, B.30, s.302.

²⁷⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.9, B.30, s.302.

²⁷⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.9, B.30, s.302.

imar düzenini getirme açısından önemli bir yasadır. Büyük ölçüde yapı denetimiyle ilgili maddeler yanında imar planlarının hazırlanmasına, uygulanmasına ilişkin temel ilkeler, yasal kurallar yer almaktaydı.²⁷⁶

Yapı ve İmar Kanun Tasarısı TBMM'ye sunulduğu 1951 yılından, kabul edildiği 1956 yılına kadar iki evre geçirmiştir. Birinci evre TBMM'ye ilk verildiği 1951 yılından yok sayıldığı 1954 yılına kadar geçen zaman, ikincisi ise TBMM'ye ikinci kez verildiği 1954 yılından kabul edildiği 1956 yılına kadar geçen zamandır.

Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel tarafından hazırlanan Belediye Yapı ve Yollar Kanunu teklifinin 06.06.1951 tarihinde TBMM 'ye getirilmiş²⁷⁷ olmasına rağmen ancak 09.07.1956 yılında kabul edilebilmiş ve 1957 yılında yürürlüğe girmiştir.²⁷⁸

Kuranel 30.12.1954 tarihli Yapı ve İmar Kanunu teklifi ve Geçici Encümen Mazbatasında arz etmiş olduğu kanun teklifinin encümene havalesini isterken kanunun gerekçesinden bahsetmiştir.²⁷⁹

Süleyman Kuranel, Meclis ve Hükümet olarak yurdun imar ve kalkınma işlerini ön plana almış olduklarını, bu önemli ve memleket meselesi için toplu olarak vatandaş kitlelerini tatmin edici bir şekilde sonuçlandırılması için zihniyetlerde ve yapı usullerinde olduğu kadar bu işlerle ilgili kanunlarda da gerekli değişikliğin yapılmasının bir zorunluluk olduğunun anlaşıldığından söz etmiştir. İmar davasının teknik ve hukuki yönlerinin belkemiğini teşkil eden ve halen yürürlükte bulunan yapı ve imar işlerine ait kanunların gözden geçirildiğinde 1299 tarihli Ebniye Kanununun ilk çıkarılan Kanun olduğunu belirtmiştir. 1933'te 2290 sayılı Belediye Yapı ve Yollar Kanununun çıkarılmış olduğunu ve bununla imar işlerinin bir müddet bu kanunla yürütülmüş olduğunu, 13 Temmuz 1934'te 2555 ve 17 Haziran 1944'te 4585 sayılı Kanunlarla 2290 sayılı Kanunun da bazı maddelerinin değiştirilmiş olduğunu her düzenleme ve ilavelerle günün ihtiyaçlarının mümkün mertebe karşılanmaya

²⁷⁶ Nevzat Can- Binali Tercan, *Prof. Dr. Cevat Geray ile Söyleşi*, **Planlama Dergisi** 2005/2, ISSN 1300-7319, S.32, s.5.

²⁷⁷ **TBMMTD**, D.IX, C.8, B.86, s.61.

²⁷⁸ **TBMM Zabıt Ceridesi**, D.X, C.13, B.87, s.143.

²⁷⁹ **TBMM Zabıt Ceridesi**, D.X, C.4, B.23, s.3.

çalışıldığını belirtmiştir. Her iki Kanunu ve bunlara ait düzenleme ve eklemeleri ve bunların ihtiva ettikleri hükümleri günün şartlarını göz önünde bulundurarak tetkik edildiğinde, içinde bulunulan dönemde, çeşitli yapı malzemelerinin kullanım tarzına memleketin ekonomik bünyesine ve son olarak vatandaşların hayat şartlarına asla cevap vermeyecek derecede kısır olduğunu açıklamıştır. 2290 sayılı Belediye Yapı ve Yollar Kanununun bir kanun özelliğini taşımasından ziyade bir yönetmelik mahiyetinde bulunduğunu, Kanunda memleketin imar hareketlerine genel olarak yön verecek ana prensipler yerine yönetmelikte olması gereken küçük teferruatlara yer verildiğini ifade etmiştir. 2290 sayılı Belediye Yapı ve Yollar Kanununun yapılardaki merdivenin genişlik ve yüksekliği, soba bacalarının ebad ve çatıdan ne kadar yüksekte olacağı, binaların çıkıntıları ve saire gibi şeylere yer verildiğini, yönetmelikte bulunması gereken bu gibi teferruatın kanun bünyesine yerleştirilmesinin uygulamada haklı olarak bir aksaklık doğurduğunu, vatandaşlar arasında huzursuzluk yarattığını, yapı işlerinde gecikmeyi tetiklediğini örneklerle açıklamıştır.²⁸⁰

Geçici Encümen mazbatasını 4 Şubat 1956 tarihinde sunmuştur. Encümen beş kişilik bir geçici komisyon kurulmasını teklif etmiştir. Kanun dört bölüme ayrılmıştır. Bu bölümler şunlardır:

- a) Yapı ve ruhsat işleri,
- b) Halihazır harita, imar ve yol istikamet plânları,
- c) Tevhit ve ifraz işleri,
- d) Umumi hükümler

Kanunda vatandaşla belediyenin karşılıklı hak ve vecibeleri teminat altına alınmış, yürürlükte olan Yapı ve Yollar Kanunu ile Ebniye Kanununda mevcut olan tek taraflı hükümler ve hazine zihniyeti yerine hak ve adalet prensipleri hakim kılınmıştır.²⁸¹

Süleyman Kuranel'in Yapı ve İmar Kanun teklifinin onaylandığı 09.07.1956 tarihli oturumunda yapmış olduğu konuşma:

Muhterem arkadaşlarım; 5 sene önce bugünün şartlarına ve imkânlarına uygun ve imar işlerimizi kolaylaştıran ve teşvik edici olan Yüksek Meclise takdim ettiğim imar kanunu,

²⁸⁰ Kanunu Teklifi ve Muvakkat Encümen Mazbatası (2/78), S.S.73, s.1

²⁸¹ Kanunu Teklifi ve Muvakkat Encümen Mazbatası (2/78), S.S.73, s.2

Meclisin Nafia, Sıhhat ve İçtimai Muavenet ve Dahiliye encümenlerinde de görüşülerek kabul edildikten sonra Umumi Heyete gelmeden devre bitmişti. İkinci devrede tekrar teklif ettim. O zaman Yüksek Meclis bu teklifimi Nafia, Sıhhat ve İçtimai Muavenet, Dahiliye ve Adliye encümenlerinden müteşekkil bir karma komisyona havale etti. Bu komisyon teklifi inceleyerek kabul etmiş, Yüksek Meclise geleceği sırada yine sene bitmişti. Tekrar üçüncü defa teklifimi yeniledim. Yeniden bir Geçici Komisyona havale edildi. Bu arada Dahiliye Vekâleti tarafından hazırlanan belediyeler kongresinde yine gündemin bir maddesi İmar Kanunu idi. Orada da uzun uzadıya incelendi, belediye reislerinin bu kanun üzerindeki fikirleri ve mütalâaları alındı. Bilâhara Nafia Vekâletince hazırlanan imar kongresinde gündemin bir maddesi yine bu İmar Kanunu idi. İmar Kanunu bu kongre tarafından da incelenerek bu kongreye iştirak eden teknik elemanların fikir ve mütalâaları alındı. Netice itibariyle İmar Kanunu beş sene süren bir çalışmanın mahsulüdür. Memleketin teknik elemanları ve belediye reisleri bu işin üzerinde uğraşmışlar, hassasiyetle durmuşlardır. Bu kanunun çıkmasında ve encümenlerde bana yardımcı olan arkadaşlarıma ve Yüksek Meclise teşekkürlerimi arz ederken kanunun milletimize ve memleketimize hayırlı olmasını temenni eder, hepinizi hürmetle selâmlarım.²⁸²

İmar Kanunu için 541 milletvekilinden 275 üye oy kullanmış, 271 üye kabul oyu verirken 2 üye red oyu kullanmış, 2 üye de çekimser kalmıştır. Münhal milletvekillikleri hariç 251 üye oylamaya katılmamıştır.²⁸³ 6785 sayılı İmar Kanunu 16.07.1956 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanmıştır.²⁸⁴

Bu yeni kanunun inşaat, kullanma izni gibi konularda daha düzenli kurallar getirmesi; imar planı konusunda daha gerçekçi yol tutması; ayrıntıya ilişkin uzun hükümlere yer vermemesi ve planlamanın bölgenin yetkili organlarınca karara bağlanması açısından 2290 sayılı Knuna göre çok ileri görüşü ifade etmektedir.²⁸⁵

2.3.1.3.2. Diğer Teklifler

Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel ve Maraş Milletvekili Mazhar Özsoy'un, Gaziantepli Mehmet Özhızalan'a Vatani Hizmet Tertibinden Aylık Bağlanması Hakkında Kanun Teklifi Dahilî Nizamnamenin 69'ucu maddesi gereğince

²⁸² TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.13, B.87, s.135-136.

²⁸³ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.13, B.87, s.160.

²⁸⁴ Ayrıntılı bilgi için Bkz. T.C Resmi Gazete, S.9359, 16.07.1956, s.15110-15113.

²⁸⁵ Cevat Geray, *Yeni İmar Kanununun Bazı Özellikleri*, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Ankara 1956, C.11, S.4, s.149-150.

hükümsüz kalmıştır.²⁸⁶

3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık hakkındaki Kanunda değişiklik yapılmasına dair kanun teklifi Dahilî Nizamnamenin 69 uncu maddesi gereğince hükümsüz kalmıştır.²⁸⁷

Güzel Sanatlar Akademisinin Mimarlık ve Şehircilik Fakültesi haline çevrilmesi hakkında kanun teklifi Dahili Nizamnamenin 69'uncu maddesi gereğince hükümsüz kalmıştır.²⁸⁸

Yüksek Riyasete

13.01.1956 tarihinde, yani bundan 15 ay önce Meclise verilmiş olan ve henüz görüşülemiyen Güzel Sanatlar Akademisinin Mimarlık ve Şehircilik Fakültesi haline ifrağı hakkındaki kanun teklifinin daha fazla bekletilmeden havalesi gereğince Nafia, Maarif ve Bütçe encümenlerinden seçilecek beşer kişiden müteşekkil bir Muvakkat Encümene havalesini saygılarımla arz ederim.²⁸⁹

Nafia Encümeni Reisi

Gaziantep

Süleyman Kuranel

Güzel Sanatlar Akademisinin Mimarlık Ve Şehircilik Fakültesi Haline Çevrilmesi Hakkındaki Kanun Teklifinin geçici bir encümende görüşülmesine dair Bayındırlık Encümeni tezkeresi 3 Nisan 1957 tarihinde okundu ve kabul edildi.²⁹⁰

2.3.2. İHSAN DAI

2.3.2.1. Meclis Konuşmaları

2.3.2.1.1. Malatya Vilayetine bağlı Adıyaman kazasında Yeniden Bir Vilâyet Kurulması Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

İhsan Dai, 14.06.1954'te Besni'nin Adıyaman'a bağlanması meselesinde Gaziantep Milletvekili olarak maruzatı olduğunu ve Besni'nin Adıyaman'a bağlanması

²⁸⁶ İsmet Binark, **Türk Parlamento Tarihi TBMM (X.Dönem)**, C.4, s.3858.

²⁸⁷ Binark, **a.e.**, s.3866

²⁸⁸ Binark, **a.e.**, s.3875.

²⁸⁹ **TBMM Zabıt Ceridesi**, D.X, C.18, B.54, s.81.

²⁹⁰ Binark, **a.e.**, s.3981.

konusunun üç nokta etrafında toplandığını belirtmiştir. Bunlardan birincisinin iktisadi mesele olduğunu, Besni'nin Adıyaman'a bağlanmasının iktisadi bakımdan ispat edilmemiş durumda bulunduğunu, yani Besni'nin Adıyamana ekonomik yönden bağının bulunmadığını, Besni'nin ticari olarak neredeyse tamamen Gaziantep'le ilişkisinin bulunduğunu ispat edilmiş bir olay olduğunu savunmuştur. Bir ilçenin diğer bir vilayete bağlanması meselesinde iktisadi anlamda kıstasın üretilen malın en kısa ve en güvenilir yoldan satıldığı yer olması gerektiğini ve halen Besni'de üretilen malların, ürünlerin Gaziantep ilinde pazara arz edildiğinin kimse tarafından inkar edilemeyecek bir gerçek olduğunu açıklamıştır.²⁹¹

Bundan başka, Gaziantep'in Besni'ye olan mesafesinin 140 kilometre olduğunu, Antep'in merkezi ile kuzey sınırları arasındaki mesafenin 90 kilometre olmakla beraber arada bir tek ilçenin bile mevcut olmadığını, yani Antep'in kuzey sınırına doğru bir hat çizildiği takdirde aradaki 90 kilometre mesafe üzerinde bir tek kazanın bulunmadığını söylemiştir. Adıyaman vilayet olduğu takdirde, etrafında 30 - 40 kilometre mesafelerde kazalar olduğu iddia edilirken; beri taraftan 90 kilometre mesafe içerisindeki bir tek kazanın dahi mevcut olmaması konusunun Yüksek Heyet tarafından göz ardı edilemeyecek bir nokta olduğunu belirtmiştir.²⁹²

Besni'nin Gaziantep'e bağlanmasının aynı zamanda 90 kilometrelik çevre içinde, Romalılar devrinden kalmış ancak ilkel bir vaziyette bulunan ve Türkiye'nin belki en kıymetli arazilerinden birini teşkil eden çok kıymetli Altıntaş Cingife Ovası'nın bir ekonomik değer olarak Türk Millî ekonomisine katılmasının faydalı olacağına ilişkin kanaatlerini açıklamıştır. Dai, Altıntaş Ovasında Romalılar devrinde yapılmış muazzam medeniyet eserlerinin varlığından söz ederek, bu eserlerin altında mağara devrini temsil eden çok ilkel bir medeniyetin yaşadığını, bunların göz önünde tutulduğu takdirde Altıntaş ile Cingife Ovalarının, Besni yolunun açılması ile bölgenin gerçek anlamda kalkınmasının mümkün olacağı ve iktisadi ve coğrafi zorunlulukların da bunu ispat ettiği hususlarında fikir beyan etmiştir.²⁹³

Mesafe bakımından yapılan tartışmalara da işaret eden Dai, Konya Vilayetine

²⁹¹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.1, B.8, s.173.

²⁹² TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.1, B.8, s.173.

²⁹³ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.1, B.8, s.173-174.

iki yüz kilometre mesafede ilçelerin de bulunduğunu fakat mesafe meselesinin bir davanın çözümü için yeterli bir kıstas olamayacağını, kendisinden önce konuşan yine Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel'in de ifade ettiği gibi, mesafe meselesinin iktidarın sayesinde saat meselesi haline gelmiş bulunduğunu, 100 kilometrelik bir mesafenin bugün modern araçlarla bir saatte katedilmesinin mümkün olduğunu, bir saatlik bir mesafenin bugün üzerinde durulacak bir sorun olmaktan çıkarılması gerektiği hususlarını belirtmiştir. İhsan Dai, Besni Kazasının ekonomik ve ticari olarak Gaziantep'e bağlı olduğunu, vatandaşların ürettiklerini Gaziantep'te sattığını, tüccarların Gaziantep'te bulunduğunu ve pazarlarının da burada olduğunu, fıstığın pazarının doğrudan doğruya Amerika olduğunu ve Antep'in bu pazar yolu üzerinde bulunduğunu belirtmiştir. Dai, ortada bir hissiyat meselesinin mevcut olduğuna, iktisadi kanunların hissiyatın daima üstüne çıktığına, iktisadi olayların hissi duyguların etkisinde kalmaması gerektiğini söylemiştir. Besnili veya diğer kazalı vatandaşların mallarını hangi pazarda kıymet bulacaksa orada satacaklarından şüphe duymadığını söyleyerek, bu dönemde ekonominin zihniyetinin bu yönde olduğu fikirlerini belirtmiştir. Bu yüzden de Besni'nin iktisadi bakımından da, mesafe bakımından da Gaziantep'e bağlanmasında zorunluluk ve faydanın olduğunu, duygusal olarak meseleye bakılmaması gerektiğini, bu konunun komisyona iade edilmesini istediğini, gerçeğin ortaya çıkması için konunun komisyonda tekrar tetkik edilmesi gerektiği hususlarını açıklamıştır.²⁹⁴

2.3.2.1.2. 1955 Yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

İhsan Dai 25 Şubat 1955 tarihli oturumda kendisinden önce Antep fıstığı hakkında üzerinde konuşulduğunu, kendisinin de bu konuda ilave edeceği bazı hususları olduğunu söyleyerek konuşmalarına başlamıştır. Güney sınırında son zamanlarda kaçakçılık konusunun bir sorun haline almış bulunduğunu, Memleketin bu sahada kaybettiği dolarların miktarının son senelerde 15 milyona yaklaştığını ve bununla 40 milyon Türk lirası ettiğini belirtmiştir. Büyük yatırım planlarının tahakkuku yolunda döviz ihtiyacının ve fabrikaların yedek parçalarını bulmakta zorluk çekildiği bir devrede bu dövizlerin memleket içerisinde kalmasını temin edecek önlemlerin alınmasındaki gecikmenin memlekete neler kaybettirdiğinin fark edilmesi gerektiğini söylemiş ve örnek vermiştir. 1951, 1952, 1953 ve 1954 seneleri

²⁹⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.1, B.8, s.174.

istatistikleri tetkik edildiğinde memleket içerisinde üretilen 7000 ton fıstık mahsulünden bir tek santim doların memlekete döviz olarak girmediğinden, üretilen fıstıkların Amerika'ya kadar nasıl gidebildiğinden bahsetmiştir.²⁹⁵

Bu fıstıkların Suriye'ye kaçak naklinin gayet kolay bir şekilde yapıldığından hiç kimsenin şüphe duymadığını, Suriye'ye gönderilen bu fıstıklar için Türkiye'ye ödenen paranın, kiloda 4,5 Türk lirasından ibaret olduğunu, Türkiye'de bulunan tüccarların üreticiden bu ürünü ancak 3,5 Türk lirasına alabildiğini belirtmiştir. Gün itibarıyla ihracat imkanlarına göre Amerika'da bir kilo fıstık bedelinin bir dolar olduğunu, Merkez Bankasının Türk tüccarlarına fıstık satışından elde ettiği dolarlar için dolar başına 283 kuruş ödediğini, kilosunu 350 kuruşa maleden üreticinin fıstığın kilosunu bir dolar üzerinden sattığında 283 kuruşun Merkez Bankasına ödendiğini, kilosunu 350 kuruşa elde ettiği fıstık için 283 kuruşla resmi yoldan ihracat etmesine imkan olmadığı hususlarını açıklamıştır.²⁹⁶

1955 yılı fıstık mahsulünün asgari on bin ton civarında olduğunun tahmin edildiğini, bunda azımsanmayacak bir miktar olduğunu, bu ticaret malının memlekete dolar kazandırdığını, bu hususta önlem alınmazsa on bin ton fıstık karşılığı olan 12 milyon doların memleket dışına çıkmış olacağını belirtmiştir. 12 milyon doların karşılığının 30 milyon Türk lirasına tekabül ettiğini, bu 30 milyon liralık dövizin bugünkü şartlar içinde memleketin ihtiyacı için önemini yüksek heyetin gözden uzak tutmayacağı kanaatlerini belirterek, yalnız fıstığın değil bunun arkasında zeytinyağı, mısır ve mercimeğin de aynı yolu tuttuğunu söyleyerek gerekli izahatı yapmıştır.²⁹⁷

Yine çok önemli tarım ürünlerinden birisini oluşturan fıstığın da Karadeniz'den güneye doğru kayarak fıstığın yolunu takip ettiğinin haberlerinin geldiğini, fıstığın da bu yoldan memleket dışına çıkarılması ile maruz kalınacak döviz kayıplarının düşünülüp derhal tedbir alınmasının zorunluluk gerektirdiğini hatırlatmıştır. Bu konuda alınacak tedbirlerin de çok kolay olduğunu, bu işleri büyük sermayecilerin idare ettiğini, bu muazzam serveti olan sermayedarların miktarlarının da sınırlı olduğunu, buna karşı alınması gereken önlemin, her şeyden önce Türk

²⁹⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.5, B.49, s.772.

²⁹⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.5, B.49, s.772.

²⁹⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.5, B.49, s.772.

milletinin en kıymetli varlığı olan dövizlere el uzatanlara, el uzatmaya cüret ve cesaret göstermiş olanlara en ağır cezaların uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Bu sermayedarların çalıştıkları, buldukları bölgelerde kaçakçılık yaptıkları tesbit edildiği zaman, memleketin başka taraflarına sürgün edilmesi gerektiğini, ilk alınacak en mühim tedbirin bu olduğu hususunda fikir beyan etmiştir. Şimdiye kadar bu hususta tedbir alınmadığını, bu kişilerin buldukları bölgelerden uzaklaştırılmasının her şeyden önce bu örgütlerin çalışamaz hale gelmesi için başlıca unsur olacağını söylemiştir. İhsan Dai, havaya doğru yükselen apartmanların ve muazzam servetlerin bu şekilde çalışmaların bir ürünü olduğunu, bu şekilde iş gören ve memlekete ihanet eden vatandaşların kaçakçılıktan kazandıkları mallara el konularak veya bu vatandaşların sürgün edilerek cezalandırılmalarının kabul edilmesinin gerektiğini söylemiştir.²⁹⁸

2.3.2.1.3. Milli Korunma Kanununun Bazı Maddelerinin Tadiline Dair Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Millî Korunma Kanunu, Türkiye’de İkinci Dünya Savaşı sırasında 26.01.1940 tarih ve 4417 sayılı Resmi Gazete’de yürürlüğe giren 3780 kanun numarası ile uygulamaya konulmuştur. Bu kanun daha sonra liberal bir ekonomik siyaset uygulamak iddiasıyla iktidara gelen Demokrat Parti tarafından 1955 yılından itibaren yeniden uygulanmaya başlanmış ve iktisadi alana çok etkin şekilde müdahale edilmesine yol açmıştır. Bu kanun uygulamada, ekonomik sisteme tek parti döneminin koşullarını aratmayacak derecede sınırlamalar getirmiştir.²⁹⁹

Mayıs 1956’da bu Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi ile ilgili kanun münasebeti ile Gaziantep Milletvekili İhsan Dai de söz almıştır. Dai, daha önce konuşma yapan Sinop Milletvekili Server Somuncuoğlu'nun işaret ettiği noktanın bilhassa ilerde uygulama bakımından çok önemli olduğunu, vurguncuların başının ezilmesinin bu memleket için yapılması gereken en önemli şey olduğunu belirtmiştir. Ancak maliyetlerin tespit edilmesinin çok zor olduğunu, bu işin muhasebesinin ve uygulamasının birçok tartışmalara yol açacağı hususunu belirtip örnekler vererek şu şekilde açıklamalarına devam etmiştir:

²⁹⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.5, B.49, s.772-773.

²⁹⁹ Mustafa Albayrak, *Demokrat Parti Döneminde Milli Koruma Kanunu Uygulamaları (1955-1960)*, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C.23, s.1.

İplik fiyatlarını tâyin edeceksiniz, bir kilo ipliğin bir fabrikaya kaç mal olduğunu tâyin edeceksiniz. Bunu tâyin için binbir çeşit âmiler vardır, binbir çeşit unsurlar vardır. Bu unsurları maliyet arasına ithal ederken bir çok tereddüdü mucip olacak noktalar husule gelebilir. Nihayet bu hesaplar yapıldıktan sonra her hangi bir idare tarafından kurulacak bir teşkilâtın murakabesi esnasında 3 - 5 kuruş bir fark ortaya konmak suretiyle ilerde bu vatandaşın çok ağır surette tecziye edilmesine bir müessesenin mahvolmasına, bir hanümanın sönmesine sebep olabilir. Biz bunu ileriye bırakabiliriz şeklinden ziyade, burada kanunu tedvin ederken bu ciheti nazarı itibara almak ve işi müspet bir şekilde tâyin etmek mecburiyetindeyiz. Aksi takdirde yarın bütün bir memleket sathında binlerce müessesenin karşılaşması ihtimali olan zorlukları önlemek mümkün olsa bile bu, oldukça güç bir iş olur. Bunun için bilhassa bu maddenin birinci fıkrasında bahsedilen valilere, belediyelere birtakım çok hassas meseleleri halletmek salâhiyetini vermek de aynı derecede kolay değildir. Valilik müessesesi, belediye müessesesi nihayet iktisadın en hassas mevzularını tâyin etmek imkânlarına malik değildir. Bu itibarla çok muhterem arkadaşlarımızın bu kanunun tedvini sırasında meseleleri muallâkta bırakmıyarak, esasları tâyin eder ve kanunun içerisine ithal etmek suretiyle her şeyden evvel muhtekirin başını ezerken, demoklesin kılıcını ticaret hayatının başından almak mecburiyetinde olduklarını hatırlatmak isterim.³⁰⁰

2.3.2.2. Takrirler (Önergeler)

2.3.2.2.1. Gayrimenkul Kiraları Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Verilen Önergeler

12.01.2011 tarih ve 6101 sayılı Türk Borçlar Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkındaki Kanunun 10'uncu maddesi ile yürürlükten kaldırılan 6570 sayılı Gayrimenkul Kiraları Hakkındaki Kanun münasebeti ile Gaziantep milletvekili İhsan Dai'nin verdiği önergeler şunlardır:

Yüksek Reisliğe

3'ncü maddenin B fıkrası gereğince 6084 sayılı Kanun hükümlerine müsteniden hükmen ve her ne suretle olursa olsun tahliye edilmek suretiyle serbestçe kiralanan gayrimenkuller 1953 esasına tâbi olduğu halde; 2'nci maddede zikredilen ve yeni kanunun meriyetinden sonra tahliye edilecek gayrimenkullerde; yeniden 1939 rejimine rücu etmek aynı hukuki vasıfları ihtiva eden gayrimenkulleri çeşitli rejimlere tâbi tutmak suretiyle mahzurlu olacaktır. Bu maksatla 3'ncü maddenin B fıkrasındaki son cümlelerin

³⁰⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.11 B.65, s.393.

*aşağıdaki şekilde düzeltilmesini arz ve teklif ederim: Hükmün veya her ne suretle olursa olsun tahliye edilmiş ve bu kanundan sonra tahliye edilecek gayrimenkullerin kira bedellerinin tâyininde bu madde hükümleri tatbik olunur.*³⁰¹

Önerge Yüksek Mecliste oya sunulmuş ve reddedilmiştir. B fıkrası hakkında başka bir teklif olmamıştır. Üçüncü maddenin B fıkrası için oylamaya geçilmiş ve teklif kabul edilmiştir. Ayrıca maddeye bir C fıkrasının ilâvesi için teklifler verilmiştir.³⁰²

Yüksek Reisliğe

*İkinci maddede zikredilen otomatik zamlar bâzı şehir ve gayrimenkullerde kiracıların çok aleyhine olmuştur. Birçok kiracıların bu kanunun meriyete girmesiyle birlikte sokağa atılmaları muhakkaktır. Diğer taraftan bâzı şehir ve gayrimenkullerde kiralara hiç denecek derecede tesir etmiş; Taksim'deki büyük kaloriferli dairelere 80 lira kira mal sahipleri için de tatminkâr ve âdil olmadığı gibi dar gelirli mal sahiplerini perişan edecektir. Otomatik zammın malûm olan mahzurlarını telâfi etmek maksadiyle 3'ncü maddeye aşağıdaki fıkranın ilâvesini arz ve teklif ederim: 1 ve 2 nci maddede zikredilen gayrimenkullere yapılacak zamlar neticesinde elde olunacak kira bedelleri 1953 emsali gayrimenkul bulunmak şartıyla ve kiralari 1953 emsali gayrimenkul kirasına nazaran, ehemmiyetli surette fazla ve noksan olduğuna belediye encümenlerince karar verilen gayrimenkuller hakkında; belediye encümenlerince takdir olunan 1953 emsalinin kiraya esas olmasına sulh mahkemeleri karar verebilirler.*³⁰³

Komisyon adına İzmir Milletvekili Peretev Arat teklife iştirak etmediklerini belirtmişlerdir. İhsan Dai de teklifi geri almıştır.³⁰⁴

Yüksek Reisliğe

Kira rejiminde tahdit hükümlerinin dar gelirlihimleri himaye maksadiyle konulduğu aşikârdır. Bu hükümlerden faydalanmak suretiyle; milyonluk zengin fabrikatör ve tüccarların; dar gelirli kiracılar arkasına saklanarak; hem dar gelirli mal sahiplerini ve hem de Devlet maliyesini ızzar ettikleri malûmdur. Bunu haklı gösterecek esbabı mucibe olamaz. Milyonluk servet sahiplerinin kapısındaki şoförü kadar geliri olmayan mal sahibini 1939 kirası ile istismar etmeleri adalet prensipleri ile bağdaşamaz. Hakkın bu

³⁰¹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.7, B.77, s.331.

³⁰² TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.7, B.77, s.332.

³⁰³ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.7, B.77, s.332.

³⁰⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.7, B.77, s.332.

*türlü suiistimalini önlemek için; Muvakkat Encümenin 3'ncü maddesine aşağıdaki fıkranın ilâvesini arz ve teklif ederim. 2'nci maddedeki zikredilen gayrimenkuller; patrimuanların 1.000.004 TL ni aştığı resmî vesikalarla ispat ve ilgili mahkemelerce ilâma bağlanan hakiki ve hükmi şahıslar tarafından kiralandığı takdirde; kira bedelleri mümasillerinin 1953 tarihindeki kiralarna göre Belediye encümenlerince tâyin olunur.*³⁰⁵

Komisyon önergeye iştirak etmemiştir. Oylama sonucunda da önerge reddedilmiştir.³⁰⁶

Gayrimenkul Kiraları Hakkındaki 6570 sayılı Kanun 18.05.1955 tarihinde kabul edilmiş,³⁰⁷ 27.05.1955 tarihli ve 9013 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır.³⁰⁸

³⁰⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.7, B.77, s.332.

³⁰⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, D.X, C.7, B.77, s.332.

³⁰⁷ Kanunlar Dergisi, C.37, 26 Mayıs 1955, s.1014-1017

³⁰⁸ T.C Resmi Gazete, S.9013, 27.05.1955, s.11931-11932.

III. BÖLÜM

XI. DÖNEM TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNE KATILAN GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİ VE YASAMA FAALİYETLERİ

3.1. 27 EKİM 1957 GAZİANTEP İLİ SEÇİM SONUÇLARI

Gaziantep'te 1957 yılı itibariyle kayıtlı seçmen sayısı 176.236 olup; oy kullanan seçmen sayısı 150.075'tir. Gaziantep'te, 1950 seçimlerine katılım oranı % 85,2 olup; bu rakam Türkiye ortalamasının üzerindedir. Bu dönemde Gaziantep'i temsilen TBMM'ye girecek toplam milletvekili sayısı ise 10'dur.³⁰⁹

Kayıtlı seçmen sayısı	Oy kullanan seçmen sayısı	Katılım oranı (%)	Çıkarılan Milletvekili Sayısı
176.236	150.075	85,2	10

Siyasi Parti	Alınan Oy Sayısı	Oy Oranı (%)	Çıkardığı Milletvekili Sayısı
CHP	69.762	47,3	-
DP	70.848	48	10
HP	4.613	3,1	-
CMP	2.294	1,6	-

	Seçilen MilletvekilininAdı Soyadı	Partisi
1	Ekrem Cenani	DP
2	İhsan Dai	DP

³⁰⁹ Türkiye İstatistik Kurumu, **Milletvekili Genel Seçimleri 1923 - 2011**, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara 2012, s.52.

³¹⁰ **TBMM Albümü**, C.2, s.714-715.

3	Bahadır Dülger	DP
4	Samih İnal	DP
5	Süleyman Kuranel	DP
6	Ali Ocak	DP
7	Nedim Ökmen	DP
8	Cevdet San	DP
9	Ali Şahin	DP
10	Selahattin Ünlü	DP

TBMM 1 Kasım 1957 tarihinde toplanmış, milletvekillerinin yemin etmelerinin ardından geçici Meclis Başkanı Ali Fuat Cebesoy başkanlığında seçimlere geçilmiştir.³¹¹ Oylamaya 413 milletvekili katılmış, İçel Milletvekili Refik Koraltan 404 oy alarak Meclis Başkanı seçilmiştir. 9 üye çekimser kalmıştır.³¹² Refik Koraltan sonraki iki yasama yılında da başkan seçilmiştir. İkinci yasama yılında 382 oy, üçüncü yasama yılında ise 355 oy alarak Meclis Başkanı seçilmiştir.³¹³

Cumhurbaşkanlığı için yapılan seçime 413 üye katılmış ve İstanbul Milletvekili Celal Bayar, 413 oyla Cumhurbaşkanı seçilmiştir.³¹⁴

XI. Dönem Menderes Hükümeti üç yasama dönemi faaliyet göstermiştir. Aşağıda yasama dönemlerinin başlangıç ve bitiş tarihleri belirtilmiştir:

1. Yasama Yılı: 01.11.1957 – 21.08.1958
2. Yasama Yılı: 01.11.1958 – 20.07.1959
3. Yasama Yılı: 01.11.1959 – 25.05.1960³¹⁵

3.1.1. Gaziantep Olayları

27 Ekim 1957 genel seçimlerinden sonra Gaziantep, Mersin, Maraş, Kayseri, Mersin ve Samsun illerinde iktidar ile muhalefet taraftarları arasında gerginlikler yaşanmıştır. Hadiselerin büyümesi ile Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın

³¹¹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.1, B.1, s.1-2.

³¹² TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.1, B.1, s.7.

³¹³ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.5, B.1, s.14; TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.10, B.1, s.16.

³¹⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.1, B.1, s.9.

³¹⁵ Bkz. TBMMTD, XI. Dönem Meclis Tutanakları.

başkanlığında hükümet olağanüstü şekilde toplanmış, şiddet olaylarını bastırmak için ağır önlemler almıştır. Seçimden sonra Meclis'in bulunduğu Ankara'da olayları bastırmak amacıyla birçok yere askeri birlikler nakledilmiştir. Seçim sisteminin tesiri ile, DP'nin genel seçimlerde elde ettiği oyun üzerinde milletvekili çıkarması ayrıca siyasi tansiyonun yükselmesinde etkili olmuştur.³¹⁶

27 Ekim 1957 seçimleri sonrasında ortaya çıkan siyasi gerginlik haliyle TBMM'ye de yansımıştır. TBMM Genel Kurulunda sürekli seçimlerle ilgili tartışmalar yapılmıştır. Öncelikle Cumhuriyet Halk Partisi olmak üzere muhalefet partililer, seçimde şaibeler yaşandığını, Devlet olanaklarının seçimlerde iktidar partisi yararına kullanıldığını, özellikle radyodan, oy verme işlemleri sona ermeden seçim sonuçlarının ilan edilmek suretiyle seçim sonuçlarına etki edildiği ileri sürülmüş ve sürekli olarak seçim sonuçlarının doğruluğu sorgulanmıştır.³¹⁷

27 Ekim 1957 genel seçimlerinden sonra en üzücü olaylar Gaziantep şehrinde yaşanmıştır. 27 Ekim gecesi seçimi CHP'nin 700 oy farkıyla kazandığı ilan edilmiş, ancak sabaha doğru, köylerden bin kadar oy gelmesiyle seçimi bu kez DP kazanmıştır. CHP'li taraftarlar kendi seçmenlerinin kütüklerden silindiğini ve DP'li seçmenlerin isminin birkaç kütükte yer aldığını iddia etmişlerdir. İsmet İnönü bu duruma “*kütük rezaleti*” demiştir. Kütükte ismini bulamayan Antepli vatandaşlar bunun üzerine Cumhuriyet Bayramı töreninde belediye binasına doğru yürüyüş yapmış ve etraflarına saldırmışlardır. Oylar, tutanaklar, gerekli belgeler adliye binasına götürülmüş, ancak pazar gecesi adliye binasında yangın çıkmıştır. 29 Ekim 1957 günü Gaziantep olayları ile ilişkili olarak Mersin'de bir CHP'li vatandaşın öldürülmesi olayına da yayın yasağı konulmuştur. Aralarında Ali İhsan Göğüş ve Cemil Sait Barlas gibi Cumhuriyet Halk Partisinin ileri gelenlerinin de bulunduğu 40 kişi tutuklanmıştır. Bu tutuklular önce Adana'da daha sonra Yozgat Cezaevinde idam talebiyle yargılanmıştır. Tutuklular beş buçuk ay kadar Yozgat'ta hapiste kalmış, 5,5 ay sonra tutuksuz yargılanmak üzere tahliye edilmişlerdir. Bu Gaziantep olayları davası 27 Mayıs hükümet darbesine kadar devam etmiş ve dava düşmüştür.³¹⁸

³¹⁶ Zühtü Arslan, **Türk Parlamento Tarihi TBMM XI. Dönem (1957-1960)**, C.1, s.15.

³¹⁷ Arslan, **a.e.** s.15.

³¹⁸ Kadir Çapanoğlu, *1957 Gaziantep Olayları ve Yozgat*, 18.06.2013, [http:// www.yozgatgazetesi.com/yazarlar.asp?yazar=37&yazi=1581](http://www.yozgatgazetesi.com/yazarlar.asp?yazar=37&yazi=1581), 30 Ekim 2016'da alınmıştır.

Bu hadiselerle ilgili olarak 4 Aralık 1957 tarihli Meclis Genel Kurulundaki oturumda söz alan İçişleri Bakanı Namık Gedik, özellikle Gaziantep olayları üzerinde durmuş, bu hadiselerden CHP taraftarı “nümayışçiler”in (göstericilerin) sorumlu olduğunu, üç beş savaş uçağının gidip gelmesi ile Gaziantep’in uçaklarla bombardıman edildiği şeklinde haberler yapıldığını belirtmiştir. Demokrat Parti’nin Gaziantep’teki mülki amirlere baskı yaptığı yönündeki iddiaları da reddeden Namık Gedik, asıl baskının Cumhuriyet Halk Partisi tarafından yapıldığını, vali ve kaymakamların korkutulduğunu, tehdit içeren telgrafların çekilmiş olduğunu belirtmiştir. Gedik ayrıca çekilen telgraflarla ilgili olarak *“bu çekilen telgrafların ağırlığı o kadar büyüktür ki, telgraf telleri taşıyamamıştı, inhina (bükülme) peyda etmiştir”* demiştir.³¹⁹

İçişleri Bakanından sonra konuşma yapmak üzere kürsüye gelen CHP Adana Milletvekili Suphi Baykam, Gaziantep ve Mersin hadiselerinde Cumhuriyet Halk Partisi taraftarlarına saldırıldığını, Gaziantep’te valinin halka ağır hakaretler ettiğini, belediye binasında Türk bayrağının indirilmediğini, 13 yaşındaki bir çocuğun Türk bayrağının yanına CHP’nin bayrağını çektiğini ve kendisine *“in seni vururum”* diyen bir emniyet mensubuna da *“Vur ağabey .. bu yolda öleyim”* diye cevap verdiğini söylemiştir. Baykam, iki kez uyarıldığı halde, konu dışında konuşmalarına devam ettiği gerekçesiyle oturum boyunca söz söylemekten menedilmiştir.³²⁰

Halit Kıvanç, Gaziantep olaylarını neredeyse üçüncü yıldönümüne yaklaşırken bir köşe yazısında olayları şu şekilde aktarmıştır:

Gaziantep’liler, garip bir seçim sonucunun zihinlerinde yarattığı sorulardan bir an önce sıyrılmış ve Cumhuriyet Bayramını Ata’larını anarak kutlamaya hazırlanmışlardı. Seçimi Kazanmış görünen DP’liler kadar, seçimi gerçekten kazandığına inanmış, CHP’liler de bu vatanın evlatları olarak, cumhuriyet törenine katılmayı kendilerinde hak görüyorlardı. CHP il merkezinin önündeki kalabalık kısa bir sürede yüz kişiyi aşmış, ilerleyen zamanlarda bu rakam binleri bulmuştur. Toplanan kalabalık seçimin adil ve dürüst bir şekilde yapılmadığını savunuyordu. İlerleyen zamanda DP’nin 70.843, CHP’nin ise 69.760 oy aldığı, arada 1083 oy farkının bulunduğu ilan edilmiş, bir ara bu farkın iki yüz otuza kadar düştüğü belirtilmiştir.

³¹⁹ Arslan, a.g.e., s.115

³²⁰ Arslan, a.g.e., s.115-116.

Gaziantep'te seçim kütüklerinde isimleri bulunduğu halde CHP'li olduğu gerekçesiyle oy kullandırılmamış binlerce kişinin olduğu iddia edilmiştir.

Gaziantep olaylarından bir gece önce yani 28 Ekim akşamı, bir kalabalık protesto etmek amacıyla adliye binasının önüne yürümüş, ancak bir gün önce Gaziantep'e tayin edilmiş olan emniyet müdürü Esat Mermi Erendor'un sükûnet çağrısı ile halkın dağılmasını sağlamıştır. 29 Ekim sabahı CHP il merkezi önünde toplananlar tören yerine doğru yürümeye başlamış, bu arada milletvekili adayları kalabalığa sükûnet çağrısında bulunmuş, CHP'li vatandaşlar ellerinde bayraklarla Şehitler Abidesi'ne doğru hareket etmiş ve burada çelenk koymuşlar ve buradan da törenin yapılacağı stadyuma doğru hareket etmişlerdir. Seçim öncesi DP Milletvekili adaylarıyla dolaşan ve "Reyinizi DP verin " diyen Vali Hıfzı Ege, CHP'lilerin törene katılmak ve şeref tirübünün önünden geçmek istemesi üzerine emniyet müdürüne emir vermiş ayrıca halka küfür etmiştir. Bu sözler yalnız CHP'lileri değil tarafsız ve başka partili vatandaşları da öfkelenmiştir. Böylece kalabalık daha da büyümüş oldu. Valinin emriyle yürüyen halkı durdurmak için bir süvari birliği sevk edilmiş, ancak süvari birliği halka valinin beklediği şiddette davranmamıştır. Daha sonra vali ile DP'li belediye başkanı halkın üzerine su sıkarak dağıtmayı düşünmüşlerdir. Biraz sonra itfaiye arazözleri ile halkın üzerine şiddetle su sıkılmış, bayram kutlamaya gelen çocuklar dâhil birçok vatandaş sırlıklam olmuşlardır.³²¹

Bu olaylardan sonra halk galyana gelmiş taşla sopayla arazözlere saldırmaya başlamıştır. Reaksiyonun şiddeti karşısında itfaiye personeli kaçmaktan başka çaresi bulamamıştır. Halk yalnız bu olayların değil aynı zamanda adaletsizliği hürriyetsizliğin sorumlusu vali ve belediye başkanına karşı tam ihtilal halinde olmuştur. Kalabalık birden valinin evine doğru yönelmiş atılan taşlardan valinin evinde hasar oluşturmuştur. Bu arada DP Milletvekili Ekrem Cenani'nin evi de taşlardan nasibini almıştı. Halkın bir kısmı belediye bir kısmı da DP il merkezine doğru yönelmiş binanın cam ve çerçevesi yere inmiş ve bina içerisinde de tahribatlar oluşmuştur. Halkı ıslatan itfaiye arazözleri ve belediye başkanının cipi tahrip edilmiş bu arada da üç itfaiye eri yaralanmıştır. Bütün bunlar olurken polis gaz bombası ile panik havası yaratmaya çalışmış göstericiler DP binasının önüne gelince DP'liler tarafından ateş açılmıştır. DP'liler tarafından göstericilerin de ateş açtığı iddia edilse de, Gaziantep Milletvekili Ekrem Cenani'nin üzerinde görülen tabancalar ve bizzat olaya tanıklık eden yüze yakın vatandaşın ifadeleri herşeyi anlatmaktaydı. Bunlardan yirmi altısı cezaevi köşelerinde

³²¹ Milliyet Gazetesi, 16 Haziran 1960.

*yıllarca yargılanmış, geçte olsa Yozgat Mahkemelerinde beraat etmişlerdir. Gaziantep olaylarından bir ay sonra (27 Kasım 1957) Gaziantep Adliyesinde çıkan yangında 1957 Genel Seçimlerine ilişkin tüm vesikalar yanmıştır. Bu yangında adliyenin gece bekçisi de yanarak can vermiştir.*³²²

3.2. XI. DÖNEM GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİNİN BİYOGRAFİLERİ

3.2.1. Ekrem Cenani

IX. Dönemde TBMM'ye katılan Gaziantep Milletvekilleri bölümünde yer almaktadır.

3.2.2. İhsan Dai

X. Dönemde TBMM'ye katılan Gaziantep Milletvekilleri bölümünde yer almaktadır.

3.2.3. Bahadır Dülger

11 Haziran 1911 tarihinde İstanbul'un Üsküdar İlçesi Selimiye Mahallesi'nde dünyaya geldi. Babası Deniz Kuvvetleri yüzbaşı Trabzonlu Ragıp Efendi, annesi ise Pakize Hanım'dır. 1920 doğumlu Şahin-Zünbül kızı Fatma Aliye Hanım ile evlendi. 1940'ta Mehmet, 1942'de Yusuf ve 1943'te Gülçiçek adında çocukları oldu.

İlköğrenimine Zonguldak Merkez Numune Okulunda başladı ve eğitimini burada tamamladı. Orta ve lise öğrenimini ise 1933 yılında Galatasaray Lisesinde tamamladı. Girdiği Ankara Hukuk Fakültesi'nden 1937 yılında mezun oldu. Üniversite öğrenimi sırasında, 6 Aralık 1933 – 31 Ağustos 1934 tarihleri arasında İstanbul Yüksek Öğretmen Okulunda mübaya memur adayı olarak çalıştı. 9 Eylül 1934 – 30 Kasım 1935 tarihleri arasında Merkez Bankasında kambiyo memurluğunda görev yaptı. 30 Kasım 1935 – 26 Ağustos 1937 tarihleri arasında Gümrük ve Tekel Bakanlığı Yayın Müdürlüğü memur adaylığında ve 27 Ağustos 1937 – 1 Eylül 1937'de aynı kurumda mütercimlikte çalıştı. Bu görevinden istifa ederek ayrıldı. Yüksek Öğrenimini tamamlayıp 8 Kasım 1937 tarihinde Erzurum Lisesi'nde Fransızca yardımcı öğretmenliğine atandı. Aynı anda Erzurum'da çıkan günlük Doğu gazetesinin yayın müdürlüğünü de yaptı.

³²² Milliyet Gazetesi, 17 Haziran 1960.

31 Ağustos 1939 tarihinde başlayan askerlik hizmetini Kars Koşulu Topçu Taburunda tamamladı ve topçu teğmen olarak 20 Ekim 1941’de terhis oldu. Askerliği esnasında 28 Kasım 1939 tarihinde Erzurum Lisesinde, 30 Nisan 1940 tarihinde de Sivas Lisesinde tarih öğretmenliği görevine başladı. 10 Ocak 1941’de Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar Dairesi raportörlüğüne atandı. Bu raportörlük görevinden 4 Mayıs 1944 tarihinde istifa ederek ayrıldı. İstanbul İthalatçı ve İhracatçılar birliği kontrolörlüğü görevinde bulundu. Tasvir gazetesinde fıkra yazarlığı ve yayın müdürlüğü yaptı. Son Saat gazetesinde ise başyazarlık, Hürriyet gazetesinde de fıkra yazarı olarak görev yaptı. Zafer gazetesi fıkra yazarlığı yaptığı sırada IX. Dönem milletvekili seçimlerine katıldı. Yapılan genel seçimlerde 91.364 oy alarak Erzurum’dan milletvekili seçildi. 18 Mayıs 1950 tarihinde seçim tutanağını teslim aldı. 22 Mayıs 1950 tarihinde TBMM’ye geldi. 28 Haziran 1950 tarihinde tutanağı onaylandı.

TBMM’nin Dilekçe ve Dışişleri Komisyonlarında görev yaptı. Dilekçe Komisyonunun sözcülüğünü ayrıca Başkanlığını, Dışişleri Komisyonunun ise sözcülüğünü yaptı. İskân Bankası kurulması hakkında kurulan geçici komisyonda çalıştı. Aşırı sağ ve sol fikir cereyanları, Gülek’in Londra konuşması, eroin kaçakçılığı ve Anıtkabir ile ilgili sözlü sorusu bulunmaktadır. Ankara Devlet Demiryolları Hastanesi ve ataşemillerlerin atanması hakkında da yazılı soruları yer almaktadır. Dilekçe Komisyonunun verdiği altı kararın TBMM Genel Kurulunda görüşülmesi, Basın Birliği Kanununun yorumu, 1 maddenin yorumu, 1 kanun teklifinin geri verilmesi, Belediye Kanununun 21. Maddesinin yorumu, İktüzüğün uygulanış tarzı hakkında iki, 2591 ve 4298 sayılı Kanunların yorumu ve 1 kanun teklifinin geri verilmesi konularında önerileri bulunmaktadır. Basın Birliği Kanununun değiştirilmesi, TBMM İktüzüğünün bazı maddelerinin değiştirilmesi, Erzurum Pasinler depreminden zarar görenlere yardım ve belediye gelirleri konularında Kanun teklifleri, TBMM Genel Kurulunda değişik 61 konuda 134 konuşması vardır. TBMM’nin X. Döneminde Erzurum’dan, XI. Döneminde ise Gaziantep’ten Milletvekili seçilen Kudret Bahadır Dülger’e Yassıada Yüksek Adalet Divanınca Anayasayı ihlal suçlamasıyla ölüm cezası verildi.³²³ Yassıada’da Adnan Menderes ile birlikte yargılanan, idamlık 25’ler olarak bilinen DP Milletvekilleri

³²³ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi IX. Dönem (1950 -1954)**, TBMM Vakfı Yayınları, C.VII, Ankara 1994, s. 362-363.

arasında yer aldı. 1964'e Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel tarafından affedilen 7 kişiden biridir. TBMM sonrası yazarlığa geri döndü.³²⁴

21 Mart 1968'de Londra'da öldü.³²⁵ 28 Mart 1968 tarihinde İstanbul Emirgan'da bulunan aile mezarlığında toprağa verildi. TBMM kayıtlarında ismi "Bahadır Dülger", nüfus kayıtlarında ise "Mehmet Kudret Bahadır Dülger" olarak geçmektedir. Bahadır Dülger'in yapıtları şunlardır:

Mareşal Fevzi Çakmak: Anlattıklarım (Derleme)(1948)

Dreyfüs Meselesi (Derleme)1966

Hitler'in Son Günleri (Tercüme) Trevor Roper'den (1947)

Longueval Şatosu (Tercüme)Ludovic Halevy'den (1948)

Anna Karenina (Tercüme) Leon N. Tolstoy'dan (1949)

İslamiyet'in Manevi ve Kültürel Değerleri (Tercüme) Haydar Bammate'den(1963)

Cengiz Han (Tercüme) Vassili Yan'dan (1966)³²⁶

3.2.4. Samih İnal

IX. Dönemde TBMM'ye katılan Gaziantep Milletvekilleri Bölümünde anlatılmıştır.

3.2.5. Süleyman Kuranel

IX. Dönemde TBMM'ye katılan Gaziantep Milletvekilleri Bölümünde anlatılmıştır.

3.2.6. Ali Ocak

IX. Dönemde TBMM'ye katılan Gaziantep Milletvekilleri Bölümünde anlatılmıştır.

³²⁴ Biyografya Türk Ünlüleri İnternet Ansiklopedisi, Web: <http://www.biyografya.com/biyografi/99>, 01.11.2016 tarihinde alınmıştır.

³²⁵ **Milliyet Gazetesi**, 23.03.1968.

³²⁶ Öztürk, **a.g.e.**, s.362-364.

3.2.7. Nedim Ökmen

1908 yılında Kilis'te dünyaya geldi. İstanbul'un Beyoğlu İlçesi Mustafa Çelebi Mahallesi nüfusuna kayıtlıdır. Babası Kilis esnaflarından Abuş (Abdullah) efendi, annesi ise Şefika Hanım'dır. 1932 yılında Ali ve Ayşe Nimet kızı Feriha Hanım ile evlendi. Çocukları yoktur.

İlkokul ve ortaokul öğrenimini Kilis'te, lise öğrenimini ise İstanbul Erkek Lisesinde tamamladı. Yapılan sınavı kazanarak Mülkiye Mektebine yerleşti. 1931 yılında Mülkiye Mektebinden mezun oldu. TBMM kayıtlarındaki sicilinde Fransızca ve Farsça bildiği yazılıdır.

19 Ağustos 1931 tarihinde İstanbul Defterdarlığı Muhakemat Müdürlüğünde stajyer olarak memuriyete atandı. 10 Ocak 1932 tarihinde Devlet Demiryolları Genel Müdürlüğü Muhasebe Dairesinde memur aday olarak göreve başladı. 28 Mayıs 1932 tarihinde Maliye Müfettiş Yardımcılığına, 16 Mayıs 1935 tarihinde ise 4.sınıf Maliye Müfettişliğine terfi eden Ökmen, 16 Haziran 1937'de 3.sınıf, 1 Ağustos 1939'da 2.sınıf ve 1 Temmuz 1942'de 1.sınıf Maliye Müfettişliğine terfi etti. 24 Ekim 1945 tarihinde de Maliye Başmüfettişliğine yükseldi.

Maliye Başmüfettişi iken TBMM IX. Dönem genel seçimlerine katıldı. Yapılan genel seçimde 59.779 oy alarak DP listesinde Maraş Milletvekili olarak seçildi. 19 Mayıs 1950 tarihinde seçim tutanağını aldı. 22 Mayıs 1950 tarihinde de TBMM'ye geldi. 7 Temmuz 1950'de tutanağı onaylandı.³²⁷

Milletvekili seçilen Maliye Başmüfettişi Nedim Ökmen'e Teftiş Kurulu Nizamnamesine istinaden Fahri Maliye Müfettişi ünvanı verilmiştir.³²⁸

TBMM'nin Sayıştay Komisyonunda görev yaptı. Belediye Gelirleri Kanunu ile alakalı kurulan geçici komisyonda çalıştı. 9 Mart 1951 ile 17 Mayıs 1954 tarihleri arasındaki II. Menderes Hükümetinde Tarım Bakanı olarak yer aldı. TBMM Genel Kurulunda, IX. Dönem milletvekili olarak farklı 4 konuda 8 konuşması, ayrıca Tarım Bakanı olarak da farklı 44 konuda 89 konuşması bulunmaktadır.

Nedim Ökmen TBMM'nin X. Dönemde Maraş'tan, XI. Dönemde de Gaziantep'ten milletvekili seçilmiştir. 17 Mayıs 1954 ile 9 Aralık 1955 tarihleri

³²⁷ Öztürk, a.g.e., s.839-840

³²⁸ Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Fon Kodu: 30.11.1.0 Yer No: 214.20.5.

arasında görev yapan III. Menderes Hükümetinde Tarım Bakanı, 9 Aralık 1955 ile 25 Kasım 1957 tarihleri arasında görev yapan IV. Menderes Hükümetinde, 3 Aralık 1956 tarihine kadar Maliye Bakanı olarak görev yaptı. 25 Kasım 1957 – 27 Mayıs 1960 tarihleri arasında görev yapan V. Menderes Hükümetinde üçüncü defa Tarım Bakanı oldu.

Yassıda Yüksek Adalet Divanı tarafından, Anayasayı ihlal suçlaması ile 10 yıl ağır hapis cezası verildi.

1 Eylül 1956 tarihinde emekli oldu. Emeklilik yaşamını İstanbul Kartal'da sürdürürken 2 Şubat 1967 tarihinde vefat etti. İstanbul Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verildi. Mülkiyeliler Birliği ve İstanbul Liseliler Derneğinin daimi üyesidir. Sade bir yaşamı olan Ökmen şair ruhlu olarak bilinir. Bazı şiirleri de bestelenmiştir.³²⁹

3.2.8. Cevdet San

IX. Dönemde TBMM'ye katılan Gaziantep Milletvekilleri Bölümünde anlatılmıştır.

3.2.9. Ali Şahin

1921 yılında Oğuzeli'nde dünyaya gelmiştir. Kandevir Köyü nüfusuna kayıtlıdır. Babası Kasım annesi ise Hanım'dır. Eşi 1914 Oğuzeli doğumlu Ayşe Hanım'dır. 1942'de Feruza adlı kızı, 1944'te Rıza Muhteşem ve 1945'te Mümtaz adlı oğulları, 1951'de Muhterem ve 1952'de Mihriban adlı kızları, 1953'te Feramuz ve 1958 yılında da Murat adında çocukları olmuştur.³³⁰ Yüksek öğrenimini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde tamamlamıştır. Az düzeyde Fransızca bilmektedir. Artvin, Ardemiç, Oğuzeli, Birecik Cumhuriyet Savcısı olarak görev yapmıştır. XI. Dönem Gaziantep milletvekili olarak TBMM'de yerini almıştır. Ali Şahin 14 Ocak 1972 tarihinde vefat etmiştir.³³¹

3.2.10. Selahattin Ünlü

IX. Dönemde TBMM'ye katılan Gaziantep Milletvekilleri Bölümünde anlatılmıştır.

3.2.11. XI. Dönem Gaziantep Milletvekillerinin Yaş, Eğitim ve Meslek Durumları

³²⁹ Öztürk, a.g.e., s.839-840

³³⁰ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0. Yer No: 239.736.3.86.

³³¹ TBMM Albümü, C.2, s.715.

TBMM'ye katılan Gaziantep milletvekillerinin Meclis'e seçildikleri tarihteki yaş düzeyleri, uğraştıkları meslekler ve eğitim durumları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.³³²

TABLO-12: 1957 Genel Seçimlerinde Gaziantep Milletvekillerinin Meclis'e Seçildikleri Tarihteki Yaş Düzeyleri, Uğraştıkları Meslekler Ve Eğitim Durumları			
Milletvekillerinin İsimleri	Milletvekili Seçildiği Tarihteki Yaşı	Mesleği	Eğitim Durumu
Süleyman Kuranel	46	Yüksek Mimar	Güzel Sanatlar Akademisi, Yüksek Mimarlık Bölümü
Nedim Ökmen	49	Maliye Başmüfettişi	Mülkiye Mektebi
Cevdet San	49	Yüksek Mühendis, İnşaat Müteahhidi	İstanbul Yüksek Mühendislik Mektebi
Ali Ocak	46	Öğretmen, Çiftçi, Tüccar	İzmir Amerikan Koleji
Samih İnal	45	Tabip	İstanbul Tıp Fakültesi
Ekrem Cenani	56	Hakim, Çiftçi	İstanbul Hukuk Fakültesi
Selahattin Ünlü	48	Memur	Adliye Meslek Okulu
İhsan Dai	36	İşletmeci, Tüccar, Yazar	İstanbul İktisat Fakültesi
Bahadır Dülger	46	Öğretmen, Yazar, Gazete Yayın Müdürü, Hukukçu	Ankara Hukuk Fakültesi
Ali Şahin	36	Savcı	İstanbul Hukuk Fakültesi

3.3. XI. DÖNEM GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİNİN YASAMA FAALİYETLERİ

3.3.1. BAHADIR DÜLGER

3.3.1.1. Meclis Konuşmaları

³³² Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi IX. Dönem 1950 -1954**, TBMM Vakfı Yayınları, C.VII, Ankara 1994, s. 397-410; Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi X. Dönem 1954-1957**, TBMM Vakfı Yayınları, C.II, s.329-333; **TBMM Albümü**, C.2, s.714-715.

3.3.1.1.1. Dahilî Nizamnamenin (İç Tüzük) Bâzı Maddelerinin Tadili Hakkındaki Teklif Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Bahadır Dülger soru olayına yeni bir anlayış getiren değişiklikleri içeren 152'nci maddenin bir fıkrasının bilhassa muhalif milletvekilleri tarafından şiddetli eleştirilere uğradığını, meselenin soğuk kanlılıkla ele alınması gerektiğini belirterek, 152'nci madde hakkında konuşan milletvekillerin bu maddenin bu haliyle uygulamaya konulması halinde milli hakimiyet prensibine zarar vereceğini ve milletvekillerin görevlerini yapma imkânını bulamayacağını, Meclis anlayışının tamamen yıkılacağını ileri sürdüklerini belirtmiştir. Dülger Türkiye'de yasama ve yürütmenin birbirleriyle olan dengesinde her zaman bir sorun oluştuğunu, konuşan milletvekillerin yasamanın yürütme üzerinde her zaman kontrol ve hakimiyetinin olduğunu ileri sürdüklerini söylemiş, aslında Meclis'in içinde varolan bu kuvvetlerin birbirinden ayrı, birbirine düşman, birbirinden ayrı kuvvetler olmadığını ifade etmiştir. TBMM'de Yasama ve yürütme kuvvetlerine birbiriyle çelişmeden beraber hareket etmek zorunda olduğunu, birisinin lehine, diğerinin aleyhine yapılmış olan imtiyazların bu kuvvetleri zedeleyeceğini ve Meclisin bu düzenini bozacağını belirtmiştir. Türk Anayasasının Fransız, Amerika ve Alman Anayasasından farklı olduğunu, Türk Anayasasının kendine mahsus bir kimliği ve karakterinin bulunduğunu, bu nedenle de yaama ve yürütme kuvvetlerinin denge meselesinin anayasanın kendi ruhunda ve anlayışı içinde değerlendirmek gerektiğini dile getirmiştir.³³³

Soru müessesesinin Büyük Millet Meclisinin normal çalışmasına engel oluşturduğunu dile getiren Dülger, sorunun son derece ciddi bir hale geldiğini Büyük Millet Meclisinin her celsesinde kanunların sorulardan önce konuşulması için öneriler verilmesinden anlaşılması gerektiğini söylemiştir. Gündeme alınmış olan soruların yasama faaliyetini önleyecek bir hal aldığı, soru müessesesinin bu suretle dejenere olduğunu ve bunu parlâmento faaliyetinin gerektirdiği normal bir kontrol mekanizması haline getirmek gerektiğini vurgulamıştır. Dülger bir başka sorunun da milletvekillerinin Meclis'te sorulan soruları cevaplama mecburiyetinden imtina hakkı verilmesi olduğunu belirtmiştir. Böyle olması durumunda artık hiçbir vekile soru sorulamayacağını Büyük Millet Meclisinde yaşanan bütün olayların kamu vicdanında derin yankılar bırakacağını, vekilin mensubu olduğu hükümet ve partinin kamuoyunca

³³³ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.1, B.20, s.362.

da gerekli cezayı göreceğini söylemiştir. Hükümetin uygulama yaparken bunların hepsinin hesaba katması gerektiğini, sorulara cevap verirken bütün bunların düşünülmesi gerektiğini dile getirmiştir. Milletvekillerinin kamu yararı düşüncesiyle sorulara cevap vermeme durumunu muhalefetten gelen sorulara karşı bir kalkan olarak kullanabileceğini söylemiştir.³³⁴ Dülger konuşmasını şu şekilde tamamlamıştır:

Madde hakkında bunları söyledikten sonra bir hususa daha temas edeceğim. Ferda Bey Arkadaşım dediler ki, bu bir Anayasa dışı hal tesis etmektedir. Böyle bir şey sizi arkadan vurur. Kazan patlar.. Bunlar güzel şeyler değil, arkadaşlar. Birtakım iphamlı, korkutucu lâflarla, tehditli sözlerle burada memleket meseleleri tartışılmaz. Arkadan vurmak ne demektir arkadaşlar... Afedersiniz ben buraya bir nokta koyuyorum. Gittik seçime, alan geldi, alamıyan gelmedi. Tamam. Şimdi böyle arkadan vurmak, kazan patlatmak, bilmem ne..? Biz bu çatı altında dört sene karşı karşıyayız, ne yaparsak yapacağız, bu heyetle, bu hal ile çekişe çekişe memleket işlerini idame ettirmek mecburiyetindeyiz.³³⁵

3.3.1.1.2. TBMM 1958 Yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Bahadır Dülger 23 Şubat 1958 tarihli oturumda bir memleket meselesinin, Büyük Millet Meclisi bütçesinin veya bir başka meselenin bir anlayış havası ve huzur içerisinde müzakere edilmesi gerektiğini, ilim adamı olarak, profesör olarak kendisini ilan eden ve bu vasıflara haiz bulunan bir milletvekilinin bir anlaşma zemini temin etmek ve zorunlu olan bir plânla gelmek yerine, demagojik bir fikirle geldiğinden bahsetmiştir. Ödenek üzerinde durulduğunu ve harcırah üzerinde konuşulduğunu, bu harcırahın ya eksik yada fazla geldiğini, bu harcırahın bir gerekçeye dayanılarak bütçeye konulduğunu, bu harcırahın amacına göre fazla yahut eksik olabileceği hususlarının konuşulması gerekirken, Meclis'te Turhan Feyzioğlu'nun (Sivas Milletvekili) doçent iken yazdığı makaleye sadakatının nutkunu dinlemenin gereksiz olduğunu belirtmiştir. Meclisin böyle bir görevinin bulunmadığını, onun doçent iken yazmış olduğu fikirleri burada uygulamak gibi bir zorunluluklarının olmadıklarını ifade etmiştir. Meclis'in devlet kürsüsü ve millet kürsüsü olduğunu, burada yapılacak işlerin konuşulduğunu ve başarısızlık sebeplerinin gösterildiğini ifade ederek, Meclis'te kongrede nutuk atar gibi heyecanlı sözlerin söylenemeyeceğini, "İngiltere veya Amerika'da şöyle idi, böyle idi" diye örnekleri göstermenin fayda

³³⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.1, B.20, s.363.

³³⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.1, B.20, s.363-364.

sağlamayacağını dile getirmiştir. Ortada bir vekilin aldığı 9 bin lira ve harcırah konusunun konuşulduğunu, vekilin doçentliğinde yazdığı makalenin dinletilmesini kimsenin istemediğini belirterek konuşmalarını “*şamata, gürültü para etmez, sükûnetle geleceksiniz mantiki delillere istinadetmek suretiyle, konuşmuş olan tahsisatın fazlalığını bize ispat edeceksiniz, mesele bu kadar*” diyerek tamamlamıştır.³³⁶

3.3.1.1.3. Hâkimler Kanununa Ek 5017 Sayılı Kanunun 1. Maddesine Bağlı Cetvelin Değiştirilmesi Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

26 Kasım 1958 tarihli oturumda Bahadır Dülger, görüşülmekte olan kanun teklifini yapan vekillerden biri olarak söz aldığını, kanunun konusu itibariyle parlamentoda karşılıklı olarak yer almış bulunan taraflar arasında tartışma yaratacak bir itiraza meydan verecek konulardan olmadığını, gerek iktidar partisi gerek muhalefet partisi vekillerinin hâkimlerin maddi şartlarını düşünerek maaşlarında bir düzenleme yapılması ve zamanın şartlarına uydurulması hususunda birlikte olduklarını söylemiştir. Uzun zamandan beri muhalefete mensup gazetelerin hâkimler ile savcılarının maaşlarının az olduğunu ve maddi sıkıntıları dolayısı ile görevlerini bıraktıklarını yazdığının gözden kaçmadığını belirtmiştir. Teklifi inceleyen komisyonun kendi tekliflerinden biraz daha ileri giderek, ödeneğin artırılması için daha iyi bir teklifle Meclise çıktığını hatırlatmıştır. İktidar ve muhalefet vekillerinin böyle bir konuda hem fikir olması beklenirken prensip olarak Kars Milletvekili Sırrı Atalay’ın itiraz görevini yerine getirdiğini, bu kanunu teklif ederken neler düşündüklerini anlatmak mecburiyetinde kaldığını söylemiştir. Dülger, meselenin hakim teminatı, Hakimler Kanununun değiştirilmesi, seçim emniyeti gibi konularla uzaktan yakından ilgisi olmayan tamamen maddi faydaları ilgilendiren konuları içerdiğini ve kendi düşüncelerini izah etmek istediğini dile getirmiştir. Kars Milletvekili Sırrı Atalay’ın “*hâkim tazminatının bu noktasında, iktidarla müttefikiz.*” dediğini, fakat Atalay’ın “*Bu teklif günün şartlarının çok gerisinde kalacaktır. Asgari maaş haddinin temini şarttır. Ben Avrupa memleketlerindeki mevzuatı tetkik ettim.*” ifadesini kullandığını, bu sözlerinin pişmiş aşa su katmak kabilinden bir şey olduğunu belirtmiştir.³³⁷

³³⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.2, B.44, s.407-408.

³³⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.5, B.7, s.437-438.

Günümüz şartlarında 35 lira asli maaş alan bir hâkimin eline maaşı, ödeneği ve beş ikramiyesi ile birlikte 367 lira para geçtiğini, yeni kanun kabul edildiği takdirde bu miktarın 633 liraya çıkacağını, 367 ile 633 arasında oldukça büyük bir fark bulunduğunu ve bu tutarın küçük görülmemesi gerektiğini izah etmiştir. Üst kademelerde çalışanların ise 1500 küsur lira ile 1750 lirayı bulduğunu sözlerine eklemiştir. Ayrıca hâkimlerimizin keşif ücretleri gibi, tahsisat kanunlarında görülmeyen kendilerine ait bir gelirlerinin bulunduğunu, bunun da bu tahsisata ilâvesi ve hâkimin yaşayış durumu üzerindeki tesirini hesabetmek gerektiğini belirtmiştir. Bazı vekillerin bazı sebepler bulmak suretiyle, yapılmış olan zammı küçük göstermek hususundaki görüşlerini ifade etmiştir. Dülger yine bazı vekillerin maaşların ilk kademelerinde bulunanlarla yukarı kademelerde bulunanlar arasında büyük farklar olduğunu, 400 lira ile 800 lira arasında iki misli bir oran bulunduğunu ifade ettiklerini, halbuki yapılan teklifte 400, 550, .650, 800 liralık dört ödenek kademesinin olduğunu, bundan önceki kademelerin yedi bölümden oluştuğunu, 75 lira ile 500 lira arasında bulunan bu kademelerin arasında on mislinden fazla bir fark bulunduğunu söylemiştir. Yukarı kademelerde bulunan maaşlarla aşağı kademelerde bulunan maaşları asgari bakımından birbirine yaklaştırmayı gerektirdiğini vurgulamıştır. Gelen ek ödenek kanununda bunların düşünüldüğünü, kendisinden önce söz alan vekillerin Ödenek Kanununa prensip olarak itiraz etmediklerini açıklamıştır.³³⁸

3.3.1.1.4. 1959 Yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

26 Şubat 1959 tarihli oturumda Bahadır Dülger, üzerinde hassasiyetle durulan birtakım konuların bulunduğu 1959 yılı bütçesi için yapacağı konuşmada dikkatli olacağını, ancak muhalif milletvekiller tarafından ileri sürülmüş bâzı noktalara cevap vererek iki noktaya işaret edeceğini söylemiştir. Bunlardan bir tanesinin CHP grubu adına konuşan vekilin “*vatan cephesi nedir?, vatan cephesi var mıdır?, böyle hukuki bir varlık var mıdır?*” diye soru sorduğunu bu grubun partilerin üstünde teşekkül ettiğini, aşırı solcu aşırı sağcı yerlerde vatan cephesi halinde kurulmuş olduğu ile ilgili örnekler verdiğini belirtmiştir. Bahadır Dülger de bu sorulara cevap vermiştir. Dülger, vatan cephesinin var olduğunu, aşırı ve bölücü olanlara da karşı olduğunu belirtmiştir. Bunun üzerine muhalefet milletvekilleri Meclis salonunda Dülger'e tepki

³³⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.5, B.7, s.438.

göstermişlerdir.³³⁹

Dülger, gerek Bülent Ecevit (Ankara milletvekili) gerekse Fethi Çelikbaş'ın (Burdur milletvekili) propaganda konusunda söylediklerinin ve memleket hesaplarının hakikaten düşündürücü olduğunu, bu vekillerin ciddî konulara temas ettiklerini, Maraş Milletvekili Emin Soysal'ın da işin bir tarafına dokunduğunu, bütün bunların memleketimizi dışarıya tanıtmak ve Türkleri sevdirmek gayesi ile söylendiğini ifade ederek, kendisinin de bu konuda birtakım şikayetlerinin olacağını söylemiştir. Öncelikle gerek propaganda teşkilâtı, gerek bu teşkilâtın işlemesi için konulmuş olan ödeneğin Türkiye'nin ihtiyacına denk olmadığını, asırlar boyunca Batı'ya kılıç çekmiş bir memleket olması itibariyle, Türkleri yanlış tanıtmak gibi hareketlerin ülkeye zarar vereceğini, Osmanlı İmparatorluğu yıkıldıktan sonra onun toprakları üzerinde oluşmuş olan devletlerin olumsuz propagandalarına mâruz kalmış bir ülke olarak Türkiye'yi tanıtmaya mecbur olduklarını, bu uğurda sarf edilecek gayretlerin emeklerin ve paraların çok cömertçe sunulması gerektiği kannatlerini belirtmiştir. Türkiye için yabancı yayınlarda olumsuz yazıların yazıldığını ancak bunların yanında iyi yazıların da yayınlandığını, muhalif milletvekillerinin, kötü yazıları bütün propaganda kuvvetleriyle kendilerine dayanak yaptıklarını, adeta bunlara bir bayrak gibi asıldıklarını ve dayanak yaptıklarını belirtmiş, bu yazılar gibi Türkiye'nin iyiliği için yazılan yazıları da dikkate alarak eleştiriler yapmaları gerektiğini vurgulamıştır. İç politikada kendilerini yıpratmak için birtakım araçlara müracaat edildiğini, ancak memleket meseleleri konusu olduğu zaman iyileri de, kötülerini de aynı insaf ölçülerinde kıymetlendirmek gerektiğini dile getirmiştir.³⁴⁰ Dülger, Maraş Milletvekili Emin Soysal için de şunları söylemiştir:

*5 tane yalan söylesin, bir tane doğru. 5 tane doğru söylesin bir tane yalan söylesin. İçerde ve dışarda bizim yaptığımız iyiliklerin bir tanesinden bahsetsinler, övsünler. Üstünden geçtikleri caddeleri inkâr ediyor, yaktıkları elektriği inkâr ediyor, mahsulünü aldıkları fabrikaları inkâr ediyor, bir tane söylesinler kâfi.*³⁴¹

3.3.1.1.5. Kıbrıs İhtilafı Konusunda Yaptığı Konuşma

Bahadır Dülger, 4 Mart 1959 tarihinde Kıbrıs İhtilafı ile ilgili konuşma

³³⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.7, B.46, s.1083.

³⁴⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.7, B.46, s.1098.

³⁴¹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.7, B.46, s.1098.

gerçekleştirmiştir. Kıbrıs, Türk siyasetinin önemli sorunlarından birini oluşturmaktadır. Türkiye ve Yunanistan'ın, Kıbrıs'ta bulunan Türk ve Rum vatandaşları arasındaki sorunu çözmeye çabaları bugün de devam etmektedir. Sorun, Kıbrıslı Rumlar ile Yunan Hükümeti'nin enosis (Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması) emellerinden doğmuştur. İngilizlerin 1878'de Kıbrıs'a gelmesinden sonra, Rumlar, Yunanistan'ın da desteğiyle, İngilizlerden enosis talebinde bulunmuş ve Yunan Hükümeti, enosisi gerçekleştirebilmek için, 1954'te Kıbrıs Sorunu'nu Birleşmiş Milletlerin gündemine taşımıştır. Ancak Kıbrıslı Türkler enosis'e itiraz etmiştir. Türklere göre, enosis olması hâlinde, kendi güvenlikleri tehlikeye girebilirdi. Bu sebeple Türk Hükümeti, 1954–1956 yılları arasında Kıbrıs'taki sömürge statüsünün devamını, bu olmazsa adanın Türkiye'ye iadesini savundu. 1956'da ise Türk Hükümeti, resmî siyaset olarak taksim tezini benimsedi. Türk Hükümeti 20 Aralık 1956'da da adanın Türkiye ile Yunanistan arasında coğrafi olarak taksim edilmesini savundu. Türk Hükümeti'nin bu siyaseti 1959'a kadar sürdü. 1959'da ise İngiltere, Türkiye ve Yunanistan arasında imzalanan Zürih ve Londra Antlaşmaları sonucu enosis ile taksimin dışlandığı bir Kıbrıs Cumhuriyeti kuruldu.³⁴²

Londra Konferansı'nda imzalanan antlaşmalar ve Hükümet'in bu konudaki politikası, 2 Mart 1959 tarihinde Başbakan Adnan Menderes'in imzasıyla hazırlanan bir yazılı taktir ile TBMM'nin müzakeresine ve onayına sunulmuştur. Taktirin okunmasından sonra muhalif vekiller söz alarak, konuyla ilgili müzakerelerin anlaşma metinlerinin incelenmesinin ardından, 4 Mart tarihinde yapılmasını teklif ettiler. Bu öneri üzerine 4 Mart'ta görüşmelere başlayan TBMM, yoğun, uzun ve sert tartışmalara sahne oldu. 4 Mart'taki görüşmelerde ilk sözü alan muhalefet partisi CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, gündeme getirilen belgelerin içeriğinin, hükümetler tarafından şimdiye kadar takip olunan karşılıklı iki tezin yani, “Yunanistan'a iltihak” ve “Ada'nın Taksimi” tezlerinin kesin olarak terk olunması ve yeni bir esas çerçevesinde iki cemaatin beraber yaşamasını tanzim eden bir hal tarzı halinde Kıbrıs anlaşmazlığının çözümlenmesi girişimi olduğunu ve bu girişimin son safhasında emrivaki olarak kabul ve imza edilmiş bir şekilde Meclis huzuruna geldiğini belirtmiştir. Görüşmelerde CHP grubu adına konuşan Kasım Gülek de konuşmasında özellikle fiili garanti üzerinde duruyordu. Dışişleri Bakanı Zorlu imzaladıkları

³⁴²Emrah Balıkcıoğlu, *Kıbrıs Müzakerelerinde “Taksim” Tartışmaları (1956–1959)*, Web:<http://vakanuviz.dergipark.gov.tr/download/article-file/230019>, 25.11.2016 tarihinde alınmıştır.

anlaşmaların ülke çıkarlarını tamamiyle sağladığını belirtmiştir. Sivas Milletvekili Necati İter de antlaşmayı askeri açıdan değerlendirmiştir. TBMM Londra Antlaşması'nı 2 çekimser, 138 olumsuz oya karşın, 347 olumlu oy ile kabul etmiştir.³⁴³

Bahadır Dülger, müzakerelere konu olan Andlaşmaları ve vesikaları önceden incelediğini, genel olarak önce muhalif vekillerin Andlaşmalar hakkındaki düşünceleri üzerine konuşmak istediğini belirtmiştir. Gerek şahsı adına konuşan Adana Milletvekili Kasım Gülek, gerekse Sivas Vekili Necati İter'in konuşmalarının ortak yönünün Muhalefet Partisi Lideri İsmet İnönü'nün ortaya atmış olduğu hususlar olduğunu, yani Enosisin kâfi derecede garantiye bağlanmadığını, buna karşın taksimin garantiye bağlandığını, gerek Enosis gerek taksimi garantiye bağlayan maddenin tek madde olduğunu, Enosis için mevcut olan hükümlerin bu tek maddede taksim için de mevcut olduğunu vurgulamıştır. Aynı cümlemin içerisinde taksimle alakalı olarak verilmiş olan garantinin kuvvetli görüldüğü Enosis ile alakalı olan garantinin de zayıf görüldüğüne değinmiştir. Diplomatik usuller ve diplomatik diller dairesinde, şimdiye kadar uygulanmış olan mevzuat yönünde bundan daha kuvvetli bir garanti cümlesinin ortaya konulmasının mümkün olmadığını, bu garanti cümlesinde garantinin noksan olduğunu söyleyen vekillerin metne nasıl bir cümle koyacaklarını merak ettiğini söylemiştir.³⁴⁴

Dülger ikinci olarak Necati İter'in, Kıbrıs Anlaşmasının büyük devletlerin etkisi ile yapılmış olan bir anlaşma olduğunu, İsmet İnönü'nün de aynı düşünceleri ifade ettiğini, Kıbrıs meselesinin dikenli bir konu olduğunu, Türkiye ve Yunanistan arasında ve aynı zamanda yaptığı tesirler bakımından, NATO cephesinde delik açması dolayısıyla Batının kuvvetli bir şekilde teşkilatlanması hususunda engel olmak hüviyetini göstermiş olan bir iş olduğunu belirtmiştir. Dülger, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini bugün idare etmekte olan Başbakan ve Dışişleri Bakanının, Yunanistan'ın Karamanlis'i ve Hükümetinin, ortak bir iyi niyetle, barışçı bir anlaşma ile bir araya geldiklerini ve başarılı bir sonla bu sorunu çözdüklerini ifade etmiştir. Muhalif

³⁴³ Turgay Bülent Göktürk, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridelerinde Zürih ve Londra Anlaşmalarının Onay Süreci*, Web: <http://www.tbgturk.com/images/sempozyum-kongre/II-uluslararası-lau-tarih-kongresi-lefke-kktc/II-uluslararası-lau-tarih-kongresi-lefke-kktc.pdf>, 26.11.2016 tarihinde alınmıştır.

³⁴⁴ **TBMM Zabıt Ceridesi**, D.XI, C.8, B.50, s.38.

Milletvekillerinin “büyük devletlerin müdahaleleri ve tavsiyeleriyle bu neticeye varılmıştır.” Dediklerini, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin hakkı olan bu başarının başka milletlerin ve devletlerin başarısı gibi göstermek isteyenlerin bulunduğunu dile getirmiştir. Gerek İsmet İnönü’nün, gerekse Kasım Gülek’in konuşmalarında ileri sürülen itiraz noktalarının genel olarak bu politikayı onaylayacakları yönündeki kanaatlerini bildirmiştir.³⁴⁵

Bahadır Dülger, dış politikada diğer ülkeler gibi olmadıklarını, muhaliflerle bile bazı zamanlarda bir ittifak yaptıklarını, bununda kendilerine kuvvet verdiğini söylemiştir. Kıbrıs meselesinin etrafındaki politik müzakerelerde ve genel konuşmalarda bu birlikteliğin yeniden ortaya çıkacağını, muhaliflerin Kıbrıs sorununda, Batı davasında, gerek NATO, gerekse Türkiye’yi yakından ilgilendiren konularda ülkeyi zayıf düşürecek bir harekete izin vermeyeceklerine inandığını ifade etmiştir. Dülger, Kıbrıs Anlaşmasının birçok hususlarının burada incelendiğini, gerek bütçe konuşmalarında, gerek açılan genel müzakerelerde tartışıldığını, dışişlerinin anlaşmanın incelenmedik noktasını bırakmadığını, Kıbrıs anlaşmalarını Türkiye’nin emelleri, Kıbrıs’taki Türklerin geleceği bakımından tatmin edici bulduğunu dile getirmiştir. Necati İlder’in bir sözüne temas etmiştir. İlder Kıbrıs’ın güvenliği söz konusu olduğunda oraya gönderilecek olan 650 kişilik bir kuvvetin bir rejim değişikliği halinde boğulmasının mümkün olabileceğini söylemiştir. Dülger bu ihtimalin her zaman var olduğunu, fakat Kıbrıs’ ta herhangi bir rejim değişikliğine gidilmesi durumunda Türkiye’nin müdahalesi ile karşılaşacaklarını ve bunun Kıbrıs’ın rejiminin, Anayasasının korunması uğrunda yapılmış barışçı bir müdahale olacağı hususlarına değinmiştir. Kıbrıs meselesinin esas itibarıyla belki küçük bir mesele sayıldığını ancak, vücuda getirdiği, sebep olduğu sonuçlar bakımından büyük bir mesele olarak ortada bulunduğunu, Türkiye’nin asıl kazancının Kıbrıs meselesinin tatmin edici bir şekilde halledilmiş olmasından doğan birtakım menfaatler olduğunu söylemiştir. NATO camiasında Türkiye ile Yunanistan’ın arasında bir işbirliği olduğunu ve devam edeceğini NATO’nun güney cephesinde uzun zamandan beri kendisini göstermekte olan deliğin tamamiyle kapanacağını, Yugoslavya, Yunanistan ve Türkiye arasındaki anlaşmaların Yunanistan ile Türkiye’nin Kıbrıs meselesinden ötürü işlemez bir hal aldığını, bu anlaşmalarla da bu sorunların çözüme kavuşacağını

³⁴⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.8, B.50, s.38-39.

belirtmiştir. Rodos'ta seyahatte bulunan Yugoslavya Cumhurbaşkanı ile Yunan hükümet yetkililerinin Balkan Paktını yeniden harekete geçirmek hususunda müzakereler yaptığının bilindiğini, Kıbrıs Anlaşmalarının tatmin edici taraflarının yanında, uzun zamandan beri endişe doğurmakta olan siyasi noktalarını da tamamıyla ortadan kaldırdığını ifade etmiştir. Hükümetin Kıbrıs meselesini çözmek yolunda takip etmiş olduğu isabetli politika ve bu politikanın vermiş olduğu tatmin edici sonuca teşekkür etmekten başka yapacak bir görevinin olmadığını, başbakan ve dışişleri bakanının, büyük bir dirayet ve anlayışla, büyük meseleleri mantıklı ve barışçı bir şekilde çözüme kavuşturduğunu söylemiştir.³⁴⁶

3.3.1.1.6. 1580 Sayılı Belediye Kanununa Geçici Bir Madde eklenmesine Dair Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

20 Temmuz 1959 tarihli oturumda Bahadır Dülger, Büyük Millet Meclisinin siyasi ve kanunların uygulanmasını gerçeklere uygun olarak incelemek zorunda olan bir Kurum olduğunu, Meclis'te mahallî seçimlerin geriye bırakılmasının asla mümkün bulunmadığının ifade edildiğini, ancak her seçimin tehir edilmesinin mümkün bulunduğunu, gerekli görülürse ülkenin menfaati için her seçimin askıya alınabileceğini söylemiştir. Anayasa'da bile seçimlerin büyük zorunluluklar karşısında bir sene süreyle ertelenebileceğini, bu nedenle de mahallî seçimlerin askıya alınmasının her şekilde mümkün olduğunun bilinmesi gerektiğini hatırlatmıştır. Belediye seçimlerinin yapılması için bazı sebepler ileri sürüldüğünü, bunlardan birinin kamulaştırma ile ilgili olduğunu belirtmiştir. İstanbul'da yapılan kamulaştırmalardan dolayı vatandaşların şikayetçi olduğunu, belediye seçimlerinin yapılmasıyla halkın mevcut belediye başkanını değiştireceğinin ifade edildiğini, İstanbul'daki kamulaştırma işlerinin bir memleket meselesi gibi görüldüğünü, beş yüz seneden bu yana bir imparatorluğun merkezi olan İstanbul'da yani Türkiye'nin birinci büyük şehri olan İstanbul'da üç tane cadde açılmasının ve şehrin güzelleştirilmesinin, muhalefet partisinin sıkıntı konusu olarak ele alması ve belediye seçimlerinin gerekçesi olarak gösterilmesinin çok üzücü olduğunu dile getirmiştir. Dülger, muhalefetin İstanbul'a modern bir şehir görüntüsü verecek bir meydanın veya birkaç caddenin açılması ile bu şehrin bir kültür ve turizm merkezi haline geleceğini fark edemediklerini belirtmiştir. Muhalefetin yirmi yedi senelik iktidarlarında Kadıköy'ün

³⁴⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.8, B.50, s.39-40.

ortasında bulunan belediyeye ait bir hanın bile kamulaştırılmadığını, bunun da dönem hükümetinin acizliğini gösterdiğini, Türkiye'nin incisi İstanbul'u gecekondular, çamur, bataklık ve viraneler halinde yüz üstü bırakmanın millî felaket olduğunu söylemiştir.³⁴⁷

Dülger, muhalefet tarafından İstanbul Belediyesi'nin Demokrat Parti'nin merkezi haline geldiğinin sürekli dile getirildiğini, halbuki her belediye başkanının istediği partiye girme hakkının bulunduğunu, İstanbul Belediye Başkanının da Demokrat Partiye mensup olduğunu, belediye başkanının Demokrat Partiye mensup olmasından dolayı hizmetlerde herhangi bir aksamanın da yaşanmadığını, aksine başkanın hükümet partisinden olmasının İstanbul'a çok şeyler kazandırmış olduğunu sözlerine eklemiştir. Muhalefetin sürekli "*Belediyede suistimal var*" sözleriyle seçime işaret ettiğini ve bunun çözümünün de sandık olmadığını hatırlatan Dülger, her kurumda suistimallerin olabileceğini, bütün sorunların seçim yoluyla bertaraf edilemeyeceğini, ülkede yolsuzlukları önlemek için idari teftiş gibi mevzuatın bulunduğunu, en büyük kontrol mekanizmasının da Büyük Millet Meclisi olduğunu söylemiştir. Yine Dülger bakanlıklarda çalışan memurların seçimle iş başına gelmediğini, kurumlarda yolsuzluğun ve haksızlığın olması durumunda bunun çözümünün idari teftiş olması gerektiğini belirtmiştir.³⁴⁸

Demokrat Partinin 1946'dan bu yana girmiş oldukları bütün seçimleri kazandığını, ister genel seçimlerde olsun, ister belediye, isterse de muhtar seçimlerinde sandıktan hep zaferle çıktıklarını söylemiştir.³⁴⁹ Seçim yapılması için ısrar eden muhalefet parti milletvekillerine de şu şekilde hitap etmiştir:

Bu seçimleri kazanacağız, teranesi Cumhuriyet Halk Partisi teşkilâtının moralini ayakta tutmak için yem borusu gibi on üç seneden beri çalınmaktadır. Hangi seçimleri kazanıyorlar? Geçmiş seçimleri gördük, gene de göreceğiz. Fakat ne zaman, vakti geldiği zaman, karar verdiğimiz zaman. Büyük Millet Meclisi karar verdiği zaman. Senin istediğin zaman değil, şahsan benim istediğim zaman değil, Büyük Millet Meclisinin karar verdiği zaman seçimlere girdiğimiz zaman neticenin nasıl tecelli

³⁴⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.9, B.83, s.953.

³⁴⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.9, B.83, s.953-954.

³⁴⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.9, B.83, s.954.

*edeceğini siz de, biz de karşılıklı olarak göreceğiz.*³⁵⁰

Demokrat Parti iktidarına mensup vekillerin vatandaşlarla iç içe olduğunu, vekillerin köylere, kasabalara, kazalara sürekli olarak ziyaretlerde bulduklarını, bu nedenle de muhalefetçe söylenen “*milletin nabzının yoklanması*” tabirini kabul etmediklerini belirtmiştir.³⁵¹

Bahadır Dülger yine muhalefetin Seçim Kanunu ile ilgili yaptığı eleştirilere cevap vermiştir. Eleştirilerin “*Niçin Seçim Kanunu, arzu edilen tekâmülde ve tam olarak gelmiyor?*” şeklinde olduğunu, bütün kanunların gelişme ve tecrübe safhalarından geçtiğini, kusurlu görülenlerin değiştirildiğini, sonuç olarak kanunların da insanların elinden çıktığını, seçimlerin askıya alınması hususunda ileri sürülen düşüncelerin güven verdiğini, geçerli bir neden olmadan milleti seçime götürmenin doğru olmadığını, seçimlerin ertelenmesi için yapılan tekliflerin ülke çıkarları için doğru bir adım olduğunu dile getirmiştir.³⁵²

3.3.1.1.7. Arzuhal Encümeninin Nejat Oral Hakkındaki 1959/1960 Sayılı Kararına Dair Mazbatası Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

11 Ocak 1960 tarihli oturumda Bahadır Dülger, Arzuhal Encümeninin Nejat Oral adlı bir Hukuk Fakültesi talebesine yeniden imtihan hakkı tanınması yolunda tanzim etmiş olduğu rapor ve almış olduğu kararın öncelikle içtüzüğün, Arzuhal Encümeninin vazife ve salâ- hiyetlerini tesbit eden maddelerine aykırılık teşkil ettiğini belirterek içtüzüğün 50’nci maddesini okumuştur:

*Meclis Reisi, Teşkilâtı Esasiye Kanununun 82’nci maddesi mucibince Türklerin gerek şahıslarına, gerek âmmeye mütaallik olarak kanunlara ve nizamnamelere muhalif gördükleri hususlarla bir hakkın ihkak edilmemesi veyahut ihmal edilmesi üzerine gönderilen arzuhalleri ve bu mahiyette telgraf nameleri... Arzuhal Encümenine gönderir ve Arzuhal Encümeninde mütalâa ettirir.*³⁵³

Nejat Oral adlı hukuk talebesinin 1951 yılında fakülteye girmiş olduğunu,

³⁵⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.9, B.83, s.954.

³⁵¹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.9, B.83, s.954.

³⁵² TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.9, B.83, s.954-955.

³⁵³ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.11, B.22, s.164.

1958 yılına kadar fakültede okuduğunun bilindiğini, birinci sınıfta üç sene, ikinci sınıfta iki sene ve üçüncü sınıfta ise üç sene kaldığını, üç sene sınıfta kaldığından dolayı yönetmelik gereğince fakülte ile ilişkisinin kesildiğini ve çıkış belgesi verildiğini ve öncelikle Büyük Millet Meclisine müracaat ettiğini belirtmiş, savunmasını da şu şekilde yapmıştır:

*Ben, birtakım derslerden beşten yukarı not aldım. Fakat üssü mizan olan 7'yi doldurmadım. Yönetmelik fiyvaki böyledir ama bana bir lûtufta bulunun ve bir kere daha imtihana girme hakkı verin ve beni mağduriyetten kurtarınız.*³⁵⁴

Dülger, binlerce üniversite öğrencisinin aynı yönetmeliğe tabi olduğunu ve asgari 5 notu almak suretiyle ve bütün imtihan notlarında 7'yi doldurmak şartı ile sınıflarını geçtiğini açıklamış, bu öğrenciye yeni bir sınav hakkı vermenin ve sınıfı geçmesini sağlamanın diğer arkadaşlarını mağdur edeceğini belirtmiştir.³⁵⁵

İkinci olarak Dülger, Üniversite Kanununun 7'nci maddesinin gayet açık olduğunu, bu maddede üniversitenin programlarını ve yönetmeliklerini oluşturmakta tamamen serbest olduğunu, istedikleri gibi sınav ve sınav yönetmeliklerini yapabileceklerini belirtmiştir. Üniversitelere bu konularda tam bir serbestlik verildiğini, başka bir kurumun üniversitelerin ne yönetmeliklerini, ne programlarını, ne de eğitim şekillerini kontrol edemediğini ifade etmiştir. Mevcut kanunlara ve içtüzüğe göre Arzuhal Encümeninin böyle bir karar alması ve usulsüzlüğe yol açmasını doğru bulmadığını, 1946 yılında sınıflarına dönmüş öğrencilere sınav hakkı verilmesinin binlerce sınıfa dönmüş öğrencilerin Büyük Millet Meclisine müracaat etmek durumunda bıraktığını ve Meclisi sıkıntıya düşürdüğünü belirtmiştir. Öğrencilerin eğitim ve programlarının oluşturulması bakımından öğrencileri üniversite idareleri ile başbaşa bırakmanın faydalı olacağını göz önünde tutarak Arzuhal Encümeninin vermiş olduğu raporun reddini teklif etmiştir.³⁵⁶

3.3.1.1.8. Meclis Tahkikatı Açılmasına Dair Önerge Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

³⁵⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.11, B.22, s.164.

³⁵⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.11, B.22, s.165.

³⁵⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.11, B.22, s.165.

16 Şubat 1960 tarihli oturumda Bahadır Dülger, 1957 seçimleri ile ilgili konuşmuştur. 1957 seçimlerinin hangi şartlar altında yapıldığını herkesin bildiğini, vekillerin Meclis'e dairelerinden, evlerinden değil seçim sahalarından gelip işe başladıklarını, Halk Partili vekillerin *"1957 seçimleri radyonun vasıtalarının seçim gününde kütüklerin usulü dairesinde kullanılmaması sebebi ile millet reyinin hakkiyle tecellisine mâni olunmuştur."* dediklerini belirtmiş, 1957 seçimlerinde ortaya atılan suçlamaların teker teker il seçim kurullarında, ilçe seçim kurullarında ve Yüksek Seçim Kurulunda hukuki önemini kaybeden olaylar olduğunu söylemiştir. 1957 seçimlerinde CHP'nin Eskişehir, Sinop, Afyon, Tekirdağ, Çorum, Manisa, Edirne, Kütahya, Samsun, Kastamonu, Bitlis, Yozgat, Diyarbakır, Bilecik, Denizli, Samsun, Giresun, Ankara, İstanbul, Burdur seçimlerine yaptığı itirazların ortak nedeninin radyonun erken saatlerde yayına başlaması, seçmenlerin kütüklerde isimlerinin bulunmaması, seçim listeleriyle kütüklerin uyumsuz olması ve mahkeme ilanlarıyla bazı seçmenlere oy kullanma hakkının verilmiş olması hususları olduğunu belirtmiştir. İtirazların tamamına Yüksek Seçim Kurulu tarafından *"seçimin neticelerine asla müessir olmadığı"* şeklinde karar verildiği ve bu illerde kazanmış olan milletvekillerine mazbatalarının tasdik edilmek suretiyle verildiğini ifade etmiştir.³⁵⁷

1957 seçimlerinde Cumhuriyetçi Millet Partisi seçmenlerinin Cumhuriyet Halk Partisine oy vererek CHP'yi iktidara taşıyacağı inancının hakim olduğunu söyleyen Dülger, yapılan seçimlerin kaybedildiğini gören CHP'lilerin yurdun değişik yerlerinde karışıklıklar çıkardıklarını, bu karışıklıkların sebebinin ise baştan yapılan bu yanlış hesaptan kaynaklandığını ifade etmiştir. Konuşmasına şu şekilde devam etmiştir:

Gazianteb Adliye binasını ben yakmadım. İstanbul Adliye binasını siz mi yaktınız? Paşanız mı yaktı? Gazianteb Adliye binası da, İstanbul Adliye binası da yandı, başka adliye binaları da yandı. Gazianteb Adliye binası yandığı zaman bütün seçimi neticeleri alınmıştı. Neyi söylemek istiyor sunuz? Arkadaşlarımız Gazianteb hâdiselerinin ne suretle cereyan ettiğini bir de benim ağızımdan dinlemek istiyorlar. Arkadaşlar, söyleyeyim. Gazianteb'de 1948'de Gazianteb valilerinden bir tanesi, o zamanki vali, hâdiselerin çok hararetle, parti mücadelelerinin çok şiddetli cereyan ettiği bu muntakada partilerin bayraklı teşkilâtlar halinde millî bayramlara iştirakini menetmiş

³⁵⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.11, B.38, s.954-955.

bulunuyordu. Tarih 1948. 1948'den 1957'ye kadar bu emre herkes tebaiyet etmiştir. Demokrat Parti tebaiyet etmiştir. Muhalefet zamanında tebaiyet etmiştir, iktidar zamanında tebaiyet etmiştir. 1957'de Halk Partisi Gazianteb'de seçimi kaybettiğini öğrenince büyük bir infial içinde kalmıştır. Çünkü kendileri muhakkak surette seçimi kazanacaklarına emin bulunuyorlardı. Millet rey vermeden, burada merkezden verilen teminatla seçim kazanılır mı, seçim neticesi teminat altına alınabilir mi? Elbette olmaz. Rey aksine tecelli etmiştir. Halk Partisi az veya çok reyle kaybetmiştir. 29 Taşrinievvel günü, Cumhuriyet Bayramı günü; yani seçimden iki gün sonra, evvelâ partilerinin önünde bayraklı teşkilâtlar halinde toplanmışlardır. Ondan sonra kafiler halinde âbideye çelenk koymak bahanesiyle, Gazianteb şehidleri âbidesinin önüne gitmişlerdir. Orada merasim yapılmakta olan stadyum binasına gitmişlerdir. Bayraklar altında ve intizamlı kafiler halinde ve 1948 den beri tatbik edilmekte olan emre rağmen resmi geçide girmek istemişlerdir. İnzibat kuvvetleri mâni olmuşlardır. Ondan sonra sokaklardan Demokrat Parti mensuplarının evlerini taşıyarak geçmişlerdir. Demokrat Parti önüne kadar gelmişler, yollar polislerle kesilmiş. Dün Dahiliye Vekili resimlerini gösterdi. Binalar ve bu arada belediye binası taşlanmış, belediye binasındaki Türk bayrağı indirilerek altı oklu Halk Partisi bayrağı çekilmiştir. Biri vazifeli olmak üzere iki vatandaş öldürülmüş. Bu ne, seçim mi? Bu rey kullanma hakkı mı? Bu kütüklerin tashihi meselesi mi, onun muamelesi mi? Hiçbiri değil. Bunlar evvelce verilmiş karara rağmen iktidara geçmemiş olmalarının hırsından ve tepinmelerinden ibarettir. Vatandaş, Gazianteb asla bu hâdiseyi benimsememiştir. Bunun en veciz delili; bu hâdisenin başında bulunmuş olan il idare kurulunu vazifesinden affetmiş olmasıdır. Bir daha onu iş başına getirmemiş olmasıdır. Bundan daha büyük delil mi istiyorsunuz? Eğer Gazianteb'de bulunan Halk Partililer dahi bu kadar feci, bu kadar kardeşi kardeşe karşı getiren bu hâdiseyi benimsemiş olsalardı, onun âlemdarlığını yapmış olan il idare kurulunu, onun mensuplarını hâlâ başlarında bir sancak gibi taşımakta ısrar ederlerdi. Böyle bir şey yok arkadaşlar. Şimdi arkadaşlar derler ki, evrakı ne oldu? Birtakım kimseler yakalanmış, bunlar hakkında tahkikat yapılmış, bunlar tutulmuş, şüpheli görüldükleri tevkif edilmiş. Ne yapacak Devlet? İki kişi ölmüş, camlar taşlanmış, belediye binasına girilmiş. Bırakacak mı bunların yakasını Devlet? Zan altında bulunan kimseler hakkında tahkikat ve takibat açmıyacak mı? Bu ne biçim Devlet anlayışı? Bunlar diyorlar ki, Halk Partisi bayrağı altında toplanıldı mı, onun içine girildi mi o adam sanki müstakil bir adamdır. Bayrak ben bir şeyden korkmam, sen korkarsın.³⁵⁸

CHP'nin bir taraftan vatandaşın oy hakkını müdafaa etmeye, diğer taraftan ise

³⁵⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.11, B.38, s.954-957.

Meclisin düzenini korumaya çalıştığını, bunları yaparken de Büyük Millet Meclisine her defasında saldırmaktan kendilerini alamadıklarını dile getiren Dülger, Meclis'ten çıkan kararın bir partinin kararı değil, çıkan kararın Büyük Millet Meclisinin kararı olduğunu, Yüksek Seçim Kurulunca 1957 seçimlerinin iddia edildiği gibi sakat olmadığını tasdik edilmiş olduğunu dolayısı ile soruşturmaya gerek olmadığını arz ve beyan etmiştir.³⁵⁹

3.3.1.1.9. 1960 Yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

24 Şubat 1960 tarihli oturumda Bahadır Dülger, CHP'nin bu zamana kadar konuşulmuş olan konuları tekrar ettiğinden, Başbakanı hedef tutan konuşmaları sürekli dile getirdiğinden, Başbakanın hem parti başkanı hem başbakanlık görevlerini karıştırdığı söylemlerinden bahsetmiştir. Muhalefet partisinin üzerinde durduğu konuların başında millî güvenlik araçlarının şehirlerin imarı işlerinde kullanılması olduğunu, millî güvenlik araçları ile yalnızca silah değil, gerektiğinde yol ve köprülerin yapılarak Bayındırlık Bakanlığının imar işlerine yardım edildiğini, İstanbul, Ankara ve diğer bazı şehirlerin yol yapımında da bu araçların kullanıldığını belirtmiştir. Yol yapımı ve imar işlerinin milli savunmanın ayrılmaz bir parçası olduğunu, yolların yapılmamış olması durumunda memleketin iyi bir şekilde savunulamayacağını, bu araçların kullanılmasıyla yurdun savunma gücünün kaybolacağı şeklinde değerlendirilmemesi hususlarını dile getirmiştir.³⁶⁰

Dülger yine muhalefetin başka bir şikayet konusunun Başbakanın seyahatleri ile ilgili olduğunu söylemiştir. Muhalif vekillerin “Başvekil niçin İstanbul'a gidiyor, niçin seyahat ediyor? niçin oradaki işleri bizzat gözleriyle görüyor?” diyerek eleştirilerde bulunduğunu, halbuki Başbakanın mahalli olarak birçok tetkiklerde bulunmaya ve bunun için seyahatler yapmaya, birçok işleri bizzat ele almaya ve işler üzerinde çalışmaya mecbur olduğunu söyleyerek bir misal vermiştir:

Saraçoğlu'nun Karpiçe ve oradan Santranç Kulübü arasında yaptığı seyahat devrinin Türkiyesi değildir bugünkü Türkiye. O zamanlar geçmiştir. Artık burada Başvekil makamında oturacak ve masa başından bu memleketin işlerini idare edecek devir gerilerde kalmıştır. Niçin İstanbul'a gidiyor diyorlar. Arkadaşlar, İstanbul büyük bir

³⁵⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.11, B.38, s.957-958.

³⁶⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.12, B.46, s.332.

*imar hareketi geçiriyor, Bu imar hareketi oradan Türkiye'nin bütün şehirlerine, kasabalarına ve köylere dağılacak olan bir imar laboratuvarı halindedir. Orada yapılıyor, her şey dikkatle gözden geçiriliyor ve oradan alınan dersler, neticeler bütün şehir ve kasabalara ve köylere kadar intikal ediyor. Türkiye'nin imarı gibi bu kadar büyük bir meselenin başında Başvekilin gözü orada olması icabeder. Başvekil Park Otel'de Devlet işleriyle uğraşmıyormuş gibi burada prezante edilmiş olmasını ben, Halk Partisi muhalefeti adına hafiflik telâkki ediyorum. Şunu arz etmeme müsaadenizi rica ediyorum, Türkiye'de hiçbir vatandaş yoktur ki, Başvekilin ne kadar büyük bir suur ile, ne kadar büyük bir heyecanla, ne kadar büyük bir hassasiyetle gü nün bütün saatlerini memleketin hizmetinde geçirmekte olduğunu bilmesi. Bunu, sokakta gezen vatandaş biliyor, burada mebuslar biliyor, köylüler biliyor, İbrahim Saffet Omay arkadaşımız da şahsan biliyor. Biliyor ama partisinden almış olduğu emri burada ifa etmek için, Başvekilin sanki memleket hizmetinden uzak, Park Otelin bir köşesinde oturuyor gibi tasvir etmekten kendisini alamıyor.*³⁶¹

Bahadır Dülger, muhalefetin sürekli dürüst bir seçim yapılması gerektiğinden bahsettiğini, dürüst bir seçimin Türkiye'de kanunların ve adaletin teminatı altında bulunduğunu, CHP'nin hükümete adil ve dürüst seçim yapılması ile ilgili sürekli tavsiyede bulunmasını isabetsiz ve lüzumsuz gördüğünü, seçimin adil bir şekilde yapılması için gereken bütün tedbirlerin alınmış olduğunu belirtmiştir. CHP'nin maddi ve manevi huzursuzluktan bahsettiğini, muhalefetin kanunun çizdiği ve kurulmakta olan demokratik düzenin sınırlar içinde faaliyette bulunması halinde bunun aşılabacağını belirtmiştir.³⁶²

28 Şubat 1960 tarihli oturumda Bahadır Dülger 1954 yılından sonra muhalefet partisi vekillerinin, basın ağır bir baskı altında bulundurulduğu ve basın hürriyetinin tamamıyla yok edildiği iddiası ile propaganda yaptıklarını, 6334 numaralı Kanunun 1954 yılından bu yana uygulanmakta olduğunu, konunun sayısal veriler üzerinden incelenmesinin daha doğru olacağını belirtmiştir. 1954 yılından 1960 yılına kadar 6334 sayılı Kanun nedeniyle 38 davanın Temyiz Mahkemesi tarafından tasdik edilmek suretiyle kesin karara bağlanmış olduğunu, bu 38 davanın 40 mağduru ve 58 mahkumu bulunduğunu söylemiştir. Kesin karara bağlanmış olan bu 38 davanın 40 mağdurundan, 19'unun iktidar partisi mensubu, 10'unun politika ile hiçbir ilgisi

³⁶¹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.12, B.46, s.332-333.

³⁶² TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.12, B.46, s.333.

olmayan kimseler, 2'sinin halkın devlete beslediği itimadı sarsıcı yayınlar nedeniyle doğrudan doğruya resmi merciler tarafından takibe tabi tutulan, 9 kişinin ise muhalefet partisi mensubu olan mağdurlar olduğunu belirtmiştir. Bu mağdurların başında da İsmet İnönü'nün geldiğini söylemiştir. Bu kanunun Meclis'te bir zulüm kanunu olarak nitelendirildiğini, ancak daha sonra kanunun kendi lehlerine icabettiği zaman uygulanmasını istediklerini, bu nedenle 16 gazetecinin hapse girdiğini, iktidara mensup olan mağdurlar tarafından açılan davalarla mahkum olmuş olan gazetecilerin adedinin 24 olduğunu, şahıslara hakareten mahkûm olanların adedinin ise 18 olduğunu hatırlatmıştır. Muhalefet partilerine mensup olupta hakareten mahkum edilmemiş olanların sayısının 16 olduğunu belirtmiştir. Dülger muhalefet vekillerinin söyledikleri sözlerde samimi olmadıklarını, kolaylıkla ve rahatlıkla gerçekleri değiştirmeye çalıştıklarını dile getirmiştir. Muhalefetin şerefleri ile oynandı diye mahkemelere müracaat ettiklerini, gazeteciler aleyhinde dava açtıklarını, zulüm kanunu diye nitelendirdikleri kanun hükmünden kendi lehlerine istifade etmek için ellerinden geleni yaptıklarını ifade etmiştir. Bahadır Dülger daha sonra 1959 senesinin Resmî İlanlar Şirketinin tesbit ettiği muhasebelere geçmiş ve konuşmasına şu şekilde devam etmiştir:

Müstakil gazetelerin, hür basın başında olan Cumhuriyet 1959 yılında almış olduğu resmî ilân 590 bin lira, ticari ilânlar 3.628.803 lira, yekûn 4 milyon. Havadis gazetesinin aldığı resmî ilân 581 bin lira. Cumhuriyet gazetesinden 8 bin lira aşağıda. Aldığı ticari ilânın miktarı 376.000 lira, yekunu 958.000 lira. Milliyet gazetesinin bir senede aldığı resmî ilânın yekûnu 417.000 lira, ticari ilân yekûnu 3.369.000 lira, yekûn 3.786.000 lira. Yeni Sabah gazetesinin bir senede aldığı resmî ilânın yekûnu 406 000 lira, ticari ilân yekûnu 2.000.000 lira, yekûn 2.406.000 lira. Zaferi de okuyayım. Zaferin bir senede aldığı resmî ilânın yekûnu 965.000 lira, ticari ilânın yekûnu 1.240.000 lira. Dünya gazetesine geliyorum. Dünya gazetesi 300 bin lira resmî, 772 bin lira ticari, yekûn olarak 1 072 000 lira ilân parası almıştır. Yeni Asırı okuyorum. Bu gazete 537 bin lira resmî, 469 bin lira hususi ilân parası almıştır; yekûn bir milyon lira. Şimdi arkadaşlar; iktidarın müstakil basını ilânlarla tazyik etmek gibi bir kararı olsaydı ilân tevziyatını bu rakamlara imkân vermiyecek şekilde yapardı. Demokrat Partinin basını hiçbir suretle tazyik etmek hususunda ne bir itiyadı, ne bir isteği ve ne de bir arzusu mevcuttur. Neticeler meydandadır. Kanunlar Büyük Millet Meclisinden çıkmaktadır.³⁶³

³⁶³ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.12, B.50, s.999-1000.

Bahadır Dülger, radyo ile ilgili yapılmış olan itirazlar üzerine, politika konularında önemli bir eser olan La propagande, Nouvelle Force Politique kitabından aldığı bir pasajı muhalif vekillerine ilmî bir cevap olarak okumuştur. Okuduğu pasaj şu şekildedir:

*Eğer Hükümet âmme efkârının mümessili ise ona hesap vermek için onunla devamlı bir surette temas halinde bulunmalıdır. Çünkü milleti bütün hâdiselerden, bütün tafsilâtıyla haberdar etmeye mecburdur. Bu haber verme faaliyetini bir propaganda hüviyetine çıkarmak salâhiyetini haiz midir, değil midir! Kendi kendimize bunu sorabiliriz. Bu sorunun cevabı müspet olabilir. İktidarı elde etmek maksadıyla sarf olunan gayretlerin mükemmel bir şekilde tezahürü isteniyorsa, Hükümete mutlak surette propaganda yapmak hakkının tanınması icabeder. Hükümet politikasını izah etmek, yaptığı işleri övmek ve iktidara devam etmesini haklı gösteren sebeplerin teferruatını anlatmak için umumi efkâra bizzat hitabetmelidir. Hükümet bu uğurda ideolojik bir aksiyona geçebilir ve bu maksatla Hükümet faaliyetini tâyin eden kanunların emrinde bulundurduğu bütün vasıtalarından tamamiyle istifade edebilir.*³⁶⁴

Dülger, bütün meselenin demokratik siyasi mücadele anlayışında ortaya çıktığını, demokratik idarede propagandanın bulunmadığını, propagandanın totaliter rejimler tarafından siyasi çıkarlar amacıyla ortaya konulmuş bir faaliyet olduğunu belirtmiştir. Ayrıca demokratik bir mücadele vasıtası olarak radyonun kullanılması, radyodan hükümetin düşüncelerini, politikasını ve kendisinin iktidarda devam etmesini gerektiren nedenleri açıklamasının demokratik anlayışlara ve rejimin esasına uygun olduğunu ifade etmiştir.³⁶⁵

Bahadır Dülger, 10 yıldan bu yana oluşmuş olan fikirlerini 10 yıl sonra bir tarafa bırakan bir anlayışla çalışan ve gerçeklere ancak olayların zoru ile dönebilen muhalefet propagandasına karşı ellerinde bulunan bütün vasıtalara müracaat etmek suretiyle karşı koyacaklarını dile getirmiştir. Türkiye'nin muhtelif bölgelerinde kurulacak olan radyo istasyonları hakkında olumlu dilekleri şükranla karşıladıklarını, bu radyo istasyonlarının dışardan gelecek tesirleri önleyecek istikametlerde Türkiye'nin hudut bölgelerine yerleştirilmiş olmasını memnunlukla kabul ettiklerini ifade etmiştir.³⁶⁶

³⁶⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.12, B.50, s.1005.

³⁶⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.12, B.50, s.1005.

³⁶⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.12, B.50, s.1006-1012.

3.3.1.1.10. Demokrat Parti Grup Toplantısında Yaptığı Konuşma

Kamuoyunda Cumhuriyet Halk Partisi'nin revaçta olması, Demokrat Parti'nin üst yönetiminde rahatsızlığa neden olmaya başlamış, iktidar partisi içerisinde, muhalefetin tamamen yok edilmesi veya siyasette etkisiz hâle getirilmesi düşüncesi oluşmaya başlamıştır. 7 Nisan 1960 tarihinde DP grup toplantısı son derece gergin bir havada gerçekleşmiştir. DP'li milletvekilleri Cumhuriyet Halk Partisi'nin ülkeyi ateşe vermek için büyük çaba harcadığını, tüm illegal grupları kendi çevresinde toplayarak halkı darbe edebiyatı ile tahrik ettiğinden yakınmışlardır.³⁶⁷

Grup toplantısında bahsedilen bir diğer mesele ise son zamanlarda gerçekleşen bir takım olaylar (Uşak, Yeşilhisar vb.) konusunda DP grubunun, hükümet tarafından yeteri kadar bilgilendirilmemesi olmuştur. Parti grubunun olayları anlama ve öğrenme isteği, bir komisyon kurulması gerekliliği fikrini gündeme getirmiştir. Tahkikat Komisyonu'nun gerekli olması fikri DP milletvekili Bahadır Dülger tarafından şu şekilde dile getirilmiştir:

*İsmet Paşa ölür, ama leşi ortada kalır. Onu da bertaraf etmeye mecbursunuz. O hâlde tahkikat açalım... Fakat daha acil tedbir ne olur? Benim aklıma gelen şu... Biz Halk Partisi'nin merkez muamelelerini ve merkez faaliyetlerini bir tahkikat mevzu yapabilir miyiz? (Yapabilirsek) Yolumu başından kavırıyoruz demektir.*³⁶⁸

12 Nisan 1960 tarihinde olağanüstü toplanan Demokrat Parti Meclis Grubu'nda bir önceki grup toplantısından sonra yapılan toplantıda alınan karar gereğince Bahadır Dülger'in hazırladığı rapor okunmuş, Meclis İç Tüzüğü'nün 117. maddesi uyarınca bir tahkikat komisyonu kurulması kararı alınmıştır. Toplantıdan sonra yapılan açıklama şu şekilde olmuştur:

³⁶⁷ Levent Börlükoğlu, **27 Mayıs 1960 Askeri Müdahale Sonrası Türkiye'de Ordu Siyaset İlişkileri (1960-1965)**, Çanakkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, BYLT, Çanakkale 2010, s.103.

³⁶⁸ a.g.t., s.103

*CHP'nin yıkıcı, gayri meşru ve kanun dışı faaliyetlerinin memleket sathında cereyan tarzı ve bunların mahiyet ve hakikatının nelerden ibaret olduğunu tahkik ve tespit etmek üzere bir meclis tahkikatı açılmasına grubumuz ittifakla karar vermiştir.*³⁶⁹

Kayseri hadisesi DP'nin sonunun yaklaşması için bir başlangıç olmuştur. Çünkü Adnan Menderes bu olaydan sonra CHP'nin kapatılması için tahkikat komisyonu kurulması kararını almıştır. Gerçekte CHP'nin kapatılması düşüncesi CHP'nin mallarına el konulmasından sonra DP gündeminden düşmemiştir. 21 Eylül 1958 tarihinde İzmir'de yaptığı konuşmada Adnan Menderes, kapatılma fikrini gerçekleştirmeye dair isteğini açıkça ifade etmiştir. Lakin DP yöneticilerinin bu arzusu gerçekleşmeyecektir. Tahkikat Komisyonunun göreve başlaması ile büyük şehirlerde asker ve sivil, öğrenci, meslekli tüm aydınlar sokaklara dökülmüştür. Gaziantep Milletvekili Bahadır Dülger'in grup toplantısındaki sözleri Türkiye siyasetinde Demokrat Parti'yi "demokrasinin simgesi" konumuna getirmek isteyenlere bir hatırlatma olması bakımından önemlidir.³⁷⁰

3.3.1.2. Takrirler (Önergeler)

Arzuhal Encümeninin 5.1.1959 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 989 Sayılı Kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair Önergesi ve Arzuhal Encümeni Mazbatası (4/90)

Gaziantep Milletvekili Bahadır Dülger'in önergesi şu şekildedir:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

*Arzuhal Encümeninin 05.01.1959 tarih ve 26 sayılı karar cetvelinde neşredilmiş olan 989 karar numaralı ve 3 . XII . 1958 tarihli Kararın Meclis Umumi Heyetinde görüşülmesini arz ve teklif ederim.*³⁷¹

Arzuhal Encümeni mazbatasını 29.05.1959 tarihinde 4/90 Esas ve 79 nolu

³⁶⁹ a.g.t., s.103

³⁷⁰ Diren Çakmak, *Forum Dergisi 1954 -1960*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 2007, s.229-230.

³⁷¹ **TBMM Zabıt Ceridesi**, D.XI, C.9, B.78, Gaziantep Mebusu Bahadır Dülger'in, Arzuhal Encümeninin 5.1.1959 tarihli haftalık karar cetvelindeki 989 sayılı Kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair takriri ve Arzuhal Encümeni mazbatasını (4/90), S.296, s.1.

kararı ile Meclis'e sunmuştur. Mazbata şu şekildedir:

Yüksek Reisliğe

47'nci Dönem Piyade ve Topçu Yedek Subay okulları ile, 45'nci Dönem Ulaştırma Yedek Subay Kursu öğrencilerinden Mahmut Kaya ve on altı arkadaşına muvaffak olamadıkları derslerden birer imtihan hakkı daha verilmesine dair encümenimizce ittihaz edilip 5.1.1959 gün ve 26 sayılı haftalık cetvelle neşrolunan 989 numaralı Karara karşı Gaziantep Mebusu Bahadır Dülger tarafından süresi içinde ileriye sürülen itiraz bugünkü içtimamızda tetkik edilerek varit görülmüş ve bu sebepten mezkûr itirazın taallük ettiği 989 numaralı Kararımızın kaldırılmasına ve müstediler tarafından vâki talebin de reddine, azadan Mehmet Delikaya'nın vâki muhalefetine karşı mevcudun mutlak ekseriyetiyle karar verilmiştir. Keyfiyeti, Umumi Heyetin tasvibine sunulmak üzere saygı ile arz ederiz.³⁷²

Meclis Başkanvekili İbrahim Kirazoğlu tarafından mazbata Meclis Genel Kurulunda okutulmuş olup, mazbata kabul edilmiş ve 989 numaralı karar 08.06.1959 tarihinde kaldırılmıştır.³⁷³

Arzihal Encümeninin 10.6.1959 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 1650 sayılı Kararın Umumi Heyette görüşülmesine Dair Önergesi Arzihal Encümeni Mazbatası (4/140)

Gaziantep Milletvekili Bahadır Dülgerin önergesi:

10.VI. 1959

Arzihal Encümeninin 10.VI.1959 tarihli ve 40 sayılı karar cetvelindeki Nejat Oral hakkında ittihaz eylediği 6.V.1959 tarihli ve 1650 numaralı kararın Umumi Heyetinde görüşülmesini arz ve teklif ederim.³⁷⁴

Arzihal Encümeni mazbatasını 14.12.1959 tarihinde 4/140 Esas ve 23 sayılı kararı ile Meclis'e vermiştir. Mazbatanın bazı bölümleri aşağıda belirtilmiştir:

³⁷² **TBMM Zabıt Ceridesi**, D.XI, C.9, B.78, Gaziantep Mebusu Bahadır Dülger'in, Arzihal Encümeninin 5.1.1959 tarihli haftalık karar cetvelindeki 989 sayılı Kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair takriri ve Arzihal Encümeni mazbatası (4/90), S.296, s.1.

³⁷³ **TBMM Zabıt Ceridesi**, D.XI, C.9, B.78, s.581.

³⁷⁴ **TBMM Zabıt Ceridesi**, D.XI, C.11, B.22, Gaziantep Mebusu Bahadır Dülger'in, Arzihal Encümeninin 10 . VI . 1959 tarihli haftalık karar cetvelindeki 1650 sayılı Kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair takriri ve Arzihal Encümeni Mazbatası (4/140), S.17, s.1.

Bahis konusu kararla, filhakika müstediain I . V . 1951 senesinde Diyarbakır Lisesinden pek iyi derece ile mezun olmuş ve tahsil hayatının son senelerine kadar gelmiş, her hangi gayriahlâki bir hal ve hareketi sebk etmemiş bulunduğu ve cüzi bir not farkından dolayı başarısız addolunup kaydı silindiği tesbit edilerek; istikbalde cemiyete daha yararlı bir unsur olmasını teminen, eseri atıf olarak kendisine bir imtihan hakkı daha tanınmak suretiyle talebi, ekseriyetle kabul edilmiştir. 4936 sayılı Üniversiteler Kanununda, talebenin tedris hayatı ile ilgili hususlarda üniversitelerin yetkili kurullarınca verilecek kararların kati olduğu, bunlar aleyhine hiçbir mercie başvurulamayacağı derpiş olunmuştur. Bu duruma göre, başkaca bir tetkik mercii bulunmayan ve bahusus atıfete taallük eden bir talep ve temenninin encümenimizce tetkik mevzuu yapılmasına mâni bir hüküm yoktur. Nitekim bu mevzuda verilip kesinleşmiş birçok kararlar mevcuttur. Bu bakımdan buna matuf bir itirazın yerinde olmaması lâzımdır. Tedris heyetinin muhterem ve mahfuz tutulan not takdir hakkı her türlü münakaşa ve müzakere dışı bırakılmak suretiyle müstediye, mücerret, faidei içtimaiye mülâhazasına binaen ve bir atıfet olarak bir imtihan hakkı daha tanınmış olmakla; kendisine emek ve mesai sarf etmeden bir üst sınıfa geçme imkânı bahşedilmiş bulunması da bahis mevzuu değildir. Ancak tâbi tutulacağı imtihanda muvaffak olduğu takdirde Yüksek Meclisin bu atıfetinden istifade etmiş olacaktır. Arz ve izah olunan şu durum muvacehesinde, 1650 sayılı mezkûr karar; Reis Hüseyin Ortakçioğlu'nun vâki muhalefetine ve azadan Mehmet Eyüboğlunun müstenkiif kalmasına karşı ekseriyetle musip görülmüş ve 4/140 sayılı takririn reddi kararlaştırılmıştır.³⁷⁵

Bahadır Dülger'in Mazbata ile ilgili verdiği önerge:

“Yüksek Reislîge

Arzuhal Encümeninin 17 sayılı raporunun arz ettiğim sebepler dolayısıyla reddedilmesini arz ve teklif ederim.”

Meclis Başkanvekili İbrahim Kirazoğlu, Bahadır Dülger tarafından verilen takriri Meclis Genel Kuruluna sunmuştur. Takrir kabul edilmiştir. Takrire göre Arzuhal Encümeninin mazbatası reddedilmiş ve 1650 sayılı karar kalkmıştır.³⁷⁶

³⁷⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.11, B.22, Gaziantep Mebusu Bahadır Dülger'in, Arzuhal Encümeninin 10. VI. 1959 tarihli haftalık karar cetvelindeki 1650 sayılı Kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair takriri ve Arzuhal Encümeni Mazbatası (4/140), S.17, s.1-2.

³⁷⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.11, B.22, s.170.

Arzuhal Encümeninin 15.1.1960 Tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 2000 sayılı Kararın Umumi Heyette görüşülmesine Dair Önergesi ve Arzuhal Encümeni Mazbatası (4/158)

Gaziantep Milletvekili Bahadır Dülgerin önergesi:

20.01.1960

Yüksek Riyasete

*Arzuhal Encümeninin 15 Ocak 1960 tarih ve 47 sayılı Haftalık Karar cetvelinde neşredilmiş olan 2 Aralık 1959 tarih ve 2000 sayılı Kararın Umumi Heyette konuşulmasını rica ederim.*³⁷⁷

Arzuhal Encümeni mazbatasını 13.04.1960 tarihinde 4/158 Esas ve 32 sayılı kararı ile Meclis'e vermiştir. Mazbatada belirtilen hususlar aşağıda belirtilmiştir. Piyade Albaylığından emekli Faik Erbağ'ın aylığının 125 lira üzerinden düzenlenmesi için 15.01.1960 tarih ve 47 sayılı haftalık karar cetveli ile yayınlanmış bulunan 02.12.1959 tarih ve 2000 sayılı karar Bahadır Dülger tarafından sebep gösterilmeksizin süresi içerisinde itirazda bulunulmuş, dosya Dahilî Nizamnamenin 57'nci maddesine uyularak tekrar tetkik ve müzakere edilmiştir. 1947 yılında albay olan kişinin bu rütbenin bekleme süresini 1950 yılında doldurmuş ve terfi edebilmesi için 4273 sayılı Kanuna göre alınması koşulu bulunan kıt'a sicili için kıt'aya gönderilmeyerek emsalleri ile birlikte kursa tâbi tutulmuş ve bu kursta not alamadığı için üst rütbeye hak kazanamamış, asgari bekleme süresinin iki mislini dolduranlara her derecede bir defa üst derece maaş verilmesini öngören 3661 sayılı Kanununun 2 nci maddesi hükmünden de istifade ettirilmemiş olduğu belirtilmiştir. 18 yaşında henüz bir öğrenci iken orduya katılıp 43 yıl hizmet ifa etmiş ve bir çok savaşa iştirak ederek harp ve İstiklâl madalyaları ile ödüllendirilmiş olan emekli bir subayın 25 lira gibi cüzi bir üst derece maaşından mahrum bırakılmak suretiyle hukuki mağduriyetinin ortadan kaldırılması uygun bulunmuştur. Bu nedenle de 4/158 sayılı itiraz takririnin reddine, 02.12.1959 gün ve 2000 sayılı Kararın tamamıyla isabetli bulunduğu oy birliği ile karar verilmiştir.³⁷⁸

³⁷⁷ **TBMM Zabıt Ceridesi**, D.XI, C.13, B.64, Gaziantep Mebusu Bahadır Dülger'in, Arzuhal Encümeninin 15.1.1960 tarihli haftalık karar cetvelindeki 2000 sayılı Kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair takriri ve Arzuhal Encümeni mazbatası (4 158), S.124, s.1.

³⁷⁸ **TBMM Zabıt Ceridesi**, D.XI, C.13, B.64, Gaziantep Mebusu Bahadır Dülger'in, Arzuhal Encümeninin 15.1.1960 tarihli haftalık karar cetvelindeki 2000 sayılı Kararın Umumi Heyette görüşülmesine dair takriri ve Arzuhal Encümeni mazbatası (4 158), S.124, s.1-2.

Meclis Başkanvekili İbrahim Kirazoğlu Arzuhal Encümeni tarafından verilen Mazbatayı Meclis Genel Kuruluna sunmuştur. Encümen raporu 04.05.1960 tarihinde kabul edilmiştir.³⁷⁹

3.3.2. İHSAN DAI

3.3.2.1. Meclis Konuşmaları

Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu Kanununun 11. Maddesiyle 13. Maddesinin Son Fıkrasının Kaldırılması ve Bu Kanuna Muvakkat Bir Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

TBMM Genel Kurulunda 08.03.1950 tarihinde kabul edilip 7457 Sayılı ve 15.03.1950 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan bu Kanunla ilgili Hükümetin teklifi şöyledir:

MADDE 1. — 5591 sayılı Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu Kanununun 11'nci maddesi ile 13'ncü maddesinin son fıkrası kaldırılmıştır.

MUVAKKAT MADDE — 1 Mayıs 1957 tarihinden 31 Aralık 1957 tarihine kadar olan devre için sekiz aylık bir bilanço tanzim olunur.

MADDE 2. — Bu kanun 1 Ocak 1958 tarihinde meriyete girer.

*MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.*³⁸⁰

Kanunun kaldırılan Maddeleri ise şu şekildedir:

ON BİRİNCİ MADDE — Kurumun hesap yılı, Devlet Bütçe yılı tarihinden iki ay sonra başlar.

*ONÜÇÜNCÜ MADDENİN SON FIKRASI — Kurumun bilançosu, bilanço yılının bitmesinden itibaren üç ay zarfında tanzim edilerek Umumi Murakabe Heyetine verilir. Heyet incelemelerini üç ay içinde tamamlayarak raporunu en geç Kasım ayında işletmeler Bakanlığına ve kuruma verir.*³⁸¹

7 Şubat 1958 tarihli oturumda İhsan Dai, teklif görüşülürken İktisat Encümeni mazbatasında bir yanlışlık meydana geldiğini, İktisat Encümeni mazbatasında Hükümetin 1'nci maddesinin aynen kabul edildiğini, geçici madde olarak yine

³⁷⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.13, B.64, s.372.

³⁸⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.2, B.35, Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu Kanununun 11'nci maddesiyle 13'ncü maddesinin son fıkrasının kaldırılması ve bu kanuna muvakkat bir madde eklenmesi hakkında kanun lâyihası ve iktisat ve Maliye encümenleri mazbataları (1/115), S.64, s.4.

³⁸¹ T.C Resmi Gazete, S.7457, 15.03.1950, s.18093-18096.

Hükümetin geçici maddesinin de aynen kabul edildiğini, ancak İktisat Encümeni mazbatasında ve encümen esbabı mucibesinde bunun kaydedilmediğini belirtmiş, bu maddenin Maliye Encümenince olduğu gibi kabul edilmesiyle birlikte İktisat Encümeninin mazbatasında da aynen kabul edilmesi gerektiğini vurgulamıştır.³⁸²

Diyaret İşleri Başkanlığı 1959 Yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

24 Şubat 1959 tarihli oturumda İhsan Dai, Türkiye'de dini teşkilat memur ve hizmetlilerinin yeterli olmadığını herkesçe kabul edildiğini, yalnız gözden kaçan bir nokta bulunduğunu, yabancı ülkelerde, bilhassa Avrupa'da görülen bu kurumlarda bulunan din adamlarının maddi bakımdan en yüksek derecelere kadar yükselmekte olduğunu, bu kişilerin sosyo ekonomik durumlarının son derece iyi olduğunu belirtmiştir. Avrupa ülkelerinde bir din adamının mevcut maaşlarının en yüksek derecesini alabilmekte olduğunu ifade eden Dai, Türkiye'de dinin neden gerilemiş olduğunun düşünülmesi gerektiğini, DP döneminde birtakım yeni önlemler alındığını, ancak bunun da yeterli olmadığını kaydetmiştir. Din adamlarına Türkiye'de verilen maaş miktarının gülünç denecek kadar az olduğunu ve bu nedenle de görevlerinin başında tutulmalarının son derece zor olduğunu, DP döneminde imkanların kısmen arttırıldığını, uzun yıllar dini teşkilat mensuplarının ihmal edildiğini dile getirmiştir. İhsan Dai yeterli olmayan maaşlarla çalışan din adamlarının memlekete hizmet edemeyeceğinden bahsetmiş, yarının ideal dini teşkilatını kurmak mecburiyetinde olduklarını, kurulacak olan enstitü ve fakültelere yeterli derecede rağbet sağlanması için hükümet olarak çalışacaklarını söylemiştir. Din adamlarının yüksek derecede maaşlı, yeterli derecede kadro ile maddi imkanlarla donatılmadığı takdirde bütçedeki 250 kadronun yine açık kalacağını belirterek, ancak din adamlarına verilecek maddi ve manevi imkanlarla, kaliteli insanların dini teşkilattaki görevlere geleceğini ve gençlerin de dini eğitime hevesle gireceklerini dile getirmiştir.³⁸³

3.3.3. SÜLEYMAN KURANEL

3.3.3.1. Meclis Konuşmaları

3.3.3.1.1. İmar ve İskân Vekalet Kuruluş ve Vazifeleri Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

³⁸² TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.2, B.35, s.42.

³⁸³ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.7, B.44, s.659.

Süleyman Kuranel Meclis Genel Kurulunda 09.05.1958 tarihinde kabul edilip, 14.05.1958 tarihli ve 9906 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 7116 Kanun numaralı İmar ve İskan Vekaleti Kuruluş ve Vazifeleri Hakkında Kanun dolayısıyla konuşma yapmıştır.

Süleyman Kuranel 30 Nisan 1958'deki birinci oturumda Kanunun ilk defa Bayındırlık Encümeninde görüşüldüğünü, Encümenin bu kanun üzerinde önemle durduğunu, Yapı İşleri Başkanlığı ile diğer bazı bakanlıkların bünyelerinde bulunan fen heyetlerinin bu bakanlığa bağlanması konusunda bazı temaslar yapıldığını, İskan Genel Müdürlüğünün bünyesinde bulunan toprağın da bu Bakanlığa bağlanmasının bir çok sebeplerden dolayı uygun görüldüğünü belirterek, bunun zorunlu sebeplerini Bütçe Encümeni sözcüsünün izah ettiğini ve Genel Kurulda görüşülen bu konu ile ilgili tatmin edici açıklamalara yer verildiğini belirtmiştir. Dahiliye Encümeni ile Bayındırlık Encümeninin kabul ettiği prensipleri, yaptığı düzenleme ve ilaveleri Bütçe Encümeninin de kabul etmesiyle Bayındırlık Encümeni olarak çok fazla söze gerek kalmadığını kabul ettiklerini ifade etmiştir. Kuranel, CHP Niğde Milletvekili Asım Eren'in "*Hükümetle encümenler arasında ve encümenlerinin birbirleri arasında birtakım ihtilâflar mevcuttur. Bu encümenler neden çıkıp da tadil ettikleri hususlar hakkında noktai nazarlarını izah etmiyorlar*" sözleri üzerine Genel Kurulda konuşma yaptığını, Hükümetle encümenler arasında, encümenlerin birbiri arasında kanun maddeleri görüşülürken anlaşmazlıkların olmasının gayet doğal olduğunu, farklı fikirlerin olmaması durumunda kanunun encümenlerce görüşülmesinin bir anlamı olmadığını, Bütçe Encümeninin üçüncü maddesi ile Bayındırlık Encümeninin üçüncü maddesi aynı olması sebebi ile kararlara katıldıklarını ifade etmiştir.³⁸⁴

Süleyman Kuranel 2 Mayıs 1958 tarihli oturumda ise, kendilerine şehirlerin imar planı yapılırken sivil savunmanın dikkate alınması gerektiğinin söylendiğini, Bayındırlık Encümeni olarak sivil savunmanın imar planları bünyesinde yer almasını uygun bulduklarını, özellikle yetkili kimselerle bu meseleleri görüştiklerini, konunun mutlaka şehir imar planları yapılırken dikkate alınmasının ileride çok faydasının görüleceğini ve milli menfaatlerinin bir gereği olarak gördüklerini belirtmiştir.³⁸⁵

³⁸⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.3, B.62, s.332.

³⁸⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.4, B.63, s.15.

Süleyman Kuranel, 5 Mayıs 1958 tarihli bir başka birleşimde İmar ve İskan Vekaleti Kuruluş ve Vazifeleri Hakkında Kanun en önemli maddelerinden birinin teşkilat kısmı olduğunu, diğer bakanlıklarda, örneğin Bayındırlık Bakanlığının Su İşleri Genel Müdürlüğü, Karayolları Genel Müdürlüğü; Sanayi Bakanlığı ve buna benzer teknik bakanlık kadrolarının karşısına buraya getirilecek şahsın eğitim ve mesleki durumunun yazılmadığını, kadroların karşısına ihtisas durumları yazılmadığında bu kadroların doğrudan doğruya taktire kalmış olacağını söylemiştir. Taktir konusunun ise birtakım yanlış anlamalara ve yersiz söylemlere meydan vereceğini, şimdiye kadar teşkilat kanunlarında daima kadroların karşısına ihtisasların yazıldığını, Bayındırlık Encümeni ve Dahiliye Encümeninin de kadroların karşısına ihtisasları yazdığını ancak Bütçe Encümeninin hangi nedenle bunları kaldırdığını bilmediğini dile getirmiştir. Kuranel aynı Bütçe Encümeninin bundan önceki bir kurulda Sağlık Bakanlığı Teşkilatı Kanunu konuşulurken, Sağlık Encümeninin Eczacılık Şubesi için eczacı veya doktor olması şartını koyduğunu, Bütçe Encümeninin buna müdahale ettiğini ancak Sağlık Encümeninin aksini savunduğunu ve nihayet Eczacılık Şubesinin başına bir eczacının getirilmesinin kararlaştırıldığını anlatmıştır. Bu kadar titiz hareket eden, eczacılık şubesine doktorun gelmesini uygun bulmayan Bütçe Encümeninin şimdi İmar ve İskan Bakanlığının teşkilatında ihtisasa yer vermemiş olmasının düşündürücü olduğunu belirterek, bu bakımdan ileride yaşanabilecek sıkıntıların önüne geçilmesi için Bayındırlık Encümeninin kabul etmiş olduğu teşkilat kadrosu üzerinden müzakerelerin devamını istemiştir.³⁸⁶

Kuranel son olarak 7 Mayıs 1958 tarihli konuşmasında, Bütçe Encümeni sözcüsünün Bütçe Encümeninin yapmış olduğu değişikliği burada tatmin edici bir şekilde savunmadığını, yepyeni bir Bakanlık kurduklarını, bu Bakanlığın tüm yurttan imarla meşgul olacağını, ancak böyle bir bakanlık kurulurken personelin durumunun bakanlık oluşturulduktan sonra düşünülmesinin uygun olmayacağını açıklamıştır. Bayındırlık Bakanlığının bünyesinde bulunan 3 sayılı cetvelde şehircilik şubesi kadrolarına atanmada yüksek mühendis, yüksek mimar olması koşulunun bulunduğunu, Bütçe Encümeninin teklifinin kabul edilmesi halinde İmar Bakanlığı bünyesi içerisinde kalacak olan Bayındırlık Bakanlığından gelen kadroda tüm personelin eğitim durumlarının yazılmış olacağını, ancak 1 ve 2 sayılı cetvellerde

³⁸⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.4, B.64, s.28-30.

böyle bir şey bulunmayacağı hususlarını söylemiştir. Kuranel eğitim durumunun Kanunda yer almaması halinde Bakanlık kurulduktan bir müddet sonra yapılacak olan tayinlerde birçok yanlışlıkların ve dedikoduların ortaya çıkacağını, aynı Sağlık Bakanlığı Eczacılık Şubesi Müdürünün doktor olmasına tahammül edemeyen Bütçe Encümeninin eğitime hürmet etmesi gerektiğini, Bütçe Encümeninin bir bakanlığın teşkilat kanunundaki ihtisaslarını tamamen bir tarafa bıraktığını, teşkilat kanununda ihtisasa, tekniğe yer verilmesinin çok önemli bir husus olduğunu, aksi halde birtakım yanlışlıklara yol açılacağını belirterek, Bütçe Encümeninin daha çok maliyeci olduğunu, Bayındırlık Encümeninin ise teknik bir kurum olduğunu, bu nedenle de Bayındırlık Encümeninin kabul ettiği cetveller üzerinden müzakerelerin devam etmesi gerektiğini ifade etmiştir.³⁸⁷

3.3.3.1.2. Gaziantep'in Töke Mahallesinden Nuri Pazarbaşı'ya Vatani Hizmet Tertibinden Maaş Bağlanması Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Süleyman Kuranel *12 Mayıs 1958* tarihindeki Genel Kurul görüşmelerde söz almıştır. Gerek Bütçe Encümeninde ve gerek Maliye Encümeninde oybirliği ile kabul edilen kanun tekliflerinin gerekçelerinde bulunan hususları, genel kurulda bulunan milletvekillerini aydınlatmak amacıyla belgeleriyle beraber izah edeceğini söyleyerek konuşmalarına başlamıştır. Kuranel, Nuri Pazarbaşı'nın Gaziantep Savunmasının başından sonuna kadar bulunarak Maarifi İslamiye ve Müdafaai Hukuk Cemiyetlerinde çalışmış olduğunu, Gaziantep Savaşı tarihinin 11, 51, 325 ve Milli Savunma Bakanlığının çıkarmış olduğu Kahramanlar Destanı kitabının 92'nci sayfasında kayıtlarının yer aldığını, Gaziantep Savunması için 232 bin altını yani günün parası ile 35 milyon lirayı topladığını dile getirmiştir. Yine Süleyman Kuranel, Nuri Pazarbaşı'nın Gaziantep Savaşında Müdafaai Hukuk Cemiyetinin emrine 5 bin altın verdiğini, bu altının da bugünkü para ile 750.000 lira olduğunu, bu olayın Kahramanlık Destanı adlı kitabın 91'nci sayfasında mevcut olduğunu belirtmiştir. Kuranel yine Pazarbaşı'nın "*İzmir Türk Ordusu tarafından zaptedilmiştir.*" diye Gaziantep'e gelen telgrafın şehit çocuklarına yardım yapmak üzere müzayedeye çıkarılmasından sonra, telgrafi 3.000 altına yani günün parası ile 450.000 liraya satın aldığını ve bir süre de Gaziantep Milletvekili olarak bu Meclis sıralarda oturduğundan bahsetmiştir. Bugün ise kendisinin bir otelin mütevazı bir odasında

³⁸⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.4, B.65, s.43-44.

oturduğunu, yakınları tarafından yardım teklifinde bulunulmuşsa da bunu kabul etmediğini, Gaziantep Milletvekilleri olarak yaptıkları yardım tekliflerini de reddettiğini söyleyen Kuranel, teklifi babasının aracılığı ile yaptığında Pazarbaşı'nın “ *Ben hayatım müddetince milletime gerek maddi, gerek mânevi elimden geldiği kadar hizmet ettim. Eğer bu hizmetlerim Büyük Meclisçe takdir edilir, vatani hizmet tertibinden aylık bağlanırsa bunu memnuniyetle kabul ederim.*” dediğini, kendilerinin de bundan cesaret alarak bu teklifi yapmış bulduklarını, hatta Maliye ve Bütçe encümenlerinde ayda bin lira olmasını teklif eden vekillerinin de olduğunu söylemiştir. Ancak Süleyman Kuranel 1949 yılında çıkan bir kanunda “*Birinci Büyük Millet Meclisi Azayı Muhteremesiyle, Sivas Kongresine iştirak eden muhterem zevatın almış olduğu maaştan daha yüksek olamaz.*” denildiğinden Bütçe Encümeni mecburen bu maaşın 350 lira olmasını kabul ettiğini ve 350 liranın manevi kıymetinin çok büyük olduğu şeklinde açıklama yapmıştır. Bu kararın Gaziantepililerin yedisinden yetmişine kadar çok sevdiği ve saydığı Nuri Pazarbaşı'yı memnun edeceğini ve bu tasarıyı Yüksek Meclisin oy birliği ile kabul edeceğini bildiğini belirtmiştir.³⁸⁸ Yine Kuranel 21 Mayıs 1958 tarihli oturumda söz istemiştir. yapılan araştırmaya göre Birinci Büyük Millet Meclisi'nde hayatta kalan 9 vekilin olduğunu ve bu kişilere 350 lira verilmesini gerektiren bir kanunun da bulunduğunu, ancak o zamanki 350 lira ile günün 350 lirası arasında az da olsa fark bulunduğunun apaçık olduğunu ve 1958 de teklif edilen bu kanunun 500 lira olarak kabul edilmesiyle bu vatandaşlarımızın maddi bakımdan az da olsa tatmin edilmiş olunacağını ifade etmiştir.³⁸⁹

3.3.3.1.3. Bütçe Kanununa Bağlı A/2 İşaretli Cetvelin Bayındırlık Bakanlığı Kısmında Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Süleyman Kuranel 5 Ocak 1959'daki görüşmelerde, yeni Büyük Millet Meclisi binasına 1937 yılında başlandığını, 1937 senesinde binanın keşfinin 4.800.000 lira olduğunu, 1950 yılına kadar CHP iktidarının bu binaya 33.812.000 lira sarf ettiği halde 13 yılda bitiremediğini belirtmiş, binaya 1950 yılından bu yana ise 29.163.000 lira harcadığını, toplamda da 62.957.459 lira para sarf edildiği hususlarına değinmiştir. Kuranel ayrıca 1950'de Demokrat Partinin işbaşına geldiği zaman Meclis

³⁸⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.4, B.67, s.109,

³⁸⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.4, B.70, s.166-167.

binasının küçültülmesi veya başka bir amaçla tahsisinin mümkün olup olmadığı ile ilgili inceleme yaptırdığını, bina içerisinde bin kişilik bir parlamento salonu, grup salonları, Ayan Meclisi salonu bulunan bu binanın hastane, fakülteye veya başka bir amaçla tahsisinin mümkün olmadığını gördüğünü, bazı kısımlardan vazgeçilmek suretiyle yaklaşık 15-20 milyon liralık bir tasarrufun da yapıldığını ifade etmiştir. Kuranel, Kars Milletvekili Mehmet Hazer'in "*Bu binaya asılacak resimler işinde israf olmuştur. Bunun da sorumlularından birisi Burhanettin Onat Beydir.*" dediğini, resimleri ayırma komisyonunda kendisinin Meclis adına iştirak ettiğini ve resimleri incelediğini, bu resimlerin Büyük Millet Meclisi gibi kutsal bir binanın içerisine asılacak durumda olmadığını ifade ederek, Jüri üyesi olarak katılan Güzel Sanatlar Akademisi öğretmenlerinin, Teknik Üniversiteden gelen öğretmenlerin oy birliği ile resimlerin hiçbirisinin asılmamasına karar verildiğini, Antalya Milletvekili Burhanettin Onat'ın kusurunun olduğu şeklinde yapılan konuşmanın çok yersiz olduğunu söylemiştir. Kuranel, Büyük Millet Meclisi binasının son aşamasına geldiğini, bu binanın CHP iktidarı için bir yük olduğu gibi DP için de bir yük olduğunu, her sene zorunlu olarak ayrılan 3 - 5 milyon liranın zamanla toplamda 62 milyon lira gibi bir tutara gelmiş olduğunu, bunun da az bir tutar olmadığını, bilhassa Türkiye gibi henüz yeni gelişmekte olan bir ülke için 62 milyon lira ile 3-4 fabrika açılabilineceğini, milyonlar sarf edilmiş olan bir binanın da yarıda bırakılmayacağını, on üç yıl daha beklememek yerine kalan işler için üç milyonun ayrılması gerektiğini belirtmiştir.³⁹⁰

3.3.3.1.4. Karayolları Trafik Kanununun 42. Maddesinin Tadili Hakkındaki Kanun Teklifinin Reddine Dair Mazbata Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Bayındırlık Encümeni Başkanı Süleyman Kuranel 9 Şubat 1959 tarihinde yaptığı konuşmada, bu kanunun Bayındırlık Encümenine geldiği zaman encümen olarak "*bu teknik bir iştir, bizim içimizde bu teknik işten anlayan pek yoktur. Bu bakımdan bunu salahiyetli bir mercie havale edelim, tetkik etsin*" dediklerini, 42'nci maddenin düzeltilmesini gerektirecek bir durumun olması durumunda bunun bildirmeleri gerektiğini ifade ederek, bunun üzerine de işi Yüksek Trafik Komisyonuna havale ettiklerini, komisyonun maddeleri tetkik ettiklerini ve rapor hazırladıklarını söylemiştir.³⁹¹ Bu raporda belirtilen hususları Süleyman Kuranel şu

³⁹⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.6, B.20, s.315

³⁹¹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.7, B.35, s.100.

şekilde açıklamıştır:

Eğer Türkiye yalnız İstanbul, Ankara şehirleri gibi büyük şehirlerden ibaret olsa idi ve caddeleri Atatürk Bulvarı gibi flörsanları ile aydınlatılmış caddeleri olsa idi, arkadaşımızın ileri sürdükleri hususiyetler üzerinde durulurdu. Ama Anadolu'nun öyle kazaları, hattâ öyle vilâyetleri vardır ki, yaya kaldırımı diye bir şey yoktur, vatandaşlar cadde ortasından yürürler. Benim şehrim de aynı şekildedir. Bu bakımdan şehirlerde nakil vasıtaları eğer lâmbalarını yakmayacak olurlarsa bu kazalar belki fren ve makas patlamasından daha çok olacaktır.³⁹²

Kuranel, yapılacak işleri işin tek yetkili merci olan Yüksek Trafik Komisyonunun kararına bıraktıklarını, meslektaşlarının da bu komisyonun kararlarına hürmet etmesi gerektiğini, komisyonun mütalâasının ne dereceye kadar doğru olduğunun anlamamız imkanının olmadığını, komisyonun kazaları önlemek amacıyla 42'nci maddenin aynı kalmasına karar verdiğini belirterek, Bayındırlık Encümeni olarak, 42 nci maddenin değişmemesi yönünde Ankara Milletvekili Recep Dengin'in yaptığı teklifin reddini istemiştir.³⁹³

Karayolları Trafik Kanununun 42'nci maddesinin tadili hakkında kanun teklifi şu şekildedir:

MADDE 1. — 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 42'nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. Günün kararmasından itibaren veya görüş imkânlarını azaltan hava şartları altında seyreden nakil vasıtası veya müteharrik makinalardaki ön küçük lâmba ve arka kırmızı lâmbaların ve plaka lâmbasının devamlı olarak yakılması mecburidir.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu icra Vekilleri Heyeti yürütür.³⁹⁴

Ankara Milletvekili Recep Dengi'nin 07.12.1957 tarihinde yapmış olduğu kanun teklifi İçişleri ve Bayındırlık Encümeni Mazbatalarında kabul

³⁹² TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.7, B.35, s.100.

³⁹³ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.7, B.35, s.100.

³⁹⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.7, B.35, Ankara Mebusu Recep Dengin'in, Karayolları Trafik Kanununun 42 nci maddesinin tadili hakkında kanun teklifi ve Nafia ve Dahiliye encümenleri mazbataları (2/65), S.69, s.2.

görmemiştir.³⁹⁵

3.3.3.1.5. 1959 Yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Süleyman Kuranel 25 Şubat 1959 tarihli görüşmelerde DP Meclis Grubu adına yaptığı konuşmada, Bayındırlık Bakanlığınca ülkenin dört bir köşesinde yapılmış olan baraj, yol ve limanların bulunduğunu, muhalefete mensup olan vekillerle beraber Hirfanlı Barajına ziyarette bulduklarını ve hayran kaldıkları bu ihtişamlı baraj için vekillerce tebrik edildiklerini belirtmiştir. Kuranel, yapılan bunca baraj, yol ve limanları görmezlikten gelip Bayındırlık Bakanlığınca hiçbirşey yapılmamış denmesinin doğru olmadığını vurgulamıştır. Süleyman Kuranel konuşmasında, geçmiş dönemlerle DP döneminde yapılmış olan çalışmaları kıyaslayacağını belirterek, farkın ne kadar büyük olduğunu gözler önüne sereceğini ifade etmiştir. Öncelikle Türkiye'nin kurak bir iklime sahip olduğunu ve bir damla suyun dahi kıymet arzettiğini, 1950 yılına kadar eski iktidar zamanında yeraltı suyunun hiç gündeme gelmediğinin, DP iktidarı zamanında ise 825 derin kuyu açılmış olduğunu, bu işler için eski iktidarın bir kuruş sarf etmediği halde, DP iktidarı zamanında 1 milyar 378 milyon 387 bin lira para sarf edildiğini belirtmiştir. Yine 1950'ye kadar Türkiye'de yalnızca Porsuk Barajının bulunduğunu, 1950'den bu yana 13 baraj inşaatına başlanıldığını vep bunlardan bir kısmının bitirilmiş olduğunu söylemiştir. Kuranel, Porsuk barajının elektrik üretimine müsait olmadığını, DP zamanında yapılan barajlardan ise 1,5 milyar kilovat saat enerji elde edildiğini vurgulamıştır. 1950 yılına kadar su kuvvetiyle enerji üretilmemişken, DP zamanında bir buçuk milyar kilovat saat enerji elde edildiğini belirtmiştir. Kuranel, konuşmasında yapılan barajların diğer ülkelerle mukayesesini yapmıştır. Konuşmasında Japonya'da yapılmış 2.563 baraj olduğunu, halen 106 barajın inşasına devam edildiğini, yine İtalya'da 342 barajın bulunduğunu ve bunlardan yalnız 120 tanesinin İkinci Dünya Savaşından sonra yapıldığını, İspanya'da 150 barajın yapılmış olduğunu ve yirmi barajın da yapılmakta olduğunu belirterek, CHP'nin Türkiye'de yapılmaya başlayan 13 baraj için kıyameti kopardığını söylemiştir.³⁹⁶ Kuranel CHP iktidarının baraj zihniyeti ile ilgili bir örnek vereceğini söylemiştir:

³⁹⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.7, B.35, Ankara Mebusu Recep Dengin'in, Karayolları Trafik Kanununun 42 nci maddesinin tadili hakkında kanun teklifi ve Nafia ve Dahiliye encümenleri mazbataları (2/65), S.69, s.2-3.

³⁹⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.7, B.45, s.860-861.

Sene 1948. O zaman Seyhan ve Ceyhan nehri taşıyor. Adana ovasını sular basıyor. Zamanın Nafia Vekili Seyhan ve Ceyhan nehrinin taşıdığı arazi üzerinde zamanın Cumhurreisi ile beraber uçakla geziyorlar. O gün radyoda Adana halkına şu mesajı veriyorlar. Ben bu vesikanın tamamını okumayacağım. Tamamı uzundur. Yalnız bir kısmını o da eski iktidarın baraj tutumunu anlatmak için okuyacağım. Baştan itibaren devam ediyor, sona doğru şöyle bitiyor: (... Bundan sonra Haydarlı yarığının kapatılması en âcil mesele olarak önümüzdedir. Bu yarığı kapatmak için bir yandan çok miktarda kamyonla taş nakledilmesi icabettiği gibi, diğer taraftan Cumhurbaşkanımızın emriyle ve ordunun kıymetli yardımlarıyla istihkâm kotaları da tombazlarla taş taşımak suretiyle bu işte çalışacaklardır ve böylece Haydarlı yarığının en kısa bir zamanda kapatılması ile ovanın büyük bir kısmı kurtarılmış olacak.³⁹⁷

Kuranel, CHP'nin iktidarda olduğu zamanlar bile akıllarına Seyhan nehrinin önüne bir baraj yapmak fikrinin gelmediğini, ancak açılan yarıkları çakılla, kumla doldurmayı düşünebildiklerini dile getirmiştir.³⁹⁸

Süleyman Kuranel yol konusuna da değinmiştir. CHP iktidarı ile kıyaslanamayacak kadar değişim yaşandığını, eski usullerle yapılan yolların kendi dönemlerinde yapılmadığını, Avrupa'da olduğu gibi 11-12 metre genişlikte standart, stabilize yolların yapıldığını belirtmiştir. 1943'ten 1950'ye kadar sekiz yılda 1.231 kilometre asfalt, 5.506 kilometre kara yolu, 1.888 kilometre de diğer yollar olmak üzere toplam 7.393 kilometre yol yapıldığını ve bu yollar için de 190.920.469 lira sarf edildiğini söylemiştir. 1950'den 1958'e kadar yeni iktidarları zamanında ise 11-12 metre genişliğinde, 8.457 kilometresi düzeltme olmak üzere, 11.344 kilometresi stabilize, 7.600 kilometresi asfalt, 7.584 kilometresi il yolu, 11.173 kilometresi köy yolu olmak üzere, toplamda 37.749 kilometre yol yapıldığını açıklamıştır. Bu yollar için de 1.075.431,07 lira sarf edildiğini, eski hükümetin 8 yılda 7.393 kilometre yoluna karşın kendilerinin 8 yılda 37.749 kilometre yaptıklarını hatırlatmıştır. Süleyman Kuranel artık imar ve yol işlerinde kazma ve kürek işlerinin tarihe karıştığını, 1950 yılında karayollarının elinde bulunan makina ve teçhizatın değerinin 9,5 milyon dolar, yani 85,5 milyon Türk Lirası olduğunu, 1957 yılında ise makina ve teçhizatın tutarının elli milyon dolar, yani 450 milyon Türk Lirasını bulduğunu söylemiştir. Türkiye'de bir kilometre yola düşen senelik yolcu sayısının 177.656,

³⁹⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.7, B.45, s.861.

³⁹⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.7, B.45, s.861.

Amerika'da 183.021, Belçika'da 138.421 olduğunu, bu alanda eskisi ile kıyaslanamayacak kadar ilerlemelerin olduğunu kaydetmiştir. Kuranel, hükümetleri zamanında yapılan köprülerin sayısının çok olduğunu ve yalnız bunlar içinde şöhreti çok olan 721 metre uzunluğundaki Birecik Köprüsünden bahsedeceğini söylemiştir. Fırat nehrinin dünyanın büyük nehirlerinden biri olduğunu, Hazreti Adem zamanından bu köprü yapılıncaya kadar üzerinden salla geçildiğini, 1950 yılına kadar köprünün yapılmasını eski iktidarın hayalinden bile geçirmedeğini, çünkü bu muazzam nehir üzerinde böyle bir köprü yapılmasının kolay olmadığını, Avrupa'nın en büyük köprülerinden biri olan bu köprünün yapılmasının Demokrat Parti iktidarına nasip olduğunu ifade etmiştir.³⁹⁹

Süleyman Kuranel limanlar konusuna da değinmiştir. Son zamanlara kadar Türkiye'de büyük vapurların yani Victorya tipi vapurların yanaşacağı bir limanın bulunmadığını, vapurların açıkta durduğunu, yüklerin ve yolcuların motorlarla nakledildiğini söylemiştir. DP'nin ülkenin ekonomisinde önemli rol oynayan liman işine de el attığını, İstanbul, Samsun, İzmir, Zonguldak, Giresun, ve Mersin'de büyük limanlara başladığını, 1940 dan 1949'a kadar demiryolu ve limanlar için CHP iktidarı zamanında 174.291.385 lira ayrılırken, DP döneminde (1950 - 1958 e kadar) 695.835.720 lira ayrıldığından söz etmiştir. Kuranel, yapı işlerinde ise yurdun doğusunda batısında, köyünde ve şehrinde çeşitli binaların, çok sayıda okul, hastane ve postanenin yapıldığını, bayındırlık işlerine ait karşılaştırmalı rakamlara dayanan açıklamaların Demokrat Parti iktidarının giriştiği imar hamlelerinin verimli ve gurur verici olduğunu dile getirmiştir.⁴⁰⁰

3.3.3.1.6. Gaziantep Milletvekili Cevdet San Hakkında Yapılmak İstenen Tahkikat Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Gaziantep Milletvekili Cevdet San'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında başbakanlık tezkeresi verilmiş olup, Adliye ve Teşkilâtı Esasiye Encümenlerinden oluşan Encümen mazbatasında, Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanununa muhalefetten hakkında tahkikat yapılan Cevdet San'ın soruşturmasının devre sonuna bırakılması kanaatlerini bildirmiştir.⁴⁰¹

³⁹⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.7, B.45, s.862.

⁴⁰⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.7, B.45, s.862-863.

⁴⁰¹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.8, B.57, Gaziantep Mebusu Cevdet San'ın teşriî masuniyetinin kaldırılması hakkında Başvekâlet tezkeresi ve Adliye ve Teşkilâtı Esasiye encümenlerinden mürekkep Muhtelit Encümen mazbatası (3/335), S.191, s.1-2.

15 Nisan 1959 tarihli Genel Kurul görüşmelerinde Gaziantep Milletvekili Cevdet San hakkındaki suçun ne olduğunu Kars Milletvekili Sırrı Atalay açıklamıştır. Atalay, Cevdet San'ın işlediği suçun döviz kaçakçılığı yahut Türk Parasını Koruma Kanununa muhalefet olduğunu ve bu suçun bir yıldan beş yıla kadar ağır cezayı gerektirdiğini belirtmiştir. Nizip'te kurulan Ülfet Gıda ve Nebati yağ Fabrikasının yönetim kurulu başkanının Cevdet San olduğunu ve toplantı ücreti almakta olduğunu belirterek, şirketin İtalya'ya bazı makinaları sipariş ettiğini, İtalya'daki firmanın 9 bin küsur dolarlık yedek parça gönderdiğini fakat faturanın 15 bin dolar olarak tanzim edildiğini, geri kalan tutarın şirketin başkanı olan Cevdet San'ın emrine verildiğini ve bunun karşılıklı gönderilen mektuplarla anlaşılmış olduğunu belirtmiştir.⁴⁰² Maliye Müfettişlerinin yaptığı soruşturma sonunda Cevdet San hakkında şu ifadeleri kullandığını belirtmiştir:

*1567 sayılı Kanunun muaddel 3'ncü maddesinin (e) fıkrasında kendilerine ait ithal işlerinde döviz kaçırmak maksadiyle muvazaalı muamelelerde bulunmayı ve bu muamelelere teşebbüsü suç saymaktadır. Bu itibarla yukarıdanberi vermiş olduğunuz izahattan da anlaşılacağı üzere suç bütün unsurları tamam olarak teşekkül etmiştir.*⁴⁰³

Sırrı Atalay, maliye müfettişlerinin suçun bütün kanuni unsurlarıyla meydana geldiğini, suçun sabit olduğunu beyan ettiklerini ve bu nedenle de böyle bir raporu tanzim etmiş olduklarını söylemiştir.⁴⁰⁴

Kars Milletvekili Sırrı Atalay'ın konuşmalarından sonra Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel söz almıştır. Kuranel, Cevdet San hakkında tanzim edilen mazbatada altı muhalif milletvekilinin olumlu olarak oy kullandıklarını, Meclisin içerisinde yalnızca Sırrı Atalay'ın vicdan sahibi olmadığını belirterek, bu muazzam fabrikanın Gaziantep'in Nizip kazasında kurulduğunu, bu fabrikanın benzerine Türkiye'de değil Balkanlarda bile ender rastlandığını, fabrikanın kurulmasında Cevdet San'ın sağlığını kaybettiğini ve bu işi bir gaye edinmiş olduğunu söylemiştir. kendisinin de Gaziantep Milletvekili olması sebebiyle Cevdet San'a teşekkür ettiğini, kendisinin fabrikanın fahri başkanı olduğunu ve para almadığını izah etmiştir. Ayrıca İtalya'ya fabrika malzemesini almak için yalnız

⁴⁰² TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.8, B.57, s.314.

⁴⁰³ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.8, B.57, s.314-315.

⁴⁰⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.8, B.57, s.315.

Cevdet San'ın değil 6 kişilik bir heyetin gittiğini, belgenin dosya içinden alınıp fabrika müdürü tarafından maliyeye verildiğini, şirketin bu gibi işlerini kurum müdürünün idare ettiğini, yönetim kurulunda olan Cevdet San'ın bir kabahatinin olmadığını, bunu vesile yaparak DP milletvekilinin yasama dokunulmazlığını kaldırmaya kalkışmanın yersiz olduğunu dile getirmiştir.⁴⁰⁵

3.3.3.1.7. Türkiye Elektrik Kurumu Kanun Tasarısı Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Süleyman Kuranel 5 Haziran 1959'da müzakere edilen kanunun gerçekten çok önemli bir maddesinin bulunduğunu, eğer maddenin burada açık olarak yazılmaması durumunda uygulamada Sanayi Bakanlığı ile Bayındırlık Bakanlığı arasında sürekli anlaşmazlık söz konusu olacağını belirtmiştir. Daha şimdiden Zonguldak Milletvekili Sanayi Bakan Vekili Sebati Ataman ile Samsun Milletvekili Bayındırlık Bakanı Tevfik İleri arasında fikir ayrılığı olduğunu ve sözlerinin birbirini tutmadığını, maddede asıl anlaşmazlığa neden olan kısmı belirtmiştir. *“Bölge hidro - elektrik santrallerinin etüd, plân ve projelerinin hazırlanmasında TEK ile DSİ Umum Müdürlüğü teşriki mesai eder.”* Bu maddenin mutlak bir küküm ifade ettiğini, yani etüd yapılırken, plan yapılırken, proje yapılırken iki bakanlık tarafından birlikte yapılacağını, maddenin bu şekilde kalması halinde, bir yerin projesi yapılırken iki bakanlık arasında anlaşmazlıkların doğabileceğini ve huzursuzluğun oluşacağını söylemiştir. Bu gibi sorunların önüne geçmek için maddenin açık bir şekilde ifade edilmesi gerektiğini, nitekim Sanayi Bakanının ilk açıklaması ile ikinci açıklaması arasında bile farklılıkların bulunduğunu, gerçekte buradaki *“teşriki mesai”* kavramının fikir alma mahiyetinde olması gerektiğini belirterek bir misal vermiştir. Kuranel bir bölgeden bir tren hattı geçeceği zaman Bayındırlık Bakanlığı İnşaat Dairesinin etüt, proje ve inşaatını yaptığını, yalnız gerektiğinde Devlet Demiryolları ile fikir alış verişinde bulunduğunu, Bayındırlık Bakanlığının hiç bir zaman projenin nasıl yapılacağı ile ilgili *“gel beraber teşriki mesai yapalım”* demediğini, inşaat bittikten sonra işletmesini Devlet Demiryollarına teslim ettiğini ifade etmiştir. Kuranel, bölge santrallerinin etüd, plan ve projelerinin Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılması ve gerekiyorsa fikir sorması gerektiğini belirterek, inşaat bittikten sonra ise işletmesini Türkiye Elektrik Kurumuna teslim edilmesi

⁴⁰⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.8, B.57, s.316-317.

gerektiğini açıklamıştır. Bunun dışında yapılacak olan teşriki mesailerin anlaşmazlıklara yol açacağını söyleyerek Erzurum Milletvekili Şevki Erker'in "Ancak bölge hidro- elektrik santrallerinin etüdlerini DSİ yapar" hükmünün konulmasının uygun olacağı konusundaki kanaatlerini arz etmiştir.⁴⁰⁶

3.3.3.1.8. 6785 sayılı İmar Kanununa Bir Madde Eklenmesi Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Süleyman Kuranel, 10 Haziran 1959 tarihli orurumda müzakere edilmekte olan kanunun, Bayındırlık ve Adliye Encümeninde müzakere edildiğini, Bayındırlık Encümeninin bu maddeyi uzunca inceledikten sonra hükümetin teklifinin yerinde olduğunu ve başlanmış olan imar hareketlerinin teşvik edici mahiyette bulunduğunu görerek kabul ettiğini ifade etmiştir. Adliye Encümeninin de aynı maddeyi hukuki yönlerden ve Anayasa bakımından müzakere ettiğini, Adliye Encümeninin de hükümetin teklifini aynen ettiğini belirtmiştir. Kuranel, İmar Kanununun kendisi tarafından teklif edilen bir kanun olduğunu ve Yüksek Meclis tarafından da kabul edildiğini, esasen İmar Kanununda ve 2290 sayılı kaldırılan Yapı ve Yollar Kanununda da, yolların, meydanların iki tarafında bulunan arsaların 20 metre derinliğine kadar olan kısmının belediyelerce istimlak hakkı tanındığını, yalnız 20 metre kadar derinliğine alınması hususunun uygulamada vatandaşla belediye arasında birtakım anlaşmazlıklara yol açtığını söylemiştir. Açılan yolun iki tarafında bulunan parsel derinliğinin bazan 20 metre, bazan 40 metreye kadar çıkabildiğini, 20 metresinin alınmasından sonra geriye kalan kısmının imar planına göre yarım parsel olduğundan bina yapılmasının imkansızlaştığını belirtmiştir. Eski kanunun bu sakat hükmünün uygulamasını kolaylaştırmak amacıyla Meclis'e bir madde havale edildiğini söylemiştir. Daha sonra Süleyman Kuranel bu maddelerin gerekçelerini açıklamıştır.⁴⁰⁷

Birincisi; yeniden açılan yol, meydan, yeşil saha ve saire gibi yerlerin tarafeyninde kalan gayrimenkullerin parsel derinliklerine kadar belediyelere almak yetkisi tanımaktadır. Meselâ İstanbul'da Aksaray' dan bir imar plânına göre büyük bir cadde açılmaktadır. Ankara'da Kavaklıdere'den Çankaya'ya doğru Postane caddesi açılmaktadır. İstanbul'da açılan Aksaray yolunun iki tarafında küçük küçük, 25'er, 50'şer metre murabbamda sahalarda kalmaktadır. Bunlar tam parsel değildir. Öyle ki,

⁴⁰⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.9, B.77, s.540.

⁴⁰⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.9, B.79, s.649.

bazan bir parsel için iki - üç bina veya saha düşmektedir. Bu hal İstanbul'da olduğu gibi, Anadolu'nun birçok şehirlerinde de böyledir. Bir parsel için düşen mülk sahipleri yerlerine münferiden bina yaptıramazlar. Ancak İmar Kanununa göre şüyulandırmak lâzım. Ne yapacaklar ya aralarından birisi diğerlerinin yerini rızası ile alacak, rıza ile alamadıkları takdirde mahkemeye müracaat edecekler veyahut da belediye üçüncü şahıs gibi buranın şüyuunun izalesini istiyecektir. Mahkeme şüyuun izalesine karar dahi verse satışa çıkarılacaktır. Satışlarda öyle haller olur mülk sahiplerinden birisinin parası çok olur o parseli alır. Binaenaleyh, bir parsel dâhiline düşen 2-3 mütaaddit mülk sahiplerinin şüyuunun izalesi dâvası, ve saire; şehirlerimizin imar hareketlerini aksatmaktadır. Mahkemenin kararı, temyiz tasdiki seneler sürecektir. Bunu önlemek için bu maddeye ihtiyaç vardır.⁴⁰⁸

İkincisi ; öyle sahalardan vardır ki, metre murabbaı 3, 5, 10 liradır. Bu sahalardan belediye yol açacaktır. Yolun açılması, yolun yapılması elektrik, havagazı, su ve kanalizasyon gibi belediye hizmetlerinin buraya getirilmesi ile yolun her iki tarafındaki arsaların kıymeti artacaktır. Meselâ Ulus'ta yapılan iş hanını düşünelim. Ulus iş hanının yapıldığı sahada takriben 15-20 parsel vardır. Hepiniz bilirsiniz ki, bu parsellerde küçük küçük 50-100 metre murabbaalık dükkânlar vardır, öyle olur ki, bazan bir parseli dahi sahibinin elinden almak mümkün değildir. Buraya iş hanı yapacağını dersin, satmaz. 500 bin verirsin 600 bin ister, 600 bin verirsin 900 bin ister, hattâ vermez. Vermediği içindir ki, böyle bir iş hanı da yapılamaz. Size tatbikattan bir misal arz edeyim: Yenişehir'de bir saha vardır. Bunu İşçi Sigortaları Kurumu satın alıp buraya muazzam bir site kurmak istiyor. Fakat bu sahanın bir köşesinde vatandaşa ait bir yer var. Kurum bunu da satın almak istedi. 400 bin verdi, mal sahibi 500 bin istedi, 600 bin verdi, 800 bin istedi, 800 bin verdi şimdi 1 milyon istiyor. Bu yüzden almak imkânı olmadığı için o muazzam saha bugün boş durmaktadır. Keza, Emlâk Bankasının alacağı bir sahaya banka büyük bir bina yapmak veya binasını tevsi etmek istiyor. Bunun için mal sahibine müracaat etmişse de her seferinde mülk sahibi 500 bin, 600 bin lira istemiştir. Bugün orası mezbelelik haldedir. Eğer belediyelere bu yetkiyi vermiyecek olursak birçok şehirlerimizde açılan yolların, meydanların iki tarafında bulunan sahalardan, daimî olarak, bazı spekülâtörlerin elinde kalıyor ve senelerce bekliyor. Netice itibariyle şehirde imar yapılamıyor. işte bunun içindir ki, arkadaşlarım, biz Nafia Encümeni olarak ve bendeniz de bunun tatbikatını yapmış bir arkadaşınız olarak, değeri, pahası vatandaşa verilip Anayasa hükmü yerine getirildikten sonra, mülkün istimlâk

⁴⁰⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.9, B.79, s.649-650

*edilebilmesi için bu maddeye şiddetle ihtiyaç vardır. Kabulünü rica ederim.*⁴⁰⁹

Süleyman Kuranel, Dahiliye Encümeninin kabul etmiş olduğu madde ile hükümet teklifinin bir iki istisna dışında aynı olduğunu belirterek bu istisna olan durumlarının uygulamada sıkıntılarını anlatmıştır. Açılan veya genişletilen yolun iki tarafında kalan sahalarda vatandaşın müstakil parselinin olması halinde “*müsaade edelim, bina yapsın.*” Dendiğini, bu durumda vatandaş ile belediye arasında sürekli bir danışma söz konusu olacağını, nitekim 2290 sayılı Kanunda da böyle danışmalı maddelerin bulunduğunu ve bunların sürekli vatandaşla belediye arasında ve bilhassa belediye encümeni üyeleri arasında pazarlık konusunu oluşturacağından bahsetmiştir. Yozgat Milletvekili Dahiliye Encümeni Ömer Erzurumluoğlu'nun bahsettiği konunun uygulamada çok rastlanılmayacağını, Anayasanın 74'ncü maddesinde “*Vatandaşın mülkü değer pahası verilmedikçe alınmaz*” dendiğini, İstimlak Kanunu hükümlerine göre vatandaşın malının o günkü değeri bir komisyon marifetiyle takdir edildiğini, bu bedel için vatandaşın Danıştay'a itiraz edilebileceğini, bu konuda Anayasanın ihlali gibi birşeyin söz konusu olmadığını, aksine Dahiliye Encümeninin hazırlamış olduğu metnin uygulamada birçok aksaklıkları beraberinde getireceğini, bu nedenle de Hükümetin teklifinin imar hareketini teşvik edeceğini belirtmiştir.⁴¹⁰

3.3.3.1.9. Libya'daki Turgutreis Manzumesi Restorasyonunun Vakıflar Umum Müdürlüğünce Yaptırılması Hakkında Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Süleyman Kuranel, 6 Ocak 1960 tarihinde 7407 Kanun numarası ile kabul edilip, 15.01.1960 tarih ve 10406 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Libya (Trablusgarp) daki Turgutreis manzumesi restorasyonunun Vakıflar Umum Müdürlüğünce yaptırılması hakkında Kanun münasebeti ile konuşma yapmıştır. Hükümetin kanun tasarısı Maliye ve Bütçe Encümeninden kabul görmüştür. Kanun Tasarısının gerekçesinde, Türk tarihinin mümtaz simalarından biri olan Turgutreis'in Trablusgarp'ta bulunan türbe, cami ve sair müştemilatından oluşan ve harap bir vaziyette bulunan manzumesinin Vakıflar Genel Müdürlüğünce restorasyonunun yaptırılması amacı belirtilmiştir.⁴¹¹ Bu kanuna göre;

⁴⁰⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.9, B.79, s.650.

⁴¹⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.9, B.79, s.652-653.

⁴¹¹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.10, B.18, S.Sayısı 19, Libya (Trablusgarp) daki Turgut reis manzumesi restorasyonunun Vakıflar Umum Müdürlüğünde yaptırılması hakkında kanun lâiyhası ve Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/415) s.1-4.

MADDE 1. — Libya (Trablusgarb) da bulunan Turgutreis manzumesinin restorasyonu ile etrafının açılması ve tanzimi için lüzumlu her türlü malzemenin dâ hilde ve hariçte mubayaa, imal ve nakline, Türk ve yabancı mütehasıslar marifetiyle mahallinde inşa ve monte ettirilmesine ve teknik kontrolünü yapmaya Vakıflar Umum Müdürlüğü mezun kılınmıştır.

MADDE 2. — Yukarda yazılı işlerde; 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanunu ile 2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve ihale Kanunu hükümleri tatbik olunmaz.

MADDE 3. — Birinci maddede yazılı işlerin icabettirdiği bilûmum masraflar (2.400.000) lirayı geçmemek üzere icra Vekilleri Heyeti kararıyle ve 7044 sayılı Kanun gereğince verilen tahsisattan karşılanır..

MADDE 4. — Bu kanun neşri tarihinde meriyete girer.

*MADDE 5. — Bu kanunun hükümlerini icraya icra Vekilleri Heyeti memurdur.*⁴¹²

Süleyman Kuranel 23 Aralık 1959 tarihli konuşmasında, büyük amiral Turgutreis'in türbesinin ve müstemilatının restorasyonu hususunda hükümetin göstermiş olduğu bu cömertliği takdirle karşıladığını belirterek konuşmasına başlamıştır. Kuranel, bu konu ile ilgili üzerinde durulması gereken bir mesele olduğunu, Maliye Encümeninin bu tasarıyı görüşürken, yabancı bir ülkede yapılacak restorasyonun henüz keşif ve projeleri hazırlanmamış olmasından para miktarını tayin etmediğini ve bu işe sarf edilecek tutarın Bakanlar Kurulunun takdirine bıraktığını, halbuki Bütçe Encümeninin bu işe 2 milyon 400 bin lira tahsis ettiğini ve sarf edilmesine Bakanlar Kurulunu tayin ettiğini belirtmiştir. Kuranel henüz çalışmanın projesinin mevcut olmadığını, 2 milyon 400 bin liranın tahmini bir bedel olduğunu ve haziran ayında ödeneğin bitmesi durumunda yeniden bir ödenek için Meclis'in kapısının çalınacağını söylemiştir. Yabancı bir ülkede başlanan bir işin uzun sürmesinin Türkiye için çokta hoş olmayacağını söyleyerek, Maliye Encümeninin 3'ncü maddesinin kabulünü istemiş ve bunun için taktir vereceğini beyan etmiştir. Bütçe Sözcüsünün "bu işin henüz detayı değil, hattâ hazırlanmış bir avan projesi dahi yoktur" diyerek bir itirafta bulunduğunu, böyle bir proje olmadığına göre bütçeye konulacak olan 2.400.000 liralık ödeneğin tahmini olduğunu, yapılacak işin Turgutreis'in türbesinin restorasyonu, orada bulunan bir caminin tamiri ve çok sıkışık vaziyette olan bu caminin etrafının istimlak edilmesinden ibaret olduğunu, bu işin 2.400.000 lira gibi bir rakamla yapılmasının imkansız olduğunu, Maliye Encümeninin

⁴¹² T.C Resmi Gazete, S.10406, 15.01.1960, s.437.

teklifinin en uygun teklif olduğunu söylemiş ve teklifin kabulünü istemiştir.⁴¹³

3.3.3.1.10. Devlet Hava Meydanları Genel Müdürlüğü İhtiyaçları İçin Gelecek Senelere Taahütlere Girişilmesi Hakkındaki 5843 Sayılı Kanunun Birinci Maddesini Değiştiren 6213 Sayılı Kanuna Ek Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Süleyman Kuranel 27 Ocak 1960 tarihli konuşmasında, Bayındırlık Encümeni Başkanı olarak söz almıştır. Müzakeresi yapılacak olan tasarı için Bayındırlık Encümeninde dört hafta gibi bir süre konuşulduğunu, TBMM tarafından 6213 sayılı Kanunla yapılmasına karar verilen Urfa, Ağrı, Kars ve Gaziantep Hava Meydanlarının yeni tasarıda yer almadığını söylemiştir. Encümende işi bilen bakanlık temsilcilerine, bundan önceki tasarıda bu hava meydanlarının yapılması kararlaştırıldığı halde yeni tasarıda neden bu hava meydanlarının yer almadığını sorduğunu, cevap olarak “*Tahsisat kâfi gelmediği için bu meydanlar dâhil edilmemiştir*” dendiğini, yeni tasarıda bir kısım hava meydanlarının çıkarılmasına karşın bunların yerine başka hava meydanlarının konulduğunu, hükümetin bu durum karşısında verilen cevapla tatmin olmadıklarını dile getirmiştir. Kuranel bu durum karşısında Meclisin teknik bir encümeni olarak yapılması gereken meydanların hesaplarını yaptıklarını, kontenjanlarını tetkik ettiklerini belirterek, 6213 sayılı Kanunla yapılması öngörülen hava meydanları ile bu kanunda yapılması istenilen hava meydanlarını şu şekilde açıklamıştır:

Kars Hava Meydanı kendisine tahsis edilen yolcu miktarının % 110'unu, Gaziantep % 110'unu, Samsun % 90'ını, İskenderun % 74'ünü taşıyor. Urfa % 74, Bursa % 54, Aydın % 40 kullanılmıştır. Görülüyor ki kontenjan bakımından da son teklifte yer almayan hava meydanlarının durumu yapılmasını zaruri kılmaktadır. Kaldı ki bu hava meydanlarının yerleri topraktır. Ve bazı mıntikalarda yeri halk tarafından, bilâbedel Devlet Havayollarına terk edilmiş, yıllar önce teberru edilmiş olduğu halde yapılmamıştır.⁴¹⁴

Bayındırlık Encümeninde uzun görüşmelerden sonra 250 milyonluk ödeneğin 320 milyona çıkarılması suretiyle bu tasarıya girmeyen hava meydanlarının da

⁴¹³ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.10, B.18, s.454-455.

⁴¹⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.11, B.29, s.364.

yapılabileceğinin anlaşıldığını, hükümet temsilcilerinin de Bayındırlık Encümeninin fikirlerine iştirak ettiklerini, tasarının Bütçe Encümeninde Bayındırlık Bakanlığı bütçesi görüşülürken araya sıkıştırıldığını ve Bayındırlık Encümeninin teklifinin 5-10 dakika gibi çok kısa bir zaman içinde görüşülerek bir oy farkla reddedildiğini belirtmiştir. Bütçe Encümeninin malî yönden böyle düşünebildiğini, ancak Meclisin teknik encümeni olan, Bayındırlık Encümeninin de düşüncesinin alınması gerektiğini, bu bakımdan Bayındırlık Encümeninin raporlarının müzakere edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.⁴¹⁵

Süleyman Kuranel Meclis Genel Kuruluna hükümetten gelen Bayındırlık ve Bütçe Encümenlerinden geçen 6213 sayılı Kanunun gerekçesinin bir bölümünü okumuştur. Hükümetin kanun tasarısının gerekçesi şu şekilde açıklanmıştır:

Ulaştırma havayolunun ehemmiyeti gün geçtikçe artmakta olduğundan gerek stratejik ve gerekse ekonomik gelişmedeki ehemmiyet dolayısıyla yurt içi hava ulaştırmasında kullanılmak üzere Samsun, Van, İzmir, Erzurum, Kars, İskenderun, Urfa, Gaziantep, Antalya ve Ağrı'da yeniden meydan yapılması kararlaştırılmış.⁴¹⁶

Bayındırlık Encümeninin bu gerekçeyi aynen kabul edip tasarının Bütçe Encümenine gittiğini söyleyen Kuranel, Bütçe Encümeninin tasarı ile ilgili olarak şu şekilde açıklamalarda bulunduğunu kaydetmiştir:

Gerek halkımızın gösterdiği rağbet ve gerekse memleket iktisadiyatının inkişafı bakımından büyük bir ehemmiyet arz eden ve halen toprak halde bulunan Samsun, Van, Adana, İzmir, Erzurum, Kars, İskenderun, Urfa, Gaziantep, Antalya ve Ağrı'da yeniden beton pist yapılması yukarıda işaret edilen sebeplerden dolayı şiddetle ihtiyaç olduğundan dolayı Bayındırlık Komisyonunun görüş ve mütalâasına iştirak ettik.⁴¹⁷

Süleyman Kuranel, bazı vekillerin, kanun teklifinde bazı hava meydanlarının çıkarılması işi ile ilgili anlaşmazlığa düştüklerini söylemiştir. Bütçe Encümeninde bu konunun çok acele konuşulduğunu, Bayındırlık Encümeni olarak 4 hafta meydanların

⁴¹⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.11, B.29, s.364.

⁴¹⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.11, B.29, s.367.

⁴¹⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.11, B.29, s.367.

ayrı ayrı analizlerini yaptıklarını, mali külfet ve teknik anlamda kendilerine herhangi bir şey söylenmediğini, Maliye temsilcisinin bile görüşlerine iştirak ettiklerini, bu projenin beş yıla sığdırılan bir iş olduğunu belirtmiştir. Genel Kuruldan Bayındırlık Encümeninin etüdü, hesaba kitaba dayanan mazbatasının kabulünü istemiştir. Ayrıca unutulmuş Kastamonu Hava Meydanının da mazbataya dahil edilmesi gerektiğinin altını çizmiştir.⁴¹⁸

3.3.3.1.11. Ziraat Bakanlığı Toprak Muhafaza ve Zirai Sulama İşleri Genel Müdürlüğü Teşkilât ve Vazifeleri Hakkındaki Kanun dolayısıyla Yaptığı Konuşma

Süleyman Kuranel, 27 Şubat 1960 tarihinde 7457 Kanun numarası ile kabul edilip, 29 Şubat 1960 tarih ve 10444 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Ziraat Bakanlığı Toprak Muhafaza ve Zirai Sulama İşleri Genel Müdürlüğü Teşkilât ve Vazifeleri Hakkındaki Kanun dolayısıyla konuşma gerçekleştirmiştir.

Süleyman Kuranel, 1 Şubat 1960 tarihinde yaptığı konuşmada, birkaç celseden bu yana devam eden Toprak Muhafaza ve Zirai Sulama işleri Umum Müdürlüğü Teşkilât ve Vazifeleri Hakkındaki Kanun Tasarısının 2'nci maddenin E bendi üzerinde durulması gerektiğini söylemiştir. Madde şu şekildedir:

Sulama suyu ihtiyacı saniyede 500 litreye kadar olan sulama tesislerini kurmak ve işletilmelerini sağlamak, aynı mahiyette evvelce yapılmış tesisleri ikmal, ıslah ve tevsi etmek ve işletilmelerini sağlamak, Saniyedeki sarfiyatı 500 litreden fazla olan sular üzerinde yapılacak tesisler için DSİ nin muvafakati şarttır.⁴¹⁹

Süleyman Kuranel, şimdiye kadar bu fıkra hakkında düşüncelerini söyleyen milletvekillerinin fıkranın öngördüğü manayı hakkıyla izah edemediklerinden ötürü konuşmalarına farklı anlamlar yüklenildiğini, bir vekilin bu maddenin tamamen kaldırılmasını isterken diğer bir vekilin de bu maddeyi ziraat mühendislerinin su tesisleri yapması şeklinde yorumladığını, bir başka vekilin ise ziraat mühendisinin su

⁴¹⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.11, B.29, s.367.

⁴¹⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.12, B.49, S.Sayı 34, Ziraat Vekâleti Toprak Muhafaza ve Zirai Sulama İşleri Umum Müdürlüğü teşkilât ve vazifeleri hakkında kanun lâyihası ile Ziraat ve Bütçe encümenleri mazbataları (1/321), s.12.

kanalı yapması ile ilgili yorum kattığını belirtmiştir. Kuranel, davanın ne küçük kanal meselesi, ne de ziraat mühendisinin su işi yapması veya yapmaması olduğunu, meselenin saniyede 500 litre su veren bir derenin üzerindeki tesislerin Toprak Su Genel Müdürlüğü tarafından yapılıp yapılmaması olduğunu ifade etmiştir.⁴²⁰ Ayrıca konuyu şu örnek ile açıklamıştır:

Evvelâ bu 500 litre su ne demektir, bunu Bütçe Encümeni sözcüsü arkadaşımız da meslekten olmadığı için o da bu işin azametini gayet küçümsüyerek, “ne olacak saniyede 500 litre gibi küçük bir su işini bu müessesenin yapmasını çok görüyorsunuz” dedi. Şu halde evvelâ saniyede 500 litre suyun ne olduğunu izah etmek lâzımdır. Saniyede 500 litre su, saatte 90 bin teneke, senede 15 milyon 552 bin metreküp su demektir. Demek ki, bu suyun azametini izah edebilmek için bir mukayese yapmak lâzımdır. Çubuk Barajını ele alacak olursak; Çubuk Barajında senede toplanan su miktarı 13 milyon 500 bin metre mikâptır. Sille Barajının topladığı su 3 milyon metre mikâptır. Bütçe Encümeni Sözcüsününün küçücük dediği su üzerine yapılacak tesis bir Çubuk Barajından daha büyük olacaktır. Şu halde bu su üzerinde neler yapılabilir? Onu gözden geçirelim. Bundan elektrik istihsal edilebilir, aküdük yani su köprüsü, regülâtör, tünel yapılabilir, v.s. Bu söylediklerim hep bu fıkranın içerisine girer. Fıkra bu şeklide çıktığı takdirde saniyede beş yüz litrelik suyun icabettirdiği tesislerinin kurulması teşebbüsüne girişilebilir ve bu saydığım baraj, sifon ve sair hususlar da yapılabilir.⁴²¹

Süleyman Kuranel bu kadar muazzam projenin tayin edilen kadro ile yapılmasının imkanının bulunmadığını izah etmeye çalışmıştır. Ayrıca, gün itibariyle Devlet Su İşlerinin bin kadar elemanla çalışmakta olduğunu, bu sayının içerisinde 135 ziraat mühendisi, orman, kimya ve inşaat mühendisi, jeolog, hidrolog bulunduğunu, Topraksu Genel Müdürlüğüne tesis yapma hakkının verilmesi durumunda kadro cetveline sayılan ihtisas erbabının da koyulması gerekeceğini, bütçesi milyara yaklaşan Türkiye ölçüsünde büyük işlere imza atan Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü dururken, suyun bir parçasının tesis işleminin Topraksu Genel Müdürlüğüne verilmesinin doğru bir hareket olmayacağını bildirmiştir. Kuranel, Türkiye’de bulunan bazı sularla ilgili örnekler vererek açıklamalarına devam etmiştir. Örneğin Çubuk Barajının yazın 40 litreye kadar düştüğünü ve kışın yükseldiğini, buradaki 500 litrenin kış ölçüsü veya yaz ölçüsü olarak alınacağı ile ilgili ihtilafların yaşandığını

⁴²⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.11, B.31, s.453.

⁴²¹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.11, B.31, s.454.

söyleyerek bu sorunun çözülmesinin önemli olduğunu hatırlatmıştır.⁴²²

3.3.3.1.12. 1959 malî Yılı Muvazenei Umumiye Kanununa bağlı (A/1) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun Münasebetiyle Konuşması

Süleyman Kuranel 3 Şubat 1960 tarihli konuşmasında, İstanbul gibi tarih birçok eserleri sinesinde taşıyan ve dünyanın en güzel şehirlerinden biri olan bir bölgeye 50 milyon yerine 150 milyon verilmesi halinde bile olumlu karşılanması gerektiğini ülkede imar hareketlerinin yürümesi için öncelikle o memlekette yaşayan insanların zihniyetlerinde, fikir ve kanaatlerinde değişimin yaşanması gerektiğini söylemiştir. Kuranel şu anda bütün Türk Milletinin Türkiye'de yapılan imar hareketini benimsemekte ve Hükümete arka çıkmakta olduğunu, ancak ülkeyi yüz sene önce saltanat devrinde çıkmış kanunlarla imar etmeyi kendisine görev bilen bir zihniyetin yaşanan gelişmeleri benimsemesinin beklenemeyeceğini belirtmiştir. Yurt dışından gelen yabancıların bile İstanbul'un imarını görüp takdir ettiğini, yabancı gazetelerde İstanbul'un imarı hakkında uzun uzadıya yazılar yazıldığını hatırlatmıştır. Bayındırlık Encümenini oluşturan milletvekilleri ile İstanbul'un imarını, yol ve meydanlarını tetkik ettiklerini söyleyen Kuranel, bu ülkenin bir ferdi olarak göğüslerinin kabardığını ifade etmiştir. Süleyman Kuranel yapılan imar ve bayındırlık işlerinde israf olmadığını, imarın bütün plânları ve uygulamalarının, projeleri dünya ölçüsünde şöhret yapmış büyük mimarların nezareti altında yapıldığını, muhalefetin İstanbul'un imarını bir tarafa bırakarak, “*bunu niçin yapıyorsunuz? Memlekette hâlâ birçok köprüler, mektepler yapılmamıştır*” şeklinde konuşmaları nedeniyle bu konuşmayı yaptığını, İstanbul'un imarı ile beraber bütün memleketin imarının da ilerleyeceğini ve Türk Milletinin bundan bahtiyar olacağını söyleyerek konuşmasını tamamlamıştır.⁴²³

3.3.3.1.13. 1960 yılı Bütçesi Münasebetiyle Konuşması

Demokrat Parti Meclis Grubu adına 28 Şubat 1960 tarihinde söz alan Süleyman Kuranel, muhalefet partisi üyelerinin sürekli olarak kendi dönemlerini övdüklerini ve DP devrinde yapılanları inkar ettiklerini belirterek, konuşmasında zorunlu olarak 1950 öncesi ve sonrasını kıyaslayarak örneklerle anlatacağını söylemiştir. Türkiye’de geçmiş hükümetin Demokrat Partinin yaptığı gibi topyekün

⁴²² TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.11, B.31, s.454.

⁴²³ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.11, B.32, s.469-470.

bir vatan imarı girişimine cesaret edemediğini, DP iktidara geldikten sonra, her şeyden önce bugüne kadar el atılmamış olan şehirlerin elektrik, su, mesken gibi sıkıntılarını giderme imkanı bulduklarını, 7116 sayılı Kanunla İmar ve İskân Bakanlığını kurarak bu Bakanlığa İller Bankası ve Emlâk Bankasını, Mesken, Malzeme ve Planlama Genel Müdürlüklerini kurduklarını ve bu suretle yıllardır sahipsiz bulunan imar işini bir elden idare etmek imkanına kavuştuklarını ifade etmiştir. Süleyman Kuranel muhalefet milletvekillerinin ileri sürmüş olduğu iddialar ile ilgili olarak cevap vereceğini söylemiştir. Öncelikle toprak ve iskân konusundan başlamıştır. 1950 yılına kadar 287 köyde 14.119 aileye 676 bin dönüm arazi dağıtıldığını, 1950'den sonra ise 4.015 köyde 333.432 aileye 16 milyon 812 bin 335 dönüm arazi, ayrıca 11 milyon 911 bin 925 dönüm de orta malı olmak üzere toplam 28 milyon küsur dönüm arazinin dağıtılmış olduğunu belirtmiştir. Yine 1950 senesinden bugüne kadar dışarıdan yurdumuza 261.177 göçmen ve mültecinin geldiğini, bunların acilen ülkenin uygun yerlerine yerleştirildiğini ve 35.139 ev yapımı için 150 milyon lira harcadığını vurgulamıştır. Yine doğal afetlerden zarar görenlere 1950 yılına kadar 25.979.996 lira yardım yapıldığını, 1950'den sonra ise 158 milyon 496 bin lirasının hükümet kaynaklarından toplamda da 259 milyon lira yardım yapılmış olduğunu, sadece 1959 yılındaki yardımın 67.686 000 liraya kadar ulaştığını dile getirmiştir. Kuranel, afetzedelere 1950 ye kadar 956 konut yapıldığı halde, 1950 yılından sonra 7.448 konut ve 1.327 ahır ve samanlık yapıldığı hususlarına değinmiştir. Muhalefetin İller Bankasının DP'nin çiftliği gibi kullandığını ifade ettiklerini, yapacağı açıklama ile İller Bankasının hangi dönemde çiftlik halinde olduğunu göz önüne sereceğini söylemiştir.⁴²⁴ Kuranel sözlerine şu şekilde devam etmiştir:

İller Bankası 1945 yılında kurulmuştur. 1945'ten 1950'ye kadar beş yıl içinde kendi zamanlarında İller Bankası eliyle bankanın teknik elemanları ile şehir ve kasabalarda elektrik, su ve sair umum hizmetlerine onlar 8.625.731 lira sarf etmişlerdir. Buna mukabil Demokrat Parti iktidarı 1950'den bu yana onların 8 küsur milyonuna mukabil yine şehir ve kasabaların su, elektrik ve sair umumi hizmetlerine 277.126.846 lira sarf edilmistir. Keza 1945 ten 1950 ye kadar 5 sene içinde belediyelere yaptığı yardım eski iktidar zamanında 90.410.601 lira iken, 1950 den sonra belediyelere aynı hizmet için verdiği meblâğ ise 1.036.436.704 liradır. Fon yardımına gelince; 1945' ten

⁴²⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.12, B.50, s.1016.

1950'ye kadar belediyelere yapılan fon yardımı 20.825. 865 lira iken 1950'den sonra bu meblâğ 483.553.126 liradır. Bundan başka ikraz yolu ile belediyelere yardım 1950'ye kadar 69.584.736 lira iken, 1950'den sonra bu meblâğ 552.882.578 lira olmuştur.⁴²⁵ diyerek iki dönem arasında bir kıyaslama yapmıştır.

Kuranel Emlâk Bankası konusunda da itkidar partisinin zamanında büyük işler başardığını, bu Kuruluşun 1950' de tüm yurt çapında 8 şubesi bulunmakta iken, gün itibariyle 59 şubesinin mevcut olduğunu ve sermayesinin 103 milyon liradan 300 milyon liraya çıkmış bulunduğunu açıklamıştır. Yine 1950'de vatandaşların “*Yapı tasarruf hesabı*” için 480.000 lira yatırmış oldukları halde gün itibariyle bu hesap için 47.795.030 lira yatırıldığını, bu da vatandaşların bu Bankaya olan itibarının dün ve bugünkü mukayesesinin en büyük delili olduğunu ifade etmiştir. Süleyman Kuranel, 1950 yılından bu yana konutu olmayan vatandaşlara konut yapılması için Emlâk Bankasının 757.725.003 lira konut kredisi vermiş bulunduğunu ve ülke genelinde bu tutarla 87.436 daire yapıldığını, bunların dışında İstanbul, İzmir, Sivas ve bazı şehirlerde toplu olarak birçok lojman ve işçi konutları, sanayi çarşıları yapılmakta olduğunu söylemiştir. Süleyman Kuranel göstermiş olduğu örneklerin İmar Bakanlığı ve ona bağlı olan Emlâk Kredi Bankası ile İller Bankası ve İskân Genel Müdürlüğünün bu memlekete büyük hizmetler yaptığının birer göstergesi olduğunu belirtmiştir.⁴²⁶

Kuranel, gecekonduların meselesi üzerinde söz almıştır. Gecekonduların dünyanın her yerinde bir sorun olarak ortaya çıktığını, gün itibariyle Avrupa'nın birçok büyük şehirlerinde bile gece konduların olduğunu belirtmiştir. Kuranel, köylerden şehirlere olan göçün bir çok sebebi olduğunu, bunlardan en önemli sebebinin ülkede sanayiinin gelişmesiyle köylerde işi olmayan vatandaşların şehirlerde yüksek ücretle iş bulma gayesi olduğunu ifade etmiştir. 1950 yılından sonra girilen büyük imar hamlesi ve sanayi hareketleri ile köyde işi olmayan vatandaşların iş sahalarına yönlendirildiğini bildiren Kuranel, buradaki vatandaşların da büyük şehirlerin etrafında gecekondular denilen bu konutlara yerleştiğini belirterek, gecekonduların açlık ve sefaletin bir ifadesi değil, daha iyi hayat seviyesini aramanın

⁴²⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.12, B.50, s.1016-1017.

⁴²⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.12, B.50, s.1017.

bir icabı olduğunu söylemiştir.⁴²⁷

Süleyman Kuranel, 26 Şubat 1960 tarihli oturumda Demokrat Parti iktidarının yapmış olduğu icraatlarda en çok takdir edilmesi gereken Bayındırlık Bakanlığına ait işler olduğunu söylemiştir. Muhalefetin konuşmalarında sürekli olarak gelişmiş ülkelerde yapılan birçok hususları örnek gösterdiklerini, Bayındırlık Bakanlığının yapmış olduğu yollar, barajlar, limanların gelişmiş ülkelerin tekniği ile yapıldığını, bu nedenle de bütün Türk milleti tarafından benimsenen bu işlerin muhalefet milletvekilleri tarafından takdir edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Kuranel, CHP'nin iktidardan düştükleri günden beri aynı yolda devam ettiğini ve bununla ilgili bir örnek vermek istediğini belirtmiştir. 14 Nisan 1956 tarihinde Yerköy'de bir açık hava toplantısı yapıldığını, bu toplantıda CHP Milletvekili Kasım Gülek'in "*Demokrat Parti bir karakuş olarak başımızdadır. Bu karakuşlar başımızdan gitmedikçe millet iktisadi buhrandan kurtulamaz*" dediğini söyleyen Kuranel, dönemin iktidar partisinin Seyhan Barajı için Meclisi on gün tatil edip 2000 kuzu kestirdiğini, özel tren seferleri yaptırdığını, açılış için yine rakılar ve şampanyalar sarf edildiğini ve bunların masrafının bir milyon liradan fazla bir rakam olduğunu belirtmiştir. Süleyman Kuranel, bu gibi masraflara harcanan paraların hastane yapımı için, yardıma muhtaçların ihtiyaçları için harcanabileceğini dile getirmiştir. Kuranel, muhalefetin tutumunun daima inkâr etmek, daima görmemek, daima kötölemek olduğunu, fakat bu memlekette bir taş taş üstüne koyanı milletin başının üstünde taşıyacağını vurgulayarak konuşmasını tamamlamıştır.⁴²⁸

3.3.3.1.14. İstimlâk Yolsuzlukları Dolayısı ile Meclis Tahkikatı Açılmasına Dair Takrir Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Süleyman Kuranel, Malatya Milletvekili Nüvit Yetkin ve 6 arkadaşının, istimlâk yolsuzlukları dolayısıyla Meclis tahkikatı açılmasına dair 6 Şubat 1959 tarihli Takriri nedeniyle 18 Şubat 1960 tarihinde konuşma gerçekleştirmiştir. Kuranel bu önerge için muhalefet milletvekillerinin yapmış olduğu konuşmaların birbiri ile örtüşmediğini ve büyük yolsuzluk dedikleri olaylarla ilgili de hiçbir belge sunamadıklarını bildirmiştir. Kuranel, ülkenin imar işlerinin yurt içinde ve yurt dışında büyük bir beğeni topladığını, ancak muhalif vekillerce hep eleştirildiğini,

⁴²⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.12, B.50, s.1029-1030.

⁴²⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.12, B.48, s.700-701.

İstanbul'un imarının, yollarının açılmasının eski hükümet tarafından gerçekleştirilemediğini, bu hükümetlerin İstanbul'un bazı kısımlarında küçük çalışmalar yapmakla yetinebildiklerini beyan etmiştir. Kuranel, CHP'nin yapmak istediği şeyin Vatandaşın vicdanında yer alan güzel çalışmaları gölgelemek ve yolsuzluk önergeleri ile vatandaşı şüpheye düşürmek olduğunu belirtmiştir. Encümen olarak İstanbul'u gezdiğini, bu gezi sırasında Eyüp Sultan Cami ve Külliyesinde bin kamyonluk enkaz çıkarıldığını ve Şehzadebaşı Caminin çatlamış mermerlerinin demir çemberle tutturulmuş olduğunu gördüğünü söylemiştir. Süleyman Kuranel daha sonra önerge ile ilgili hususlara değinmiştir. Takrirden istimlâk dolayısıyla gayrimenkullerin bedellerinin verilmediği, bir kısım gayrimenkullerin değerinin altında alındığı, bir çok gayrimenkul sahiplerinin tahvil almaya zorlandığı ileri sürülmüştür. Kuranel, istimlâkların 6830 sayılı Kanununun birinci, beşinci ve altıncı maddelerinin idareye tanıdığı haklar dahilinde yapıldığını, bir idarenin kamulaştırmaya karar vermesi durumunda öncelikle vatandaşla pazarlık yoluna gittiğini, vatandaşın rıza göstermesi durumunda itiraza gerek kalmadan malını satabildiğinden bahsetmiştir. Süleyman Kuranel yine 6830 sayılı Kanununun 17 ve 20' nci maddelerine göre, istimlâk edilen yere vatandaşın itirazı olmaması durumunda 17 ve 20'nci maddelerine göre el koyabildiğini ve bedelinin bir bankaya yatırılabilceğini belirtmiştir. Belediye veya istimlak yapan dairelerin 6785 sayılı Kanununun 55 ve 56'nci maddesiyle, yine 6124 sayılı Kanunun belediyelere tanıdığı hakka dayanarak, vatandaşın rızası ile bedelini bono ile ödeyebildiğini, vatandaşın rıza göstermesi karşısında zorla bono verildiğinin söylenemeyeceğini dile getirmiştir. İstanbul'da 6.327 gayrimenkul istimlâk edildiğini ve bunun 2.722'sine itiraz edildiğini, geri kalan 3.600'üne de itiraz edilmediğini, ülkede büyük bir kamulaştırma hareketi yaşandığını, yanlış yapan bir iki komisyon için bütün komisyonların zan altında bırakılmasının yanlış olduğundan söz etmiştir. Cumhuriyet Halk Partisinin yıllarca 929 ve 3387 sayılı Kanunla vatandaşın arazisini, menkul ve gayrimenkullerini arazi kıymeti üzerinden veya vergi kıymeti üzerinden aldığını söyleyen Kuranel, bugün vatandaşın hak ve hukukunu savunmaya çalışanların 1929 yılında vatandaşın haklarını ve hukukunu çiğneyerek arzilerini 3 Temmuz 1926 tarihli tahrir kıymeti üzerinden aldığını hatırlatmıştır. Gerek 929 ve gerekse 3387 sayılı Kanunlardaki haksızlıkların Demokrat Parti tarafından ortadan kaldırıldığını savunmuştur. Malatya Mebusu Nüvit Yetkin ve 6 arkadaşının, istimlâk yolsuzlukları

dolayısı ile Meclis tahkikatı açılması hakkındaki takrir kabul edilmemiştir.⁴²⁹

3.3.3.2. Kanun Teklifleri

3.3.3.2.1. Nuri Pazarbaşı'ya Vatani Hizmet Tertibinden Maaş Bağlanması Hakkındaki Kanun Teklifi

20 Ocak 1958 tarihinde Süleyman Kuranel ve 5 arkadaşı tarafından Meclise Nuri Pazarbaşı'ya vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkındaki kanun teklifi yapılmıştır. Teklifin gerekçeleri Süleyman Kuranel'in Meclis konuşmalarında zikredilmiştir. Teklif Maliye ve Bütçe Encümenlerince de kabul görmüştür.⁴³⁰ Aşağıdaki Kanun Meclis Genel Kurulunca 2 Şubat 1958 tarihinde kabul edilmiş, 9 Haziran 1958 tarihi ve 9927 sayılı Resmi Gazetede de yayımlanmıştır.

MADDE 1. — Gazianteb mücadelesinde büyük hizmetleri bulunan Mehmed oğlu 1301 doğumlu Nuri Pazarbaşı'ya hayatta bulunduğu müddetçe vatani hizmet tertibinden (500) lira aylık bağlanmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun neşrini takibeden ay başından itibaren meriyete girer.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini icraya Maliye Vekili memurdur.⁴³¹

3.3.4. NEDİM ÖKMEN

3.3.4.1. Meclis Konuşmaları

3.3.4.1.1. 1958 Yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Ziraat Bakanı ve Gaziantep Milletvekili Nedim Ökmen 27 Şubat 1958 tarihli konuşmasında, Kars Milletvekili olmaları dolayısıyla et konusuna temas eden Behram Öcal ve Sırrı Atalay'ın eleştirilerine cevap veren milletvekilleri olduğu için bu hususta konuşmayacağını, ancak muhalefetin hükümetin zirai politikasının olmadığına ilişkin eleştirilere temas edeceğini belirtmiştir. Ökmen, Ziraat politikalarını bir cümle ile açıklamıştır. Bu politianın, “*Hububatta, bakliyat, zeytincilikte, narenciyede, hayvancılıkta ve ormanda bir karış topraktan dahi asgari maliyet ile âzami randıman temin etmek*” olduğunu belirterek, hububat ve pamuk hakkındaki programlarından da bahsetmiştir. Ökmen, Demokrat Partinin iktidarı ele

⁴²⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.11, B.40, s.1180-1183.

⁴³⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.4, B.66, S.Sayı 94, Gaziantep Mebusu Süleyman Kuranel ve 5 arkadaşının, Gazianteb'in Töke mahallesinden Nuri Pazarbaşı'ya vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (2/96), s.1-4.

⁴³¹ T.C Resmi Gazete, S.19927, 09.06.1958, s.19475.

aldığı zaman memleketin bir toprak haritasının bulunmadığını, Amerikalı uzmanlarla ortaklaşa ülkenin toprak haritasını meydana getirmek için üç sene çalışmak mecburiyetinde kaldıklarını ifade etmiştir. Gün itibariyle bütün ekim şartların yerine getirilmesi halinde 25 milyon ton hububat, iki milyon balya pamuk elde edilebileceğini, ihraç edildiğinde de bu ürünlerin günün fiyatına göre bir milyar dolar gelir getireceğini söylemiştir. Ökmen, Hükümetin zirai alanda adımlarını bilerek attığını ve olumlu sonuçlara en kısa zamanda erişebilmek için bütün plân ve programlarını hazırlamış bulunduğunu beyan etmiştir. Ayrıca, küçük çiftçiye levazım temini için orman başmüdürlüklerine talimat verildiğini, küçük çiftçinin bu malzemesinin en kısa ve en ucuz bir şekilde karşılanacağını, çeltik tohum ıslah istasyonunun Tarsus'ta faaliyete başladığını ve İpsala'da da faaliyete geçmek üzere olduğunu söylemiştir.⁴³²

3.3.4.1.2. Bazı Orman Suçlarının Affına Dair Kanun Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Ziraat Bakanı Nedim Ökmen 23 Haziran 1958 tarihli oturumda Meclis Genel Kuruluna gelen orman suçlarının affına dair kanun teklifi ile ilgili konuşma gerçekleştirmiştir. Nedim Ökmen, orman meselesini çözüme kavuşturmak için birinci planın ormanın nerede başlayıp nerede biteceğinin düşünülmesi olduğunu, bu konu halledildiğinde orman sorununun bitmiş olacağını, Orman Kanununun ikinci maddesinin bu davayı halletmek için atılmış bir adım olduğunu söylemiştir. Gün itibari ile orman mefhumu dışına alınmış sahanın iki milyon dönümü geçtiğini, gereksiz bir şekilde, dünün bağınaz zihniyeti altında orman alanı olarak alınmış 10 milyon dönüm sahanın orman rejimi dışına çıkarılması halinde orman suçları diye bir şeyin kalmayacağını belirten Ökmen, suçların çoğunluğunun orman alanından çıkarılmış olan sahalarda işlenmiş olduğunu, muhalif milletvekillerinin çoğunun konuşmalarının orman affı ile ilgisinin bulunmadığını belirtmiştir.⁴³³

Nedim Ökmen muhalif vekillerin bazı yabancı otoritelerin raporlarından bahsettiğini, kendisinin 1948 - 1949 seneleri arasında bir senelik müddette orman konusunu tetkik etmek fırsatını bulduğunu, yerli ve yabancı bütün otoritelerin

⁴³² TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.2, B.48, s.993.

⁴³³ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.4, B.84, s.598-599.

raporlarını okuduğunu ve aralarında bir fark bulunmadığını, bu raporlarda orman nerede başlar ve nerede biter kanaatine varıldığından bahsetmiştir.⁴³⁴ Ökmen bu konuyla ilgili bir anısını anlatmıştır:

*Çamlıdere, o zaman nahiye merkezi idi. Bir Ramazan günü oraya gittim, köylü vatandaşlar kahvehanede oturuyorlardı. Beni gördüler, bir selâm verdim, başlarını çevirdiler. Fena halde üzüldüm. Fakat biraz sonra Maliye Müfettişi olduğumu anlayınca yaptıkları hareketlerden nadim oldular ve bana şunu söylediler. Bey, kusura bakma, biz seni ormancı zannettik.*⁴³⁵

Ökmen bu hikayede büyük bir mâna gizli olduğunu, ve bunda ormancının suçunun bulunmadığını, kabahatin 1937’de başlayıp, 1945-1946’da azami haddini bulan bağınaz orman siyaseti olduğunu ifade etmiştir. Köylülerin ormana verdiği değer ile ilgili ikinci anısı ise şu şekildedir:

*1952’de Kastamonu’ya gidiyorum. Ilgaz’ın eteğinde bir köyde kaldım. Köylü vatandaş etrafımı çevirdi, hasbıhal ediyorduk. 50 metre uzakta bir vatandaş gördüm. Köyün muhtarına bu adam niçin gelmiyor? dedim. Muhtarın verdiği cevap şu oldu. Bey, Allah razı olsun şu adamdan, bu İsmail buraya geldi, yakacağımızı; yapacağımızı verdi, pazar ihtiyacımızı da verdi, alacağımız hiçbir şey kalmadı. Uzakta gördüğünüz köylü birkaç gün evvel ormanda ağaç keserken yakalandı. İki Cumadır onu camiye sokmuyoruz.*⁴³⁶

3.3.4.1.3. Devlet Üretim Çiftlikleri Umum Müdürlüğü 1955 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Ziraat Bakanı Nedim Ökmen 16 Şubat 1959 tarihli oturumda Devlet Üretim Çiftliklerinin 1955 - 1956 bütçe yılı hesaplarının kesinleşmesine ait kanun lâiyhası üzerinde konuşan milletvekillerinin açıklamalarını zabıtlardan okuduğunu belirterek konuşmasına başlamıştır.

Orman işlerinde, Zirai Donatımda ve Üretim konularında örnekler vererek izahatlarda bulunmuştur. Ankara’da yüksek öğrenimli Kıbrıslı gençler bulunduğunu, bu gençlerin bağlı olduğu cemiyetin başkanlarının yanlarına gelerek oda kiralamak

⁴³⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.4, B.84, s.601.

⁴³⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.4, B.84, s.601-602.

⁴³⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.4, B.84, s.601-602.

mecburiyetinde olduklarını, 80 karyola ve 80 dolap ihtiyaçları için Adapazarı'ndan 80 dolap, Zirai Donatımdan da 80 karyola verildiğini belirtmiştir. Yine Ökmen bir gün Kızılcahamamlıların geldiğini, vaktiyle yapılmış ve halen boş duran orman binasının kendilerine orta okul yapımı için tahsis edilmesini istediklerini ve bu binanın kendilerine verildiğini söylemiştir. Zamanında Devlet Üretme Çiftliklerinin kuruluşu sırasında inşa edilmiş iki üç binanın ortaokul yapımı için Polatlıların talebi olduğunu ve kendilerine devredildiğini söylemiştir. Ökmen anlatmış olduğu bu üç örnekte yolsuzluğun izine rastlanması halinde kendisinin bu olayın faili kabul edilmesini istemiştir. İstifa teklifinin Maraş Milletvekili Emin Soysal tarafından geldiği için de çok mutlu olduğunu dile getirmiştir.⁴³⁷

Yine aynı gün gerçekleştirdiği başka bir konuşmasında Ferid Melen'in konuşması dolayısıyla söz aldığı belirten Ökmen, ellerinde Teşkilât kanunları, yani Devlet Üretme Çiftlikleri Kanunu, Orman Umum Müdürlüğü Teşkilât Kanununun olduğunu, döner sermaye bütçelerinin idarelerce hazırlandığını, bunların Bakan tarafından onaylanmasından sonra yürürlüğe girdiğini, bu sermayelerin üzerinde Bakanın tam yetkisinin bulunduğunu belirtmiş, Devlet Üretme Çiftliklerinin döner sermaye işlemlerinin yine kanuna uygun olarak Yüksek Murakebe Heyetince tetkik edildiğini ve karara bağladığını ifade etmiştir. Ökmen, Bütçe Encümenindeki sözlerini aynen tekrar etmiştir. Ülke yararına gördüğü hayırlı işler için döner sermaye bütçesinden harcama yaptığını ve bu yetkiyi kendisinde gördüğünü, harcama yaparken de mevzuat dışına çıkmadığı hususlarına değinmiştir.⁴³⁸

3.3.4.1.4. 1959 Yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Ziraat Bakanı Nedim Ökmen 26 Şubat 1959 tarihli oturumda CHP Grubu adına konuşan Ankara Milletvekili Avni Doğan'ın klasik eleştirilerine ve temennilerine Grup sözcüsü ve Bütçe Encümeni Adına konuşan vekillerin cevap verdiklerini, kendisinin sadece bir iddia olarak ortaya atılan keyfilik konusu üzerinde duracağını belirterek konuşmasına başlamıştır. Ökmen keyfi şekilde hareket etmesine öncelikle yetişme tarzının izin vermeyeceğini, 20 sene Maliye müfettişliği yaptığını ve görev sırasında keyfi hareketleri kesinlikle kabul etmeyeceğini belirtmiştir. Uygulamada da keyfi hareket etmesinin mümkün olmayacağını bunun sebebinin

⁴³⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.7, B.38, s.184.

⁴³⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.7, B.38, s.188-189.

kendisini yakından tanıyan grup arkadaşlarının varlığı olduğunu, öncelikle böyle davranışlara kendi arkadaşlarının müsammaha göstermeyeceğini belirtmiştir. Yaptığı bütün işlerde mevzuat dairesinin dışına çıkmadığını söyleyen Ökmen, Ankara Milletvekili Avni Doğan'ın bazı belgeler ile alakalı konuları sözlü soru olarak getirmesini istemiştir. Ökmen, 10 Mart 1951 tarihinde Ziraat Bakanı olarak işe başladığı günden bu yana yaklaşık 8 yıl geçtiğini, Meclis'in karşısına ak yüzle ve açık alınla çıktığını söylemiştir. Kanunsuz ve keyfi hareket olarak Kilis Zeytinyağı Fabrikasına olan iştirakın ileri sürüldüğünü, Devlet Üretme Çiftliklerinin 2'nci maddesinin (D) fıkrası arasında bu konuyu izah edecek hükümlerin bulunduğunu, Devlet Üretme Çiftliklerinin yapağı fabrikasına ortak olduğunu belirtmiştir. *“Niçin onlar kanunsuz olmuyor da Kilis Zeytinyağı Fabrikasına iştirakimiz kanunsuz oluyor?”* diyerek tepki göstermiştir. Kilis Zeytinyağı Fabrikasının üç beş kişiye ait olmadığını, 1.200 ortaklı bir fabrika olduğunu dile getirmiştir. Daha sonra muhalefetin Zirai Donatım vasıtası ile şişe cam fabrikasına devredilen araziden bahsettiğini ve bunun da Ziraat Bakanının tek oyuyla alınmış bir karar olmadığını, memlekette kurulacak olan önemli sanayi tesislerin meydana getirilebilmesi için ortak verilen bir kararın neticesi olduğunu söylemiştir. Yine muhalefetin toplumsal yardım konusuna temas ettiğini, Kilis Kültür Derneğine 4.000 lira, İstanbul Liseliler Derneğine 10.000 lira verdiğinden bahsedildiğini, iddiaya göre bu şekilde yapılan yardımların toplamının 100.000 liranın çok üstünde olduğunu belirten Ökmen, İstanbul Lisesinde ve yüksek tahsil kurumlarında burs vermek suretiyle 73 öğrenci okuttuklarını ifade etmiştir.⁴³⁹

3.3.4.1.5. 1960 Yılı Bütçesi Münasebetiyle Yaptığı Konuşma

Nedim Ökmen, 27 Şubat 1960 tarihli oturumda muhalefet grubu adına konuşan Avni Doğan'ın ileri sürdüğü konular ile ilgili DP grubu görüşü olarak gereken cevap verildiği için aynı şeyleri tekrar etmek istemediğini bildirmiştir. Ancak muhalefetin bazı rakamlardan bahsettiğini, buna karşın kendisinin de bazı rakamlar kullanarak açıklamalar yapacağını belirtmiştir. Kimyevi gübre üretiminin 1949 senesinde 26 bin ton, 1959 senesinde 176 bin ton ve 1960 yılı programında 390 bin tona ulaştığını söylemiştir. Muhalefetin üretim azlığından bahsettiğini, 1945 - 1949 devresinde nüfus başına hububat üretiminin 117, 1950 - 1954 devresinde 259 ve 1955

⁴³⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.7, B.46, s.982-983.

- 1959 devresinde de 298 kilogram olduğunu ve bu miktarın Kanada, Arjantin ve Avustralya hariç tutulursa diğer bütün ülkelerin üretiminden yüksek olduğunu belirtmiştir. Ökmen, muhalefet vekillerinin ülkedeki traktör sayısından yakındığını, 1950 senesinin 10 bin traktörüne karşın 1960 yılında ülke genelinde 43.800 traktör bulunduğunu ve bu traktörlerin % 99,7 sinin aktif halde olduğunu dile getirmiştir. Nedim Ökmen Avni Ural'ın pahalılık konusundaki eleştirilerine cevap olarak; demirin 20 lira değil, 10 lira civarında olduğunu, Zirai ilâçlar ve kimyevi gübre üretim ve tüketiminde büyük artışların meydana geldiğini, hububatın üretimindeki artışın ise; 1945 - 1949 da hektar başına 805 kilogram iken , 1950 - 1954 te 1.048, 1955 - 1959 da ise 1.059 kilogram olduğu şeklinde izahatta bulunmuştur. Mücadele ilâçları için 1950 de 2 milyon, 1960 da 36 milyon lira ödeneğin ayrıldığını, bu rakamlarla mukayese yapılacağı zaman gerçeğin görüleceğini belirtmiştir.⁴⁴⁰

3.3.4.2. Sorular ve Cevaplar

Niğde Milletvekili Asım Eren'in, Türkiye'nin kurak bölgelerinin zirai sulama işleri için uygulanan Devlet sulama programının sonuçları hakkındaki sorusuna cevabı

Soru (Asım Eren): Türkiye'nin kurak (yağmuru ve akarsuları az ve büyük barajlardan uzak) bölgelerinin zirai sulama işleri için mevcut olması gereken Devlet sulama programının (bölgelerin ihtiyaç ve önem sırası; tahsis edilen ve edilecek olan bütçe portesi ve kadroları ile hangi senelerde hangi su ve usullerle) tatbikatından alınmış ve alınması düşünülen sonuçların lütfen ad ve rakamlarıyla izah buyurulması (11.04.1958).

Cevap (Nedim Ökmen): Muhterem arkadaşlar, Niğde Mebusu Asım Eren Beyefendinin sual mevzuunu teşkil eden âmmе hizmeti 6200 numaralı Kanunla başka vekâlete tevdi edilmiş bulunmaktadır. Lütfen suallerini o vekâlete tevcih buyursunlar.⁴⁴¹

Adana Milletvekili Ahmet Karamüftüoğlu'nun, Ziraat Odaları seçimlerinin şimdiye kadar yapılmamış olması sebebine dair sorusuna cevabı

Soru (Ahmet Karamüftüoğlu): Ziraat Odaları seçimlerinin şimdiye kadar yapılmamış olmasının sebepleri nedir. 1958 senesi içerisinde seçimlerin yapıp yapılmıyacağı,

⁴⁴⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.12, B.49, s.835-836.

⁴⁴¹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.3, B.58, s.247.

Yapılmıyacaksa neden? Yapılacaksa kanuni icapların hazırlanıp, hazırlanmadığını bildirilmesi (30.05.1958)

Cevap (Nedim Ökmen): Muhterem arkadaşlarım, sual sahibi arkadaşımız Ziraat Odaları seçimlerinin şimdiye kadar niçin yapılmadığını, soruyorlar. Odaların teşkiline dair olan 6964 numaralı Kanun 23 Mayıs 1957 de meriyete girmiştir. Kanununun 44 ncü maddesi; kanunun neşri tarihinden itibaren altı ay zarfında nizamname hazırlanacağını âmir bulunan muvakkat ikinci maddesi; Nizamnamenin meriyetini takibeden ilk Ekim ayı içinde seçimin yapılacağı, hükme bağlamıştır. Nizamname meriyete girmiş olsa dahi 1958 Ekim ayında seçimin yapılması icabeder. Binaenaleyh eski esaslar dairesinde odalar faaliyetine devam edecektir, bir tevhür mevcut değildir. Nizamname hazırlıkları bitmiştir, Devlet Şûrasına sevk edilmek üzeredir. Eğer Devlet Şûrasından Ekim ayından evvel çıkarsa seçim 1958 Ekim'inde yapılır. Şûrayı Devletteki tetkikler uzun sürerse seçim 1959 Ekiminde yapılacaktır.⁴⁴²

Niğde Mebusu Asım Eren'in, Edirne Vilayeti çiftçilerinin suni gübre ihtiyacını temin için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair sualine cevabı

Soru (Asım Eren): Edirne ilinin kıymetli mütenevvi toprak mahsulleri yetiştiren değerli çiftçilerinin senevi suni gübre ihtiyacının tamamen temini için çok âcil tedbir alınması lüzumu üzerinde Sayın Vekilin karar ve düşüncelerini lütfen izah buyurmaları (13.06.1958)

Cevap (Nedim Ökmen): Muhterem arkadaşlarını, bu, senenin ilk dört ayında Edirne vilâyetine 648 buçuk ton gübre verilmiştir. Bir kısmı yurda gelmiş, bir kısmı yolda olan 20 bin tonumuz daha vardır. Bunun haricinde aşağı yukarı altı milyon dolarlık ve yüz bin tona tekabül eden bir tahsis daha yapılmıştır. Sual sahibi müsterih olsunlar, yalnız Edirne'nin değil, bütün memleketin ihtiyacını karşılamaktayız.⁴⁴³

Niğde Milletvekili Asım Eren'in Niğde ilindeki zirai sulama ihtiyacının acilen karşılanması için Devlet Su İşleriyle iş birliği yapılmasının düşünüldüğüne dair şifahi sualine cevabı

Soru (Asım Eren): Niğde ilinin meyve, pancar ve kavaklık yetiştiren ilçelerinin hâd

⁴⁴² TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.4, B.74, s.256.

⁴⁴³ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.4, B.80, s.441-442.

derecesini bulmuş olan zirai sulama ihtiyacının (derinkuyu tulumbaları ile veya isale suretiyle) acilen temini için Ziraat Bakanlığınca Devlet Su İşleriyle iş birliği yapılmasının düşünülüp düşünülmediğinin lütfen izah buyurulması (17.01.1958).

Cevap (Nedim Ökmen): *Muhterem arkadaşlarım, yalnız Niğde vilâyetinin değil, bütün Türkiye'nin en kısa bir zamanda ve imkânlar dairesinde sulanabilmesi için Devlet Su İşleri İdaresiyle iş birliği halindeyiz ve bu şekilde devam edeceğiz.*⁴⁴⁴

Trabzon Milletvekili Mahmut Goloğlu'nun, Trabzon'un yıllık kimyevi gübre ihtiyacının ne kadar olduğuna dair sualine cevabı

Soru (Mahmut Goloğlu): *Trabzon'un yıllık kimyevi gübre ihtiyacı (cinslerine göre) ne kadardır? Bu yıl Trabzon'un, bu miktar gübre ihtiyacı tamamen karşılanabilecek midir? (24.01.1958)*

Cevap (Nedim Ökmen): *Muhterem arkadaşlarım, Trabzon'un yıllık gübre ihtiyacı 10 bin tonu azotlu, 2 bin tonu da fosforlu olmak üzere 12 bin tondur. Goloğlu arkadaşım müsterih olsun, yalnız Trabzon'un değil, bütün Türkiye'nin suni gübre ihtiyacını karşılamak üzereyiz.*⁴⁴⁵

Adana Milletvekili Nevzat Arman'ın, pamuk bitkisine zarar verecek haşerelerle mücadele için gereken kimyevi ilaçların mevcut olup olmadığına dair sualine cevabı

Soru (Nevzat Arman): *Bu yıl ekili pamuk nebatına arız olacak haşerelerle mücadele için gereken kimyevi ilâçlar memleketimizde mevcut mudur? Cins ve miktarı ne kadardır. Haşere ilâcı yapan yerli fabrikalara müessir madde temin edilmiş midir? (12.12.1958)*

Cevap (Nedim Ökmen): *Muhterem arkadaşlarım, sual sahibine ve pamuk müstahsillerine huzurunuzda teminat veriyorum. Memleketin her tarafına yetecek kadar pamuk haşereleriyle mücadele için ilâç mevcuttur, yalnız bu ilâçların bir kısmı depolarda, bir kısmı, gümrüklerde, ve bir kısmı da yoldadır. Bu sebeple kati rakam*

⁴⁴⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.1, B.26, s.492.

⁴⁴⁵ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.1, B.29, s.526

veremiyorum. Fakat müsterih olsunlar, kâfi miktarda ilâcımız mevcuttur.⁴⁴⁶

Ankara Milletvekili İbrahim İmirzaloğlu'nun, Zirai Donatım Kurumunca Ankara'da bir satış mağazası açılmasının düşünülüp düşünülmediğine dair sualine cevabı

Soru (İbrahim İmirzaloğlu): Zirai Donatım Kurumunca birkaç yıl evvel Ulus meydanı civarında açılıp bir müddet sonra kapatılan (Zirai araç, yedekparça ve malzeme) satış mağazası gibi bir mağazanın, yine Ankara'nın içinde aynı veya başka bir semtte açılmasının düşünülüp düşünülmediğinin sebepleriyle birlikte açıklanması (09.01.1959).

Cevap (Nedim Ökmen): Yeniden böyle bir mağaza açılmasını düşünmüyoruz. Çünkü miktar itibariyle 20 bini bulan yedek parça ve diğer malzemeyi bu civardaki bir yerde depolamaya imkân yoktur. Halen Ankara Bölge Müdürlüğü bu işi yapmaktadır. Atatürk Orman Çiftliğinde bu ihtiyaç karşılanmaktadır.⁴⁴⁷

Ankara Milletvekili İbrahim İmirzaloğlu'nun, kımıl adlı haşereyle mücadele hususunda ne gibi tedbirler alındığına dair sualine cevabı

Soru (İbrahim İmirzaloğlu): Ot ve hububatı telef eden kımıl adlı haşerenin Orta Anadolu'da yayıldığı vilâyetler ve saha miktarı ile bu yıl başarısızlığa uğrayan mücadelenin gelecek yıl tevzi ve takviyesi için alınan tedbirlerin açıklanması (13.02.1959)

Cevap (Nedim Ökmen): Muhterem arkadaşlarım, 1939 yılında Afyon Karahisar, Ankara, Çankırı, Eskişehir, Çorum, Kayseri, Kırşehir, Konya, Nevşehir, Niğde, Sivas, Tokat ve Yozgat olmak üzere 13 vilâyette 1.860.583 dekarlık yerde kımıl haşeresi tesbit ettik. Bunların bir kısmı mezru arazi olduğu, imkânlarımız da o nispette bulunmadığı için yalnız mezru sahada mücadele yaptık. Mücadele yaptığımız sahanın 330.456 dekarı uçakla, 497.445 dekarı da motorlu ve motorsuz aletlerle yapılmıştır. Mücadele yaptığımız her yerde muvaffakiyet katî oldu, ilâcın müessiriyeti yüzde yüzdür. 1959 yılında yapılacak kımıl mücadelesi için şimdiden lâzımgelen tedbirler alınmıştır, ilâcı hazırdır, motorlu ve motorsuz vasıtalarımız hazırdır. Tayyare için zamanı gelince

⁴⁴⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.6, B.14, s.146-147.

⁴⁴⁷ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.6, B.22, s.387.

*artırma ve eksiltme yapacağız. Arkadaşımız müsterih olsun. 1959 kımıl mücadelesinde inşallah yüzde yüz muvaffak olacağız.*⁴⁴⁸

Ankara Milletvekili İbrahim İmirzaloğlu'nun, 1958 senesinde ithâl veya monte edilen traktörlerin, hangi esaslar dâhilinde satışa arz ve tevzi olunduğuna dair sualine cevabı

***Soru (İbrahim İmirzaloğlu):** 1958 yılı içinde ithal veya monte olunan traktörlerin hangi esaslar dâhilinde satışa arz ve tevzi olunduğunun ve bundan sonrakilerin ne şekilde ve kimlere satılacağıının açıklanması. (17.04.1959)*

***Cevap (Nedim Ökmen):** Muhterem arkadaşlarını, sual Makamı Riyasete takdim edildiği günlerde traktör sıkıntımız mevcut olduğu için, traktörlerin satışı ile fiilen meşgul arkadaşların aleyhinde bâzı dedikoduların doğmaması için traktör satışlarını bizzat kendim idare ettim ve hakiki ihtiyaç sahiplerini tesbit ettiğime kanaat getirdiğim hallerde satış için arkadaşlara rica ettim. Bugün için elimizde satışa arz edilmiş 400 traktörümüz vardır, arzu edenler gelip alıyor ve takyit de yoktur.*⁴⁴⁹

Ankara Milletvekili Recep Dengin'in, buğday ile diğer istihsal maddelerine yeni bir fiyat tâyin ve tesbit edilip edilmediğine dair sualine cevabı

***Soru (Recep Dengin):** Başta buğday fiyatları olmak üzere, müstahsil köylü vatandaşlarımızın mallarına, mağduriyetlerini izale edebilecek bir yeni fiyat tâyin ve tesbit edilecek midir? Edilecekse, bu husus ne zaman ilân olunacaktır (20.11.1959).*

***Cevap (Nedim Ökmen):** Muhterem arkadaşlarım; zirai mahsullerimizin kıymetlendirilmesi için vazifeli müessese ve teşekkül Ziraat Vekâletine bağlı olmadığı için sualin cevabı bendenize ait olmamakla beraber kısaca ifade edeyim ki, zirai mahsullerimizin kıymetlendirilmesi hususu üzerinde hassasiyetle durmaktayız. Müsterih olsunlar.*⁴⁵⁰

Adana Milletvekili Saim Karaömerlioğlu'nun, Adana'nın Feke, Saimbeyli ve Mağara kazalarında keçilere zarar veren ciğer ağrısı hastalığının önlenmesi için

⁴⁴⁸ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.7, B.37, s.139.

⁴⁴⁹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.8, B.58, s.341.

⁴⁵⁰ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.10, B.4, s.112.

ne gibi tedbirler alındığına dair sualine cevabı

Soru (Saim Karaömerlioğlu): 1959 yılında Feke, Saimbeyli ve Mağara ilçelerinde ciğer ağrısı hastalığından 70 bine yakın keçi ölmüş ve 100 bin civarında keçi yavrusu zayi olmuştur. Vekâletçe bu salgın hastalığın önlenmesi için ne gibi tedbirler alınmış, kullanılan ilâçların menşei ve tesir derecesi nedir? Önümüzdeki hastalık mevsimi için ne yapılması düşünülmektedir (15.01.1960)

Cevap (Nedim Ökmen): Muhterem arkadaşlar; Saimbeyli, Feke ve Mağara kazalarında, 1958 sayımlarına göre, keçi adedi 80 bindir. Arkadaşım sorulduğunda 70 bine yakın keçinin ölmüş ve 100 bin civarında keçi yavrusunun da zayi olduğundan bahsetmektedir. Hadise şöyle cereyan etmiştir. Bu üç kazada gerek köylü gerekse sağlık teşkilâtı, böyle bir hastalık olduğundan veteriner teşkilâtımızı haberdar etmemiştir. Veteriner teşkilâtımız mütat teftişlerinde Saimbeyli kazasının bir ve Feke kazasının iki köyünde keçilerin ciğer ağrısı hastalığına müptelâ olduğunu görmüşler ve 1.300 keçiye ciğer ağrısı aşısı tatbik etmişler ve bu hayvanları ölümden kurtarmışlardır. Bunun haricinde başka vukuat olmamıştır. Kullandığımız ilâçlar kendi müesseselerimizde, lâboratuvarlarımızda imâl ve kontrol ettiğimiz ilâçlardır. Muayeneden geçmiştir. Müessiriyeti hakkında zerre kadar şüphemiz yoktur.⁴⁵¹

3.3.5. ALİ ŞAHİN

3.3.5.1. Meclis Konuşması

Gaziantep Milletvekili Ali Şahin 18.04.1960 tarihli Meclis görüşmelerinde, Bursa Milletvekili Mazlum Kayalar ve Denizli Milletvekili Baha Akşit'in, CHP'nin yıkıcı, gayrimeşru ve kanun dışı faaliyetlerinin memleket sathında cereyan tarzı ve bunların mahiyetinin nelerden ibaret olduğunu tahkik, tesbit ve memleketin her tarafında yaygın bir halde görülen kanun dışı siyasi faaliyetlerin muhtelif sebeplerine intikal etmek, basın meselesi ile adlî ve idari mevzuatın ne suretle tatbik edilmekte olduğunu tetik eylemek üzere Meclis soruşturması açılmasına dair önergeleri sırasında konuşma gerçekleştirmiştir. Önerge sonrası ilk konuşmayı Mazlum Kayalar gerçekleştirmiş ve önergenin gerekçesini açıklamıştır. Daha sonra söz alan CHP Genel Başkanı ve Malatya Milletvekili İsmet İnönü, önergenin hukuk prensibine aykırı olduğunu, Anayasanın üstünde ve kanun dışında gayrimeşru bir talep olduğunu

⁴⁵¹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.11, B.24, s.215.

belirtmiş, önerenin hiçbir hukuki ve insani değerinin bulunmadığını açıklamıştır.⁴⁵²

Manisa Milletvekili Samet Ağaoğlu konuşmasını yapmak üzere kürsüye geldiği sırada Kars Milletvekili Hasan Erdoğan'ın Gaziantep Milletvekili Ali Şahin'e çanta fırlatmış ve ayakta şiddetli bir şekilde tartışmışlardır. Olay sonrası Kars Milletvekilleri Hasan Erdoğan ve Sırrı Atalay Başkan Refik Koraltan tarafından ihtar almıştır. Başkan, Sırrı Atalay'ın on iki birleşim Meclis'ten çıkarılmasını oya sunmuştur. Sırrı Atalay, Meclis Kürsüsünde kendini savunmuş, savunma sonrası on iki birleşime katılmama cezası Meclis Genel Kurulunda kabul edilmiştir. Başkan Refik Koraltan Hasan Erdoğan'ın Gaziantep Milletvekili Ali Şahin'e çanta fırlatmasının cezayı gerektirdiğini, bu nedenle de Hasan Erdoğan'a savunma yapması için söz vereceğini belirtmiştir. Söz alan Hasan Erdoğan, Ali Şahin'in tabanca çekmesi ile çantayı attığını, Meclis'te tabanca çeken adama çanta atmanın en doğal hakkı olduğunu söylemiştir. Hasan Erdoğan'a da altı Meclis birleşimine katılmama cezası verilmiştir.⁴⁵³

Kurulması kabul edilen 15 kişilik tahkikat Komisyonu için yapılan seçimden sonra Gaziantep Milletvekili Ali Şahin söz almıştır. Şahin, Meclis görüşmelerinin devam ettiği esnada muhalefet sıralarından DP milletvekillerine ve ileri gelenlerine “*namussuzlar*”, “*hırsızlar*”, “*alçaklar*” diye söz atmalar olduğunu ve bunun da arkası kesilmeden devam ettiğini, vaziyetin artık tahammül edilmez bir hal aldığını belirtmiştir. Özellikle Sırrı Atalay ve Turan Feyzioğlu'nun “*hırsızlar*”, “*namussuzlar*” diye söz attığını, kendisinin de buna tahammül edemeyerek ayağa kalktığını ve “*Kimdir hırsız, kim namussuz? İspat edin*” diye hitabettiğini ve kenar sıralardan tanıyamadığı Halk Partili vekillerin üzerine saldırdığını söylemiştir. Silah çektiği ve CHP'lilerin üzerine hücum ettiğinin tamamen yalan olduğunu, tabancayla Meclis'e gelmeyeceğini de bilen biri olduğunu ayrıca iftirayı kendilerine iade ettiğini dile getirmiştir.⁴⁵⁴

⁴⁵² TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.13, B.58, s.190-194.

⁴⁵³ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.13, B.58, s.197.

⁴⁵⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.13, B.58, s.212-213.

IV.BÖLÜM

GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİNİN YASSIADA YARGILAMALARI

4.1.YASSIADA YARGILAMALARI

Yassıada Davaları 14 Ekim 1960 tarihinde başlamış, karar günü olan 15 Eylül 1961'e kadar, 11 ay 1 gün devam etmiştir. Bu süre içinde 203 gün süresince davalar devam etmiştir.⁴⁵⁵

Yassıada'da görülen davaların başlangıç ve bitiş tarihleri şu şekildedir:

Köpek davası (14 Ekim 1960 - 24 Ekim1960), 6-7 Eylül olayları davası (20 Ekim 1960 - 5 Ocak 1961), Bebek davası (31 Ekim 1960 - 22 Kasım 1960), Vinileks şirketi davası (4 Kasım 1960 - 26 Kasım1960), Dolandırıcılık davası (8 Kasım 1960 - 3 Aralık 1960), Arsa davası (8 Kasım 1960 Ekim- 26 Kasım 1960), Ali İpar davası (15 Kasım 1960 - 19 Ocak 1961), Değirmen davası (18 Kasım 1960 - 3 Aralık 1960), Barbara davası (21 Kasım 1960 - 20 Aralık 1960), Örtülü ödenek davası (25 Kasım 1960 - 2 Şubat 1961), Radyo davası (29 Kasım 1960 - 26 Aralık 1960), Topkapı olayları davası (2 Aralık 1960 - 17 Nisan 1961), Çanakkale olayı davası (27 Aralık 1960 - 10 Mart 1961), Kayseri olayı davası (9 Ocak 1961 - 20 Nisan1961), Demokrat İzmir davası (12 Ocak 1961 - 5 Mayıs 1961), Üniversite olayları davası (2 Şubat 1961 - 27 Temmuz 1961), İstimlak davası (17 Nisan 1961 - 21 Haziran) 1961), Vatan Cephesi davası (27 Nisan 1961 - 5 Eylül 1961), Anayasa ihlali davası (11 Mayıs 1961 - 5 Eylül 1961)⁴⁵⁶

Bu davalardan en büyüğü hiç şüphesiz siyasi nitelikli olan Anayasayı ihlal davasıdır.

Anayasanın İhlali Davası (11 Mayıs 1961-5 Eylül 1961): Bu davanın iddianamesinde, Türk Ceza Kanunu'nun 146. Maddesini ihlal eden 8 suç saymıştır.Bu suçlar şunlardır:

- a- 1951 ve 1953 yıllarında CHP'nin mallarına el konulması,
- b- Kırşehir'in CKMP'ye oy verdiği için 1954 yılında ilçe yapılması,
- c- 1953 yılında, hükümete 25 yıllık hizmet süresini dolduran yargıçları emekliye

⁴⁵⁵ Mehmet Özsakallı, *Yassıada Yargılamalarının Türk Basınındaki Yankıları*, Dokuz Eylül Ü., Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, BYLT, İzmir 2009, s.66

⁴⁵⁶ a.g.t, s.100.

ayırma hakkı tanıyan kanun,

d- 1954 ve 1957 yıllarında Seçim Kanunu'nun demokrasiye aykırı olarak değiştirilmesi,

e- 1956'da toplantı ve gösterileri kısıtlayıcı kanunların çıkartılması,

f- 1960 yılında Tahkikat Komisyonu'nun kurulması,

g- Tahkikat Komisyonu'na olağanüstü yetkiler verilmesi,

h- Tahkikat Komisyonu'na verilen olağanüstü yetkilerle anayasanın fesih ve ilgasına yeltenilmesi.

Anayasanın İhlali Davası'nda 400'ü aşkın sanık yargılandı ve hemen hemen hepsi mahkum oldu.⁴⁵⁷

Bu bölümde yalnız Gaziantep Milletvekillerinin yargılandığı davalar ele alınacaktır.

Yüksek Adalet Divanınca bakılan 19 dava dışında, düşük iktidar milletvekillerinin, bazı suiistimal ve haksız kazançları ile ilgili dava dosyalarının sayısı 1523'ü bulmuştur. Yüksek Soruşturma Kurulu bu davalara, Yassıada duruşmalarından sonra bakılmasına karar vermiştir. Dosyalardan elde edilen sonuçlara göre Celal Bayar'ın hazineden yaptığı harcamaların tutarının çok yüksek olduğu görülmüştür. Yapılan konforlu seyahatlerin yanına birde kalabalık guruplar eklenince, hazineye 1 milyon 519 bin lira gibi bir maliyet yüklenmiştir. Eski Tarım Bakanı ve Gaziantep milletvekili Nedim Ökmen de suistimallerle ilgili hakkında en çok dava açılan düşük milletvekili durumundadır. Yüksek Soruşturma Kurulunda Nedim Ökmen hakkında karara bağlanmış olan dava sayısı bine yakındır. Bu dosyaların ağırlığının 742 kilogram olduğu söylenmekte ve yarım ton yük taşıyan bir kamyonete sığmadığı bilinmektedir.⁴⁵⁸

Çoğunluğu Nedim Ökmen'le ilgili olan davalardan bazıları şunlardır:

⁴⁵⁷ M.Serhan Yücel, *Menderes Dönemi (1950-1960)*, Web: <https://stratejisiite.files.wordpress.com/2016/01/menderes-dc3b6nemi-1950-1960.pdf>, 06.03.2017 tarihinde alınmıştır.

⁴⁵⁸ **Milliyet Gazetesi**, 21.07.1961.

- Nedim Ökmen'in Celal Bayar, Adnan Menderes, Ethem Menderes, Nail Başçavuşoğlu ile birlikte Tarım Bakanlığına ait haralardan özel şahıslara ve yabancı devlet adamlarına at hibe etmeleri ile ilgili dava.
- Nedim Ökmen'in bir çiftçi olan Alim Efe'ye haralardaki hasta hayvanları satıp, yüksek fiyatlarla geri alması ile ilgili dosya.
- Nedim Ökmen'in Bakanlıkta çalışan kardeşinin 4 terfisinin 10 ay 23 gün gibi kısa sürede gerçekleştirmesi ile ilgili dosya.
- Seçim bölgesi olan Kilis'te lüks bir Orman Genel Müdürlüğü kurması ve hazineyi zarara uğratması ile ilgili dosya.⁴⁵⁹
- Nedim Ökmen'in Celal Bayar ile birlikte Gazi Orman Çiftliğindeki Atatürk heykelini restore etmek hahanesiyle tahrip ettikleri iddiasına ilişkin dosya.⁴⁶⁰
- Nedim Ökmen'in emir vererek değerinden yüksek fiyatla iki şahsa ait arazinin satın alınması.⁴⁶¹
- Nedim Ökmen'in Devlet Üretim Çiftliğine ait arazisinin bir kısmını kanun dışı emirlerle ve politik düşüncelerle bazı şahıslara dağıtılması.⁴⁶²
- Nedim Ökmen'in kanun ve nizamların tayin ettiği haller dışında bakanlığına bağlı bazı memurların yerlerinin değiştirilmesi için keyfi emirler vermesi.⁴⁶³
- Nedim Ökmen'in 5433 sayılı Devlet Üretim Çiftlikleri Kuruluş Kanununa göre hazırlanan bütçe yönetmeliği hükümlerine aykırı ödemeler yaptırması.⁴⁶⁴
- Nedim Ökmen'in Ziraî Donatım Kurumunun menfaatlerine aykırı olarak, fuar süresince İzmir'de yayınlanan "*İzmir Enternasyonal Fuar*" gazetesine Kurumca ilan ve reklam masraflarına karşılık olmak üzere peşinen 15 bin lira ödenmesi için emir vermek.⁴⁶⁵
- Nedim Ökmen'in Tarım Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü hükümlerine aykırı olmak üzere 10 kişiyi bakanlık müfettişliğine tayin ettirmesi.⁴⁶⁶
- Nedim Ökmen'in DP Teşkilatı tarafından yapılan şikayetleri üsulüne göre tahkik ettirmeden verdiği keyfi emirlerle bakanlığına bağlı bazı memurların yerlerini değiştirmesi.⁴⁶⁷

⁴⁵⁹ **Milliyet Gazetesi**, 28.02.1962.

⁴⁶⁰ **Milliyet Gazetesi**, 02.12.1960.

⁴⁶¹ **BCA**, Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No:307.953.1.1.

⁴⁶² **BCA**, Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:307.955.1.1.

⁴⁶³ **BCA**, Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:308.957.2.1.

⁴⁶⁴ **BCA**, Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:309.962.3.1.

⁴⁶⁵ **BCA**, Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:314.977.2.1.

⁴⁶⁶ **BCA**, Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:314.977.1.1.

⁴⁶⁷ **BCA**, Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:327.1009.2.1.

- Nedim Ökmen'in kontrolü altında bulunan Atatürk Orman Çiftliğine bağlı lokantada 1957 yılından beri yediği yemeklerin bedelini birçok talebe rağmen ödememesi.⁴⁶⁸

Nedim Ökmen'e ait Görevi kötüye kullanma davalarının çoğu 23.02.1963 tarihinde yürürlüğü giren 218 sayılı Af Kanununun 1. Maddesinin A bendi kapsamına girdiği sonucuna varıldığından, hakkındaki kamu davalarının TCK'nın 97. Maddesi uyarınca kaldırılmalarına karar verilmiştir.⁴⁶⁹

4.2. GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİNİN YARGILANDIĞI DAVALAR

4.2.1. Köpek Davası (14 Ekim 1960- 24 Ekim 1960)

Davanın sanıkları eski Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve eski Tarım Bakanı Nedim Ökmen idi. İddianameye göre, eski Cumhurbaşkanı Celal Bayar'a Afgan Kralı Muhammed Zahir Şah tarafından hediye edilen "Bastı" adındaki tazı, dönemin Tarım Bakanı Nedim Ökmen tarafından talimat verilerek yüksek fiyatla Atatürk Orman Çiftliği'ne satılmış, 20.000 lira tutan parası da Çeşme ilçesinin Mursallı köyüne yaptırılan çeşme inşaatına Bayar'ın bağışı olarak gönderilmişti. Dört celse süren davada sanıklar Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Tarım Bakanı Nedim Ökmen nüfuz ve makam suistimali yapmakla suçlanmıştır. Suç 1000-1500 lira değerindeki bir köpeğin, Atatürk Orman Çiftliği'ne 20000 liraya zorla satın aldırılmasıdır. Savcılık makamı tarafından sanıklar için TCK'nin 209. maddesi gereğince beşer yıl hapis ve yine TCK'nin 227.maddesi gereğince ömür boyu memuriyetten mahrumiyet cezası istenmiştir.⁴⁷⁰

Duruşmalarda köpek için Nedim Ökmen'in "*Alt tarafı bir it değil mi, 20.000 lira eder mi*" görüşünü beyan etmesine rağmen Celal Bayar'ın köpeğin 20.000 lira değer karşılığında, Atatürk Orman Çiftliği Hayvanat Bahçesi namına satın alınması için Yönetim Kurulu üyeleri hesabına baskı yapması üzerinde durulmuş, Nedim Ökmen'in avukatı Bülent Üçer de, tazının, Celal Bayar'ın baskısı sonucu satın alındığını ileri sürüptür. Üçer, "*Müvekkilim, cumhurbaşkanının emri ve tazyiki altında kaldı. Asli fail, Celal Bayar'dır.*" demiştir. Duruşmada şahit olarak Atatürk Orman

⁴⁶⁸ BCA, Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:331.1020.2.1.

⁴⁶⁹ BCA, Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:327.1009.2.2.

⁴⁷⁰ a.g.t., s.101.

Çiftliği Müdürü Tarık Rona, Çiftlik Veterineri Hadi Olcay, Müdür Yardımcısı Sefa Aloğlu, Hesap İşleri Şefi Fuat Belge, Ticaret Şefi Fatih Utku ve Hayvanat Bahçesi Şefi Hakkı Şemsettin ile Tarım Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Enver Erlat ve Başyaver Faik Taluy'un ifadelerine başvurulmuştur. Şahitler ifadelerinde Soruşturma Kurulunun iddialarını destekleyecek nitelikte beyanda bulunmuşlardır.⁴⁷¹

Mahkeme Başkanı Salim Başol, Nedim Ökmen'e Bayar'ın köpeğin satın alınması emrini dinlememesi halinde en fazla Bakanlıktan uzaklaştırılacağını belirtmiş, Ökmen'in cevabı "Yok, onu yapamazdı" olmuştur.⁴⁷²

Köpek Davası'nda en geniş ifadeyi satış olayının olduğu sırada Gazi Çiftliğinin Müdürü olan Tarık Rona vermiştir. Rona duruşmada şunları söylemiştir:

..1959 yılının, zannediyorum, şubat ayı idi.Cumhurbaşkanlığı idare amirliğinden telefon ettiler. Bayar'a Afganistan Kralı tarafından hediye edilen köpeğin hayvanat bahçesine gönderileceğini bildirdiler ve bir araba istediler. Arabayı yollatıp köpeği aldırıldık. Hayvanat bahçesine hediye edildiğini sanıyorduk. Bir süre sonra Nedim Ökmen çiftliğe geldi. Köpek hakkında etraflı bilgi aldı ve bizzat hayvanı tetkik etti. Bir şey söylemedi, yalnız başını sallamakla iktifa etti. Birkaç gün sonra bir iş için Bakanlığa gittim ve orada müsteşar yardımcısını gördüm, beni odasına davet etti ve bu meseleyi anlattı. Köşk'ün, köpeğin satın alınmasını istediğini bildirdi. Köpeğe 1000-1500 lira verilmesi gerektiğini konuştuk. İki gün sonra ise, köpeğin 20.000 liraya alınmasının istendiğini yine müsteşar yardımcısı bana telefonla haber verdi. Sonra da sık sık arayıp paranın İzmir Valiliği'ne gönderilip gönderilmediğinin kendisine sorulduğunu bildirdi ve durumu öğrenmek istedi. Bu tazyik karşısında 200 damızlık koyunu sattık ve parayı verdik.⁴⁷³

Bu ifadeden sonra Nedim Ökmen, köpeğin alınmasını kendisinin isteyip istemediği hususunun şahit Tarık Rona'dan sorulmasını istemiştir. Şahit Rona, Nedim Ökmen'in hareketinden, onun da köpeği istemeyerek almak zorunda kaldığı manasını çıkardığını söylemiştir.⁴⁷⁴

⁴⁷¹ a.g.t., s.101.

⁴⁷² a.g.t., s.101.

⁴⁷³ a.g.t., s.101-102.

⁴⁷⁴ a.g.t., s.102.

Yüksek Adalet Divanı tarafından Esas 960/2 numarada kayıtlı bu davanın yine Divanın Esas 1 Numarasında kayıtlı Anayasayı İhlal Davası ile birleştirilmesine 24.10.1960 tarihinde oy birliğiyle karar verilmiştir.⁴⁷⁵

Anayasayı İhlal Davası sonunda açıklanan karar ile Celal Bayar 4 yıl 2 ay, Nedim Ökmen de 5 yıl ağır hapis ve ömür boyu memuriyetten mahrumiyet cezasına çarptırıldılar.⁴⁷⁶

Köpek Davası ile İlgili günün gazetelerinde çıkan haberler şu şekildedir:

20 Ekim'deki duruşma saat 9.20 de başladı. Celal Bayar ve Nedim Ökmen muhafızlar nezaretinde salona alındılar. Kapıda Celal Bayar durarak, ada kumandanı Yarbay Tarık Güryay'a bir şeyler söyledi. Bayar her zamanki gibi lacivert, Ökmen ise koyu mavi elbiselerini giymişti. Sanıklar yerlerine oturduktan sonra birbirleriyle hiç konuşmadılar hatta selamlaşmadılar. Celal Bayar bir gün öncesine göre sakinken Nedim Ökmen ise üzgün duruyordu. Yüksek Adalet Başkanı Salim Başol bu duruşmada oldukça sertti. Ökmen'in avukatlarını birkaç kez azarladı. Sözü kısa kesmeleri için ihtarda bulundu. Avukatlar arasında en fazla konuşan, Nedim Ökmen'in avukatı Emin Abdullah Özerol oldu. Müdafaası 22 dakika sürdü. Bayar'ın avukatı Nail Taner 17, Ökmen'in diğer avukatı Bülent Üçer ise 13 dakika süren savunma yaptılar. (Akşam, 21 Ekim 1960: 1)⁴⁷⁷

20 Ekim'de devam eden duruşmada Nedim Ökmen vekilleri tahkikatın genişletilmesini istemişler ancak bu istek reddedilmiştir. Celal Bayar " kararın leh veya aleyhte oluşu mühim değil, ancak samimiyetimin kabulü kafi" demiştir. Bunun üzerine duruşma karara bağlanmak üzere 24 Ekim'e bırakılmıştır (Akşam, 21 Ekim 1960: 1)⁴⁷⁸

Duruşma sonunda sanıklar salondan çıkarılırken, Nedim Ökmen'in belli etmeden ağladığı görüldü. Gözlüğünün camları arkasında birkaç yaş damlası fark ediliyordu. Ayrıca dört gündür beri Yassıada'ya gelen gazeteciler, yenibir emniyet tedbiri alındığını görmüşlerdir. İlk günler yemekte verilen çatal ve bıçak kaldırılmış, kendilerine sadece birer kaşık verilmiştir. Et dâhil her şey kaşıkla yenilecekti. (Akşam, 21 Ekim 1960: 1)⁴⁷⁹

⁴⁷⁵ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No:106.331.3.1

⁴⁷⁶ a.g.t., s.102.

⁴⁷⁷ Yelda Tutar, 1961 Yassıada Duruşmalarının İstanbul Basınına Yansımaları, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü BYLT, Balıkesir 2009, s.226.

⁴⁷⁸ a.g.t., s.226.

⁴⁷⁹ a.g.t., s.226.

“Zafer Zöğ’ün Karalama Defteri” adlı Köşe yazısında Köpek Davası ile ilgili olarak şunlar kaydedilmiştir:

Bugün yakın tarihimizin çok önemli bir olayı olan 27 Mayıs Askeri darbesinin yıldönümü. Yakın tarihimizin bu çok önemli olayı farklı boyutlarıyla yıllardan beri tartışılıyor ve tartışılmaya da devam edecek. Ben bugün o günlerin ilginç bir dava konusundan bahsetmek istiyorum.

1960 yılı Ekim ayında zamanın basın yayın organlarında bir haber şöyle başlıyor:

Yüksek Adalet Divanında sabık Cumhurbaşkanı Celal Bayar'la Ziraat Vekili Nedim Öktem hakkında açılan “Köpek Davası” düşüklerin şahsi işleri ile devlet işlerini birbirine nasıl karıştırdıklarını açıkça gösteren tipik bir örnek olduğu için dikkate şayandır.

Köpek Davasına konu olan olay şu şekilde anlatılmıştır:

Celal Bayar günün birinde Ödemiş'e bağlı olan ve Kurtuluş Savaşında yararlılıkları görülmüş ve kendisini düşmana karşı korumuş Mursal köyünün çeşmesinin olmadığını görerek oraya bir çeşme yaptırmak istemiştir. Çeşme yapılmış ve 20 bin liraya mal olmuştur. Celal Bayar'ın da doğal olarak bu çeşmenin parasını ödemesi gerekecekti. Afganistan'a yaptığı ziyaret esnasında Afgan Kralı Celal Bayar'a nadir bir köpek hediye etmiştir. Bu köpeği Atatürk Hayvanat Bahçesine 20 bin liraya satmış ve çeşmenin parasını ödemiştir.

Cumhurbaşkanı Celal Bayar, bir hayır işi yaptığı için memnun olmuştur. Tarım Bakanı Nedim Öktem de Cumhurbaşkanının bir isteğini yerine getirdiği için memnundur. Ancak Çiftlik çalışanları için durum bu kadar da rahat değildir. Çiftlik bu 20 bin lirayı ödemek için 200 damızlık kıvrıcık koyun satmak zorunda kalmıştır. Çiftlik Müdürü bu işten çokta memnun olmamış olmalı ki kendi harcama yetkisi 50 bin liraya kadar olmasına rağmen bu satış için Ziraat Vekili'nin imzasını almıştır.

Bu olay Yassıada yargılamalarında dava konusu olmuş ve “Köpek Davası” olarak yakın siyasi tarihimizdeki yerini almıştır.⁴⁸⁰

4.2.2. Arsa Satışı Yolsuzluğu Davası (11 Kasım 1960- 26 Kasım 1960)

Dava 11 Kasım 1960 tarihinde görülmeye başlanmıştır. Bu davada, Eski Tarım Bakanı Nedim Ökmen’in, nüfuzunu kullanarak, eşine ait olan bir arsayı, İş Bankası’na yüksek bedelle sattığı iddia edilmiştir. Başsavcı, davanın tek sanığı Nedim Ökmen hakkında en az 5 yıl hapis ve ömür boyu memuriyetten men cezası verilmesini istemiştir.⁴⁸¹

11 Kasım 1960’da kamuoyuna açıklanan Yüksek Soruşturma Kurulu Kararnamesinde Arsa Yolsuzluğu Davası’nda tek sanık olarak eski Tarım Bakanı Nedim Ökmen belirlenmiştir. Yüksek Soruşturma Kurulu kararnamesinde Nedim Ökmen’i, görevini ve nüfuzunu kötüye kullanarak haksız menfaat sağlamakla suçlamıştır. Kararnamede dava konusu olay şöyle iddia olunmuştur:

İş Bankası’na bağlı Türkiye Şişe Cam Fabrikaları Anonim Ortaklığınca, bir pencere camı fabrikası kurulması için teşebbüse geçilmiş, inşaat sahası olarak da Çayırova Teknik Bahçivanlık Okulu yakınındaki arsa uygun görülmüştür. Düşük Bakan Nedim Ökmen arsa satışına bizzat müdahale ederek, Tarım Bakanlığı ile İş Bankası arasında anlaşmaya varılmasını sağlamıştır. Anlaşmaya göre, arsa önce Zirai Donatım Kurumuna devredilmiş ve daha sonra da 500 bin lira karla İş Bankası’na satılmıştır. Pek çok yolsuzluk ve emniyet suiistimal olaylarına karışan düşük Ökmen, arsa Zirai Donatım Kurumu’na devredildikten sonra, 500 bin lira karın az olduğunu söyleyerek yeni bazı taleplerde de bulunmuştur. O tarihte İş Bankası Genel Müdürü olan Üzeyir Avunduk ile yaptığı bir görüşmede, karısına ait bir arsayı bankanın 450 bin liraya satın almasını istemiştir. Ökmen arsanın bu fiyata alınması halinde, diğer arsanın bankaya 500 bin lira karla devredilebileceğini, aksi halde 4 milyon lira kar isteneceğini bildirmiştir. Neticede, banka Nedim Ökmen’in karısına ait arsayı 450 bin liraya almış, bundan sonra, diğer arsa 500 bin lira karla bankaya temlik edilmiştir.⁴⁸²

⁴⁸⁰ Zafer Zöğ, **Zafer Zöğ’ün Karalama Defteri**, Web: <http://zaferzog.blogspot.com.tr/2014/05/kopek-davas.html>, 15.02.2017 tarihinde alınmıştır.

⁴⁸¹ Özsakallı, **a.g.t.**, s.109.

⁴⁸² **a.g.t.**, s.109

Yüksek Soruşturma Kurulu kararnamesinde, bu yolsuzluğun kendisine ulaşmasından sonra, yapılan soruşturma sırasında Ökmen'in eşine ait arsanın işçiler için mesken yapılmak üzere satın alındığını ancak meskenlerin başka bir arsa üzerinde yapıldığının ortaya çıkarıldığı belirtilmektedir. Ayrıca, arsanın 450 bin lira değil, 382 bin lira kıymetinde olduğunun tespit edildiği ve böylelikle Ökmen'in 68 bin lira civarında haksız menfaat sağladığı iddia edilmektedir.⁴⁸³

Tarım Bakanı Ökmen, devlete ait arazinin satışı ile eşine ait arsaların satışı arasında üç dört ay gibi bir zaman bulunduğunu ifade etmiş, İş Bankası'yla yapıldığı iddia edilen pazarlık olayını reddetmiştir. Ökmen, arsaya değerinden fazla bir fiyat istemediklerini belirttikten sonra, *"eşimin 67000 lira kar etmesi için devletin 4.000.000 lira karından vazgeçilir mi?"* şeklinde konuşmuştur.⁴⁸⁴

Nedim Ökmen'in tek sanık olarak yargılandığı Arsa Suiistimali davasının duruşmasının ilk gününde savunmaya geçilmiş ve dinlenmiş olan şahitlerin tamamı Nedim Ökmen aleyhinde ifade vermiştir. Nedim Ökmen eşine ait arsayı Bakanlığa fahiş fiyatla sattığı iddiasını reddetmiştir. Kendisi için en büyük şanssızlığın o dönemin İş Bankası Genel Müdürü Üzeyir Avunduk'un bugün sağ olmaması olduğunu belirtmiştir. Sözlerinin devamında *"Ben satmak istemiyordum. İlk önce eski Cumhurbaşkanı, sonra da Başbakanın bana ricaları üzerine bu satışı müsaade ettim"* diyerek baskı altında kalarak satışa izin verdiğini söylemiştir.⁴⁸⁵

Başlamasından üç celse sonra, 16 Kasım 1960 tarihinde karara kalan dava, Anayasa'yı İhlal Davasıyla birleştiriliyor, sonunda, Ökmen'e 5 yıl ağır hapis ve ebediyen memuriyetten men cezası veriliyordu.⁴⁸⁶

En çok sanıklı dava Anayasayı İhlal Davası, en az sanıklı dava ise Arsa Davası'dır.⁴⁸⁷

Arsa Yolsuzluğu Davasının Basına Yansımaları şu şekilde olmuştur:

⁴⁸³ a.g.t., s.109-110.

⁴⁸⁴ a.g.t., s.110.

⁴⁸⁵ a.g.t., s.235.

⁴⁸⁶ a.g.t., s.110.

⁴⁸⁷ a.g.t., s.66.

“Arsa Satışı Yolsuzluğu Davası 11 Kasım 1960’da başlamış 3 oturum sürerek 26 Kasım 1960 tarihinde sona ermiştir. Davanın sanığı o dönemin Tarım Bakanı Nedim Ökmen’di. Davanın konusu; Nedim Ökmen’in eşi Nezih Ökmen’e ait Pendik’te bulunan bir arsayı Bakanlık sıfatını ve nüfuzunu suiistimal ederek manevi zor neticesinde satması ve haksız menfaat temin etmesiydi (Akşam, 12 Kasım 1960: 1). Kararnamede belirtildiğine göre, Nedim Ökmen bir gün bütün hisseleri İş Bankası’nın bulunan Şişe ve Cam Fabrikaları’nın inşası için hazineye ait ve Zirai Donatım Kuruluna teklif edilen bir arsayı 1.212.560 liraya hazineden satın almış yarım milyon lira karla 1.712.560 liraya İş Bankası’na sattırmıştır. Ancak bu arada karısının Pendik’teki arsasının da alınmasını şart koşmuştur. Kendi arsası satın alınmadığı takdirde Zirai Donatım Kurulu’nun sattığı arsa için Ökmen ayrıca 4 milyon kar isteyeceğini bildirmiştir. Aynı zamanda Ökmen’in arsasına sadece 382.160 lira fiyat biçildiği halde baskı ve ısrar sonucunda arsa İşBankası tarafından daha yüksek bir fiyata satın alınmıştır (Akşam, 12 Kasım 1960: 5)”⁴⁸⁸

“Ökmen sorgusu sırasında en büyük şansızlığının Üzeyir Avunduk’un hayatta olmayışı olduğunu söyledi. Ökmen’in her tanığın ifadesinde Avunduk’un ismini sık sık söylemesi ve bu meselede tek tanığın Avunduk’un olabileceğini iddia etmesi üzerine bazı dinleyiciler Avunduk’un yattığı yerden kalkıp gelebilmesini temenni ettiler (Talu, Akşam, 12 Kasım 1960: 5)”⁴⁸⁹

“Bundan sonra şahitlerin dinlenmesine geçilmiştir. İlk şahit eski Başbakan Yardımcısı Medeni Berk idi. Diğer sanıkların ayaklarını sürüklercesine yürümesi gibi yürümüyordu. Her yemin edişinde dimdik ve hazır ol vaziyetine geçiyordu (Talu, Akşam, 12 Kasım 1960: 5). Berk, Sinop Milletvekili Ömer Özen’in kendisine bu olaydan bahsettiğini ve Ökmen’in arsasını yolsuz olarak İş Bankası’na satışını DP grubuna getireceğini söylediğini belirtti. Ayrıca eski İş Bankası Genel Müdür Muavini Ahmet Dallının da bir gün kendisini ziyaret ettiğini arsa satışıyla ilgili “ Böyle olmaması lazımdı. Sizin mevkilerinizde

⁴⁸⁸ Tutar, a.g.t., s.219.

⁴⁸⁹ a.g.t., s.220.

bulunanlar böyle yapmamalı” demiş olduğunu söyledi (Akşam, 12 Kasım 1960: 5)”⁴⁹⁰

“Üçüncü şahit İş Bankası Genel Müdürü Ahmet Dallı Ökmen’in 1957 yılında Pendik ‘teki arsayı bankaya satmayı teklif ettiğini, ancak kabul etmediklerini anlattı. Kendisinin o sırada İsviçre’de bulunduğunu ve arsanın satışını öğrenince geldiğini söyledi (Akşam, 12 Kasım 1960: 5).”⁴⁹¹

“Öğleden sonraki celse saat 13.30 da başladı. Başsavcı Egesel tarafından okunan iddianamede, Nedim Ökmen’in Maliye Müfettişliği sırasında çok dürüst olduğunu fakat DP’ye geçtikten sonra bu durumun değiştiğini ve kendi çıkarları için çalışmaya başladığını ve DP’nin her mahallede bir milyoner yaratma politikasına ayak uydurduğunu alışverişin ihaleye çıkarılması gerekirken işin içine hile karıştırıldığı, hazineden 4424 liraya Ökmen tarafından alınmış olan arsanın vekillik pozisyonu kullanılarak İş Bankası’na 450 bin liraya satıldığı, 4 Ağustos kararlarından sonra arsa fiyatları düşmüş olduğu halde bu arsanın yüksek ve peşin fiyatla satın alınmış olduğu ve bu yüzden sanığın durumunun Türk Ceza Kanunu’nun 209 uncu maddesine uygun olduğu ve T.C.K’ nun 220’nci maddesinin ikinci bendinin uygulanması isteniyordu.(220 ve 209. maddelerine göre Nedim Ökmen için istenen ceza 5 yıldan az olmamak üzere ağır hapis ve 5000 liraya kadar para cezasıdır (Talu, Akşam, 12 Kasım 1960:5).⁴⁹²

“26 Kasım’da yapılan duruşmada Başkan kararı açıkladı. Divanın 5 esas sayıda kayıtlı Arsa Davası’nın 1 esas sayıda kayıtlı “ Anayasayı ihlal”davasıyla birleştirilmesine karar verildi (Akşam, 27 Kasım 1960: 5).”⁴⁹³

4.2.3. İstanbul-Ankara Olayları Davası

İhtilalin öncesinde Ankara ve İstanbul’da, iktidarın protesto etmek amacıyla meydana gelen olaylar Yassıda yargılamalarının ikinci büyük davasını

⁴⁹⁰ a.g.t., s.220-221.

⁴⁹¹ a.g.t., s.221.

⁴⁹² a.g.t., s.222.

⁴⁹³ a.g.t., s.223.

oluşturuyordu. 27 ve 28 Nisan günleri Ankara’da başlayıp daha sonra İstanbul’a sıçrayan olaylar, ölüm ve yaralanmalarla sürüyor, hükümet bu iki kentte sıkıyönetim ilan ederek durumu kontrol altına almaya çalışıyordu. Bu olayların devamında 5 Mayıs 1960’ta Ankara’nın Kızılay semtinde meydana gelen ve tarihe 555-K adıyla geçen gösteriler yapılıyordu. “Beşinci ayın, beşinci günü, saat beşte, Kızılay’da” anlamına gelen bu şifreyle Türk siyaset tarihinde yerini alan bu gösteri davanın ana konusunu oluşturuyordu.⁴⁹⁴

Sanık olarak eski Tarım Bakanı Nedim Ökmen’de bulunuyordu. Başsavcı Altay Ömer Egesel, cumhurbaşkanı, başbakan ve tüm bakanların da dâhil olduğu 60 sanık hakkında idam talebinde bulunuyor, öteki 57 sanığın da 5-15 yıl arasında ağır hapsini istiyordu.⁴⁹⁵

Yüksek Soruşturma Kurulu tarafından 29.09.1960 tarih, esas 6, karar 3 sayılı kararnamesi ile kararnamede adı yazılı sanıklar haklarında “İstanbul-Ankara Olayları” adı altında açılan dava, 02.02.1961 Perşembe günü başlamış ve 54 oturum devam ederek 27.07.1961 Perşembe günü sona ermiştir. Sanıkların olayların yaratıcısı olduğu ileri sürülüyor, böylelikle Anayasa’yı ihlal ettikleri iddia ediliyordu. İddialar içerisinde en önemlisi Bayar’ın 5 Mayıs’ta gösteri yapmak amacıyla toplanan gençlerin üzerine ateş açılmasını emir vermesiydi. Ayrıca cumhurbaşkanı ve başbakanın talimatıyla Genelkurmay Başkanı Rüştü Erdelhun’un İstanbul’a gelerek aynı fiillere katıldığı iddia ediliyordu.⁴⁹⁶

Duruşmalar sonunda Celal Bayar, Adnan Menderes, Ethem Menderes, Medeni Berk, İzzet Akçal, Celal Yardımcı, Fatin Rüştü Zorlu, Hasan Polatkan, Atif Benderlioğlu, Tefik İleri, Hayrettin Erkmen, Hadi Hüsmen, Nedim Ökmen, Şemi Ergin, Haluk Şaman, Sebati Ataman ve Abdullah Aker’in eylemleri Anayasa’yı ihlalin delilleri sayıldığı için dosyaları “Anayasa’yı ihlal davası” dosyasıyla

⁴⁹⁴ Özsakallı, a.g.t., s.105.

⁴⁹⁵ a.g.t., s.105-106.

⁴⁹⁶ a.g.t., s.106.

birleştirildi. Diğer sanıklara da 6 ay ile 15 yıl arasında değişen hapis cezaları verildi.⁴⁹⁷

Nedim Ökmen'e Köpek davasında 5 yıl ağır hapsine ve arsa davasında 5 yıl ağır hapsine ve İstanbul-Ankara olaylarıyla Anayasayı ihlal davalarında 10 yıl ağır hapsine ve amme haklarından müebbeden men edilmesine ve 3 yıl 4 ay emniyeti umumiye nezaretinde bulundurulmasına karar verildi.⁴⁹⁸

4.2.4 Meclis Tahkikat Komisyonu

Gerek siyasi gerekse hukuki zeminde tartışılan hükümet darbesi gerekçelerinin en önemlisi bir takım olağanüstü yetkilerle donatılarak darbe olacağı iddialarını araştırmak üzere DP tarafından kurulan tahkikat komisyonlarıdır.⁴⁹⁹

27 Mayıs müdahalesini tetikleyen ve daha sonra da müdahalenin meşrulaştırılmasında kullanılan en önemli olay, hiç kuşkusuz Tahkikat Komisyonu'nun kurulmasıdır. Demokrat Parti ihtilalcilikle suçladığı muhalefetin “yıkıcı” faaliyetlerini araştırmak, dolayısıyla muhtemel bir hükümet darbesini önlemek için bu yola başvurmuştu. Tahkikat Komisyonu meselesi, Meclis Genel Kurulu'nda çok yoğun tartışmalara neden olmuştur. İktidar-muhalefet ilişkileri bu tartışmalarla birlikte daha da sertleşmiştir. CHP lideri İsmet İnönü'nün o meşhur “sizi ben bile kurtaramam” sözleri bu tartışmalar sırasında söylenmiştir. CHP milletvekilleri Tahkikat Komisyonunun kurulmasına ilişkin önerenin ve yetkilerinin genişletilmesine ilişkin kanunun oylamasına katılmayarak, Meclis Genel Kurulunu terk etmişlerdir.⁵⁰⁰

TBMM'nin 27 Nisan 1960 tarihli oturumu da çok tartışmalı geçmiş, İsmet İnönü, CHP'yi hedef alan Tahkikat Komisyonunun kurulmasının asıl maksadının seçim havasını hazırlamak olduğunu ileri sürmüştür. İnönü'ye göre DP, 1960 seçimlerine hazırlanmak için yeni tedbirler alınmasının gerekli olduğunu hissetmiştir. İnönü aynı konuşmasında “bizden başka dünyanın hangi memleketinde olursa olsun Türkiye'de demokrat iktidar rakibi hakkında böyle bir ithamname ile böyle bir

⁴⁹⁷ a.g.t., s.108.

⁴⁹⁸ a.g.t., s.147.

⁴⁹⁹ Tutar, a.g.t., s.79.

⁵⁰⁰ Zühtü Aslan, **Türk Parlamento Tarihi XI. Dönem 1957-1956**, TBMM Vakfı Yayınları, s. 25

tahkikat açtı ne dersiniz? deyiniz alacağınız cevaba razıyım. Alacağınız cevap yalnız sizin için değil endişe ederim ki memleketimiz için hicap verici olacaktır.” diyordu.⁵⁰¹

1960 yılı Nisan ayındaki İnönü'nün Kayseri gezisi iktidar ile muhalefet gerginliğinin daha da artmasına neden olmuş, İnönü'yü Kayseri'ye götüreren tren yetkililerce durduruldu ve İnönü'den Ankara'ya dönmesi istendi. Geri dönmeyi kabul etmeyen İnönü üç saatlik bir gecikmeyle yoluna devam etti. Ertesi gün DP meclis grubu, muhalefeti bir askerî ayaklanma ve kargaşa tezgâhlamakla suçladı ve muhalefetin faaliyetleriyle ilgili gerçekleri ortaya çıkarmak için bir Meclis tahkikat encümeninin kurulmasını istedi.⁵⁰²

Tahkikat komisyonunun kurulması teklifi benimseyen TBMM, CHP'nin yıkıcı, gayrimeşru ve kanun dışı faaliyetlerinin ülke genelinde meydana geliş tarzı ve bunların mahiyetinin nelerden ibaret olduğunu tahkik, tespit ve ülkenin her tarafında yaygın bir hâlde görülen kanun dışı siyasî faaliyetlerin çeşitli sebeplerine intikal etmek, matbuat meselesi ile adlî ve idarî mevzuatın nesuretle tatbik edilmekte olduğunu tetkik etmek üzere meclis tahkikatı açılmasını kabul ederek 18 Nisan 1960'ta "Tahkikat Encümeni" kuruldu. Encümen üyeleri, cumhuriyet savcısına, sorgu hâkimine, sulh hâkimine ve askerî amirlere ait bütün haklara sahiptiler. Hükümetin sahip olduğu bütün vasıflardan istifa etmeye hakları vardı, komisyon 15 kişiden oluşuyordu.⁵⁰³

Tahkikat Komisyonuna şu milletvekilleri seçilmişlerdi: Osman Kavuncu, Bahadır Dülger, Nüzhet Ulusoy, Said Bilgiç, A. Hamdi Sancar, Vacid Asena, Kemal Biberoglu, Kemal Özer, Hilmi Dura, Ekrem Anıt, Nusret Kirişçioğlu, Turan Bahadır, Selami Dinçer, Hikmet Ölçmen ve Necmeddin Önder'dir.⁵⁰⁴

Onbeş kişiden oluşan bu komisyon hemen gerçek niteliğini ortaya koyan üç yasak kararı veriyordu. Bunlar; Partilerin kongreleri, toplantıları, bütün siyasal faaliyetleri, yeni örgüt kurmaları, Komisyon'un faaliyetiyle ilgili bütün yayınlar,

⁵⁰¹ TBMM Zabıt Ceridesi, D.XI, C.13, B.61, s.300.

⁵⁰² a.g.t., s.79.

⁵⁰³ a.g.t., s.79-80.

⁵⁰⁴ Emel Aslan, *Türkiye'nin İç Siyasetinde Demokrat Parti (1950-1960)*, Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, BYLT, Kırşehir 2014, s.107.

Büyük Millet Meclisi'nin tahkikat kararı ile ilgili müzakerelerinin yayınları. Bu yasakları yüzünden, görüşmeler sırasında İsmet İnönü'nün yaptığı konuşma o günlerde basında yerini bulamadı ancak daha sonra bu konuşmasında İsmet İnönü'nün “ Sizi ben bile kurtaramam.” sözü bazı çevreler tarafından hükümet darbesinin çok öncelerden planlanmış olduğunun delili olarak gösterildi. İnönü'nün o günlerde yayımlanmayan konuşması şöyleydi: “ Biz İhtilal metotları takip ederiz, seçimsiz iktidara gelmek isteriz, derler. Şimdi iktidarda bulunanların, milletleri ihtilale nasıl zorladıkları insan hakları beyannamesine girmiştir. Eğer bir idare insan haklarını tanımaz, baskı rejimi kurarsa, o memlekette ihtilal mutlaka olur. Böyle bir ihtilal dışımızda, bizimle münasebeti olmayanlar tarafından yapılacaktır. Bu yolda devam ederseniz, ben de sizi kurtaramam.”⁵⁰⁵

En çok eleştirilen ve Anayasanın ihlal edildiği suçlamasına dayanak yapılan Tahkikat Komisyonu'na yönelik olarak Adnan Menderes iktidarda iken yaptığı konuşmalarda Tahkikat Komisyonunun kurulma sebeplerini açıklarken Anayasayı ihlali gerektirecek bir durumun olmadığını ortaya koyuyordu: “Şimdi gelelim normal mahkeme mevcut olduğu halde Mecliste bir Tahkikat Komisyonu'nun kurulmasının ayaklanmaya sebep olduğu safsatasına. Bununla kanunlarımız ihlal ediliyor, Anayasa çiğneniyormuş. Baştan aşağı yalan. Meclis Tahkikat Komisyonu Meclisin bir meseleyi bizzat öğrenmesi için kurulmuştur. Anayasanın ve içtüzüğün emirleri budur.”⁵⁰⁶

Tahkikat Komisyonunun yargılamaları ile ilgili gazetelerde çıkan haberler şu şekildedir:

“Tahkikat komisyonu üyesi ve Gaziantep milletvekili Bahadır Dülger ile Tekirdağ milletvekili Zeki Eratamanın hazırladıkları tavriler konusu zabıtlardan okundu. Bu tavrilerde, göstericilere tahrikçilik yaptıkları tespit edilen üniversite profesör, doçent ve asistanlarının vekâlet emrine alınmalarını, tahrikçi muhalif milletvekillerinin tutuklanarak özel mahkemelere sevk edilmeleri isteniyordu. Menderes ise grupta yaptığı konuşmasında, Tavrir-ı Sükûn kanununu ele alarak şartların bu kanunun çıktığı zamanki şartlardan daha ağır olduğu için sert tedbirler alınması gerektiğini belirtiyordu (Son Havadis, 25 Mayıs 1961: 4).”⁵⁰⁷

⁵⁰⁵ Özsakallı, a.g.t., s.105.

⁵⁰⁶ a.g.t., s.82.

⁵⁰⁷ a.g.t., s.95.

“Tahkikat Komisyonu Başkanı eski Gaziantep milletvekili Bahadır Dülger, komisyonun basını susturmak, ortadan kaldırmak ve diktaya gitmek için kurulmadığını, yalan haber konusunda tahkikat yaptıklarını ve gazete koleksiyonları üzerinde çalıştıklarını belirtti. Diktatörlük iddialarının da gerçek olamayacağını söyleyen Dülger, basının son ana kadar devletleştirilmediğini ve ağır yazılar yazdığını, Menderes’e muhalif bir grubun mecliste bulunduğunu ve diktatörlüğün olduğu bir ortamda tüm bunların bulunamayacağını söyledi. Konuşmasına devam etmek isteyen Dülger Başkan tarafından susturuldu. (Son Havadis, 1 Haziran1961: 5)”⁵⁰⁸

Aylarca süren duruşmaların ardından sanıklara verilen cezalar belli oluyor ve üç ismin kesin olarak asılmasına karar veriliyordu. MBK tarafından idamı onaylanan isimler Eski Başbakan Adnan Menderes, Eski Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, Eski Maliye Bakanı Hasan Polatkan idi. Celal Bayar’ın idam cezası ise 65 yaşını doldurduğu için müebbet hapse çevriliyordu. Yine haklarında ölüm cezası verilmiş bulunan Rüştü Erdelhun, Refik Koraltan, Agâh Erozan, İbrahim Kirazoğlu, Ahmet Hamdi Sancar, Nusret Kirişçioglu, Bahadır Dülger, Emin Kalafat, Baha Akşit, Osman Kavrakoğlu, Zeki Eratamanın cezaları müebbet hapse çevriliyordu ve 10 yıllık DP iktidarının tüm faturası idamı onaylanan üç isme çıkarılıyordu.⁵⁰⁹

4.2.5. Orman Davası

Eski Tarım bakanı ve Gaziantep milletvekili Nedim Ökmen ile Orman Müdür Yardımcısı Mustafa Saltkaya, Orman İdaresi nakliye müteahhidi olan Sadık Dinçsoy’a sözleşme hükümleri dışında fiyat farkı ödeyerek görevi kötüye kullanmak suçundan Yüksek Adalet Divanında yargılanmışlardır.⁵¹⁰

Nedim Ökmen, Mahkeme Başkanı Selman Yörük’ün 19 bin 314 liralık fiyat farkını kabul etmeye yetkisinin olup olmadığına dair sorduğu soruya “*yetkim dâhilinde olmasaydı yapmazdım*” şeklinde cevap vermiştir. Nedim Ökmen müteahhit Sadık Dinçsoy’a ödenen fiyat farkının partizanca bir düşünce ile verilmediğini ileri

⁵⁰⁸ a.g.t., s.99.

⁵⁰⁹ a.g.t., s.322.

⁵¹⁰ Milliyet Gazetesi, 26.02.1962.

sürmüş ve iddiayı reddetmiştir. Mustafa Saltkaya da yüklenici Sadık Dinçsoy'un talep etmiş olduğu fiyat farkının sözleşme dışı bir talep olduğunu belirtmiş ve dönemin Tarım Bakanı'na bu işin usulsüz olduğunu söylediğini fakat kendisini dinlemediğini söylemiştir. Nedim Ökmen sözleşmeyi okumadığını, şartlarının da bu suretle ne olduğunu bilmediğini belirtmiştir. Yüksek Adalet Divanı Ökmen'e 1 yıl hapis, 300 lira para cezası ile 1 yıl memuriyetten men cezası hükmetmiştir. Salkaya ise bu davadan beraat etmiştir.⁵¹¹

4.3. GAZİANTEP MİLLETVEKİLLERİNİN SAVUNMALARI VE ALDIĞI CEZALAR

Anayasayı ihlal suçundan yargılanan eski Gaziantep Milletvekili Bahadır Dülger'in avukatı tarafından 29 Temmuz 1961 tarihinde Yüksek Adalet Divanı Başkanlığına sunmuş olduğu savunması şu şekildedir:

Sayın Başkanımız,

...Müvekkilimin Bahadır Dülger üç şekilde suçlandırılıyor.

I – Tedbir alınması ve tecziye taraftarı imiş.

II. Konuşma ve yazıları ile diktayı desteklemiş.

III. Bu üç nokta hakkında malumat verelim

I.Tedbirler ittihazı ile tecziye taraftarlığı:

Bahadır Dülger zamanın şartları içinde bazı tedbirlerin alınması lüzumuna gruptaki diğer arkadaşları ile birlikte kanidir. Bu tedbirler kime ve neye karşı, kimin hangi neyi hareketlerine karşıdır?...

...Devlet, isim, hasiyet ve şerefine malik olan hükümet mefhumunun çeşitli tasarruf ve mesuliyetlerini müdrük ve iktidar mefhumunun asgari manasını kavramış bulunan bir kimse veya zümrenin, karşısında bulunan ve mahalefet ismi altında salıfüzükir hareketlere teşebbüs ve tevessül eden bir teşekküle, eğer teşekkülle mukabele etmesi icap ed erse Bahadır Dülgerin söz ve yazıları ile tedbir istemesi bu bakımdan terci mi için kafi sebep olur.⁵¹²

II. Konuşma Ve Yazıları İle Diktayı Desteklemesi:

⁵¹¹ Milliyet Gazetesi, 27.02.1962.

⁵¹² BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No:34.104.2.1-2.

*Yüce Divana derhal arz edelimki müvekkilimizin çok daha yumuşak yazılmış yüzlerce yazısı vardır. Biz huzurunuzda bunları getirmediğimiz. Bilhassa iki parti arasının en açık olduğu devirlerde kaleme aldığı en seri yazı nüminelerini sunduk ve tahlillerimizi, kastın tebarüzü bakımından işte bu an sert yazıları üzerine bilhassa yapmaya karar verdik...*⁵¹³

III. Gericilik İddiaları:

...Bahadır Dülgerin gericilik ile alakası yoktur. Milliyetçi, gençlik hareketlerinin mürevvicix ve bilhassa Üniversiteye karşı elinden gelen bütün imkânlarla hizmet etmeyi milli bir borç telakki etmiş bir münevverdir. Bunun en güzel misali teknik üniversiteye yaptığı yardımlar dolayısıyla İstanbul Teknik Üniversite senatosunun onun şahsının için aldığı teşekkür kararıdır. Bunu gösteren belgeyi takdim ediyoruz...

*Bahadır Dülger Müdafileri
Avukat
Ertuğrul Akça ve Orhan Cemal Fersoy⁵¹⁴*

Anayasayı ihlal suçundan yargılanan eski Gaziantep Milletvekili Samih İnal'ın avukatı tarafından 5 Ağustos 1961 tarihinde Yüksek Adalet Divanı Başkanlığına takdim edilen son savunması ve beraat talebi şöyledir:

Yüksek Adalet Divanı Reisliğine

SAVUNMAMIZ:

1)Müvekkilim/Samih İnal 1950 yılından beri Milletvekili bulanmakla beraber, Yüksek Soruşturma Kurulunun 20.09.1960 T.li Kararnamesinde bahsedilen ve Anayasa'ya aykırılığı ve onun tebdil, tagyir ve ilga ile alakalı kanun ve kararlara, bir tesadüf eseri olarak vermeyenlerden birisidir...

2)Son Tahkikatın açılması hakkındaki kararda umum olarak temas edilen ve Anayasa'nın ihlaline vesile verdiği ileri sürülen (Parlamento Tasarrufları) kanunlara müsbet veya menfi rey kullanmadığı mütezahir müvekkelim, bu hareketini ihmal telakki edemeyeceğimiz ve bir Millet Vekilinin çekimser kalışının, kanunun tanıdığı aslı

⁵¹³ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 34.104.2.2-3.

⁵¹⁴ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 34.104.2.4.

*haklarında bulunması muvacehesinde bu keyfiyetin dahi müvekkilimi mesul ve suçlu kılıcı efal teşkil edemeyeceğini bedihidir...*⁵¹⁵

3- Müvekkilim 7468 sayılı kanunu B.M.M. sinde müzakere ve kabulü sırasında ve yine 18.4.1960 T. ve 2247 sayılı kararla eden Hakkındaki karara, Ankara da bulunmayışı ve şahsi işlerini tedvir sebebiyle Meclise gelemeyişi yüzünden Oylamaya katılmamış ve reyini kullanmamıştır...

Çok kıymetli Hâkimlerim;

Bugün bir bedahat haline gelmiştir ki Aziz vatanımızı bu siyasi faciaya sürüklenmesinin tek sebebi, 1924 Anayasamızın Demokratik bir Parlamento hayatı için lüzumlu müesseslere sahip olmayışı ve gerekli Teminattan mahrum bulunmasındandır.

Bir ihtilal Anayasası ile Cumhuriyete geçilmiş ve Parti sisteminden Çok Partili Hayata kavuşulmuş ve tam kâmil bir demokrasi yürütölmek istenilmiştir...

...Bugün gerekli tedbir alınmış ve 27 Mayıs İnkilabının Türk Milletine armagan ettiği Yeni Anayasamızla bütün bu boşluklar giderilmiştir.

NETİCE: Her bakımda masumiyeti aşikâr olan müvekkilimin beraatına, muhtel şeref ve haysiyet ile hürriyetine vaki töhmetten terbini mümkün kılıcı halaskar kararlarınızı kalp huzuru içinde istirham ederim.

*Eski Gaziantep Mebusu
Samih İnal Vekili
Avukat⁵¹⁶*

Anayasayı bozma ve değiştirme suçunun yardımcıısı olarak Başsavcılık tarafından TCK'nın 146'ncı maddesine göre cezalandırılması talep edilen eski Gaziantep Milletvekili Ekrem Cenani'nin avukatı tarafından 5 Ağustos 1961 tarihinde Yüksek Adalet Divanı Başkanlığına sunulan savunma ve beraat talebi şöyledir:

Yüksek Adalet Divanı Başkanlığına

Müvekkilim eski Gaziantep Milletvekili Ekrem Cenani anayasayı tağyir, tebdil ve ilga suçunun yardımcıısı olarak mahkeme sevk edilmiş, duruşma sonunda başsavcı

⁵¹⁵ **BCA**, Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 46.136.4.2.

⁵¹⁶ **BCA**, Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 46.136.4.3-4.

tarafından serd edilen mutaleada da suçunun subutu ileri sürülerek C.K.146 ıncı maddesinin üçüncü fıkrasına tevfikan cezalandırılması talep edilmiş bulunmaktadır...

...Müvekkilim 1950 tarihindenberi milletvekili bulunmaktadır. Bidayette halk partisinin mallarının müsaderesine ait teklif yapanlar meyanında bulunmuştur, bilahara 39 uncu maddenin tadiline de o verenlere dâhildir. Kanun mubalağalı çıkmış olsa bile bu kanun haklı bir mucip sebebe dayanmaktadır. 39 uncu madde tadili de anayasaya aykırı olmayup tatbikatında fena hareketler olabilir. Kaldı ki bunlar muhakemesi yapılan teşrii heyete ait bulunmayup tekrarlanan seçimlerle tasvibe mazhar olmuş durumdadır.

Davanın siklet merkezini teşkil eden tahkikat komisyonu tekili kararının verildiği 18 Nisan 1960 tarihinde hastalığı sebebiile İstanbulda bulunduğundan reye iştirak etmemiş selahiyet kanunun çıkarıldığı 27 Nisan 1960 tarihinde de oylamadan evvel meclisi terk etmiştir. 18 Nisan tarihine ait vesikaları eklidir...⁵¹⁷

...Yüksek soruşturma kurulunca gayrı meşru iktisabı bulunmadığı tesbit edilmiş başkaca da bir menfeat sebebi mevcut bulunmamıştır. Esasen kendisi milletvekilliğinden bir menfeat bekleyecek durumda değildir. Nitekim 1959 senesinde talebe pansiyonu için kırk bin lira teberruda bulunması bunu göstermeğe kâfidir.

Bu itibarla müvekkilimin beraatine karar verilmesini bilve kale dilerim. Döviz meselesine gelince, Parlamento heyeti olarak yapılan seyahat için ve fakat tahsisat olmadığından dolayı karşılığı kendileri tarafından ödenmek suretile verilen dövizden ibaret bulunmaktadır.

Ekrem Cenani

Vekili Avukat Hamdi Üge⁵¹⁸

Anayasayı değiştirme suçundan yargılanan eski Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel'in avukatı Kemal Cansunar tarafından 5 Ağustos 1961 tarihinde Yüksek Adalet Divanı Başkanlığına takdim edilen ek savunma ve beraat talebi şöyledir:

Yüksek Adalet Divanı Sayın Başkanlığına

⁵¹⁷ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 46.136.6.5.

⁵¹⁸ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 46.136.6.6.

Müvekkilime istinat olunan suçun hukuki vasfını müşterek müdafamızda tafsilatı ile arzetmiş bulunmaktayız. Kısaca bu umumi müdafadan sonra müvekkilimin özel durumu ile verilecek karara müessir olacağını tahmin ettiğimiz bazı vesikalar üzerinde durulmasına müsaadelerinizi arz ederim.

Müvekkilim, milletvekili olarak gerek teşrii vâzifesini ifadave gerekse hükümet icraatını mürakabede yönünden elinden geldiği ve gücünün yettiği nisbette vâzifesini yapmış olmanın verdiği vîjdan huzuru içerisinde bulunmaktadır...⁵¹⁹

Büyükler Hâkimler,

Müvekkilin 10 yıllık teşrii hayatında kat'iyen nüfuzunu kullanmamış ne şahsı nede yakınleri için bir menfaat teminine tevessül etmek küçüklüğünü göstermemiştir. Bir defasında aldığı 3000 liralık dövizi mesleki tetkikat sırasında sarfetmişti. Halen bankaya olan borcu 78.000 liradır. 3 Numaralı vesikada basın toplantısında sorulan bir suale cevabı buna bir delil teşkil eder kanaatındayım...

...Görüldüyorki 1950 de 130.000 lira olan varlığı 1960 senesinde 101.000 Lira bulunuyor. 292.000 lira maaşa mukabil 395.000 lira masraf kabul ediliyor. Mantığa ve müsbet olay ve hadiselere uymayan bu yanlış hesabın müvekkilimin mali dosyasında düzeltilerek hakikatı meydana çıkartıp adalet ve nasfet dairissil de haksızlıkları düzelterceğinizden emin bulunuyoruz.⁵²⁰

Neticeden gerek teşrii ve gerekse mürakabe vâzifesini gücünün yettiği kadar yapmış olan müvekkimin adil kararlarımızla masumiyetine hükmedeceğiniz kanaatında olduğunu arzeder Yüksek Hâkimleri tekrar saygı ile selamlarım.⁵²¹

Anayasayı ihlal suçundan yargılanan eski Gaziantep Milletvekili Selahattin Ünlü'nün 5 Ağustos 1961 tarihinde Yüksek Adalet Divanı Başkanlığına takdim ettiği beraat talebi şöyledir:

Yüksek Adalet Divanı Başkanlığına

Muhterem Başkan ve Muhterem Hâkimler

...On senelik mebusluğum sırasında halkın itimadı ile ve hakkında tarafından meclise gönderilmiş olmanın gurur ve mesuliyetini his etmiş bir insanım. Ancak

⁵¹⁹ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 46.136.3.7.

⁵²⁰ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 46.136.3.10-11.

⁵²¹ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 46.136.3.11.

demokratik bir rejimde halkın temayüllerinin ve oylarının değerlendirilebileceğini ve benim gibi halkın içerisinde yetişmiş bir kimsenin bu suretle seçmenleri temsil gibi bir mevkie yükseltebileceğini anlayacak insana sahip bulunmaktayım. Nitekim her üç devrede de kendi hemşerilerimden başka hiç kimsenin müzaheretine ihtiyaç hissetmemiş ve kimseden böyle bir yardım görmemiş bir mebus olarak her defasında meclise dâhil olmak imkânına kavuştum...

...Bazı konularda müsbet kullanım getirilen kanun layihalarının esbabı mucibelerinin mukni oluşlarına ve konuşan hatiplerinde sözlerine inanışıma müstenittir. Nitekim esbabı mucibelerine kanaat getirmedğim Kırşehir vilayetinin kaza haline getirilmesine müteaair olan kanun ile toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanununa ve 7468 sayılı selahiyet kanununa rey vermeyişimde bunun bariz bir delilini teşkil etmektedir...⁵²²

...Kararnamede bahsi geçen menfaatler meselesine gelince:

Ben hiç bir zaman mebusluğu geçim vasıtası olarak telakki etmedim. Mebus olmadan evvel geniş mikyasta çiftçilik yapıyordum gelirim de mebusluk tahsisatının kat, kat üstünde idi. On senelik mebusluğum esnasında şahsi bir menfaat temin etmedim...⁵²³

...Esas hakkındaki müşterek müdafaada geniş izahatta bulunan avukatların ve diğer arkadaşların konuşmalarına tamamen iştirak ettiğim gibi avukatımda ayrıca müdafaamı yapmış bulunmaktadır. Durumumu Yüksek Adalet Divanının muhterem Başkan ve muhterem üyelerinin Yüksek vicdanına ve takdirlerine terk ederek beraatıma karar verilmesinin saygılarımla arz ve istirham eylerim.

Selahattin Ünlü
Sabık Gaziantep Mebusu
Yassı ada No 6 İstanbul⁵²⁴

Gaziantep Milletvekili Nedim Ökmen ve Bahadır Dülger'in almış olduğu cezalardan bahsedilmişti. Diğer Milletvekillerinin aldığı cezalar şu şekildedir:

Ekrem Cenani: TCK 146/3. ve 173. maddeleri hükmünce 5 yıl müddetle ağır hapsine ve 1 yıl 8 ay müddetle Ankara'da emniyeti umumiye nezaretinde bulundurulmasına

⁵²² BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 46.135.8.2-3.

⁵²³ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 46.135.8.3.

⁵²⁴ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 46.135.8.4.

karar verildi.⁵²⁵

İhsan Dai: TCK 146/3. ve 173. maddeleri hükmünce 5 yıl müddetle ağır hapsine ve 1 yıl 8 ay müddetle Ankara'da emniyeti umumiye nezaretinde bulundurulmasına karar verildi.

Samih İnal: TCK 146/3. ve 173. maddeleri hükmünce 5 yıl müddetle ağır hapsine ve 1 yıl 8 ay müddetle Ankara'da emniyeti umumiye nezaretinde bulundurulmasına karar verildi.

Süleyman Kuranel: TCK 146/3. ve 173. maddeleri hükmünce 6 yıl müddetle ağır hapsine, 33.madde gereğince cezası müddetince kanuni mahcuriyet altında bulundurulmasına ve 2 yıl müddetle Ankara'da emniyeti umumiye nezaretinde bulundurulmasına karar verildi.

Ali Ocak: TCK 146/3. ve 173. maddeleri hükmünce 6 yıl müddetle ağır hapsine, 33.madde gereğince cezası müddetince kanuni mahcuriyet altında bulundurulmasına ve 2 yıl müddetle Ankara'da emniyeti umumiye nezaretinde bulundurulmasına karar verildi.

Cevdet San: TCK 146/3. ve 173. maddeleri hükmünce 5 yıl müddetle ağır hapsine ve 1 yıl 8 ay müddetle Burdur'da emniyeti umumiye nezaretinde bulundurulmasına karar verildi.

Ali Şahin: TCK 146/3., 59. ve 173. maddeleri hükmünce 4 yıl 2 ay müddetle ağır hapsine ve 1 yıl 4 ay 20 gün müddetle Kırşehir'de emniyeti umumiye nezaretinde bulundurulmasına karar verildi.

Selahattin Ünlü: TCK 146/3. ve 173. maddeleri hükmünce 5 yıl müddetle ağır hapsine ve 1 yıl 8 ay müddetle Bilecik'te emniyeti umumiye nezaretinde bulundurulmasına karar verildi.⁵²⁶

⁵²⁵ Özsakallı, a.g.t., s.160.

⁵²⁶ a.g.t., s.161.

SONUÇ

Türkiye Büyük Millet Meclisi, genel seçimlerin 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılması kararını almıştır. Katılım oranı yüksek olan seçimlerde DP halkın çoğunluğunun desteği ile seçimleri kazanmıştır. Tek parti ve Milli şef dönemimde yaşanan sorunların ve savaş dönemi yorgunluğundan dolayı kısa sürede halk DP'yi benimseyeme başlamıştır. 1950'de yapılan genel seçimlerde, yirmi üç yıllık tek parti dönemi sonlanmış ve Türkiye'de ilk defa seçimle iktidar el değiştirmiştir. DP seçimleri oyların büyük çoğunluğunu alarak kazanmıştır. 1950 seçimleri ile Türkiye'de yeni bir döneme geçilmiştir. 1950 seçimlerinde Gaziantep'te oylar DP ve CHP arasında paylaşılmıştır. Bu seçimde Gaziantep'i temsil etmek için seçilen milletvekillerinin tamamı DP'den seçilmiştir.

1954 seçimlerine de halkın büyük bir ilgisi olmuştur. Katılım oranı yine çok yüksektir. DP ezici bir üstünlük sağladı ve 1950 seçimlerini geride bıraktı. DP tüm oyların %56,6'sını almış, CHP ise %5 oranında oy kaybına uğrayarak oyların ancak %34,8'ini alabilmiştir.

1957 Seçim sonuçlarına bakıldığında DP iktidarının büyük oy kaybına uğradığı ve muhalefetin belli ölçüde oylarını arttırdığı görülmektedir. CHP'nin oylarındaki artış, 1954 seçimlerine göre; %5.71 olmasına karşılık, DP'nin oy kaybı 1954 seçimlerine göre %10.72'dir. Bu seçimlerde, DP'nin 1954 seçimlerine göre kaybettiği milletvekili sayısı 79'u bulurken, CHP'nin aynı seçimlere göre kazandığı milletvekili sayısı 147 arttırmıştı. Seçime katılma oranı %76.43'tür. 1957 seçimlerinde oy kullanma oranında büyük düşüş yaşanmıştır.

DP'nin siyasi yaşamı 27 Mayıs 1960 hükümet darbesi ile son buldu. Başbakan Adnan Menderes Kütahya'da yakalandı. Cumhurbaşkanı Bayar ise Çankaya'da ordu tarafından teslim alındı. 14 Ekim 1960'tan 15 Eylül 1961'e kadar 11 ay süren Yassıada Mahkemelerinde toplam 592 kişi sanık olarak yargılanmıştır. Haklarında ölüm cezası istenen kişilerin sayısı 228'dir. Özel mahkemenin kararına göre; Başbakan Adnan Menderes, Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Meclis Başkanı Refik Koraltan, Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, Maliye Bakanı Hasan Polatkan, Emin

Kalafat, Agah Erozan, Ahmet Hamdi Sancar, Nusret Kirişçiöğlu, Zeki Erataman, Bahadır Dölger, Baha Akşit, İbrahim Kirazoğlu, Osman Kavrakoğlu ve Genelkurmay Başkanđ Rüştü Erdelhun, ölüm cezasına mahkûm edildiler. Adnan Menderes, Fatin Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan'ın ölüm cezaları Milli Birlik Komitesince onaylandı ve mahkeme kararları yerine getirildi.

Gaziantep ili TBMM'nin IX. Dönemde (1950-1954) 7, X. Dönemde 8 ve XI. Döneminde 10 DP Milletvekilleri ile temsil edilmiştir. Gaziantep DP Döneminde yalnız erkek milletvekilleri ile temsil edilmiştir. Süleyman Kuranel, Ekrem Cenani, Samih İnal, Selahattin Ünlü, Cevdet San ve Ali Ocak üç dönem Gaziantep Milletvekilliği, İhsan Dai iki dönem, Galip Kınoğlu, Abdulkadir Atık, Bahadır Dölger, Nedim Ökmen ve Ali Şahin birer dönem Gaziantep Milletvekilliği yapmıştır. 1950-1960 yıllarındaki üç dönemdeki 25 kişilik TBMM üyeliği için 12 ayrı isim görev yapmıştır. Bu milletvekillerden Bahadır Dölger daha önce Erzurum, Nedim Ökmen ise Maraş Milletvekili olarak Mecliste görev yapmıştır. Bakan olarak görev yapan tek milletvekili Nedim Ökmen, Maraş Milletvekili iken Maliye, Gaziantep Milletvekili iken Tarım Bakanı olarak görev yapmıştır.

Bu yapılan çalışmada IX., X. ve XI dönem Dönem TBMM'de yasama faaliyetlerinde bulunan Gaziantep milletvekillerinin 10 yıl gibi bir süre zarfında yapmış oldukları siyasi çalışmalarını ortaya konuldu. Çalışmada Gaziantep milletvekillerinin meclis çalışmalarında sorunların çözümüne katkıları incelendi. Gaziantep bölgesinden seçilen milletvekillerinin çoğu bölge halkından seçilen kişilerdi. Bu üç dönemde hukuk fakültesinin ağırlıklı olduğu görölmekle beraber tıp, mühendislik ve mimarlık fakülteleri ve maliye mezunu olan, ayrıca çiftçilik, ticaret ve yazarlıkla uğraşan ve devlet memuru olan kişiler milletvekili seçildi. Seçilen bu milletvekilleri tek parti dönemlerinde milletvekilliği yapmadığı gibi 1960 hükümet darbesinden sonra da bu görevde bulunmamıştır. Gaziantep milletvekilleri Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yaptıkları konuşmalar, verdikleri teklifler ve soru önergeleri ile gerek Gaziantep gerekse de ölkemiz için başarılı çalışmalar gerçekleştirmiştir.

IX. Dönem yani 1950-1954 yıllarında Gaziantep'ten vekil olarak seçilen Süleyman Kuranel, Galip Kınoğlu, Cevdet San bu dönemde aktif olarak görev

yapmışlardır. Yine Gaziantep Milletvekillerinden Ali Ocak, Samih İnal, Ekrem Cenani ve Selahattin Ünlü'nün Meclis çalışmalarında pasif kaldığı görülmüştür. Bu dönemde Süleyman Kuranel, Cevdet San, Galip Kınoğlu, Ali Ocak ve Samih İnal bütçe görüşmelerinde söz almıştır. Süleyman Kuranel tarafından Yol Vergisi Kanunu, Belediye Yapı ve Yollar Kanunu, Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odaları Kanunu teklifini vermiştir. Galip Kınoğlu Kilis halkının sınır dışında kalan gayrimenkulleri ile ilgili ve Türk Tabipler Birliği Kanunu dolayısı ile bir konuşma gerçekleştirmiştir. Cevdet San, Nizipli Habeş Böler'e Vatani Hizmet Tertibinden Maaş Bağlanması Hakkında Kanun Teklifini vermiştir.

X. Dönemde (1954-1957) Gaziantep'ten 8 milletvekili seçilmiştir. IX. Dönemde Gaziantep'ten milletvekili olan Galip Kınoğlu, DP listesinde yerini alamazken, Abdulkadir Atik ve İhsan Dai gibi yeni vekiller Meclis'e yeni katılan isimler olmuştur. Bu dönemde Süleyman Kuranel ve İhsan Dai aktif olarak görev yapmıştır. Süleyman Kuranel'in teklif ettiği Yapı ve İmar Kanunu dönemin önemli başarılarındandır.

DP'nin son döneminde (1957-1960) Gaziantep'ten 10 milletvekili seçilmiştir. Yalnız X. Dönem milletvekilliği yapan Abdulkadir Atik DP listesine girememiştir. Nedim Ökmen, Bahadır Dülger ve Ali Şahin ise Gaziantep'ten milletvekili seçilmiştir. Bu dönemin en önemli olayları hiç şüphesiz Gaziantep olayları olmuştur. 27 Ekim 1957 genel seçimlerinde Gaziantep'te iktidar ile muhalefet arasında gerginlikler yaşanmıştır. DP'nin seçimi az bir oyla kazanması üzerine muhalefet seçimlere hile karıştırıldığını iddia etmiştir. Bu dönemde Süleyman Kuranel, Nedim Ökmen ve Bahadır Dülger hükümet darbesine kadar aktif olarak görev yapmıştır.

BİBLİYOGRAFYA

A) ARŞİVLER

TBMM ARŞİVİ

TBMM Tutanak Dergisi (IX. Dönem), C.1, TBMM Basımevi.
TBMM Tutanak Dergisi (IX. Dönem), C.5, TBMM Basımevi.
TBMM Tutanak Dergisi (IX. Dönem), C.7, TBMM Basımevi.
TBMM Tutanak Dergisi (IX. Dönem), C.8, TBMM Basımevi.
TBMM Tutanak Dergisi (IX. Dönem), C.9, TBMM Basımevi.
TBMM Tutanak Dergisi (IX. Dönem), C.13, TBMM Basımevi.
TBMM Tutanak Dergisi (IX. Dönem), C.15, TBMM Basımevi.
TBMM Tutanak Dergisi (IX. Dönem), C.17, TBMM Basımevi.
TBMM Tutanak Dergisi (IX. Dönem), C.18, TBMM Basımevi.
TBMM Tutanak Dergisi (IX. Dönem), C.19, TBMM Basımevi.
TBMM Tutanak Dergisi (IX. Dönem), C.20, TBMM Basımevi.
TBMM Tutanak Dergisi (IX. Dönem), C.21, TBMM Basımevi.
TBMM Tutanak Dergisi (IX. Dönem), C.22, TBMM Basımevi.
TBMM Tutanak Dergisi (IX. Dönem), C.24, TBMM Basımevi.
TBMM Tutanak Dergisi (IX. Dönem), C.26, TBMM Basımevi.
TBMM Tutanak Dergisi (IX. Dönem), C.27, TBMM Basımevi.
TBMM Tutanak Dergisi (IX. Dönem), C.28, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (X. Dönem), C.1, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (X. Dönem), C.2, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (X. Dönem), C.4, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (X. Dönem), C.5, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (X. Dönem), C.6, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (X. Dönem), C.7, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (X. Dönem), C.9, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (X. Dönem), C.10, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (X. Dönem), C.11, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (X. Dönem), C.13, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (X. Dönem), C.18, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (X. Dönem), C.19, TBMM Basımevi.

TBMM Zabıt Ceridesi (XI. Dönem), C.1, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (XI. Dönem), C.2, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (XI. Dönem), C.3, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (XI. Dönem), C.4, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (XI. Dönem), C.5, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (XI. Dönem), C.6, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (XI. Dönem), C.7, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (XI. Dönem), C.8, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (XI. Dönem), C.9, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (XI. Dönem), C.10, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (XI. Dönem), C.11, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (XI. Dönem), C.12, TBMM Basımevi.
TBMM Zabıt Ceridesi (XI. Dönem), C.13, TBMM Basımevi.

BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARŞİVİ

Fon Kodu: 30.11.1.0 Yer No: 214.20.5
Fon Kodu: 030.01.0.0 Yer No: 17.109.10.1
Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No:106.331.1
Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 232.717.1.39
Fon Kodu: 10.9.0.0. Yer No: 239.736.3.86
Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 244.752.1.41
Fon Kodu: 30.11.1.0 Yer No: 248.42.8.2
Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 307.953.1.1
Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No: 307.955.1.1
Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No: 308.957.2.1
Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:309.962.3.1
Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:314.977.2.1
Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:314.977.1
Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:327.1009.2.1-2
Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:331.1020.2.1
Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No:106.33.3.1
Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 34.104.2.1-4

Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 46.136.4.2-4
Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 46.136.6.5-6
Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 46.136.3.7-11
Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 46.135.8.2-4
Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:46.136.3.1
Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:46.136.4.7
Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:46.136.6.4
Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:239.736.3.3
Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:239.736.3.86
Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:244.752.1.31
Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:244.752.1.41
Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:244.752.1.17

B) RESMİ YAYINLAR

Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete (Sayı:8411, 9359, 8735, 8639, 8625, 8463, 8047, 9013, 7457, 10406, 10908, 19927)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, No:1, C.2, ISBN: 978-975-8805-05-1, Ankara

Türkiye İstatistik Kurumu, *Milletvekili Genel Seçimleri 1923 - 2011*, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara 2012.

Kanunlar Dergisi (Cilt 35, 36, 37)

C) GAZETELER

Akşam Gazetesi, 1960 (Ekim), İstanbul.
Hürriyet Gazetesi, 1957 (Ekim), İstanbul.
Milliyet, 1950 (Mayıs), İstanbul.
Milliyet, 1959 (Mayıs), İstanbul.
Milliyet, 1960 (Haziran), İstanbul.
Milliyet, 1960 (Ağustos), İstanbul.
Milliyet, 1960 (Ekim), İstanbul.
Milliyet, 1961 (Temmuz), İstanbul.
Milliyet, 1961 (Eylül), İstanbul.
Milliyet, 1962 (Şubat), İstanbul.
Milliyet, 1968 (Mart), İstanbul.
Milliyet, 1974 (Aralık), İstanbul.

D) MAKALELER

AVŞAR, Zakir, KAYA Elif Emre, *Çok Partili Hayata Geçiş Sonrasında İlk Muhalefet Partisi: Milli Kalkınma Partisi*, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C.13, S.2, Sivas 2012.

ALKAN, Mehmet, *Türkiye’de Seçim Sistemi Tercihinin Misyona Boyutu ve Demokratik Gelişime Etkileri*, Anayasa Yargısı Dergisi, C.2, Ankara 2006.

ALBAYRAK, Mustafa, *Demokrat Parti Döneminde Milli Koruma Kanunu Uygulamaları (1955-1960)*, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C.23, Ankara 2007.

CAN, Nevzat, - TERCAN, Binali, *Prof. Dr. Cevat Geray ile Söyleşi*, Planlama Dergisi 2005/2, ISSN 1300-7319, S.32, s.5.

GERAY, Cevat, *Yeni İmar Kanununun Bazı Özellikleri*, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 1956, C.11, S.4.

ŞAHİN, Enis, TUNÇ Bilal, *Demokrat Parti’nin Kuruluş Süreci ve DP – CHP Siyasî Mücadelesi (1945-1947)*, Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi, C.1, S.2, 2015.

UZMAN, Nasrullah, *Demokrat Parti Döneminde Yozgat’ta İktidar Muhalefet İlişkileri (1950-1960)*, I. Uluslararası Bozok Sempozyumu, 5-7 Mayıs 2016 Bildiri Kitabı, C.2, Bozok Ü., Yozgat 2016.

ÖZDEMİR, Nuray, *Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Yol Vergisi*, Tarih Araştırmaları Dergisi, C.32, S.53, Ankara 2013.

ÖZDEN, Rıza, *6085 Sayılı Karayolları Kanununun 50. Maddesi Üzerinde bir İnceleme*, Ankara Barosu Dergisi, S.1, Ankara 1972.

MUTLU, Sevdâ, *Tek Parti Döneminde Parti-Devlet Bütünleşmesine Bir Örnek: "Dilek Sistemi"*, VIII. Ulusal Sosyoloji Kongresi, 1-3 Aralık 2016, Ankara

KÖSE, İsmail, *Çok Partili Siyasî Hayat, Partilerin Seçim Beyannameleri ve Propaganda Görselleri (1950-2011)*, İletişim ve Diplomasi Akademik Hakemli Dergi, Yıl 2, S.3, Temmuz-Aralık 2014, ISSN: 2147-6772.

E) KİTAPLAR

İNAN, Süleyman, *Demokrat Parti Dönemi (1950-1960), Yakın Dönem Türk Politik Tarihi*, Anı Yay., Ankara., 2007.

ÖZTÜRK, Kazım, *Türk Parlamento Tarihi IX. Dönem 1950 -1954*, TBMM Vakfı Yayınları, C.VII.

BİNARK, İsmet, **Türk Parlamento Tarihi TBMM –X.Dönem (14 Mayıs 1954 - 1 Kasım 1957)**, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, C.4, Ankara 2010.

ASLAN, Zühtü, **Türk Parlamento Tarihi TBMM XI. Dönem (1957-1960)**, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, C.1, Ankara 2013.

ASLAN, Zühtü, **Türk Parlamento Tarihi TBMM XI. Dönem (1957 -1960)**, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, C.3, Ankara 2013.

ÖZTÜRK, Kazım, **Türk Parlamento Tarihi X. Dönem 1954-1957**, TBMM Vakfı Yayınları No: 21, C.2, Ankara,

NEZİROĞLU, İrfan –YILMAZ, Tuncer, **Hükümetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri**, C.2, TBMM Başkanlığı Yayınları, Ankara 2013.

ÖZDEĞER, Hüseyin, *Gaziantep, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.13, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, İstanbul 1996.

Gaziantep 2016, Gaziantep Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını, ISBN: 978-975-9011-65-9

F) TEZLER

ÇAKMAK, Diren, *Forum Dergisi 1954 -1960*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2007.

ASLAN, Emel, *Türkiye'nin İç Siyasetinde Demokrat Parti (1950-1960)*, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir 2014.

ÖZSAKALLI, Mehmet, *Yassıada Yargulamalarının Türk Basınındaki Yankıları*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2009.

TUTAR, Yelda, *1961 Yassıada Duruşmalarının İstanbul Basınına Yansımaları*, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir 2009.

BÖRLÜKOĞLU, Levent, *27 Mayıs 1960 Askeri Müdahale Sonrası Türkiye'de Ordu Siyaset İlişkileri (1960-1965)*, Çanakkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 2010.

TURAN, Nebahat, *Cumhuriyet Döneminde Gaziantep Ekonomisinin Türkiye ve Ortadoğu Açısından Önemi*, Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015.

G) ELEKTRONİK ADRESLER

Recep Ulusoy- Nebahat TURAN, *Gaziantep Ekonomisinin Ortadoğu Açısından Önemi*, **Gazi Akademik Bakış Dergisi**, C.9, S.18, 10 Haziran 2016, s.142-143, Web: <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/gav/article/view/5000192097/5000167547>

GÖKTÜRK, Turgay Bülent, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridelerinde Zürih ve Londra Anlaşmalarının Onay Süreci*, Web: <http://www.tbgocturk.com/images/sempozyum-kongre/II-uluslararası-lau-tarih-kongresi-lefke-kkct/II-uluslararası-lau-tarih-kongresi-lefke-kkct.pdf>.

BALIKÇIOĞLU, Emrah, *Kıbrıs Müzakerelerinde "Taksim" Tartışmaları (1956–1959)*, Web: <http://vakauvis.dergipark.gov.tr/download/article-file/230019>.

Web: Biyografya Türk Ünlüleri İnternet Ansiklopedisi, <http://biyografya.com/biyografi/99>.

ÇAPANOĞLU Kadir, *1957 Gaziantep Olayları ve Yozgat*, Web: <http://www.yozgatgazetesi.com/yazarlar.asp?yazar=37&yazi=1581>.

ZÖĞ, Zafer, Zafer Zög'ün Karalama Defteri, Web: <http://zaferzog.blogspot.com.tr/2014/05/kopek-davas.html>.

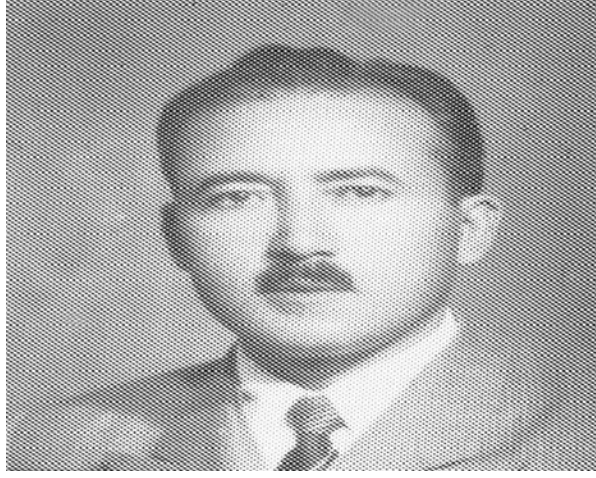
Talat Özışık Aile Albümü, Web: <http://www.md1927.org.tr/tarihce/turk-yuksekk-mimarlar-birligi-donemi-1936-1965>.

Kemal Ahmet Arû Arşivi, Web: <http://www.mimarlikmuzesi.org/Gallery/DisplayPhoto.aspx?ID=1&DetailID=1&ExhibitionID=1>.

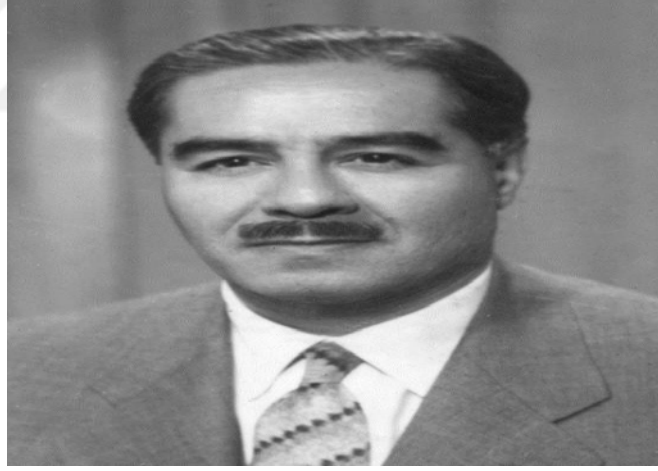
YÜCEL, M.Serhan, *Menderes Dönemi (1950-1960)*, Web: <https://stratejisite.files.wordpress.com/2016/01/menderes-dc3b6nemi-1950-1960.pdf>.

AYDIN, Mehmet, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Ünite 13, 1945-1960 Yılları Arasında Çok Partili Döneme Geçiş, s.8, Web: http://portal.uzem.omu.edu.tr/dersler/2014-2015/G5i2/ATI102/ATI102_unite13/ATI102_unite13.pdf.

EKLER

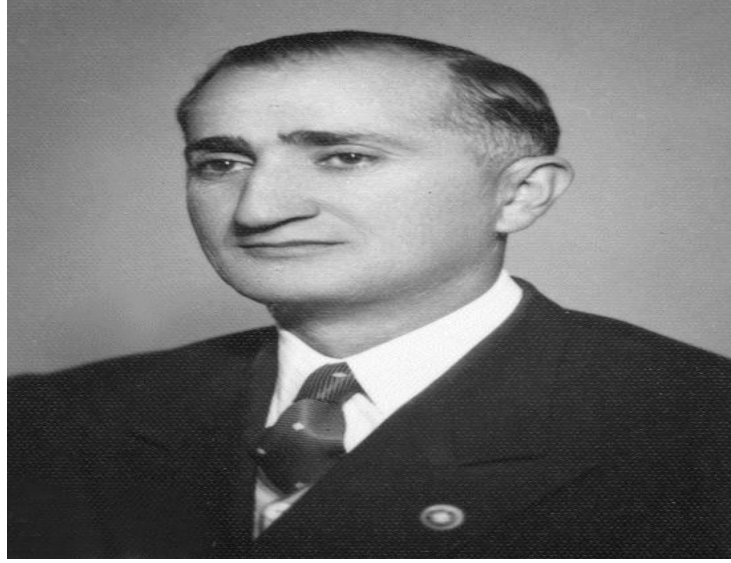
Ek-1: ALİ ŞAHİN
Gaziantep Milletvekili
Sicil No:2312
Savcı
(1921 – 1972)⁵²⁷

Ek-2: BAHADIR DÜLGER
Gaziantep Milletvekili
Sicil No:1668
Hukukçu
(1911 – 1968)⁵²⁸

⁵²⁷Zühtü ARSLAN, **Türk Parlamento Tarihi XI. Dönem 1957 -1960**, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, C.III, Ankara 2013, s. 401.

⁵²⁸Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi IX. Dönem (1950 -1954)**, TBMM Vakfı Yayınları, C.VII, Ankara 1994, s. 362.

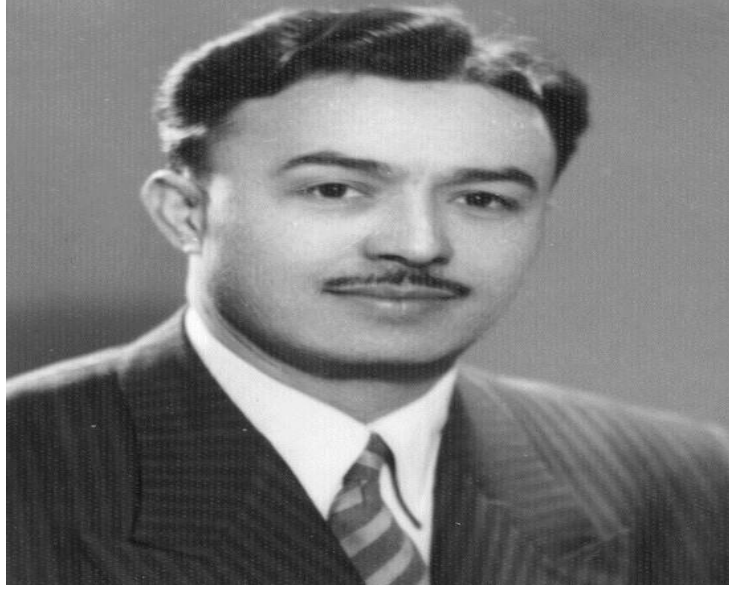
Ek-3: SELAHATTİN ÜNLÜ
Gaziantep Milletvekili
Sicil No:1682
Memur
(1909 – 1985)⁵²⁹

Ek-4: ALİ KEMAL OCAK
Gaziantep Milletvekili
Sicil No: 1680
Öğretmen
(1911 – 1964)⁵³⁰

⁵²⁹ Zühtü ARSLAN, **Türk Parlamento Tarihi XI. Dönem 1957 -1960**, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, C.III, Ankara 2013, s. 403.

⁵³⁰ Zühtü ARSLAN, **Türk Parlamento Tarihi XI. Dönem 1957 -1960**, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, C.III, Ankara 2013, s. 404.

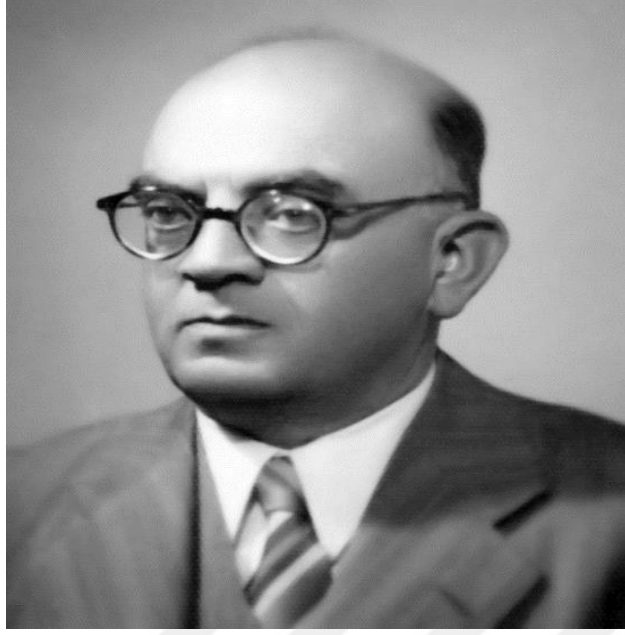
Ek-5: SÜLEYMAN KURANEL
Gaziantep Milletvekili
Sicil No: 1679
Yüksek Mimar
(1911 – 1987)⁵³¹

Ek-6: SAMİH İNAL
Gaziantep Milletvekili
Sicil No: 1677
Doktor
(1912 – 1980)⁵³²

⁵³¹ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi IX. Dönem 1950 -1954**, TBMM Vakfı Yayınları, C.VII, Ankara 1994, s. 403.

⁵³² Zühtü ARSLAN, **Türk Parlamento Tarihi XI. Dönem 1957 -1960**, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, C.III, Ankara 2013, s. 406.

Ek-7: EKREM CENANİ
Gaziantep Milletvekili
Sicil No: 1676
Hâkim
(1901 – 1994)⁵³³

Ek-8: NEDİM ÖKMEN
Gaziantep Milletvekili
Sicil No: 1814
Maliye Baş Müfettişi
(1908 – 1967)⁵³⁴

⁵³³ Zühtü ARSLAN, **Türk Parlamento Tarihi XI. Dönem 1957 -1960**, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, C.III, Ankara 2013, s. 407.

⁵³⁴ Zühtü ARSLAN, **Türk Parlamento Tarihi XI. Dönem 1957 -1960**, TBMM Kültür, Sanat ve

Ek-9: İHSAN DAI
Gaziantep Milletvekili
Sicil No:2023
İktisat – Tüccar
(1921 – 2002)⁵³⁵

Ek-10: CEVDET SAN
Gaziantep Milletvekili
Sicil No: 1681
Mühendis
(1908 – 1993)⁵³⁶

Yayın Kurulu Yayınları, C.III, Ankara 2013, s. 408.

⁵³⁵ Zühtü ARSLAN, **Türk Parlamento Tarihi XI. Dönem 1957 -1960**, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, C.III, Ankara 2013, s. 409.

⁵³⁶ Zühtü ARSLAN, **Türk Parlamento Tarihi XI. Dönem 1957 -1960**, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, C.III, Ankara 2013, s. 410.

Ek-11: GALİP KINOĞLU
Gaziantep Milletvekili
Hâkim
(1898 – 1985)⁵³⁷

Ek-12: ABDULKADİR ATİK
Gaziantep Milletvekili
Tabip
(1894– 1979)⁵³⁸

⁵³⁷ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi IX. Dönem 1950 -1954**, TBMM Vakfı Yayınları, C.7, Ankara 1994, s. 401.

⁵³⁸ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi X. Dönem 1954 -1957**, TBMM Vakfı Yayınları, C.2, s.329.

Ek-13: CHP 1957 seçimlerinde İstanbul, Gaziantep ve Konya gibi birçok şehirde sonuçlara itiraz ediyor.⁵³⁹

Ek-14: Celal Bayar ve Nedim Ökmen'in Köpek Davasında yargılanmalarıyla ilgili bir gazete manşeti⁵⁴⁰

⁵³⁹ Hürriyet Gazetesi, 29 Ekim 1957.

⁵⁴⁰ Akşam Gazetesi, 16 Ekim 1960.

Ek-15: Köpek Davası Sanıkları Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Ziraat Vekili, Gaziantep Milletvekili Nedim Öktem duruşma salonunda konuşurlarken.⁵⁴¹

Ek-16: Ziraat Vekili Nedim Öktem Köpek Davasında savunma yaparken⁵⁴²

⁵⁴¹ Web:<http://zaferzog.blogspot.com.tr/2014/05/kopek-davas.html>, 06.03.2017'de alınmıştır.

⁵⁴² a.g.i.s., 06.03.2017'de alınmıştır.

Ek-17: Celal Bayar ve Nedim Ökmen'in Köpek Davasında yargılanmalarına neden olan Afgan tazısı.⁵⁴³

⁵⁴³ BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 106.331.1.

Ek-18: Güzel Sanatlar Akademisi'nden. Ön sıradakiler: Reşat Akıncılar, Panayot, İsmet Örgül, Arif Hikmet Holtay, Semih Rüstem, Fazıl Aysu, Süleyman Kuranel, Asım Mutlu (1933). Kemal Ahmet Arû arşivi.⁵⁴⁴

⁵⁴⁴Web:<http://www.mimarlikmuzesi.org/Gallery/DisplayPhoto.aspx?ID=1&DetailID=1&ExhibitionID=1>, 05.03.2017'de alınmıştır.

Ek-19: 1954 yılında Türkiye Yüksek Mimarlar Birliği Temsilcileri Kõşk'un bahçesinde. Bülent Berksan, Talat Özışık, Orhan Alsaç, Süleyman Kuranel, Ertuğrul Menekşe, Faruk..., Rüşhan Koşar. (Talat Özışık Aile Albümünden)⁵⁴⁵

⁵⁴⁵ Web: <http://www.md1927.org.tr/tarihce/turk-yukse-mimarlar-birligi-donemi-1936-1965>, 05.03.2017'de alınmıştır.

T.C. Resmî Gazete

Kuruluş tarihi : 7 Ekim 1336 - 1920

<p>İdare ve yasa işleri için Başbakanlık Neşriyat ve Müdâvenat Genel Müdürlüğüne müracaat olunur</p>	<p>16 EYLÜL 1961 CUMARTESİ</p>	<p>Sayı : 10908</p>
--	------------------------------------	---------------------

T. C. Millî Birlik Komitesi Kararı

Yüksek Adalet Divanıca verilen Ölüm Cezaları hakkında Millî Birlik Komitesi Kararı

Karar No : 75

Millî Birlik Komitesi 15 Eylül 1961 Cuma günü saat 18 de Devlet ve Millî Birlik Komitesi Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel'in Başkanlığında toplanarak Yüksek Adalet Divanıca verilen ölüm cezalarını havi dosyayı 12/8/1960 tarih ve 1 sayılı Anayasanın 6 ncı maddesi gereğince tetkik etmiştir.

Yüksek Adalet Divanıca ve İttifakla ölüm cezasına çarptırılan sâkit Reîs-cumhur Celâl Bayar, sâkit, Başbakan Adnan Menderes, sâkit Dışişleri Bakanı Fâtih Rüştü Zorlu ve sâkit Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ın ölüm cezalarını tasdik etmiş ve ancak bunlardan Celâl Bayar'ın 65 yaşını bitirmiş olması dolayısıyla ölüm cezasını müebbet ağır hapse tahvil eylemiştir. Keza diğer ekseriyetle ölüm cezasına çarptırılan Refik Koraltan, Ağâh Erosan, İbrahim Kirazoğlu, Ahmet Hamdi Sancar, Nusret Kırışçoğlu, Bahadır Dülger, Emin Kalafet, Beha Akşit, Osman Kavrakoğlu, Zeki Erataman ve Rüştü Erdelhün'ün cezalarını da müebbet ağır hapse çevirmiştir.

15/9/1961

Ek-20:Yüksek Adalet Divanıca Ölüm cezasına çarptırılan Gaziantep Milletvekili Bahadır Dülger'in cezasının Millî Birlik Komitesince müebbet hapse çevrildiğini gösteren Karar⁵⁴⁶

⁵⁴⁶ TC.Resmî Gazete, 16.09.1961, S.10908.

T.C. Resmî Gazete

Kuruluş tarihi: 7 Ekim 1886-1920

İdare ve yazı işleri için
Başbakanlık Neşriyat ve Müdevvenat
Umum Müdürlüğüne
müracaat olunur

7 NİSAN 1950
CUMA

Sayı : 7477

Bakanlar Kurulu Kararları

3
Karar Sayısı: 10923

Türkiye Büyük Millet Meclisince 24/3/1950 tarihinde seçimin yenilenmesine karar verilmiş bulunması sebebiyle 14 Mayıs 1950 Pazar günü yapılması gereken milletvekili seçiminde her seçim çevresinden çıkacak milletvekili sayısının, 1945 yılı nüfus sayımı neticesine ve Milletvekili Seçimi Kanununun geçici 3 üncü maddesi hükmüne göre, ilişik cetvelde yazılı miktar olarak tesbiti; İçişleri Bakanlığının 194 sayılı ve 24/3/1950 tarihli yazısı üzerine, 5545 sayılı kanunun 5 inci maddesine dayanılarak, Bakanlar Kurulunca 25/3/1950 tarihinde kararlaştırılmıştır.

25/3/1950

CUMHURBAŞKANI
İSMET İNÖNÜ

Başbakan S. GÖNALTAY	Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı N. ERİM	Devlet Bakanı C. S. BARLAS	Adalet Bakanı F. SİRMEN	M. S. Bakanı H. ÇAKIR
İçişleri Bakanı E. ERİŞİRGİL	Dışişleri Bakanı V. C. S. BARLAS	Maliye Bakanı I. R. AKSAL	Millî Eğitim Bakanı T. BANGUOĞLU	
Bayındırlık Bakanı Ş. ADALAN	Ek. ve Ticaret Bakanı Y. DİCLELİ	Sa. ve So. Y. Bakanı Dr. K. BAYIZIT	G. ve Tekel Bakanı Dr. F. Ş. BÜRGE	
Terim Bakanı C. ORAL	Ulaştırma Bakanı Dr. K. SATIR	Çalışma Bakanı R. S. SİRER	İşletmeler Bakanı M. BİRSEL	

Seçim çevreleri	5545 sayılı kanuna göre seçilecek milletvekili sayısı
1 — Afyon	9 (dokuz)
2 — Ağrı	3 (üç)
3 — Amasya	4 (dört)
4 — Ankara	18 (on sekiz)
5 — Antalya	7 (yedi)
6 — Aydın	7 (yedi)
7 — Balıkesir	13 (on üç)
8 — Bilecik	4 (dört)
9 — Bingöl	2 (iki)
10 — Bitlis	2 (iki)
11 — Bolu	7 (yedi)
12 — Burdur	3 (üç)
13 — Bursa	12 (on iki)
14 — Çanakkale	8 (sekiz)

Seçim çevreleri 5545 sayılı kanuna göre seçilecek milletvekili sayısı

15 — Çankırı	5 (beş)
16 — Çorum	5 (beş) (5545 sayılı kanunun geçici üçüncü maddesine göre)
17 — Çorum	8 (sekiz)
18 — Denizli	8 (sekiz)
19 — Diyarbakır	7 (yedi) (5545 sayılı kanunun geçici üçüncü maddesine göre)
20 — Edirne	5 (beş)
21 — Elâzığ	5 (beş)
22 — Erzurum	5 (beş) (5545 sayılı kanunun geçici üçüncü maddesine göre)
23 — Erzurum	10 (on)
24 — Eskişehir	6 (altı)
25 — Gaziantep	7 (yedi)
26 — Giresun	8 (sekiz) (5545 sayılı kanunun geçici üçüncü maddesine göre)
27 — Gümüşane	6 (altı) (5545 sayılı kanunun geçici üçüncü maddesine göre)
28 — Hakkâri	1 (bir)
29 — Hatay	6 (altı)
30 — Içel	7 (yedi)
31 — İstanbul	27 (yirmi yedi)
32 — İzmir	17 (on yedi)
33 — Isparta	5 (beş) (5545 sayılı kanunun geçici üçüncü maddesine göre)
34 — Kara	10 (on)
35 — Kastamonu	10 (on)
36 — Kayseri	9 (dokuz)
37 — Kırklareli	5 (beş)
38 — Kırşehir	4 (dört)
39 — Kocaeli	11 (on bir)
40 — Konya	17 (on yedi)
41 — Kütahya	10 (on)
42 — Malatya	11 (on bir)
43 — Manisa	12 (on iki)
44 — Maraş	7 (yedi)
45 — Mardin	7 (yedi) (5545 sayılı kanunun geçici üçüncü maddesine göre)
46 — Muğla	6 (altı)
47 — Muş	2 (iki)

Ek-21: 14 Mayıs 1950 seçimleri öncesi Resmi Gazete'de yayımlanan seçim çevrelerini ve seçilecek milletvekili sayısını gösteren Bakanlar Kurulu Kararı⁵⁴⁷

⁵⁴⁷ TC.Resmi Gazete, 07.04.1950, S.7477.

Ek-22: Eski Gaziantep Milletvekili Bahadır Dülger'in ölüm haberinin⁵⁴⁸ ve cenazesinin getirildiğini bildiren gazete kütürü⁵⁴⁹

Ek-23: 27 Mayıs Darbesi sonrası siyasi yasaklı olan Milletvekillerinin haklarının iadesi ile ilgili haber⁵⁵⁰

⁵⁴⁸ Milliyet Gazetesi, 23.03.1968.

⁵⁴⁹ Milliyet Gazetesi, 27.03.1968.

⁵⁵⁰ Milliyet Gazetesi, 18.12.1974.

Ek-24:1957 genel seçimleri sonrası çıkan olaylar sonrası tutuklanıp yargılananların beraat ettiğini gösteren gazete küpürü⁵⁵¹

Ek-25:1957 genel seçimlerinde meydana gelen olaylarda Gaziantep Milletvekilleri, DP İl İlçe teşkilatı üyeleri, Gaziantep Valisi Hıfzı Ege ve Belediye Başkanının suçlu görüldüğü kararla ilgili gazete küpürü⁵⁵²

⁵⁵¹ Milliyet Gazetesi, 15.05.1959.

⁵⁵² Milliyet Gazetesi, 06.08.1960.

Ek-26: Gaziantep Milletvekili Cevdet San ve Ali Ocak'ın döviz kaçakçılığı yaptığı iddia edilen gazete küpürü⁵⁵³

Ek-27: 1957 Milletvekili seçimlerinde Gaziantep'te yaşanan hadiselerin 3 yıl sonra anlatıldığı gazete köşe yazısı⁵⁵⁴

⁵⁵³ Milliyet Gazetesi, 17.06.1960.

⁵⁵⁴ Milliyet Gazetesi, 16.06.1960.

Ek-28: 1957 Milletvekili seçimlerinde Gaziantep'te yaşanan hadiselerin 3 yıl sonra anlatıldığı gazete köşe yazısı⁵⁵⁵

Ek-29: Eski Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve eski Tarım Bakanı ve Gaziantep Milletvekili Nedim Ökmen'in yargılandığı Köpek Davasının Anayasayı İhlal Davası ile birleştiğini bildiren gazete kúpürü⁵⁵⁶

⁵⁵⁵ Milliyet Gazetesi, 17.06.1960.

⁵⁵⁶ Milliyet Gazetesi, 25.10.1960.

NEDİM ÖKMEN	
SUC CEZA	
1 Anayasayı ihlâl	İdam
2 Ankara olayları	En az 20 yıl ağır hapis
3 İstanbul olayları	İdam
4 İrtikâp (köpek dâvası)	En az 5 yıl ağır hapis
5 Zimmet, ihtilâs	5-10 yıl hapis

Ek-30: Eski Tarım Bakanı ve Gaziantep Milletvekili Nedim Ökmen'in yargılandığı davalarda istenilen cezaları gösteren gazete küpürü⁵⁵⁷

M. B. K. 12 idamı hapse çevirdi

♣ Baştarafı Birincide
met Hamdi Sancar, Nusret Kirişcioğlu, Bahadır Dülger, Emin Kalafat, Baha Akşit, Osman Kavrakoğlu, Zeki Erataman ve Rüstü Erdelhun'un cezaları da 15 Eylül 1961 gün ve 75 numaralı kararla müebbet ağır hapse çevrilmiştir.

runiyete mahkûm olmuştur.
Celâl Kosova, Faruk Sargut, Selâhattin Genç, Mehmet Çolakoğlu, Ali Rıza Güneçer, Salih Tazer, Ziya Sevginer, Ziya Kabakçı, Hasan Keçkek, Seyfi Ak, Uzeyir Arıcı, Süleyman Baştinur, Kadriye Caymaz, İbrahim Dırdaroğlu, Mehmet Horoz, Saffet İyık, Süleyman Kordon, İhsan Doğançay, Demir Ersoy, Servet Erginalp, Fikret Gören, Seyfi Kubaş, Mevlüt Karakaya, Hasan Hüseyin Mükükcü,

VATAN CEPHESİ
İstimplâk Dâvası

Her iki dâva, Anayasayı İhlâl Dâvasının maddi unsurları olarak görül-
günden sanıkların suçları bu dâ-
lçinde müttelâ olmuştur. Yuka-

Ek-31: Aralarında eski Gaziantep Milletvekili Bahadır Dülger'in de bulunduğu 12 kişinin idam cezasının hapse çevrildiği haberini bildiren gazete küpürü⁵⁵⁸

⁵⁵⁷ Milliyet Gazetesi, 13.10.1960.

⁵⁵⁸ Milliyet Gazetesi, 16.09.1961.

	<p>SÜLEYMAN KURANEL Mezun olduğu yıl: 1937 Dipl. No. 509 (G. S. A.)</p>		<p>SÜREYYA YÜCEL Mezun olduğu yıl: 1926 Dipl. No. 121 (G. S. A.)</p>
	<p>SÜLEYMAN ÖRNEK Mezun olduğu yıl: 1929 Dipl. No. 373 (G. S. A.)</p>		<p>SÜRÛRİ SAYARI Mezun olduğu yıl: 1929 Dipl. No. 384 (G. S. A.)</p>
	<p>SÜREYYA AŞKIN (Ehliyetnameyi haiz)</p>		<p>§ ŞADAN ŞEMİN Mezun olduğu yıl: 1929 Dipl. No. 381 (G. S. A.)</p>

İSİM	ADRES	İSİM	ADRES
Selim Sayarı	Büyük Millet Meclisi İnşaat Bürosu, Ankara	Şinasi Lugal	Güzel Sanatlar Akademisi Tatbi-kat Bürosu, Fındıklı
Semih Rüstem Temel	Mersin	Şinasi Şahingiray	Okula sokak No. 13, Yeni Şehir, Ankara
Seyfi Arkan	Bahtiyar Han No. 22, Galata	Şükrü Gökay	Nafia Fen Heyeti, İstanbul
Seyfi Sonad	Kalpakaç Hüseyin sokak No. 37, Tarabya	Tahir Onuk	Pazar yolu Bekçi sokak No. 6, Kadıköy
Sezai Ergüç	Rumeli caddesi, Firuzan apart. kat 3, Osmanbey, Şehir	Tahir Tuğ	Çanakcalı Han kat 3. No. 16-17, Galata
Simon Lokmagöz	Cedidiye sokak No. 13, Pangaltı	Tahsin Sermet	Bozkurt Han No. 14, Galata
Simeon Simeonidis	Cevizlik Vapur İskele caddesi No. 42, Bakırköy	Talât Özışık	Belediye mimarı, Kırklareli
Sinan Mimaroglu	Nafia Vekâleti yapı ve imar iş-leri riyaleti, Ankara	Tarık Sarp	Nafia Fen Heyeti, İstanbul
Sırrı Bilen	Hüdavendigâr Han No. 61, Galata	Tevfik Güler	Belediye inşaat işleri mimarların-dan, İstanbul
Suat Nirven	Emlâk ve Eytam Bankası Fen Şefi, İstanbul	Toma Ağaoğlu	Büyük Millet Han No. 38, Galata
Suphi Oşar	Belediye Tetkik Şubesi, İstanbul	Torkom Çubukcu	Nuri Demirağ tayyare fabrikası atelyesi, Beşiktaş
Süleyman Kuranel	Belediye Fen Heyeti Müdürü, Gaziantep	Torkom Sekder	Sümer Bank inşaatı müteahhit mimarı - İzmit

Ek-32:Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel'in de içerisinde yer aldığıYüksek Mimarlar Birliği Üyeleri ve Adresleri⁵⁵⁹

⁵⁵⁹ Türk Yüksek Mimarlar Birliği Azaları ve Yüksek Mimarlık Mesleği ile Alakadar Mevzuat, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1940, Web: <http://www.mimarlikmuzesi.org/Gallery/DisplayPhoto.aspx?ID=58&DetailID=1&ExhibitionID=18>, 05.03.2017 tarihinde alınmıştır.

T. C.
MÜNAHALÂT VEKÂLETİ
P T T Ü M

TELGRAF

(Örnek : 251/2)

Yol

Adres : **DEVLET ARŞİVENİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

Devlet telgraf muhaberetinde
dulayı mes'ûlîyât kabul etmez

312-95

ACELE MUHTEREM ADNAN MENDERES BAŞVEKİL İZMİR.

İLK MERKEZ	M	KELİME	VERİLDİĞİ	RESMİ	ORTA MERKEZ	ALINDIĞI	İMZA
+2015		VEKALETLER ANKARA	9047 23 15	13		Tarih Saat	

**== İZMİR NUTKUNUZ MUNASEBETİLE HAYRANLIĞINI BİR KERRE DAHA ARZ EDER
HURMETLE ELLERİNİZDEN OPERİM ZİRAAT VEKİLİ NEDİM ÖKMEN ++**

KL ACELE MUHTEREM ADNAN MENDERES BAŞ-VEKİL İZMİR++++++

030 01 19 107 10

Ek-33: Tarım Bakanı Nedim Ökmen'in Başbakan Adnan Menderes'e İzmir'de yapmış olduğu konuşma nedeniyle çektiği telgraf.⁵⁶⁰

⁵⁶⁰ BCA, Fon Kodu: 030.01.0.0 Yer No:17.109.10.1.

III-Gericilik iddiaları:

Muhterem hâkimler bu memlekette gericilik tabirinin kriteriyunu zamana, mekâna ~~waxgxixptirxaxmxbirxşahın~~ ve şahsa göre değiştirdiği gibi aynı şahsın gericilik anlayışı da zaman ve mekân içinde 180 derece deyişiverir. Yakın siyasi tarihimize bunu bir çok kereler müşahade etmiş bulunuyoruz.

Bazen bir makale ile softa ünvanını kazanan bir yazar bir başka yazısı ile zındık damgasını alınaya yiyiverir.

Bahadır Dülgerin gericilik ile alakası yoktur. Milliyetçi, gençlik hareketlerinin mürevvicix ve bilhassa Üniversiteye karşı elinden gelen bütün imkânlarla hizmet etmeyi millî bir borç telakki etmiş bir münevverdir. Bunun en güzel misali teknik Üniversiteye yaptığı yardımlar dolayısıyla İstanbul Teknik Üniversite senatosunun onun şahsına için aldığı teşekkür kararıdır. Bunu gösteren belgeyi takdim ediyoruz.

Gericiliğin en mühim unsuru müsbet ilmi inkâr ve onu göründüğü yerde boğmaktır. Elinde takdim ettiğimiz bir senato teşekkürnameesi bulunan, bundan da ötede bu memlekete pirlanta gibi, tertemiz okuyan çocuklar yetiştirmiş bir insanın hakkında vaki gericilik isnedının takdirini Yüce Divanımıza terk ederiz. Şurası muhakkaktarki lâiklik ismi altında dinsizliğin müdafaası ve tatbikati yapılamayacağı hakikatini yazmak ve söylemek gericilik sayılmaz. Bu hususta daha çok şeyler söylenebilir ancak müvekkilimize fırsat vermek için sözümtü bitirerek huzurdan hürmetle ayrılırız büyük hâkimler.

Bahadır Dülger Müdafileri
Avukat
ERTUGRUL AKÇA ve ORHAN C. FERİSOY

R. Dülger
29.7.1942

010 09 36 104 2

Ek-34:Eski Gaziantep Milletvekili Bahadır Dülger'in avukatı tarafından yazılmış olan savunma.⁵⁶¹

⁵⁶¹ BCA, Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:34.104.2.4.

İsas hakkındaki müşterek müdafaada geniş izahatta bulunan avukatların ve diğer arkadaşların konuşmalarına tamamen iştirak ettiğim gibi avukatımda ayrıca müdafaamı yapmış bulunmaktadır. Durumumu Yüksek Adâlet Divanının muhterem Başkan ve muhterem üyelerinin Yüksek vicdanına ve taktirlerine terk ederek beraatıma karar verilmesini saygılarımla arz ve istirham eylerim.

5-8-761

Selâhattin Ünlü
Sabık Gazi Antep Meb'usu
Yassıada No 6. İstanbul

2869

46 135 8

4

Ek-35: Eski Gaziantep Milletvekili Selahattin Ünlü'nün Yassıada savunması.⁵⁶²

⁵⁶² BCA, Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:46.135.8.4.

yüksek Adalet Divanı Başkanlığına

Muhterem Başkan Muhterem Hakimler.

23 yıl önce y. mimar olarak hayata atılmış, çeşitli hizmetlerde bulunduğumdan sonra 1950 yılında hemşehrilerimin isteğiyle Mebus seçilmiş bulunuyorum. Mebus olmadan önce kupulu bir düzeyim ve mebusluk tahsisatının üstünde bir gelirim mevcuttu. Hiç bir zaman mebusluğu bir gelir kaynağı bir nüfuz ticareti, talakki etmedim. T.B.M.K.'nin, mebusluğun icap ettirdiği vazifeleri yapabileceğim için, ilk günden yazıhanemi ve Atölyemi kapatarak Genç yaşta Memlekete hizmet edebilmek amacı ile siyasi hayata atıldım.

Teşrii hayatım boyunca vazifesini müddetli bir mebus olarak çalıştım. meclis çalışmalarında ve mensulu bulunduğum nafıa Komisyonunda daima faydalı olmaya gayret ettim.

Şu anda siyasi hayatımızın seyyeat ve hasenatımızın bir muhasebesi yapıldığına göre, bu muhasebeye yalnız siyasi hayatımızın son günlerine inhisar ettirecek bir hükme varmak kâfi değildir. faaliyet ve muhakabaların tam olarak anlaşılabilmesi için sathide olsa hiç olmazsa teşrii hayatın muayyen safhalarına bir göz atmak icap eder.

Bu sebeple teşrii hayatımdaki faaliyetlerimi çok kısa olarak arz ve izah etmeyi davranışlanımın tesbiti bakımından zerruri görmekteyim.

1- 10 yıllık mebusluğum esnasında tutumum ve mütedil davranışlanım sebebiyle, muhalefet milletvekillerinin de oyu ile ve ittifakla senelerce nafıa Komisyonu Başkanlığına seçildim. Başkanlık bulduğum müddetce Komisyona gelen kanun layiha ve tekliflerine üyeler gibi tasannuf etmiş bunun neticesi, bu layiha ve

-106- (1 gazete, 1 kitap/1-234)

Ek-36: Eski Gaziantep Milletvekili Süleyman Kuranel'in Yassıda savunması⁵⁶³

⁵⁶³ BCA, Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:46.136.3.1.

Yüksek Adalet Divanı Başkanlığına

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
GÜZLÜHÜYET ARŞİVİ

8.6.1961 tarihinde yapılan sorgumdaki ifadem
bazı ilavelerle aşağıda arz ediyorum.

Hemşehrilerimin desteğiyle 1950 den beri mebusum.
iddia edilen diktayı burada duyudum. Böyle bir
seye kani değilim. Bu hususta benden evvel konu-
san Celâl Yarımcı'nın konuşmalarına iştirak
ediyordum. Hiç bir kanuna diktanın vasıtası
olarak rey vermedim. nitelikle bunun akasını
gösterecek bir beyanım da olmamıştır. esasen
serbest seçime girmeye kararlı olmamız hüsnünîyetin
en büyük delilidir. menfaattan uzak itidalla
memleketine hizmetten başka bir kastım yoktur.
Kırşehir kanununa rey vermedim. Tahkikat Komisyonu
ile 7468 sayılı selahiyet kanununda bulunmadım,
mekân delillerini hildiriz Çilekçemi Kumandanlık
kanalı ile yüksek divana arz etmiş bulunuyorum.
son hadiseleri sıfahi sorularla ve Davalıya vekilinden
ak sük izahat istemekle murakabe ettim. grup
izahatlarında verilen izahatlar mevcuttur. ayrıca
toplun hareketlerle itidalla yürüyen arkadaşları destekledim
T.B.M.M.eğlinden çıkan kanunlar anayasaya uygun
telakki edilir. ben de böyle düşünüyordum.
oylamalar karşısında kendi kanaatlerimle hareket
ettim, vicdanıyla baş başa kalarak oylarımı kullandım

010	09		46	136	4
-----	----	--	----	-----	---

7

Ek-37: Eski Gaziantep Milletvekili Samih İnal'ın Yassıada savunması⁵⁶⁴

⁵⁶⁴ BCA, Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:46.136.4.7.

4
Selahiyet Kanununun Anayasaya aykiri bulun-
ması heraher hükmü de bulunmadığından
aylanmaya katılmadım.

Hukuki hususlarda iimimi müdafalarım
sahsına tealluk eden kısımlarına istisak ederim.
Hususî müdafalarından dolayı müdafîlerine
tepakkiir ederim.

Muhterem hakimler. Kararımı her ne vechile
tecelli ederse etsin, cenabi haktem ilham'ı
rahkânisi olacağından, takdirî ilahî olataki
Kabul edeceğim. Fakat hiç bir zaman kendimi
süçlu olarak telakki etmiyeceğim. Çünkü
vicdanında mahkûm değil masûmüm. Vic-
danlarıya berâetimi ilham buyurmasını
cenabi haktem niyaz eylerim. 4. 8. 1961.

Eski Gaziantep Mebusu
Ekrem Cenani

K 90' X
5. 8. 1961
010 09 46 136 6

Ek-38: Eski Gaziantep Milletvekili Ekrem Cenani'nin Yassıada savunması⁵⁶⁵

⁵⁶⁵ BCA, Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:46.136.6.4.

Bölüm Sıra No. : 1
Esas No. : 960 / 2
Karar No : 960 / 1
GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ :

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Yüksek Adalet Divanının Esas 2 numarasında kayıtlı bu davanın yine Divanın Esas 1 numarasında kayıtlı Anayasayı ih - lal davasıyla birleştirilmesine 24.10.1960 tarihinde oy birliğiyle karar verildi .

Yüksek Adalet Divanı

Başkanı	Üye	Üye	Üye
Selim Bağol	Selma Yörük	Rıza Tunç	Ferit Adalı
Üye	Üye	Üye	Üye
Abdullah Üner	Hıfzı Tüz	Hasan Güneşli	Nahit Saçlıoğlu
Üye			
Cahit Özden			

010 09 106 331 3

Ek-39: Eski Cumhurbaşkanı Celal Bayar ile eski Gaziantep Milletvekili Nedim Ökmen'in yargılandığı Köpek davasının Anayasayı ihlal davası ile birleştirilmesine ait Yüksek Adalet Divanı kararı⁵⁶⁶

⁵⁶⁶ BCA, Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:106.331.3.1.

1957 YILI SEÇİMLERİNDE D.P. DEN MEBUS SEÇİLEN VE BU SIFATI 27/5/1960
TARİHİNE KADER DEVAL EDEN EKREM CANANI NİN AİLE NÜFUS KAYIT ÖRNEĞİDİR.

Nüfus kütüğünde yazılı olduğu yer.

Vilayeti : Gaziantep
Kazası : Merkez
Mehallesi : Eyyupoğlu
Hane NO. : 9
Cilt NO. : 18
Sahife NO. : 121

<u>Adı ve soyadı</u>	<u>Babasıadı</u>	<u>Anasıadı</u>	<u>Doğumu</u>	<u>Doğum Yeri</u>	<u>Medeni hali</u>	
Ekrem	Canani	Mehmet Ali	Hazire	1317	Gaziantep	Evli
Eşi Fatma Fahire "	Nuri	Fahriye	1329	İstanbul	"	"
oğlu Mehmet Nuri Ali "	Ekrem	Fatma Fahire	15/2/1947	"	"	Bekir

Uç künye nüfus kaydine uygundur. 21/7/1960

Gaziantep nüfus KUDURÜ

[Signature]

010 65 732.717.1

39

Ek-40: Gayrimeşru servet İktisabı davasında yargılanan eski Gaziantep Milletvekili Ekrem Cenani'ye ait nüfus kayıt örneği⁵⁶⁷

⁵⁶⁷ BCA, Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:232.717.1.39.

K-96/2059

K A R A R

DEVLET ADLİ YERLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ADLİ YERLERİ

Anayasaya ihlal suçundan sanık olup tutuk bulunan Gaziantep sabık Milletvekili Ali Şahin'in haksız mal iktisabı olmadığı (175) sıra numaralı dosya üzerinde yapılan inceleme sonunda anlaşılmiş olduğundan adı geçen ile (mevcut olduğu takdirde yakınlarına) ait mallar üzerine Yüksek Soruşturma 1 numaralı Kurulu tarafından 14/7/1960 ve 26/8/1960 tarihli kararlarla konulan ihtiyatî tedbir ve haczin kaldırılmasına ve bu hususta ilgili mercilere tebligat yapılmasına 11/4/1961 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Yüksek Adalet Divanı
Başkanı

Y. Güneş

Üye

M. Şahin

Üye

S. Şahin

Üye

S. Şahin

Üye

H. Şahin

Üye

S. Şahin

Üye

M. Şahin

Üye

S. Şahin

Üye

M. Şahin

010 09 239 326 3

Ek-41: Anayasayı ihlal suçundan sanık olup, haksız mal edinme iddiaları nedeniyle yargılanan Eski Gaziantep Milletvekili Ali Şahin'in malları üzerindeki tedbirin kaldırılmasına dair karar⁵⁶⁸

⁵⁶⁸ BCA, Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:239.736.3.3.

Ek-29

1957 YILI SEÇİMLERİNDE D.P. DEM MEBUS SEÇİLEN VE BU SIFATI 27/5/1960 TARİHİNE KADER DEVAM EDEN ALİ ŞAHİNİN AİLE NÜFUS KAYIT ÖRNEĞİDİR.

Nüfus Kütüğündeki kayıtlı olduğu yer

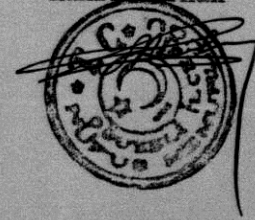
Vilayeti : Şaziantap
Kazası : Oğuzeli
Köyü : Kandevir Köyü
Hane NO. : 15
Cilt no. : 9
Sahife NO.: 22

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Adı Vesoyadı	Babası Adı	Anası adı	doğumu	Doğum yeri	Medeni halı
Ali Şahin	Kasım	Hanım	1337	Oğuzeli	Evli
Eşi Ayşe "	Nüveyren	Safiye	1330	"	"
Kızı Feruza	Ali	Ayşe	12/7/1942	"	Bekaf
Oğlu Rıza Muhteşem	"	"	9/2/1944	Şaziantap	"
Oğlu Mümtaz	"	"	1945	Oğuzeli	"
Kızı Muhterem	"	"	8/3/1951	Ardanuç	"
Kızı Mihriban	"	"	18/3/1952	"	"
Oğlu Feramuz	"	"	21/8/1953	Oğuzeli	"
Oğlu Murat	"	"	15/8/1958	Ankara	"

Dokuz nüfus kütüğe uygundur. 20/7/1960

Oğuzeli Nüfus Memuru
Muhlis Erhan

010 09 29 25 7

86

Ek-42: Haksız mal edinme suçlaması ile yargılanan Ali Şahin'e ait nüfus kayıt örneği⁵⁶⁹

⁵⁶⁹ BCA, Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:239.736.3.86.

2- Hey'etimizce yapılan takdir:

Raporumuzun II numaralı kısmında gösterilen esaslar dahilinde ve ek 3 te tesbit edilmiş bulunan maddi delil ve doneler gözönünde tutularak yapılan tetkik ve tahkik neticesinde beyan sahibinin 14/5/1950-27/5/1960 devresindeki masrafları yaklaşık 314.085,- lira olarak takdir edilmiş ve bununla ilgili olarak yeniden tanzim edilmiş bulunan "Masraf Bildirimine Mahsus Beyanname" rapora ilişik olarak takdim kılınmıştır.(Ek:2)

Beyana nazaran takdirde 7.685,- liralık bir artış görülmektedir.

IV- N E T İ C E:

Beyan sahibinin servet ve buna müteferri beyanlarının tetkiki ile tasarruf imkânının tayini ve tesbitinde, mezkûr devre içerisindeki masraflarını, servet beyanını tetkik edenlerce, 314.085,- lira olarak nazarı itibara alınması Hey'etimizce uygun mütalâa edilmektedir.

Bilirkişi Bilirkişi Bilirkişi Bilirkişi Bilirkişi
Sâfiye Özman Arif Durmuş İsmet Unkan Erdoğan Nirun Hüsamettin Hamamcı

010 09 244 352 1

31

Ek-43: Eski Gaziantep Milletvekili Cevdet San'ın yargılandığı haksız mal edinme davasına ait Bilirkişi Heyeti Masraf Takrir Raporu⁵⁷⁰

⁵⁷⁰ BCA, Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:244.752.1.31.

1957 YILI SEÇİMLERİNDE D.P. DEN MEBUS SEÇİLEN VE BU SIFATI 27/5/1960
BARIHİNE KADER DEVAM EDEN CEVDET SANIN AİLE NÜFUS KAYIT ÖRNEĞİDİR.

Nüfus kütüğünde yazılı olduğu yer

Vilayeti : Gaziantep
Kazası : Nizip
Mehallesi : Şaha Mh.
Hane No. : 115
Cilt No. : 2
Sahife ; : 76

CEVDET SANIN AİLE NÜFUS KAYIT ÖRNEĞİDİR.

Adı ve soyadı	Babası adı	anası adı	doğumu	doğumyeri	Medeni hal:
Ali Cevdet San	Mehmet Fayık	Elif	1324	Nizip	Sağ evlidir
Eşi Emine Kehuter	Eyyup	Havva	1334	M.1336 İst.	" "
Og. Ali Faruk	Ali Vecdet	Emine	30/1/943	Ankara	Sağ Bekar

Üç künyekayde uygundur. 22/7/960

Nizip Nüfus Memuru

010 09 244 352 1

41

Ek-44: Haksız mal edinme suçundan yargılanan Eski Gaziantep Milletvekili Cevdet San'a ait nüfus kayıtlarının örneği⁵⁷¹

⁵⁷¹ BCA, Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:244.752.1.41.

- Her iki raporla varılan netice Kurulumuzca da uygun ve isabetli görüldüğünden, raporlarda belirtildiği üzere :

1950-1960 devresinde iktisap olunan servet tutarı (İktisap tarihlerindeki değerlere göre)	.. 57.325.-..
1950-1960 devresi sonundaki Borç tutarı	- .. 32.220.-..
İktisap olunan servetin safi tutarı	.. 25.105.-..
1950-1960 devresindeki gelirler toplamı	.. 341.144.-..
1950-1960 devresindeki masraflar toplamı	- .. 314.915.-..
Bakiye (Tasarrufu mümkün olan kısım)	.. 26.229.-..
Kaynağı tesbit olunamayan servet tutarı	.. Yoktur..

NETİCE :

Sabık Gaziantep Milletvekili CEVDET SAN'ın 14.5.1950 - 27.5.1960 dönemi içinde gayrimeşru surette iktisap edilmiş serveti zuhur etmediğinden hakkında 1 Sayılı Kanunun 24 üncü maddesi bakımından yapılacak bir muamele olmadığı mütalâası ile dosya dizi pusulası ile birlikte saygı ile sunuldu.

Ankara, 14.12.1960

010 09 24 352 11

BAŞKAN ÜYE ÜYE ZABIT KÂTİBİ
Hakkı Kamil BEŞE Sırrı KALAYOĞLU Adil YÜCEFER Neyran ÇELİKELİ

Ek-45: Eski Gaziantep Milletvekili Cevdet San'ın haksız mal edinme suçlamasıyla yargılandığı davaya ait Bilirkişi Heyeti Masraf Takrir Raporu⁵⁷²

⁵⁷² BCA, Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:244.752.1.17.

Esas No : 962/44

Karar No: 963/33

Karar tarihi : 16.3.1963

Davacı : Kasa hakları

Sanık : Nedim Ökmen, 1908 Doğ.Şefika'dan doğma Abdullah Oğlu
sakit Tarım Bakanı

Suç : Görevi kötüye kullanmak

Suç tarihi : 1958

Tutuklama karar tarihi : 30.10.1960

Tutuklanmasını geri alınmasına

karar verildiği tarih : 12.10.1962

Sanık Nedim Ökmen'in Ceylanpınar Devlet Üretim çiftliğine ait arazinin bir kısmını kanun dışı emirlerle ve politik düşüncelerle bazı şahıslara dağıtmak suretiyle

Memuriyet görevini kötüye kullandığı yapılan soruşturma ile anlaşıldığından bahisle eylemine uyan T.C.K. 240 inci maddesi gereğince (1) sayılı kanunun 6 nci maddesine göre kurulmuş olan Yüksek Adalet Divanında duruşması yapılmak üzere hakkında son soruşturmanın açılmasına karar verilmiştir.

Yüksek Adalet Divanınca; Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki 22.4.1962 tarih ve 44 sayılı kanunun geçici 7 nci maddesinin 3 sayılı bendi uyarınca dâva dosyasının Mahkememize tevdiine 4.5.1962 gün ve 1962/122 sayı ile karar verilmiştir.

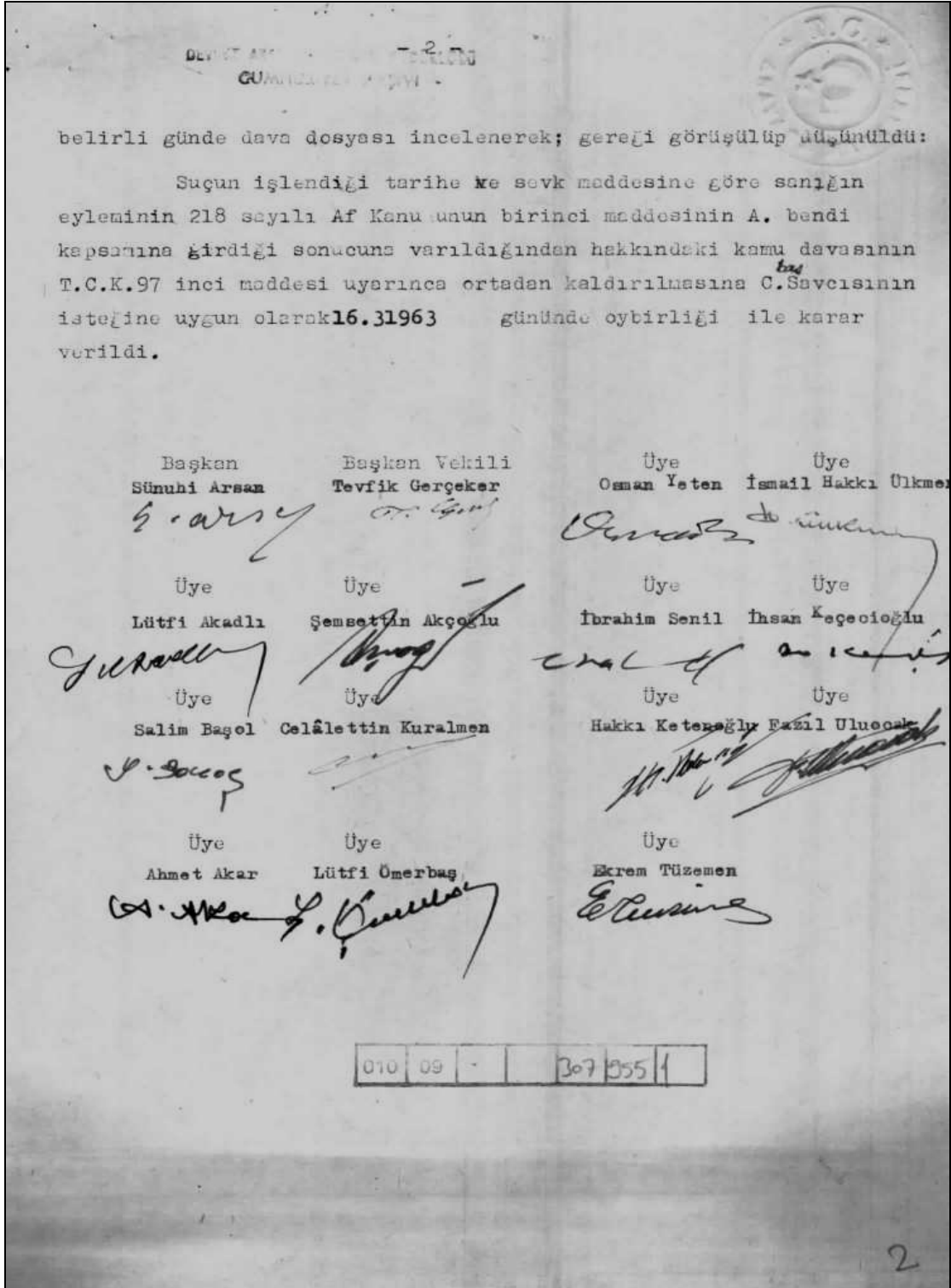
23.2.1963 tarihinde yürürlüğe giren 216 sayılı Af Kanunu kapsamında C.Başsavcısının yazılı düşüncesi alındıktan sonra

-181-

010	09		307	955	1
-----	----	--	-----	-----	---

Ek-46: Eski Gaziantep Milletvekili ve Tarım Bakanı Nedim Ökmen'in görevi kötüye kullanma suçundan yargılandığı davada Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan sıfatıyla verdiği karar⁵⁷³

⁵⁷³ BCA, Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:307.955.1.1.

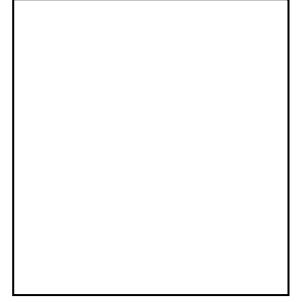
Ek-47:Eski Gaziantep Milletvekili ve Tarım Bakanı Nedim Ökmen'in görevi kötüye kullanma suçundan yargılandığı davada Anayasa Mahkemesinin Yüce Divan sıfatıyla verdiği karar⁵⁷⁴

⁵⁷⁴ BCA, Fon Kodu:10.9.0.0 Yer No:307.955.1.2.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Murat YURTER
Doğum Yeri ve Tarihi : Rheda Wiedenbrück 25.06.1976
Medeni Hali : Evli
İletişim Bilgileri : murat.yurter@hotmail.com
0 505 881 37 37

EĞİTİM

1990 - 1993 : Adana Borsa Lisesi
1993 - 1997 : Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi
Sınıf Öğretmenliği Bölümü
2011 - 2015 : Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi
Kamu Yönetimi Bölümü
2015 - 2017 : Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı

İŞ DENEYİMİ

1997 – 2014 : Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler
Öğretmenliği, Okul İdareciliği
2014-2017 : Milli Eğitim Şube Müdürü

YABANCI DİL : İngilizce